شوامل الجمل در

l-JUMAL DAR SHAMĀ'IL al-KUMAL.

Min Allah

ملفوظات ابو الفیض من الله

6 Rabi' I 879

PSW

138

1

ائل الكمل

SHAWAMIL

ري

ه

ART

STA

Alauddin Junnaidi Collection Gulbargah

شوامل الجمل در شمائل الکمل

Shawamil-ul-jumal dar
Shamail-ul-Kumal
By Abul Faiz Minallah of Bidar.

ل کتاب ۱۱ کنز الدقایق ۲ ترغیب الصلوات ۳ مفتاح الصلوات

۴ احکام الصلوات ۵ مراة المصلی مع ۶ سہ کتاب فقہ ۶ تحفہ خانی

قدوری

مفتاح الجنہ لباب الاخبار ۳ عقبات الراشدین ۴ تنبیہ الغافلین

قصص الانبیا ۶ راحۃ القلوب ۷ سراج القلوب ۸ مکتوب یحیی منیری

الدین ۱ مخزن اسرار ۱ تمہید فارسی ۱ ملفوظ ۱ تحفہ دکہنی ۱ تحفہ فارسی

سکندرنامہ ۱ گلستان ۷ بوستان ۸ دیوان حافظ ۱ یوسف زلیخا

قصہ سیف الملوک فارسی دیگر اول ظفرنامہ شاہ جہان ۲ صد کلمہ

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

لب شیرین تو از تیغ میدانی که چیست
افتادن چو علی در ساده سمر سبب

ای دوستی که از جهان زراقی

ای دوستی که از جهان زاده و زار
از تاج عشق دتی پا تو تر از چیست

بسم الله الرحمن الرحیم

[illegible]

بسم الله الرحمن الرحيم وبه نستعين

الحمد لله الذي شرف الانسان بحسن الملفوظ وخصه من بين عباده بانه على
المحظوظ وكرمه باكرم العطايا الملفوظ وفضله بافضل المواهب والمواجيد
المحظوظ فسبحان الذي خلق الخلق بما علم ثم لاحظ فيه بعين الملحوظ
وجعله في حفظه الحفظة المحفوظ على ما هدينا الى جميع الملفوظات
وكشفنا الاسرار الخفيات الذي هداه الى سبيل الرشاد من الازل الى يوم
التناد وكشف بقلوب العباد من المبداء الى المرجع والمعاد وهو الباطن
الذي [illegible] باطنه ظاهر
وقد [illegible] لا عرف
فبحر [illegible] وقد املى العلم حتى [illegible] الوجود والعلم حتى
ذات وبركته علمه بانهم بزيد وجود وعلم فتجلى بذاته فنا آدم وصيره
خليفة في العالم وعلمه ما لم يعلم وحسنه باحسن الاخلاق والمكارم
واعطه باعظم المنايا والهمم ووهب له من خزاين الجود والكرم وافاضه التمس
بفيض الاقدس الاقدم واستعده لقبول الامداد والعالم واحكمه لتبيين

المشارب والمآرب على وجه الصواب وابرمه بحكمته نظام العالم لاولي
الالباب والصلوة على نبيه المبعوث لدعوة الخلق الى الحق والنطق
بالنطق الصدق وما ينطق عن الهوى ان هو الا وحي يوحى محمد الذي
امرنا الله تعالى بصلوته وخلق الافلاك لمحبته وعلى آله وصحبه نجوم الهداية
وكواكب العناية من اقتدى بهم اهتدى ومن خالفهم ضل واعتدى وخص ٢ العناية
من بينهم باعلى درجات المقربين وهم الشيخ الكبير والامين الجدير الصديق
الحقيق ابو بكر الصديق ثم الشيخ العادل والخليفة الكامل النازل الملحا طب
من الحضرة الالوهية بالخطاب عمر بن الخطاب ثم الذي يستحيي منه
ملائكة الرحمان المتعبد بالاركان الذاكر بالجنان وجامع قرآن عثمان
ابن عفان ثم الذي ينشر الغيوب ويمحو الحرقة من ملازم الغيوب اسد الله
الغالب علي بن ابي طالب رضوان الله عليهم اجمعين اما بعد ان جوامع كلم
كليم الله لا ريب انه ذكر قد مهد الان شامل جمل جميل الله وان مفصل مجمل
اجمال الله وان مجمل مفصل تفصيل الله وان جامع فضائل الله وان ناطق لسان
كلام الله وان ذاكر بالله وان حافظ لوح الله وان راعي مظهر [illegible] وافق
اسرار الله وان كاشف غوامض الله وان مظهر رموزات الله وان شارح بيان الله
وان مفسر كتاب الله وان مبين خفايا الله وان منشر لطائف الله وان محقق
حقائق الله وان مبين ظرائف الله وان سالك مسالك الله وان ناظم مناظم
الله وان منقش مناظر الله وان عالم معالم الله وان مهدي هداية الله وان
مجلي اشكال الله وان مطلع مشارق الله وان مشرق مطالع الله وان عارف معارف

الله وآن کامل عنایات الله وآن مکمل بفیض الله وآن قاری صحف الله وآن
موصوف بصفات الله وآن متخلق باخلاق الله وآن فائز جمال الله وآن متجلی
جلالات الله وآن موقر لطف الله وآن موصوف هیبة الله وآن واهب فطنة
الله وآن للعالمین رحمة الله وآن خازن کنز الله وآن فاتح ابواب جنان الله وآن
مصرح سر الله وآن مکنی کتاب الله وآن ملمع بوارق موارد الله وآن مبلغ المقا
الله وآن مفتوح فتح الله وآن موقد مصباح الله وآن مضیئ زجاجة الله وآن
مستنیر مشکات الله وآن محیط صفات الله وآن ظاهر باطن الله وآن
باطن ظاهر الله وآن حاکی حکایات الله وآن باصر صنع الله وآن سامع اذکار
الله وآن مصاحب روح الله وآن جلیس خلیل الله وآن انیس نبی الله وآن
صاحب رسول الله وآن معطی مواجد الله وآن موفق بتوفیق الله وآن
مقبول اهل الله وآن قابل مواهب الله وآن مستعد قبول امداد الله وآن
مستفیض انوار الله وآن تابع الاصلی الحبیب الله وآن مملو بمحبة الله وآن
عاشق [illegible] الله وآن مستغنی من غیر الله وآن مفتقر
الی الله وآن مفتاح [illegible] الله وآن متمثل [illegible] وآن تائب [illegible]
وآن حاکم اوامر الله وآن مانع مناهی الله وآن ممیز حلال و حرام الله وآن متقی
بقضاء الله وآن مشغوف بشفاعة الله وآن مفهوم هویة الله وآن موحد بتوحید
الله وآن واجد وجد الله وآن شاهد مشاهدة الله وآن مشهود شهود
الله وآن طالب معاینة الله وآن مطلوب طلب الله وآن قاصد قصد
الله وآن مقصود مطالب الله وآن ناصر دین الله وآن منصور نصرة الله

وآنه مويد برهان الله وآن قايم بالله وآن مقارن مع الله وان حاضر حضور

الله وآن ناظر في الله وآن شيخ بالله لله الى الله من الله في الله مع الله لعون

الشيخ الكبير محمد بن محمد الحسيني امين الدين ابو الفيض رضي الله ابقاه الله

تعالى متمكنا على عيني ورأسي ورؤس الاناسي مادامت الشمس طالعة

والارض نابتة والنجم مزهرة فاعرف واعلم ايها الطالب الصادق ان

هذه الاسماء التسعة والتسعين المذكورة المعدودة للشيخ الكبير

والمرشد الجليل من حفظها وقراءها بعد كل صلوة الفجر وواظب عليها نرجى

من الله تعالى ان ينجى له نجات النجباء ويثاب ثواب السعداء كه از اندر يا

معرفت باصداف كونين وهوش رسيد غواص عميقه عقل انسانى فرو

نكذاشت كه اين جواهر مبانى وزواهر معانى بعربى كرانى حرمان بنيد

ومهمل ومعطل كردد يوما فيوما وقتا فوقتا زمانا فزمانا ساعة فساعة

لمحة فلحة شهرا فشهرا عاما فعاما املاء والقاء افادة مكرر ... استطاعت انكه

ولمناسبت ... كه استغنى عنا المطول من المختصر ... ولا

والاختصار ...

ومقارن في ... ان اشارت اكا ماند شوق وطلب

كردد بطن دل ... محتمد برا ...

وصنم ريش دل درويش باشد من نظرة اليه شوق جان انكيزد

اليه آتش عشق افروزد وسعيد ... كه آن ...

ومطلب رسد و ... كه بحال اين ضعيف كه ياد كنند ...

متلمذ از حضرت جناب عالی مآب ان مخدوم العالمین واحقر وافقر خدمتگاران
ظلّه لا یزال است وجامع این درر دین وتاج سمین است عبد عبادان
درگاه رفیع المخاطب من حضرتنا الشیخ بناصر الدین ابی الحسن کلیم الله
من الله محمد محمد حسینی متع الله بطول بقائه اعلامنا و راسخه علی رضا
شیخه و مرشده با معان دل نظری افتد و هو یکفینی و باصره قلب از
صفا یابد و بضیاء آن روشنائی مستضی گردد و بنور هدایت آن
مستنیر شود و درس و نقش پذیرد کالنقش فی الحجر و کالجبل فی المقر
عبارت از کمال اوست واگرچه ظاهر این مطول حرفا بعد حرف کلمه بعد
کلمه جزاء بعد جزء ترتیبا و سباقا و سیاقا بنظر مبارک منظور گشت
اما از فرط عنایت و کمال اعتقاد باطنی و از کثرت سماع از دهان دربار
و زبان گوهر نثار جان بفرع گوش و هوش مقرر گشت گویا که حضرت
بندگی میان این سطور را بدان طریق مناظره فرمودند و جامع الفاظ
خویش خوانده [illegible] زبان فالحق لسان حال در ذکر خصال حمیده
و [illegible] نمی‌تواند ناصر از وصف اوست و از وسع طاقت
بشریه بیرون است چنانکه گویند بیت هزار بار بشویم دهن بمشک و گلاب
هنوز نام تو گفتن مرا نمی شاید و این مسوده کو اللیل اذا یغشی عبارت
از وست و این مبیضه کو النهار اذا تجلی کتابت اوست بحضور آنجناب
بی‌اعتراض قرار یافته بود بواسطه شغل این ضعیف که در تحصیل علم
کسبی از نزنانت عظیم بالجهد الجهید والتاکید الاکید از حضرت کریم بود

است و نیز کسلان و هزال از شباب نیز بعد وقت بوده است و با مقتی هم بدن
نابدید کشته چون آن نعمتی عظیم و دولتی جسیم کمر شوق چست کرده و رحلت
مراجعت ازین جهان فانی بدار باقی کرد الموصوف با علی علیین برد سبب حرمانی
و ناکامی نودی نبود ملال بر خاطر متمکن گشت هیچ ره روئی پیدا نبود جز
ناله و اویلا مصیبتی بدید نه لیکن مرید صادق خلیفه لایق الموصوف بعطیة
الله و الموسوم بهبة الله البسه الله تعالی ملابس العرفان بر بیاض این سود
باعث شد و التماس بدین ضعیف نمود که اگر این الفاظ معدن جواهر نامتناهی
و اسرار الهی در سلک نظم منتظم کردد تا معتقدان از عالم این علم حظی وافی
گیرند و تذکری بر فسیان ما مضی شود و حفظ دل ایشان باشد و آن در
از زبان کاتب الحروف بترتیب السیاق و السباق نوشته تمام می‌کرد و بر صحیفه
کاغذ ثبت می‌آورد مع هذا این کمینه از حضرت آن تخیل هو یصات و تخیل
خطرات و تصدیع حادثات که موجب تخلل مزاج است خالی نبوده است
و الامواج تموج موج بحر و انی کنت ان اغرق فی بحر الفکر ساعة و اخرج عنه
لمحة بر اکثر بر حکم طبع بشری که الانسان مرکب من السهو و النسیان نیز
سهوی و خطائی و غلطی و زللی افتد اخواندینی و خلان یقینی که الحب لله
و البغض لله نعت و صفات ایشانست بدین که مثل الاخوین کمثل الیدین
یغسل احدیهما الاخری یا از لتقبا اصلاح دهند و بقلم الناسخ ازان بصحراء
تصحیح آرند بر جیان یرحم الله علیهم رحمة وسیعة و مخلصی صادقی و منظوی
نایقی المدعو بخسرو ثانی و الملقب به تبرک الله که السابقون السابقون

اولئك المقربون بود در شأن او بسا بقی امنی بر سنجر کبر الله و سبحنه

مدح بندکی این حضرت چند ابیات بطریق مدح بست بقدر فهم خویش

تا حمل بر بی ادبی نفیند غزل ای غبار رهروانت سرمه عین الکمات

صورت معنی چو را نقطه چشم تو خال ،، نور چشم مصطفائی لاجرم کردست

دانه دلها سپند امد بجه دفع وبال ،، طایر اقبال تو هر جا نشیمن کرده است

در هوای تو طایران عرش می‌ریزند بال ،، ذات تو بر اهل صفی چون زاید قبله است

سجده واجب بود پیش تو بر اهل کمال ،، تا بساط معرفت باشد ترا سجاده

مسند خورشید می باشد در انصاف تعالی ،، سالکان راه چون آستانت قبله

طالبان مقصود را کوهر مآل ،، کوهر دل کر در معنی جدا بود ست باز

رشته عهد تواش چون سبحه اتصال داد ،، مایه عمر جوانی ذکر تو بر پیر عقل

طفل جان شهواره دارد ز تو کوهر مقال ،، از سر لطف تو باید برشد صاحب کمال

از یمین تو امان دارد بسی اهل شمال ،، در حرم بود از سر کفری چو زلف دلبران

شد خطاب

برکرفت آخر همه مقراض عشقت مثال ،، چون تو ابو الفیض مبین الدین مراد الله

[illegible] ،، [illegible]

رسته [illegible] ،، منت الله است بی پایان چو در تیر

شکر آن واجب بود بر عقل کامل در کمال ،، در صفات کی رسم ذات تو چون طیب

وکه نفر ناطقه ایما نمه کنکنند ولا ،، کنه عنوان اوصفی بود مه مار من

چنین ممکن کر همه امکانست در فرض محال ،، بر ضمیر اهل باطن همچو مه ظاهر بود

کشف اسرار خدا را خود کرا باشد مجال ،، دید کر سیما تو حرمان بدین جهان

بجها

جان برو و نا آید ولی زهد همین دارد خیال ،، واین الفاظ موجز مطیب
المعانی واین حروف مختصر مطول الاسرار بر اشوامل الجمل در شمایل الکلم
نام نهاده آمد تا اسم بر این مسمی افتد بسم الله الرحمن الرحیم
اللهم یسر لنا اتمام هذا الکتاب العظیم وختم الخطاب الکریم روز دوشنبه تاریخ
۲۰ ماه ذی الحجه سنه ۷۲۴ کمترین خدمتکاران و وابسترین ملتمسان بشرف وصول
آن قبله جاه وجلال وآن کعبه حسن وجمال مشرف شد سخن در بیان حاصل
این آیت بود که والله خلقکم وما تعملون بندگی میان متع الله المسلمین بطول
بقایه متمکنا علی راسنا وعیننا ما دامت الشمس طالعة والسماء رافعة والارض
ثابتة فرمودند وقتی ولی الاکبر ابو الفتح بندگی مخدوم قدس الله سره
العزیز پیش شیخ الاسلام ثانی ابراهیم ادهم نصیر الحق والدین محمود اودهی
قدس الله سره العزیز نشسته بودند وسخن درین بود که فاعل مختار در افعال
عبد او تعالی است یا عبد خدمت شیخ فرمودند در بنده نیز اختیاری هست
و او موجد افعال خود هست و برای این تمثیلی نمودند و تصویر آن مثاله
کردند و دست مبارک خویش بر آوردند بر زانو داشتند و از آن برداشته
بر زانو دیگر نهادند و روی بر بندگی مخدوم آورده فرمودند اینک اختیار
منست یا نه بندگی مخدوم ساکت و انصاف نمودند و سر فرود کرده ماندند
باز شیخ فرمودند چرا چیزی نمیگویی و ساکت ماندی بندگی مخدوم گفتند
اگر امنی از خواجه باشد عرضه دارم از آنکه جای حرمتی و اعتراض نیست
هر دو عذر و خطر که مرید را باشد چون پیش پیر و مرشد نکوید بیش

کرکوید شیخ فرمودند من میکویم بکو بعده بندکی مخدوم کفتند حق سبحانه
وتعالی دست خواجه ما را از سینه او برداشت بر رانهای او نهاد بر حکم
محکم تنزیل وما من دابة الا هو اخذ بناصیتها انکاه حضرت شیخ اندکی
بتندی فرمودند که مکابره میکنی بس ازین سخن حضرت شیخ معلوم
میشود که در مجلس اهلی وناهلی بوده باشند اکر تنبیهی وتوبیخی فرمایند
شاید از ظاهر جواب بندکی مخدوم واهمی وظانی را وهم وظن آن
رود که بنده را در افعال خویش هیچ اختیار نیست چنانچه مذهب جبریه
است وآنچه بندکی مخدوم فرمودند نیز اشعاریست بر مذهب اهل سنت
وجماعت نصرهم الله تعالی که ایشان میکویند فاعل مختار حقیقی در
افعال بنده اوست جل وعلا یعنی چنانچه خالق وموجد عبد است سبحانه
خالق وموجد افعال عبد است وبنده نیز در افعال خویش اختیاری دارد
زیرا که حق سبحانه وتعالی بنده را در افعال وی مخیر کردانیده است که
ان شا فعل وان شا لم یفعل ومعتزله علیهم ما یستحقون نیز در اختیار [illegible]
دارند میکویند العبد خالق افعاله کلها من الشر والخیر [illegible]
روز سه شنبه بتاریخ ۱۲ ماه مذکور بنده را طلب فرمودند وکتاب
قوت القلوب بیش بوده است مطالعه میکردند فرمودند بنشین در قوت
میکوید یقال باول لقمة یاکلها العبد من حلال یغفر له ما سلف من ذنبه یغفر
انه مغفور مشکور یعنی کفته شد که باول لقمه که بنده میخورد از حلال
آمرزیده میشود چیزی را که کذشته است از کناه زیرا چه خدای غفور

وشکور نیست وفرموده اند میان غفور وشکور فرق نیز کرده است قیل غفور
للذنب کثیر وشکور للعمل یسیر در نسخه مصنفات ابو بکر حلوانی رحمة الله علیه
است شاید دیده باشی که برای استجابت دعا پنج شرائط موجود باید
هرگاه که شرط موجود شود مشروطهم موجود گردد پس بی شبهه دعاهم
مقبول باشد ویکی از آن شرایط اینست وکسوت او از وجه حلال باید
تا عبادت مقبول افتد وجای دیگر مرویست وللدعاء جناحان اکل
الحلال وصدق المقال وچنین گویند در حلق درویشان از وجه حرام لقمه
نبود اگر بهوا در دهان کند فرو نشود هم در دهان بگردد واز حدیث
منقولست لو کان فی بیت مومن الف وقر من الطعام وکان فیه لقمة من الحلال
لحسبها الله تعالى تلك اللقمة حتى يجيء ويحفظ اكل تلك اللقمة ولو كان فيه
لقمة من الحرام يحبس الله عز وجل تلك اللقمة حتى يجي [illegible]
مومنی هزار [illegible] از طعام باشد ودر آن یک لقمه حلال [illegible] آن را
دارد تا ولی [illegible] بخورد واگر لقمه حرام باشد آن [illegible] باید
[illegible] لست [illegible] که [illegible]
از رفتار [illegible] اخذنا بر حضرت [illegible]
او فرو دنیا رد ولهذا گویند مبنای عبادت اکل حلال است ودرین باب
نص قطعی نازل است قوله تعالی یا ایها الذین آمنوا کلوا من الطیبات
واعملوا صالحا اما وجدانه الیوم فصعب خاصة فی زماننا هذا این [illegible] فیه
سلف بعد مخمصه افطار نکردند تا اگر لقمه مشکوک باشد حلال بیفتد

لحسني باز عبارتش خوانند قالت عايشه رضي الله عنها كان رسول الله
صلي الله عليه وسلم يصوم حين يقول يفطر ويفطر حين يقول يصوم يعني
كفت عايشه هميشه بود عادت رسول الله صلي الله عليه وسلم كه صايم
مي بودي هنكامي كه ميكفتي مفطرم ومفطر مي بودي هنكامي كه
ميكفتي صايمم يعني اكر نفس ميخواستي كه امروز صايم باشم افطار مي
كردند واكر ميخواستي كه مفطر باشم صايم ميشدند يعني هرچه نفس
ميخواستي عكس آن ميكردند وهذا هو المراد ونيز از عايشه مرويست
وكان رسول الله صلي الله عليه وسلم يدخل علي اهله فيقول هل عندكم من
شئ فان قالوا نعم اكل وان قالوا لا قال اني صايم يعني بود عادت رسول
الله صلي الله عليه وسلم كه بر اهل بيت خود ميكفتي كه چيزي هست بيش شما
از طعام اكر ايشان ميكفتند هست ميخوردند واكر ميكفتند كه نيست پيغامبر
ميكفتي كه امروز بتحقيق روزه دارم از ينجا فرمودند خدمت ميان نظام قدس
الله سره العزيز روزي بندكي مخدوم رضي الله عنه رامي پرسيدند كه بندكي
مخدوم صاحب شريعه هرچه بيارد وهرچه بكويد ببايد كرد واز هرچه باز
دارد ونفرمايد نبايد كرد حضرت بندكي مخدوم فرمودند آري با باهرچه
بيارد وهرچه بكويد بايد كرد واز چيزي كه باز داشته باشد نبايد كرد بر حكم
قوله تعالي وما آتيكم الرسول فخذوه وما نهيكم عنه فانتهوا درين معني
شيخ سعدي رحمة الله عليه نيز كفته است بيت محال است سعدي كه راه صفا
توان رفت جز در پي مصطفي ،، اي سعدي شيرازي كرد ولت دين خواهي

12

انا امرحنا مکند واز نهی پرهیز وقاضی سراج الدین خادم بندگی مخدوم

از بن ایستاده میکفتند بر بینید خلق میان لطف مجنون میکویند وایشان

جهامی پرسند والتکلم بیبت خلق میکوید که مجنون غافل است

خلق مجنونست مجنون عاقلست روز چهارشنبه بتاریخ ۲۲ ماه مذکور

بعد مغرب جلوس فرموده بودند کمترین خدمتکاران ومولانا شمس

الدنیا والدین امام حاضر بودند فرمودند در دولت آباد چندی جایگاه می بودند

همه صلحا وعلما ریسمان بر سر کرده می آوردند وجامه بافته میفروختند وزنی

در خانه ایشان استدعا بود بندگی مخدوم را ومولانا الکاسر وخواجه نصیر

نصیر وچندی از یاران خدمت شیخ برهان الدین رفتند وصف لذت آن

طعام ایشان بندگی مخدوم بسیار میکردند وبندگی مخدوم فرمودند

پیش هر یکی نانها برنج وبر کاسها کوشت وبصل ولیمو نهادند هنوز آن

لذت در کام ماست که حتی بعضی از موانست ومخالصت یاران خانقاه بندگی

مخدوم بود سخن فرمودند یاران بندگی مخدوم یکی محتسب دیگری بود ا

اگر از یاری چیزی واقع شدی یاری دیگر مانع آمدی ومنکر شدی چنین در

تصوف هست واز مشایخ سلف رسیده است که تو منکری فی الحال آن یار

از آن اعراض میکردی وبعد پیش می آمدی نه بمجادله واگر یاری نو در

خانقاه می رسیدی واین خانقاه وطریق مشایخ نمی دانستی ونمی شنیدی

از حضرت بندگی مخدوم میکویانیدند بعدا وازان باز می آمدی البته روی

کسی نمی داشتند الحب لله والبغض لله ایشان اعتقاد بوده است واز عمر

رضی الله عنه مرویست چنین نقل کنند وقتی که عمر رضی الله عنه خلیفه
شد از صحابه دیگر و علی کرم الله وجهه پرسید که اگر از من غیر اتباع نبی
واقع شود شما مراجعه کنید همه ساکت ماندند از میان ایشان مرتضی علی
رضی الله عنه آغاز کرد و گفت که چنانچه آهنی کج شده باشد و او را راست
کنند کج کرده اند چون آن راست شود هم چنان ما ترا از کژی بر راستی آریم عمر
رضی الله عنه خوش شد و دست به دعا فرود آورد و گفت این زمان
از من کار شرع و اتباع نبی کما ینبغی روان خواهد شد ولمحه فرمودند رعایت
مشغولان خانقاه بندگی مخدوم را بجدی بوده است اگر نیره باشنده خود
میکشند
یکی از مشغولان خانقاه سخن دراز کردی در غضب می آمدند و
چندی فراد کردمن محبت من می باشند چرا ایشان را تشویش میدهند
ایشان نمی رسیدند باز می آمدند روزی میان سالار داماد بندگی
مخدوم و مولانا نور الدین چیزی گفت گوئی در میان شده بود مولانا
نور الدین خانقاه گذاشته در روضه خدمت میان نبیره رفت و انبابا کن
شد این قصه به بندگی مخدوم رسید برسید سالار بندگی مخدوم رفت
شدند و گفتند لا بد خانقاه او بس است نجمونی دمنکیه منکم ای او
بنیفت بیار بعد سید سالار گجی را در میان انداخته با مولانا نور الدین
اصلاح کرد و او را در خانقاه آورد لمحه فرمودند بندگی مخدوم حکایت
فقر خویش و پیران خویش میان جمع مردمان بفخر تمام میگفتند کما قال
بسوی
علیه السلام الفقر فخری و میفرمودند من این دو پیران خود را اشارت

خدمت میان بره و خدمت میان لهره میکردند بفقیر آورده ام نه بغنا فرمودند
معلوم میشود که خط دنیاوی از هر خطره دو پسران بندگی مخدوم حق تعالی
باالکلمه دور کرده و بسته بود روزی قاضی فخر الدین بیهانی ملازم
و یار حضرت میان بره بود میگفتی من در صحبت حضرت میان بره کرات
و مرات بوده ام هیچ کاهی حکایت دنیاوی از زبان مبارک ایشان نشنیده ام
جز حقایق و معارف یا از علم ظاهری مثل هدایه و بزدوی که سبق میگفتند
و کذلک میان لهره و دیگر هیچ وقتی بر ما در ما فرمایش نکردند که این جنس طعام
بپز یا این جنس بپز هر چه ما در ما فرستادی آنرا بکی میخوردند باقی دیگری
یا کنیزکی مخصوص بوده است میدادند و اکثر شبها حضرت میان لهره در
بادیه و صحرا می بودند گاهی که بخانه می آمدند بالا بام می بودند شب را اگر
چه جهارپایی بستر بودی اما جهارپایی ایستاده میداشتندی بر آن نخفتند
و اوندی آب سرد دو سه روزه می بودی اگر احتیاج بغسل شدی همان
آب سرد بر سر میریختندی با موسم زمستان بجدا امیکردندی بعد ساعتی فرمودند
من در عهد بندگی مخدوم یازده ساله بودم کتاب دواتدم نیز میبودم و عادت
بندگی مخدوم بود که مر پایک پسرکان را دوم نام میگفتند و هم بکان
دوم نام میخواندند چنان چه حضرت میان بدالله را بنولاو میان سیف الله
را انکور کهاو همچنان پسرکان دیگر را نام دوم من مهلام بود وقتی که پیش
بندگی مخدوم می آمدم بهمین نام دوم من میطلبیدند و گاه گاه میفرمودند
یعنی که من تولد شدم عرقیبن ملبوس خود دادند و برادران دیگر

را بعد از دادن ایشان پیراهن ملبوس خویش میدادند بعد ازان که من بزرگ
شدم مولانا سراج الدین و بعضی یاران دیگر بندگی مخدوم مرا میگفتند
شمارا که آن جامه داده اند تاثیری دارد زیرا که این جامه فرستهٔ شمان
که مولانا فراغ دنیاوی نیست تاثیر ان جامه است و فرمودند تا الی یومنا
نیز فراغ دنیاوی ندارم والسلام روز پنجشنبه ۲۳ ماه مذکور
کمترین خدمتکاران و وابسترین متلمذان مشرف شد حکایتی از ماده یان
اسپ افتاد ملایم آن این حدیث فرمودند فی بطنها اکنز و فی ظهرها شرف
والسلام روز جمعه بتاریخ ۲۴ ماه مذکور این ضعیف و بندگان بودند
فرمودند هر قومی را کسبی است مثلا شیخ را صلوة و صوم و ورد و اوراد
و ذکر و مراقبه و دانشمند را اندرس و کذلک هر قومی بصنعتی
مخصوص است پس باید که هر کسی بکار خود ثابت باشد بیت
که هر پیشه وز پیشه خود کند ؛ اگر کار دیگر کند بد کند ، الخ
فرمودند فردا اما وصدقنا چون سالها بسیا نوردد مهتر جبریل علیه
السلام را فرمان حق سبحانه و تعالی شود که بهشتیان و دوزخیان را
سلام من رسان مهتر جبریل بیاید نه بهشتیان را در بهشت یابد و نه
دوزخیان را در دوزخ بحضرت سبحانه و تعالی عرضه دارد که الهی
و غلامی مهتر میداند نه بهشتیان نه در بهشت اند و نه دوزخیان نه در
دوزخ سلام بکه رسانم فرمان شود الانسان سری و انا سره و صفاتی
فرمودند از جمال بتفصیل آمده بود باز از تفصیل با جمال رود بهشتیان

بجمال شوند ودوزخیان بجلاد بشعروا البحر یجری علی ما کان فی القدیم
ان الحوادث امواج وانهار ونیز منقولست که بهشتیان را حق جل وعلا
بدست مهتر جبرئیل علیه السلام کفته فرستد که ازین نعمتها دیکر خوبتر
وبالاتر فایض کردانم ایشان تعجب کویند که چنانچه کسی نعمت را ندیده
ونشناخته باشد چون کوید اللهم ازین نعم خوبتر وبالاتر چه خواهد بود
که خواهی داد محققان کویند شاید که آن کنایت از رویت الله ووصال
باشد که ورای آن نعمتی عظیم وحظی جسیم فاین نیست بعد ادای نماز جمعه
بتاریخ سیوم ماه مذکور بر سجاده جلوس فرمودند بر حکم معتاد کثرت خدمتکاران
وابندکان بودند فرمودند رسول الله صلی الله علیه وسلم وقت تنکیح
فاطمه رضی الله عنها نام مرتضی را کرم الله وجهه فرمود که عقد خویش
بخوان ومرتضی عقد خود هم خود خواند ومتاعی که دادند این بود است
بدست امیر المومنین ابابکر صدیق رضی الله عنه پوست آهو وبدست صحابه
دیکر بجکول شکسته واسیا وچیزی ازینجا بندکی مخدوم میفرمودند بدین
بفعل رسول الله صلی الله علیه وسلم اسیا را متابعت رسول صلی الله علیه
وسلم باشد که دختر را وقت نکاح ما ملایم وملازم او بیفرستند بعد فرمودند
بیبی فاطمه رضی الله عنها را سه پسران بود حسن وحسین ومحسن محسن
هم در حالة صغر نقل شد ازان مشهور نیست وفاطمه بیست وچهار ساله بود که
از جهان سفر کرد وحضرت رسالت صلی الله علیه وسلم با فاطمه رضی الله
عنها محبت بسیری بود هر وقتی که حضرت رسالت مکسی می بودن وهر کر فر

روی نه نمود سری مبارک فاطمه را بوی میکردند و خوش میشدند از انکه
جبرئیل علیه السلام روزی سیبی از بهشت آورده بود برای رسول
الله صلی الله علیه وسلم و حضرت رسالت آن سیب را خوردند با خدیجه
رضی الله عنه صحبت کردند حمل فاطمه شد آن بوی بهشت بود که از سر
مبارک فاطمه احساس میشدی و حضرت رسول را بانشراح می آوردی
زیرا که در بهشت هیچ کدورتی و اکرامی نیست فرحت در فرحت است
میفرمودند روزی سلطان فیروز ایجانی بندگی مخدوم را پرسید
فاطمه را که زهرا میگویند از چه بندگی مخدوم فرمودند از انکه او از حیض
و نفاس چنانچه عادت عورات است نبوده است همین که حیض می آمدی
و فرزندی زادی فی الحال پاک شدی وضو میساختی نماز میگزاردی
والسلام روز جمعه بتاریخ غره ماه محرم سنه ٨٧٦ بعد از نماز جمعه این
ضعیف و عزیزان دیگر حاضر بودند حکایت در معاملت با مخالفت
با مخالفان بر مرفت فرمودند درویشی بود در دهلی پیش بندگی مخدوم
می آمدی مجاهده داشتی بعد دو سه روز افطار میکردی روزی پیش
بندگی مخدوم واقعه خویش میگفت بندگی که می بینم آفتاب در آستین
من می آید و انی انا الله لا اله الا انا میگوید و باز بیرون میرود و من میگویم
لا حول ولا قوة الا بالله این چه واقعه است که می بینم والعیاذ بالله تا
که چیزی بدعا آمده باکافر شوم بندگی مخدوم بر روی او هیچ نگفتند
تعبیر واقعه نکردند ساکت ماندند چون باز گردانیدند فرمودند

یاران به بینید واقعه می بیند واقعه می بیند که آفتاب در آستین
من می آید و میرود و انی انا الله لا اله الا انا میگوید و خود لا حول می
فرستند و بد کرده میداند بلکه کفر می پندارد این مقدار تعبیر کردن
نمیداند که واقعه خوبست من میخواستم چیزی بگویم باز بخود گفتم این با
خواجه ما ندارد که مجنا ماندن بد ازینجا فرمودند که بندگی مخدوم می
فرمودند شخصی مخصوصی را هر که از آن من باشد در خانه او نرود از آنکه
او ابلغ مشایخ ما ندارد و پیر پیر او تا سه کرسی شربت پیران مانداشته
بشنیدن این حکایات از زبان بندگی مخدوم اکثر مریدان بندگی مخدوم ترك
خانه او کردند بعضی نکردند فرمودند این زمان بعضی فرزندان بندگی مخدوم
در خانه او میروند و بازی می نهند نمی دانم ایشان را چه فلاح خواهد بود
لمحه فرمودند خواجه بود در دهلی پیش بندگی مخدوم بطریق معتقدان
می آمدی در آن ایام خدمت شیخ نصیر الدین قدس الله سره العزیز در حیات
بودند حکایت خواجه بندگی مخدوم میفرمودند که روزی پیش آن خواجه
را گفتم بیا تا ببرم مرید خواجه خویش کنانم او را فی قدری مایل و راغب نیافتم
بلکه معرض دیدم ناخوش شدم و گفتم من که مرید خواجه باشم پیر من اعتقاد
میکنی بر ایشان بطریق اولی میباید کرد او گفت سبحان الله من که باشم
که اعتقاد بر حضرت شیخ نکنم اما حضرت شیخ نصیر الدین ثانی خدمت
شیخ نظام الدین اند وقتی که مرید شیخ سوم باید کرد اشکالی که پیش من آید
از ایشان بپرسم و آن مرا مجال نه پس چه حال من باشد تنبیه کردم وقتی که نماند

بیعت خواهید داد مرید شما خواهیم شد ازینجا خدمت میان برو کفتند آری
او بسیار ملازمت بندکی مخدوم داشت حکایتها سلوك بزبان بندکی مخدوم
بسیار شنیده بود ازان فیض درخانه خود کبهاء سلوك سبق میکفتی مثل
عوارف وجز ان لخران خواجه ارادت بندکی مخدوم آورد فرمودند که
اول بر بندکی مخدوم ارادت آوردند و باغبان باز بان خویش بودند و خواجه
بهاء الدین یار قدیم بندکی مخدوم شاید که سوم یا چهارمی مرید بندکی
مخدوم باشد بحیی فرمودند بندکی مخدوم حکایت اعتقاد شیخ علاء
الدین الذی میفرمودند اعتقادی که او بر من داشت مریدان مارا بر من
کم باشد بارها می خفتم آوردی خویش بزیر کف پای من داشتی و میخفتی
چون از خواب بیدار میشدیم اورا باین حال میدیدیم میکفتم چرا مین
میکنی او میکفتی سید محمد تراکسی نشناخته است من شناخته ام شما
کویند لایعرف الجوهر الا الجوهری ازینجا فرمودند بندکی مخدوم روزی
بحضور خود یکی را مرید شیخ علاء الدین کنانیدند و آن نیز خواجه بود
بر بندکی مخدوم برای ارادت می آمدی دران روز بندکی مخدوم و شیخ
علاء الدین نشسته بودند شیخ علاء الدین کفتند چندین کسان مریدان
میکیرند من چرا نکیرم بندکی مخدوم کفتند چرا نمی کیری شیخ علاء الدین
کفتند اکر شما بفرمایید بکیرم آن خواجه ایستاده بود بندکی مخدوم اورا
فرمودند بیا یار عزیز تو میخواهی که مرید من شوی مرید این شو اشارت
بشیخ علاء الدین کردند کویا که مرید من شدی ان خواجه هم بحضور

16

بندگی مخدوم ارادت بشیخ علاء الدین آورده و در خدمت شیخ علاء

الدین گاه گاهی بندگی مخدوم میفرمودند که او یار غار ما بود هرچه

از و صادر شدی من از و کدشتم و لو ورا من درین ملک نمیگذاشتم چه

کنم من در بیابان بر خواهر خویش رفته بودم و مجال یافت اینجانب آمد اگر من

بودمی نمیگذاشتم از ینجا شیخ اویس بندگی گذرانید شیخ علاء الدین را

خلافت از شیخ نصیر الدین بود یا از بندگی مخدوم فرمودند از بندگی مخدوم

صریحا بود و از خدمت شیخ باشارت و رمز برانیده یا مصلای شاید داده

بودند لحکایت سخن در خوارق بندگی مخدوم افتاده بود فرمودند سلطان

فیروز اینجایی را فرزندان میشدند و هم در خرد سالگی نقل میکشتند

روزی سلطان فیروز پیش بندگی مخدوم التماس کرد که فرزندان من نمی

زیند بندگی مخدوم دعائی کنند تا بزیند بندگی مخدوم فرمودند که چند

فرزندان خواهند شد اگر میربانی ایشان کردن تبتل خواهی آمد چند

گمی پسری در خانه سلطان آمد جبریل نام درویشی بود بر سلطان آمد و گفت

این پسر مرا بدهند تا در خانه خود خواهم داشت یک اسپی تازی نیز بدهند

راست خواهم کرد وقتی که مملکت شاه زاده خواهد شد برین اسپ سوار

خواهم کرد سلطان همچنان کرد میان چند ماه در ایام شیرخوارگی آن پسر

سلطان نیز نقل شد آن درویش از روی سلطان شرمنده و مخذول شد

این حکایت پیش بندگی مخدوم کسی میگفت خدمت مخدوم زاده نشسته بودند

گفتند کسی که داده بود یعنی بندگی مخدوم باز خود ستدند بندگی مخدوم

ساکت ماندند هیچ نگفتند ازینجا فرمودند سلطان را معتاد بود در سالی
دو بار بر بندگی مخدوم برای ملاقات می آمدی وقت بیرون آمدن
لشکر و وقت بازگشتن لشکر روزی بهمی بیرون آمد برای وداع
و استمداد بر بندگی مخدوم آمد ملاقات کرد بازگشت جلال متوکل نیز
نام در دوبتی بود بر بعضی رفتار و بیرون کمانی و استمدادی خواست بندگی
مخدوم را استماع شد فرمودند الحمد لله بار از کردن من دور کرد این سخن
بندگی مخدوم نیز بسمع سلطان رسید سلطان ترسید بر دست خواجه
دوان کمنه فرستاد که بار من بر بندگی مخدوم است نه بر دیگری ضمنا
برین آمدم بزیارت گاه خود رفتم در میان راه خانه او بود ضرورت
ملاقات کردم در آن بار که بر بندگی مخدوم آمده بود بندگی مخدوم
منع نیز کرده بودند درین بار توجه لمیز وی برادر خود را بفرستادی
سلطان احمد را آخر خود رفت قصه مشهور است در آن مهم فتح نشد
بی حضور گشته بهزیمت بازگشت فرمودند که بر صاحب ولایت بلو
توجه کرد [illegible] چه باشد المحه سخن در فضایل
خواجه احمد بیر [illegible] والغفران افتاد فرمودند همین بر بندگی
خو کسی که بندگی [illegible]م خواهند فرمود حاصل آمدن من در کز
احمد بیر است اگر بجز احمد بیر به پیوستی آمدن من ضایع بودی
در خلافت نامه او نوشته اند فهو ولدنا الذی ولد من سری فعلیه ان
یرشد المسترشدین کما ارشدته فان لم یفعل فانا غیر راض منه والله

تعالی ساقط علیه والنبی معرض عنه فرمودند روزی خواجه احمد
ملالت تب داشت بندگی مخدوم قاضی وندو را بعیادت بر خواجه
احمد بیر فرستادند خواجه احمد را بدیدن قاضی وندو سوری در سر افتاد
و آغاز کرد که بندگی مخدوم را از جهت من بگوئید که همیشه ما را سوختید
کامی مراد ما بکام ما نداده اید از بن سخنها و امثال این صحیبانه و عاشقانه
گفت فرمودند حق تعالی همه فضایل خواجه احمد را داده بود جز شهادت
شهادت نیز روزی کرد فرمودند شهزی عز بن خدمت شیخ الاسلام
نظام الدین بود در خانقاه بندگی مخدوم بعد خرج مایده خواجه احمد
بندگی مخدوم را وداع کرد بدیر روان شد در میان راه دزدان آمدند
گفتند اسپ بده خواجه احمد گفت من اخر احمد باشم چون اسپ بدهم چون که
ابشان ابا الکلیه فاصیبانت و دفع ممکن ندید بقتال پیوست شهید
گشت انا لله وانا الیه راجعون چون بشنیدن این قصه بندگی
مخدوم را گریه بسیار و حزن شدید دست داد فرمودند هر کس ابن دنیا
و چیزی ساختیم او را بصحوف من بردند بزیارت سوی محاورح
رتبان دستار مبارک خود کشیدند نزدیک قبر او بستند و
هر که اینجا نیت کند و نیت او بر ناید فرزند آمنا و صدقنا ان ما اجلد
اوطین نیز فرمودند از آن روز که مدفن خواجه احمد اینجا شده است آن
مقدار مردگان که گرد بر گرد این مدفن بوده اند همه مغفور گشته اند
گفتنی فرمودند بارها بندگی مخدوم بتاسف تمام میفرمودند که افسوس

که حق تعالی درین زمانه اصعب واشد مارا بیدا کرد اگر در عهد رسول

الله صلی الله علیه وسلم وصحابه کرام و تبع تابعین و جنید و شبلی

می بودمی کار من از کارهاء ایشان کم نبودی از بنجا خواجه احمد

دبیر عرضه داشت درین زمانه اصعب اگر همچو بندگی مخدوم مبعوث

نبودندی خلق را بسوی خدا دعوة که کردی و راه که نمودی بعده

میفرمودند خواجه احمد شما مردمان معتقدانید از سر اعتقاد میگوئید

اما من میدانم که چه بلا بر من میگذرد و نیز وقتی خواجه احمد دبیر

عرضه داشت که معلوم نمیشود بقدم حضرت بندگی مخدوم در

میان متقدمان که بوده باشد فرمودند اگر این کار بر ایشان بنودی

بمن بمن چون رسیدی باز عرضه داشت از صدقه بندگی مخدوم

چیزی که بنده را عطا کردند یعنی از عالم الهیات و غیوبات از آن

میدانم که بقدم بندگی مخدوم که بوده باشد فرمودند سلمه الله تعالی

خواجه احمد بعبارتی ادا میکند که دران تواضع است همچنین

نمیگوید که من چنین شده ام مودبانه میگوید و این رباعی از گفتار بندگی

مخدوم است رباعی محمد را ببر بس از عشقبازی که او از جد خود

احمد بیرسید بگفت ای کودک شایسته من زهی کاری که آن فرزند

بکرد نیز از بنجا حکایت درباب رعایت فرزندان پیران افتاد فرمودند

حضرت بندگی مخدوم دو بار قصد کرده بزیارت خدمت شیخ

الاسلام شیخ فرید الدین قدس الله سره العزیز رفتند هر دو بار خدمت

شیخ علاء الدین برابر بودند اول بار سوار رفتند دوم بار بمشی اقدام
بندگی مخدوم میفرمودند اول بار رعایة فرزندان شیخ از من آنچنان
نه افتاد شیخ نیز بر من چندانی لطف نکردند دوم بار که رفتم رعایت
فرزندان شیخ از من بسیار واقع شد شیخ نیز بر من لطفی و شفقتی بسیار
کردند بلکه همچنین میفرمودند آنچه از بابان او حاصل کردم هنوز برانم
بس میفرمودند فرد آمنا و صدقنا از روی رسول صلی الله علیه و سلم
همه امت شرمنده باشند زیرا چه هیچکسی رعایة فرزندان رسول الله
صلی الله علیه و سلم من حیث انهم سادات نکرده است اینکه من هستم تا
الی غایة هیچ کسی نظر بسادانی من داشته رعایة من نکرده است این که
دانشمندم مرید خواجه ام فضایل دیگر دارم شیخی دارم اما از جهت
سیادت رعایة من کسی نکرده است قال الله سبحانه و تعالی قل لا اسئلکم
علیه اجرا الا المودة فی القربی و قال النبی صلی الله علیه و سلم اکرموا اولادی
الصالحون لله والطالحون لی و نیز حدیث دیگر وارد است من اکرم
اولادی فقد اکرمنی و من اکرمنی فقد اکرم الله غزل
سادات نور جسم و اعیان عالم اند ،، از عترت محمد و از خمست علی
گر جرمها از ایشان صادر شود بکس ،، نتوان گذاشت حرمت شان از ره اصطفا
فردا عذاب آتش دوزخ شود کسی ،، کز مهر و از محبت شان نیست منجلی
از قول آنکه سید هر دو سرا است گفت الصالحون لله والطالحون لی
فعلی هذا لازم آید رعایت و معونت و اکرام فرزندان پیران بر مریدان

اگرچه صالح باشند یا طالح زیرا که الشیخ فی قومه کالنبی فی امته
امری مقرر و ثابت است الحق فرمودند روزی بندگی مخدوم و شیخ
علاء الدین در روضه شیخ فرید الدین نشسته بودند روز عرس شیخ
بود ست شیخ علاء الدین بندگی مخدوم را پرسیدند ایشان یعنی خدمت
شیخ فرید الدین یکی از بزرگان دین و مقتدا اهل یقین باشند یا نه
بندگی مخدوم فرمودند آری شیخ یکی از ایشان باشند شیخ علاء الدین
خاستند بسوی شیخ سر بر زمین آوردند گفتند اول مارا اعتقاد بود
این زمان که شما گفته اید زیادت ترگشت والسلام روز جمعه بتاریخ ۲ ماه
مذکور این ضعیف بود وایند کا زبودند فرمودند یکی از فضائل شیخ
الاسلام نظام الدین اینست که کار خود بریک پیر و یک استاد کرد بدیگری
محتاج نشدند روزی شیخ فرید الدین در سماع بودند در اثنا سماع نظر
بر شیخ نظام الدین افتاد گفتند بخواه بابا نظام الدین آنچه میخواهی
شیخ سر بر زمین آوردند عرضه داشتند همین میخواهم که هرجائی
نشوم شیخ فرمودند بر و دادم ازینجا فرمودند طالب را دولتی عظیم
و نعمتی جسیم است که کار او بیکجا تمام شود و احتیاج بجای دیگر نشود
و نیز پیوند بر شیخی کامل داشته باشد بیت بخشش خوبان ز رحمت بین
بگشاده جز بنص خود را گر توانی دست دانائی بدامن دیگر
گر بیک ایام را از ایشان گیرند :: ور بد باشم مرا بدیشان بخشند
روز دوشنبه پنجم ماه مذکور عرس خدمت شیخ الاسلام شیخ فرید

19

الدین قدس الله سره العزیز بود اول وقت جلوس فرموده بودند این ضعیف
بود و مولانا شمس الدین امام و بعضی بندگان بودند فرمودند اگر
کسی خواب بیند که این کس در میان وادی ماران سیر کرده معبر ان تعبیر
این کند که این کس در میان وادی با اختلاط و آمیزش با ملوک و بسیار
خواهد شد الحکم فرمودند بندگی مخدوم را خانه بود در دهلی
بندگی مخدوم از درون خانه وقت نماز می شناختند یعنی
اینچنین شکسته بودیم در خانه وقت نماز معلوم میشدی
اینجا فرمودند اگر کسی در دهلی بندگی مخدوم را در خانه خود
ستد عا میکند خواجه بهاء الدین را میکفتند از فلان اسپ بیار
یاری با معتقدی بودی میدادی روزی خواجه بهاء الدین
را گفتند در خانه فلان کس استدعاست از فلان کس بیار متصل
فجر زیرا که طعام هریسه بود خواجه بهاء الدین اسپ آورد همان
وقت سوار شدند برفتند در میان راه طلوع آفتاب شد معتاد
بندگی مخدوم بود نماز اشراق بمجرد طلوع آفتاب ادا میکردند
مسجدی در میان راه بود درون مسجد شدند خواجه بهاء الدین را
گفتند شتر اسپ را نگاه دار تا از نماز فارغ شوم بعد ازان جا بروم
خیلی وقت گذشت بلکه قریب چاشت فراخ شد بعد بندگی
مخدوم بیرون بیامدند وقت طعام هریسه رفت بعد مشغول شدیم
که بیرون آمدند چه بینند که چاشت فراخ شده است به خواجه بهاء

الدین بزبان هندی گفتند بتبسم کنان بهاء الدین جولهای کون
پانچ مینیهی بهائی یعنی هر کرا کار خود و کسب خویش شیرین پانچی
آید بر حکم کاخرب بهاء الدین هم فرخون سبس آن در خانه او آمده اند
کند و دری مرتب شده بود صوفیان سماع میشنیدند بندگی مخدوم
آمده پایان مجلس نشستند و عادت بندگی مخدوم این بود دست در
مجلسی که میرفتند پایان مجلس می نشستندی لخر الامر صدر نما بجا
شدی شرف المکان بالمکین بعد ساعتی بندگی مخدوم را ذوق فی
دست داد بافراط تمام سماع میشنودند خواجه بهاء الدین نزد پای
اسپ بیرون بود چون شنید که بندگی مخدوم سماع میشنوند آرزو
در خاطرش افتاد که سماع بندگی مخدوم را ببینم بندگی مخدوم بکد
وا بیرون گذاشته آمده بودند بعده اسپ بدست دیگری داد
درون خانه آمد چه بیند که بندگی مخدوم را ذوقی است بافراط تمام
بارها در بنجا خواجه بهاء الدین میگفتی هنوز آن ذوق بندگی مخدوم
پیش نظر ماست از بنجا سلمه الله تعالی ابرای خرج ماند برسر سجاده
جلوس فرمودند این ضعیف بود و سید علی و مولانا شمس الدین امام
و شیخ ابراهیم احمد بسته میران سکندر فرمودند نقل شیخ الاسلام
خدمت شیخ فرید الدین را دو بیست پنج سال شد شیخ نظام الدین بعد
شیخ فرید الدین سی و سه سال دست بیعت دادند در سالی که
نقل شیخ الاسلام نظام الدین است بهمان سال تولد بندگی مخدوم ا

وقتی که بندگی مخدوم بعد شیخ الاسلام خدمت شیخ نصیر الدین دست
بیعت دادند هم عمر شیخ نظام الدین بودند شیخ نظام الدین نیز بیست
دو ساله بودند که دست بیعت دادند بعد جلوس بندگی مخدوم یاران
خدمت شیخ نظام الدین بندگی مخدوم را دعا میکردند و میگفتند بندگی
که خدمت شیخ نظام الدین دست بیعت دادند شما نیز همچنان بدهید
وحق تعالی روزی کند بندگی مخدوم میفرمودند که در شهر کلبرگه
این زمان مرا هفتاد سال است که دست بیعت میدهم از آن قول
یاران خدمت شیخ نظام الدین ضعاف باشد ازینجا فرمودند سلمه
الله تعالی شیخ فرید الدین فاروقی بودند از جانب پدر و پدر شیخ از
جانب خراسان آمده بود و مادر شیخ دختر قاضیان بود ست و نیز
مجتهد نیز بود ست چنانچه مادر خواجه احمد نیز مجتهد نیز بود ست چنانچه
وقتی که مادر خواجه احمد نیز نقل شد خواجه احمد نیز دوازده
ساله بودند بعد دفن مادر خواجه احمد میگفتند می‌بینم که هر دو
دوگانچه قبر کشاده میشدند یعنی بعد خرج مایده فرمودند
روزی که ابابکر صدیق رضی الله عنه گلیم سیاه پوشیده بودند جبرئیل
علیه السلام چون پیش رسول صلی الله علیه وسلم وحی آورد او نیز گلیم سیاه
پوشیده بود رسول صلی الله علیه وسلم پرسید یا جبرئیل این چیست
که امروز گلیم سیاه پوشیده جبرئیل علیه السلام گفت چه جای من
بلکه همه فرشتگان زمین و آسمان از فرمان شده است که امروز گلیم سیاه

نو اوقت ابا بکر بنوشند همه نوشیدند بعده فرمودند که بندگی
مخدوم میگفتند که یک روز خدمت شیخ فرید الدین سماع میکردند
شیخ جلال تبریزی گوشه گرفته خود نیز تواجد میکردند کسی شیخ
جلال الدین را گفت که شما چرا در محضر شیخ سماع نمی شنوید شیخ جلال
الدین گفتند سبحان الله جائی که شیخ فرید الدین سماع بشنوند بنده
جلال را چه اندازه باشد که آنجا سماع بشنود از انکه میبینم که شیخ که
دست بالا کردند همه فرشتگان آسمان نیز بمتابعت شیخ دست
بالا کردند فرمودند ازینجا بندگی مخدوم میگفتند از ان ما الذین ان
ما ازینجا فرمودند روزی خدمت میان لهره میگفتند در حالت خویش
چه گویم حکایت پیران خویش یعنی بندگی مخدوم و خدمت شیخ
نصیر الدین و خدمت شیخ نظام الدین و خدمت شیخ فرید الدین
همین تسلسل از کمال پاکی نفس خود و از صدق مقال خویش موصوف
بصفات الله گشتند خالق شدند رازق گشتند یعنی متخلق باخلاق
الله شدند فرمودند خدمت شیخ فرید الدین میگفتند سی سال هر چه
خدا فرمود بنده فرید کرد این زمان هر چه بنده فرید گوید حق تعالی
اجابت آن میکند ازینجا فرمودند در خانقاه بندگی مخدوم روزی
عرس خدمت شیخ فرید الدین بود هر یکی از یاران بزرگ خانقاه بندگی
مخدوم چنانچه مولانا بهاء الدین امام و بعضی فرزندان و بعضی
م... و یاران چیزی چیزی خورده پیش بندگی مخدوم آوردند

برای عرس خدمت شیخ فرمودند دران شب بندگی مخدوم شیخ را
بخواب یا بواقعه دیدند که بندگی مخدوم بحضرت شیخ کردند التماس
که بعضی فرزندان من و بعضی مریدان من و یاران من بروح شما
چیزی چیزی آوردند شیخ فرمودند قبول کردم و نیز بتخصیص
گفتند که مولانا بهاء الدین امام من هم چیزی آورده است خدمت
شیخ نیز فرمودند ازان او هم قبول کردم و نیز التماس کردند شخصی
دیگر بود او هم چیزی آورد دست شیخ در حق وی فرمودند او را با من
چه نسبت قبول نکردند فرمودند لیکن بندگی مخدوم نام او را ظاهر
نکردند بعد تمام ظهر این ضعیف و ایشان بودند فرمودند
روزی حضرت میان ید الله و خدمت میان یمین الرحمان و من و
شاید که چندی دیگر هم باشند عشق نامه بندگی مخدوم مطالعه می
کردیم دران کتاب عشق نامه چنین بر روز آمد هر چه در مخ
باشد در قشر قشر بینی همه متحیر ماندیم دران اثنا آن قاضی نور الدین
بار بندگی مخدوم آمد ما هم گفتیم بیایند این محل مشکل است
ببینیم تا آنچه فراهم آید بدانیم قاضی نور الدین چیزی که از زبان
بندگی مخدوم شنیده بود بیان کرد فرمودند امدا آن چیزها از
کثرت صحبت بندگی مخدوم بود دست بعد برادران ما بطریق لطافت
قاضی نور الدین را گفتند که هم ازین را بعضی مردمان دوست می
دارند و بد میگویند که تو چنین چیزها یاد داری دوستانه گرفت

میان ایشان همان سخن تکرار میرفت بعد بنده عرضه داشت قاضی نور

الدین چه بیان کردند فرمودند بر تو خواهم گفت مگر پرسیدند

مجال نشد که نشسته اید لحسنی سخن در فرق بزرگان افتاد یعنی خدمت

شیخ فرید الدین و شیخ بهاء الدین ذکریا فرمودند روزی کسی بر

شیخ نظام الدین آمد گفت میان خدمت شیخ فرید الدین و شیخ

بهاء الدین ذکریا چه فرق است شیخ گفتند ای عزیز کسی که همچو ایشان

باشد فرق کند او شیخ را مزاحم شد شیخ نظام الدین را ضرورت

افتاد بعده گفتند چونکه شیخ ما را یعنی خدمت شیخ فرید الدین

را غلبه حال شدی یا حبیب یا حبیب گفتی چونکه شیخ بهاء الدین

را غلبه حال شدی یا غفور یا غفور میگفتی بعده گفتند این زمان

بروییم تو فرق بکن والسلام روز جمعه بتاریخ نهم ماه مذکور

این ضعیف بود و شیخ ابراهیم نبسه میران سکندر فرمودند

دو اخی جمشید بودند یکی در بنگاله دوم در قنوج اخی که در

قنوج بود چاکر وزیری بود قبل از نوبر وقتی آن وزیر برای گذر

لشکریان خویش را طلب نمود اخی نیز میرفت دربان منع کرده در مکه

زد بلک چوب هم زد اخی با خود گفت من چاکری این میکنم و خدا

می باشم برای کسی دربان منع می کند میزنند بر رفتن نمید

پس من خدای خویش را فراموش کردم و خدمت مخلوق گرفتم فردا

پیش او چون خواهم رفت فرمودند هم از آن روز بازتایب شد

لشکریان را کوا کرفت و گفت که من ترک این جاکری کردم و کوشه کرفت
زبهودندیکی در هند او خاسته بود در بیدیر قریب لب آب میبود و آنجا
جمع ساخته کاه کاهی مطربان از غیب برو می آمدند سماع می شنیدی
بذوق تمام قریب کشتها او نیز بودی چو بتها کشت در پایها او میخلیدی
خبر ندا آتشی روزی نزد اخی آمد گفت اخی جمشید و پسر من شراب خورد
و شراب میخورد و تشویش میدهد برای خدا او را از آن باز آرید و تنبیه
دهید اخی گفت پسر خود را پیش من بیار او آورد اخی او را گفت تو ترک
شراب کن او گفت این از من رفتنی نیست بجان خواهد رفت باز گفت
تو ترک این کیر سه چهار کرت اخی همین سخن تکرار کرد بعده آن جوان گفت
شما هم چیزی ترک کنید من هم ترک این خواهم کرد اخی گفت آنچه ست بگو
من ترک خواهم کرد جوان گفت شما که از لب آب سبوی کرده آب بر سر
می آرید آن ترک کنید اخی گفت ترک کردم آن جوان هم از شراب باز
آمد و ترک کرفت فرمودند وقتی بهانه دار قوج برا اخی آمد گفت چیزی
دنیاوی از من قبول کنید اخی گفت بزبان خویش نه مور و جو نه
مور و جو یعنی کسی را زن بچه باشد نه او را فرمودند آن بهانه دار
خولجه سرا بود هیچ زن و بچه نداشت باز مزاحم شد و گفت که چیزی
قبول کنید اخی گفت جستکا مون کوکره مون از آن ارو عایت کن یقین
از آن کسی کینک نستم آن لشکری بود که او شیخ را چیزی غله در هر
سالی بطریق نذر نشین می آوردی هم از آن او قبول میکردی برین معنی

خود را سگ او خواند فرمودند روزی برادر اخی اهل قنوج و قاضی قنوج
برای ملاقات آمده نشسته بودند اخی گفت شما که نشسته اید کهی
چشمهای دزد را دیده آید هر همه سر فرود کردند هیچ نگفتند باز گفت
اگر ندیده اید چشمهای این قاضی را ببینید تا این حد بی التفاتی داشت
هم از اینجا مطربان از غیب بدر خانقاه رسیدند و این ابیات میگفتند
رباعی اگر بیگانه می بودم نمی بودی بلا چندین تشنا بیگانگی ممکن
بلا شد آشنایانرا بخواهم از خداشبها که بعضی در میم آشتی نباشد
آنچه من خواهم چنین باشد خدایا چشمها مبارک پر آب کردند و فرمودند
درویشی که تارک نباشد از دنیا و فارغ و درشته از همه نباشد چه
درویشی است بیت ترک دنیا گیر تا سلطان شوی
ورنه همچون چرخ سرگردان شوی از اینجا فرمودند بلا بیست بر جان
صوفیان اگر دانند که چه بلا بر جان ایشان است کسی هرگز هوس این
کار نکند از تلک بیت نزدیکان را بیش بود حیرانی کایشان
دانند سیاست سلطانی این قلندران خویش منند و خویش
میخورند از غم و بلا این راه بالکلیه رسته [illegible] مروند
بعد آن فرمودند مرد اصل مقلد میباید بندگی مخدوم بارها می
گفتند تقلید مبارک است یعنی متابع کسی میباید بود خود مقتدا
او بر شدن کاری مشکلست چنانچه آورده اند که دنیا و لا
نکن را سگا و متابعت کسی نیست خوش کار نیست چنین گویند ابو حنیفه

کوفی رحمة الله علیه روزی براهی میگذشت ودر راه خلاش بسیار بود
کودکی نیز بسرعت میگذشت امام بوی گفت ای کودک آهسته رو که خلاش
است تا نلغزی کودک گفت اگر من خواهم لغزید تنها خود خواهم لغزید
تو هوش داری خود را که مقتدا هستی بلغزیدن تو بسیاران خواهند
لغزید امام را این سخن بسیار دقیق نمود وخوش آمد وگفت این سخن
این نیست زبان غیب میگوید المحبه فرمودند سلمه الله تعالی عاشق
او محب را میباید در بر معشوق باشد واگر در بر میسر نه بود اگر در ده
در محلت او واگر در محلت و نه در شهر او واگر در شهر او هم میسر نبود در
دل خیال او دارد این را هیچ کسی مانعی نیست بیت کریم که جان با برد
تحفه جان نقد خیال دلبرم زجان که میبرد :: کریم که برکنی دل
سکین ز مهر من :: مهر از دل چگونه توانی که برکنی :: روز شنبه مبارک
دهم ماه مذکور [illegible] عاشورا بود سنه [illegible] این ضعیف
و آشنایکان بودند فرمودند هر دو برادران یعنی امیر المؤمنین حسن
وحسین رضی الله عنهما صورت رسول صلی الله علیه وسلم بودند
حسن از سر تا ناف بصورت رسول الله وحسین از ناف تا پای بصورت
رسول الله صلی الله علیه وسلم بودند اول رسول الله صلی الله علیه وسلم
را خبر قتل ایشان شده بود روزی روز عید بود هر دو برادران را
جامه نو نبود پیش رسول الله متفکر آمدند روی ایشان از رسول الله
متفکر دید گفت شما چرا ناخوش اید و بیکار گرفته اید چه عادت شفقت

رسول الله بوده است نشان کشته و زعید است خبری جامه نو نیست
که بپوشیم رسول الله نیز بدیدن ایشان متغیر شدند هم درین بهر
جبرئیل فرود آمد از بهشت دو جامه آورد یکی سبز دوم لعل و پیش رسول
الله صلی الله علیه و سلم داشت هر دو برادران را طلبیدند رسول
الله فرمودند بستانید اشارت بهر دو برادران کردند حسن جامه سبز
را اختیار کرد و حسین جامه لعل را هر دو برادران خوش شدند بازی
کنند رسول الله نیز خوش شدند هم جبرئیل متامل شد رسول الله
پرسیدند یا جبرئیل چرا متامل شدی گفت حسن را عاقبت زهر دهند
و حسین را قتل کنند رسول الله گفتند من خواهم بود گفت نه
گفت نه رسول الله گریستند و گفتند وای فرزندان ما را حرمت نگه
که خواهد داشت باز پرسیدند که خواهد کشت گفت هم از امت تو
باشند آنچه فرمودند هیچ امتی چنین نکرده خبری که امت رسول
الله با فرزندان رسول الله کردند و ادا امت نبوی رسول الله صلی
الله علیه و سلم فرمودند همه امت شرمنده خواهند بود فرمودند بند
محکوم میفرمودند چنانچه رسول الله را خبر آن نمودند اگر همچنان
این دو نیکان نبودی بهتر بودی تا این داغ لعنت بر امت نشدی
فرمودند تقدیری این کار شده و نیز اهل خانه شهید شدند پنج
پسر امیر المومنین علی و چندی پسران از اهل خانه حسن و حسین
و درین روز از زوجات مطهرات ام سلمه عمر دراز یافته در مقوله

بود نعره زد و خاست مردمان پرسیدند چه زاد گفت الان قتل
الحسین گفت کراین مردمان حسین را پیش من کشند پرسیدند
چگونه دانستید که امدینه و کجا کربلا گفت این دم حضرت رسالت
بخواب دیدم که سر برهنه کرده و خاک بر سر و ریش انداخته پیدا
آمد گفتم این چه هیئتست که شما کرده اید گفت حسین را کشتند
پیش من فرمودند امروز در کربلا هجوم آید الان است زمین کربلا هم
لعل میشود در پیش با الان در از می باشند تا زانو همه بار ریش جاری
آن مقام را امید هند درین شد درویشی زینجا بوشی زاری نزار
حسین را ملاقات شد حسین پرسید تو کیستی گفت منم خراب و ابا
هیچ مرادی پرسید حسین گفت چیست ای درویش که سخنها از پیش
بر روی من میگویی گفت نوری که تراتر اندند در کار من دارند من
اثابک تو ام امروز فرستادند برای این خبر را تا آنکه حسین شهید شود
آن درویش پیش بود ست فرمودند القصه بطولها حسن که نقل شد
عمر چهل و پنج ساله بود حسین که شهادت یافت پنجاه و چند ساله بود
فرمودند در آنکه امیر المومنین حسن میخواست که ملک بمعاویه تسلیم
کند امیر المومنین حسین را خوش نیامد گفت ای برادر چرا امیری مارا
نمی دهی حسن نقت شد گفت نمی مانی چولان خواهیم انداخت دین رسول
الله فرار گرفته است اگر من خواهیم بود نیز فرار خواهد گرفت و اگر دیگری
خواهد بود باز فرار خواهد گرفت من چندین مردمان را بکشتم و بیجان

کنم برای چه فرمودند بعد از تسلیم ملک بمعاویه هر دو برادران
بمدینه آمدند چنانکه اهل قضیات اند چونکه هر دو برادران
بیرون آمدند مردمان گفتند هر دو امیر المؤمنین منبر رفتند حسین
نفت شد و گفت اول بودیم بزمان چیزی دیگر گشتیم یعنی خود را
بد گفتند فرمودند یعنی امیر المؤمنین حسین گفت امیر المؤمنین
حسن را که او را اهانت کرده باشی بدر مان تو کرده باشی یعنی علی
کرم الله وجهه را فرمودند بندگی مخدوم درین زمان در مجمع تا
مردمان میگفتند که شما آنانید که امروز ما را فضیحت کردید و رسوا
ساختید خانه ما را تا الان کردید چنانکه کسی در دار الحرب چون در آید
همچنین درون بیت رسول الله در آمده تاخت کردید همه سر فرود
میکردند و شرمنده میشدند فرمودند از آن بندگی مخدوم میفرمودند
شاید که در میان ایشان از نسل ایشان کسی بوده باشد یعنی از نسل
معاویه و از نسل اعوان او و زیر لمه بعضی از اصحاب بطرف یزید بود
اندیم از اینجا حکایت در اکراه کحال امروز افتاد فرمودند امروز
سرمه نباید کرد زیرا که زان بدعت یزید لعین مناسبت میشود
که امروز خون حسین را در چشم خود کرده است اگرچه این حدیث
در صحایح است من اکتحل یوم عاشورا لم یرمد عیناه ابدا بندگی مخدوم
میفرمودند من از مولانا مجد الدین محدث شنیده ام که این حدیث
مطعون است از موضوعات بنی امیه است از جمله حکایت در اهتمام

بدبخت پلید افتاد فرمودند بندگی مخدومم میفرمایند چنانچه من بر
خوک و غلام لعنت نمی فرستم همچنان بران بدبخت نیز لعنت نمی
فرستم زیرا چه قابلیت لعنت هم ندارد تا آنکه چرا کسی بلعنت او زبان
خود را آلوده و مستعمل کند و آنکه علما ظاهر میگویند که توبه باس قبول
است و ایمان باس قبول نیست اری احتمال دارد که از فاسق متکبر
توبه کرده باشد اما قصه موت او خود مشهور است که سکران و مخمور
بود که در وقت مجارفت برای حاجت انسانی هم آنجا افتاد مرد و حدیث
است در مصابیح لا یشرب الخمر حین یشرب وهو مؤمن پس ایمان
او از کجا باشد فرمودند معاویه ابتداء شرع داشت اوضاع شرع
نگذاشتی نسبتا و نشاید اما این بدبخت خبیث حلال زاده یعنی حرام
زاده که خاست بالکلیه بیخ از شرع کند انید کفر و فسق ورزیده بود
بدین آیه ان الذین یؤذون الله ورسوله لعنهم الله فی الدنیا والآخرة
لعنت بران بدبخت خبیث ثابت میشود انبجانچه فرمودند صاحب
تاریخ جمل سال میشمرد و آثار دار الملک میگوید یعنی از آن روز که رسول
الله صلی الله علیه وسلم خاتم النبیین مبعوث شد و آن روز که از
دار فنا بدار بقا رحلت کرد فرمودند همین را میشمرد باقی را نمی شمرد
لله الحمد دائما که در دین او هستیم و کلمه او میگوییم همچو موسی کلیم الله
و عیسی روح ابشار آورده اند کنند اللهم اجعلنا من امة محمد و علی مرتضی
کرم الله وجهه است لا شرف اعلا مع الاسلام انی اسلام دین محمدی مرد ست

هم ازینجا حکایت امیر المؤمنین علی رضی الله عنه افتاد فرمودند مرتضی
کرم الله وجهه وقت نقل حسن و حسین را نصیحت کرد که جنازهٔ مرا وقتی
بکشید که کسی نداند و جائی دفن کنید که کسی نشناسد همچنان کردند خواجه
حسن بصری رضی الله عنه در آن جنگل جائی که مرتضی را دفن میکرد
میرفت و یک دیگر حکایتها میکرد و اینجا کسی نبودی روزی کسی پرسید
تمام اینجا با که حکایت میکنید کسی دیگر نیست گفت اینجا مرتضی کرم الله وجهه
مدفون است با ایشان حکایتها میکنم چون کسی آنجا کاوید سنگی بیرون
آمد بر آن مکتوب بود آدم صفی نوح نبی علی وصی فرمودند از آن
روز باز مشهد علی مرتضی معلوم شد والسلام روز سه شنبه
بتاریخ بیستم ماه مذکور سنه این ضعیف بود و غیر ازین
دیگر بود فرمودند فرمودند داعی در خدمت میان ظهره است در حجره
میان ظهر بندگی مخدوم میفرمودند بنگو صوفی باشد که خود را تلبیس
نهد محمد اصغر خود را یکشنبه باده است از بالا ایام سال را که بار میدهد
دستار آن سال بر دست محمد اصغر ملحق میشوند حکایت ازینجا فرمودند
روزی خواجه میمون که در حالت خویش بود خواجه سری سقطی را
گفت دامن فراز کن خواجه سری سقطی دامن فراز کرد گفت حق تعالی
دنیا را از دل تو سرد گرداناد فرمودند بندگی مخدوم میفرمودند داد
آنچه داد من میدانم زیرا که حب الدنیا راس کل خطیئة قول مصطفی
صلی الله علیه و سلم است ازینجا بندگی مخدوم میفرمودند خضاب الانبیا

نابته هر چیزی اثری و خاصیتی است و خاصیت دنیا اینست هر جا که
در آید نحسی کار پدید کند یا آفتی و بلایی بزرگ بیار آید چنانکه خانه رسول
از یاران گردان آنکه رسول صلی الله علیه و سلم ملک و حکم داشت لیکن
آنچه بود سواران نبی مثل پیادگان بودند و ده هزار سواران اسپ بود
هزار شتر سوار بودند چنین گویند روزی حضرت رسول الله صلی الله علیه و سلم
در راهی میگذشت و چندی از صحابه برابر بودند مرداری گوسفند دید
بر مزبله افتاده بود و آن گوسفند بود که در عرب آنرا شوم میگیرند
رسول الله صلی الله علیه و سلم فرمود هست کسی که این را بستاند
یاران گفتند این مردار است چه کار آید باز رسول صلی الله علیه و سلم
همان سخن مکرر کردند یاران نیز همان جواب مکرر دادند بعده حضرت
رسالت فرمودند والله ان الدنیا لاهون عند الله من هذه الشاة
بخدای بدرستی که دنیا نزدیک خدای تعالی خوارتر است ازین گوسفند
مردار قطعه   این جهان بر مثال مرداریست
کرکسان گرد او هزار هزار   آن مر این را همی زند مخلب   وین مر آن را همی
زند منقار   آخر الامر جمله برگذرند   و از همه باز ماند این مردار فرمود
آری حقیقت دنیا همینست مثله کلا بیت حقارت الاشیاء نابته حقیقت
دنیا جز این نیست و آنچه رسول گفت الدنیا جیفة وطالبها کلاب نیز
بیان همین معنی میکند سبحان الله این او میگوید که کلیدهاء دنیا بنزد مهتر
جبرئیل علیه السلام آورد و گفت این کلیدهاء دنیاست حق تعالی میگوید

سبد هیم بی حساب وبی مضرت و باز قبول نکرد فرمودند روزی
بندگی مخدوم نشسته بودند بیرون خانقاه غلغله میشد قاضی سراج
الدین را پرسیدند مولانا بیرون چه غلغله است قاضی سراج الدین
عرضه داشت که سید نسا لا نوسیا بعض رسول میان خویش جنگ
میکنند فرمودند برای چه قاضی سراج الدین گفت از برای جری محصول
دیهی که بندگی مخدوم از سلطان دهانیده‌اند فرمودند مولانا سگان
مردار فریب یافتند از آن جنگ میکنند ملایم این معنی شیخ سعدی
رحمة الله علیه میگوید غـــزل دنیا آن قدر ندارد که بدو رشک
برند یا وجود و عدمش را غم بیهوده خورند نظر آنانکه نکردند برین
مشتی خاک الحق انصاف توان داد که صاحب نظرند عارفان
هرچه بقائی و بنائی نکنند گر همه ملک جهانست بهیچش نخرند
بعد ادای نماز ظهر این ضعیف و بعضی آیندگان بودند حکایت
درظاهر صورت حضرت بندگی مخدوم بودند بندگی مخدوم
صورت ترک وش بودند و استخوان بسته دارو بزرک و طبیعت
استوار داشتند قریب هفت یا هشت سال آخر عمر پا بنا بندگی مخدوم
رفته بود نمی توانستند که مشی کنند چون میخواستند در مسجد
جامع یا در خانه فرزندی بروند بر صندلی سوار میشدند و غلامان
چند می بودند می بردند فرمودند من بندگی مخدوم را نشسته دیده‌ام
ایستاده کم یاد دارم از ینجا فرمودند شبی من خواب میبینم گویا که

بزرگی

بندگی مخدوم درینجا آمده نشسته اند اشارت بسوی خانقاه خود
کردند ما را میگویند ما میان خویش ترا شیخ کبیر میخوانیم والسلام
روز چهارشنبه بتاریخ بیست و یکم ماه مذکور عرض خدمت میان الهی
بود بر سجاده نشسته بودند این ضعیف و آیندگان بودند فرمودند
بازگشت میان طهره ازین جهان باتفاق و اختیار خویش بود بارها همین
میگفتند چونکه او ازین جهان رفت یعنی بندگی مخدوم من هم نمانم
میان را بحضرت بندگی مخدوم محبت تمام بود شاید که از مریدان
کسی را بوده باشد و میان را مرض [illegible] اینجا نبود قدری پایها آماسیده
بود و عمر میان طهره شصت و هفت سال باشد و این عرض میان جمال
هشتم است ازینجا حاضری عرضه داشت در میان خدمت میان برهان
و خدمت میان طهره چه فرق عمر بود فرمودند در میان هر دو
برادران فرق عمر نگشت شاید فرق سالی دو یا یک نیم باشد
بعض متعلمان و آیندگان حاضر بودند سخن در اختلاف سماع میرفت
فرمودند نویسنده در دولتاباد بود روزی شراب خورده بر دیگری
خویش در آمد خواست که صحبت کند مردمان نزدیکش بودند مانع
شدند از ان باز داشتند بعد این حکایت نویسنده دیگر
فرمودند نویسنده بودیم در دولتاباد آن معتقدان خدمت شیخ
برهان الدین روزی در خانه خود عرس خدمت شیخ برهان الدین
کرده بندگی مخدوم را و صوفیان دیگر را استدعا کفت هر همه رفتند

مطربان نیز بودند هر یکی را ذوقی بجا کرفت آن نویسنده را نیز
ذوقی بود در خانه خویش رفت آنچه مال جمع کرده بود موازی یک
لک تنکه باشد بیرون آورد همه مال به قوالان و مستحقان ایشان
کرد و مجرد شد میزری بالا بست و میزری نه فرمودند بندکی
مخدوم میکفتند بارک الله اینها الفهم باشرابه امختلف فیه میکویند
سماع را باتفاق حرام از خوردن شراب این حاصل شد که بزدیک هم
در اندرون خواست فساد کند و از شنیدن سماع بجرید کشت همه مال
و منال فدای راه خدای تعالی کرد از ینجا شنید الحمد لله اما بندکی
میان عرضه داشت که قول مختلف فیه که درش با است در حق
مریض است نه مطلقا فرمودند چونکه باشد باری فی الجمله بعض
فقها این را مباح داشته اند فرمودند قول امیر المؤمنین علی کرم الله
وجهه است اکر در دریا قطره شراب افتد و آن دریا همه خشک شود
و سبزه بروید ماده کاوی آن سبزه بخورد من شیر آن ماده کاو نخورم
آری حمیت دین و صلابت اسلام همین تقاضا کند چنانچه کرم مرتضی
رضی الله عنه کفت والسلام علی من اتبع الهدی و یسلک مسلک التقی
روز جمعه بتاریخ ۶ ماه صفر بالخیر و الظفر کمترین خدمتکاران
را فرمودند بر حکم منادی که نماز جمعه در مسجد بلخ من بکذارم بعد ادا
نماز جمعه کمترین خدمتکاران بخدمت بندکی میان یوسف سید علی
و شیخ ابراهیم نبسه میران سکندر حاضر بودند این بنده را فرمودند

کدام حدیث بود امروز زیرا که بنده مامور بود در هر جمعه حکایتی
آنجا میخوانند بنده عرضه داشت این حدیث بود قال النبی صلی الله علیه
وسلم ثلاثة یبغضهم الله تعالی البایع الحلاف والشیخ الزانی وعاق
الوالدین یعنی سه نفر اند که خدای تعالی ایشان را دشمن میدارد
یکی آنکه وقت فروختن سوگند ما دروغ بسیار خورد دوم پیری
که زانی باشد سیوم فرزندی که عاق والدین باشد فرمودند تختی بیت
بنده عرضه داشت جائی نبشته دیدم جوانی بود مرضی داشت وقت
از عاق رسول صلی الله علیه وسلم شنیدند باصحاب بیرون
آمدند دیدند که مستحق عذاب است زیرا چه عاق مادر بوده است
مادر او را آوردند و گفتند آنچه ببر تو گناه تو کرده است پسر خویش را
بخشی او گفت من هرگز نخواهم بخشید این پسر مرا بسیار رنجانیده است
رسول صلی الله علیه وسلم گفتند آتش بیارید تا اینکس را بسوزیم تا از
از آتش دوزخ خلاص یابد چون آتش آوردند مادر را رحم آمد گفت
مسوزید که من این پسر را گناه بخشیده ام بمجرد گفتن آن زال این
سخن از زبان آن پسر بیرون آمد لا اله الا الله محمد رسول الله و مغفور
گشت تختی حکایت در توجه پیران سال افتاد فرمودند از پیری
توجه خوب و درست دست میدهد بعده این حکایت خویش فرمودند
نمازی که میکنم یکطرف بندگی مخدوم میشوند و یکطرف میان
بره و طرفی میان نمره و طرفی میان ید الله را میبینم و هر وقتی که

از سجده بر می‌آیم ایشان را بالخویش می‌یابم و دوست من پایهاء ایشان
میگرفتند کو از زبان در زبان که هر بار امثال این سخنها شنیده شد از
اخفای خوارق بندگی میان را بیحد بوده است تحقیقی فرمودند
گاهی ما را یاد نیست که پدر ما مارا طلبیده چیزی داده باشند چنانچه
شفقت پدری است یعنی چنان فارغ بودند و مشغول بحق بودند که
خبر از زن و بچه نبوده است گاهی که فرزندی ملول میشدی مادر ما
میگفت میان فلان فرزند آن ملول است میفرمودند فاطمه خدای
بنده است اگر سخت ملول است میگفتند بروید بر شیخ احمد بگذارند
و حضرت میان لهره بندگی مخدوم را شیخ احمد میگفتند الحکایه
حکایت خوردن سوگند بر افتاد فرمودند بندگی مخدوم میگفتند
من بارها سوگند بر خواجه میخوردم و در شرع بجز سوگند بالله و والله
تالله روا نیست از آنکه در مشارق حدیث واقع است من کان حالفا
فلیحلف بالله او لیصمت باز خود میگفتند تفاوت لفظی بیش نیست
سوگند بمان میخوردم مثنوی گفتم که بیا میری نو یابی
گفتا که دو خن زراه برگیر چون نیک بدیدم این نکو بود او و من و پیر همه
او بود پس اندک وجه حسن خدمت شیخ الاسلام شیخ نصیر
الدین قدس الله سره العزیز افتاد فرمودند بندگی مخدوم میفرمودند
چشمهاء خواجه من از بیداری شبگاه گاهی سیاه و سپید و غلطان می
شدی مرا پیشینی نشیفته آن چشمها است ازین چشمها یم فی وجوههم من

اثر السجود همین معنی دارد بیت مغلطان خشم سلطان اگر در غلطش
جهان غلطد مه و خورشید و سیاره فلك با آسمان غلطد والسلام
روز چهارشنبه بتاریخ ششم ماه مذکور این ضعیف و آیندگان بودند
فرمودند سلطان فیروز اینجائی را روزی درد شکم بود قاضی قدوة
موذن بندگی مخدوم بر نظام الملك حبیب جیزی کاری را رفته بودند که
چیزی مال بسیار آورده اند درویشان امید هند یا ابدالی بود هر بار
می آید مال می گیرد بیست و باز می اندازد و میرود یکبار آمد بر معتاد
خویش گرفت ازان مال نیم دانك گرفت و باقی باز انداخت بر قاضی خانه
آمد گفت سلطان که درد شکم داشت این نیم دانك بود من این را کشیدم
زیرا که بیوه زنی بود ریسمان می تافتی در بازار آورده میفروخت نقره ان
بلچانان بر دو نیم دانك از وی گرفتند در خزانه پادشاه انداختند من این
را کشیده ام شما پیش بندگی مخدوم بارید بندگی مخدوم مالك الاملاك
اند هر جا که خوش آید خرج خواهند کرد من آن زال را نمی دانم که کیست
مالك الاملاك یعنی بر هر چیزی که نظر کنند او را از حال و بگردانند
این سخن یکی از اصطلاحات صوفیان است بندگی مخدوم ازان نیم دانك
را جای خرج فرمودند بعده سلطان نیکو شد روز جمعه بتاریخ هفتم
ماه مذکور اینضعیف و سیاهی بود فرمودند یکروزی بندگی مخدوم
زیارت خدمت میان بر میکردند شادی مجاور خدمت میان بر
عرضه داشت که گلها اقبر میان خنك میشوند از گرمی آفتاب فرمودند

نمی بینی حال فتوح ما چیست فرمودند این سخن بندگی مخدوم معلوم
میشود که بندگی مخدوم را قصد راست کردن کتب حضرت میان بن
بود فرمودند درین زمان چیزی که مانده است فرزندم میان احمد
شروع کرده است ازینجا فرمودند فرزندم میان احمد سالی بیست و نه
باشد یاسی اشارت بسوی بنده کردند فرمودند شاید که این را یعنی
کاتب الحروف این زمان نوزدهم سال باشد ازینجا بنده را بشرف نقش
مشرف گردانیدند فرمودند خوب می باشد مشارق مطالعه میکند
والسلام روز سه شنبه تاریخ دوازدهم ماه مذکور این ضعیف بود
فرمودند روزی عورتی جمیله در مدینه در عهد رسول الله صلی الله علیه
وسلم بعض از اصحاب قصه حسن وجه آن عورت بر رسول الله صلی الله
علیه وسلم رسانیدند رسول الله خواستند که بخواهند امیر المومنین
علی را فرستادند تا آن عورت را ببیند امیر المومنین علی رضی الله عنه
رفتند مناظره کردند و از کسان آن عورت این هم شنیدند که از آن
روز که این عورت از شکم مادر بیرون آمده است گاهی زحمت هم
نشده که علی مرتضی بر رسول الله صلی الله علیه وسلم آمد و وصف حسن
وجه او عرض کرد و این هم گفتند که گاهی ملول هم نشده است رسول
الله صلی الله علیه وسلم گفتند من هرگز این را نخواهم خواست
زیرا که مغضوب الله است فرمودند صعوبت اینجائی موجب خفت
آنجا نیست ازینجا روی سوی بنده کردند گفتند حدیث است حمی

قبله کفارهٔ مستغرق یکشنبه کفارت گناهان یکساله است هم ازینجا حاضری
عرضه داشت امروز عرس حضرت شیخ برهان الدین است فرمودند
آری روزی لشکری بود در کلبرگه که پیش بندگی مخدوم عرضه
داشت که بندگی مخدوم خدمت شیخ برهان الدین را دیده‌اند فرمودند
آری دیدم در دولتاباد پدر من یعنی حضرت سید یوسف ملول بودند
در خانهٔ ما آمده بودند میان پدر ما و میان شیخ برهان الدین محبت
بسیار بوده زیرا که ایشان نیز مرید خدمت شیخ نظام الدین بودند
و شیخ برهان الدین همیشه جامه بارنگ برچشمها میبستند برای
دفع گرمی آفتاب شیخ را بر باد بود دیدم گویا که شیری نشسته می
غرید شیخی مستحق این کار فرمودند شیخ برهان الدین را بر حضرت
شیخ الاسلام شیخ نصیر الدین بجای اعتقاد بود که میگفتند اگر
من مرید شیخ نظام الدین نمیشدم مرید شیخ نصیر الدین میشدم
فرمودند شیخ نصیر الدین که مکتوب شیخ برهان الدین را می‌نوشتند
چنانچه پیر امرید بنویسد شیخ برهان الدین نیز کذلک فرمودند
مکتوب ایشان پیش من بود در فترت خلجی رفت فرمودند شیخ برهان
الدین وقت نقل خواندمیر سید نصیر و شیخ زین الدین و مولانا
الماس و چندی دیگر از مسترشدان خویش را نصیحت میکردند و کفتند
تمام شیخ نصیر الدین بروید او تمام ارشاد خواهد کرد بحضرت شیخ
رسیدند هر یکی چیزی کتب سلوک آغاز کردند پیش حضرت شیخ

نمی بینی حال فتوح ما چیست فرمودند این سخن بندگی مخدوم معلوم

میشود که بندگی مخدوم را قصد تراست کردن کتب حضرت میان بود

بود فرمودند درین زمان چیزی که مانده است فرزندم میان احمد

شروع کردست انیجا فرمودند فرزندم میان احمد سالی بیست و نه

باشد یا سی اشارت بسوی بنده کردند فرمودند شاید که این یعنی راقم

کاتب الحروف این زمان فرزدهم سال باشد ازینجا بنده را شرف نقش

مشرف کردانیدند فرمودند خوب می باشد مشارق مطالعه میکند

والسلام روز سه شنبه تاریخ دوازدهم ماه مذکور این ضعیف بود

فرمودند روزی عورتی جمیله در مدینه در عهد رسول الله صلی الله علیه

وسلم بعض از اصحاب قصه حسن وجه آن عورت بر رسول الله صلی الله

علیه وسلم رسانیدند رسول الله خواستند که بخواهند امیر المومنین

علی را فرستادند تا آن عورت را ببیند امیر المومنین علی رضی الله عنه

رفتند مناظره کردند و از کسان آن عورت این هم شنیدند که از آن

روز که این عورت از شکم مادر بیرون آمده است کاهی نعمتهم

نشده که علی مرتضی بر رسول الله صلی الله علیه وسلم آمدند و وصف حسن

وجه او عرض کرد و این هم گفتند که کاهی ملول هم نشده است رسول

الله صلی الله علیه وسلم گفتند من هرگز این را نخواهم خواست

زیرا که مغضوب الله است فرمودند صعوبت اینجا نی موجب خشم

آنجا نیست ازینجا روی سوی بنده کردند گفتند حضرت شاه اینجا

قیله کفارهٔ سیئه ترتیب یکسب کفان کناهان یکسالست هم ازینجا ماضی
عرضه داشت امروز عرس حضرت شیخ برهان الدین است فرمودند.
آری روزی لنگر نی بود درکلبرکه که پیش بندکی مخدوم عرضه
داشت که بندکی مخدوم خدمت شیخ برهان الدین را دیدند فرمودند
آری دیدم در دولتاباد پدر من یعنی حضرت سید یوسف ملو بودند
درخانهٔ ما آمده بودند میان پدر ما و میان شیخ برهان الدین محبت
بسیار بود زیرا که ایشان نیز مرید خدمت شیخ نظام الدین بودند
و شیخ برهان الدین همیشه جامه بار باریک برجسم ما میپسند برای
دفع کرمی آفتاب شیخ را برباد بود دیدم کویا که شیری نشسته می
غرید شیخی مستحق این کار فرمودند شیخ برهان الدین را این حضرت
شیخ الاسلام شیخ نصیر الدین بجای اعتقاد بود که میکفتند اگر
من مرید شیخ نظام الدین نمیشدم مرید شیخ نصیر الدین میشدم
فرمودند شیخ نصیر الدین که مکتوب شیخ برهان الدین را می نوشتند
چنانچه بیر امرید بنویسد شیخ برهان الدین نیز کذلک فرمودند
مکتوب ایشان بر من بود در فترت خلجی رفت فرمودند شیخ برهان
الدین وقت نقل خواندم سید نصیر و شیخ زین الدین و راه نما
الماس و چندی دیکر از مسترشدان خویش را نصیحت میکردند و میکفتند
تمام شیخ نصیر الدین بروید او شمار الارشاد خواهد کرد بحضرت شیخ
رسیدند مکر بعضی کتب سلوک آغاز کردند پیش حضرت شیخ

ومریدان شیخ نصیر الدین شیخ برهان الدین را خود مولانا برهان
الدین میگفتند و مریدان شیخ برهان الدین شیخ نصیر الدین کذلک
از یحیی فرمودند میان احمد برادرزاده بندگی مخدوم میگفت که خود
میر سید نصیر را علم ظاهری نبود اما علم سلوک داشت سپس آن
فرمودند که بندگی مخدوم میگفتند که خواجه من سلوک پیش هر کسی
نمیگفتند روزی من بودم و یاران شیخ برهان الدین بودند خواجه
بزبان مبارک از چیزی حکایت سلوک آغاز کردند و میگفتند هم
درین میان شیخ زین الدین را غنودن آمد خواجه دیدند ناخوش
شدند گفتند پیر که نام ملازم شیخ بود دانست چیزی بترک بیاد هر یکی
را داده باز گردانیدند تا بیرون آمدیم شیخ زین الدین را گفتیم تو از
کجا خواب آمد ندانستیم این زمان خواجه تا چه میگفتند شیخ زین
الدین حلیم بودند ساکت ماندند هیچ نگفتند فرمودند شیخ زین
الدین هفت ماهه تولد شدند از آن خلقت نازک داشتند فرمودند
بندگی مخدوم میفرمودند ما هر یک که از خانقاه خواجه باز میگشتیم
بجامع میرفتیم از آنجا اشارت بسوی قاضی بهاء الدین امام خویش میکردند
که مولانا از وقت آن محلت معهود ما جدا میشدیم قاضی میگفت آری
بندگی مخدوم آن محلت را میدانم از آنجا حاضری عرصه داشت
که عرض خدمت شیخ برهان الدین سیزدهم است فرمودند آری اما
در روضه شیخ نجم [illegible] نکنند نمیدانم که چیست بعد عصر

آیند کان بودند که این ضعیف بود فرمودند دنیا دو در دارد یکی در دخول
دوم در خروج هر که دریک در درآمد لامحاله بدر دوم بیرون آید
والسلام روز چهارشنبه بتاریخ سیزدهم ماه مذکور برای زیارت
بندگی مخدوم در کلبرکه آمده بودند این ضعیف و عزیزان دیگر بخدمت
حاضر بودند حکایت درآمدن خویش از کلبرکه و فرستادن حضرت
میان یدالله در شهر بیدر بود فرمودند حضرت میان یدالله قدس الله
بعد روزی مرا گفتند که تو بشهر بیدر روان شو و آنجا باش و شیخی
کن این سخن مرا بسیار مشکل روی نمود بخویش گفتم من زاده احسن آباد
ام خاطر من آنجا چون خواهد گرفت زیرا که حب الوطن من الایمان
گفته اند من درین اندیشه روزی در خواب بندگی مخدوم را دیدم
که بندگی مخدوم آمده اند سجاده فراز کرده اند بازوی من گرفته بر
سجاده نشانده اند از خواب برخاستم پیش یاران بندگی مخدوم گفتم ایشان
گفتند شما در شهر بیدر بروید هیچ تعلل مکنید حضرت بندگی مخدوم
باشارت خفی و اذن جلی رضا میدهند بعد اینجا آمدم اینجا
فرمودند در آنکه همایون شاه مرا گفته بود که در کلبرکه بروید
باز بندگی مخدوم را در خواب دیدم گویا که در روضه بندگی مخدوم
مطربان سرود میگویند و دهل و شهنا میزنند بندگی مخدوم از
قبر بیرون آمده نشسته اند بر پیش سیاه من سر بر زمین نهادم نزدیکتر
آمدم فرمودند دامن فراز بکن فاتحه خواندند گفتند برو کار رفتا

١

محمد محمود باد باز سر بر زمین نهادم بازگشتم بنده اینجا آمدم انجا

سخن در آمدن بندگی مخدوم از دهلی در اجسنا بادنهاد فرمودند

وقتی که بندگی مخدوم در کلبرگه آمدند سلطان فیروز برای لشکر بیرون آمده بود آمدن سلطان را بر بندگی مخدوم ممکن نشد پس خویش جهنشاه را و وزیری دیگر خوجه جهان نام و یک مولانا ملا حسن صدر نام را فرستاد و التماس گفته فرستاد که من بر کنار بیرون آمدم اگر باز خواهم گشت ایشان خویش خواهند شد و بیشتر خواهند آمد از من بندگی مخدوم را غم اسلام بیشتر است ایشان آمده بر بندگی مخدوم التماس مذکور کردند و بندگی مخدوم چیزی حکایت با ایشان کردند بعده گفتند شما بنشینید من می آیم برای گزاردن نماز بیرون آمدند شاید وقت اشراق شده بود رفتند تجدید وضو میساختند نوافل ادا کردند مقداری مشغول هم بودند بعد از فراغ بر ایشان آمدند و گفتند یک چیزی من پیش شما میگوییم آن شما بر سلطان بگویید که این ملک را حق تعالی بحواله من کرده است تا آن زمان که سلطان با من نیکو خواهد ماند بجز این ملک او نخواهد رفت و این حکایت هم فرمودند چونکه ارمیا پیغمبر صلوات الله و سلامه علیه را فرمان شد که بیت المقدس را راست کن ارمیا بسیار تامل کرد و گفت اگر خدای تعالی با من عهد کند که باز خراب نکنم آنگه راست کنم مهتر جبرئیل علیه السلام بحضرت عزت رفت و عرضه داشت که آنچه ارمیا

میگوید تو بهتر میدانی فرمان شد که تا نکوبی بیت المقدس را خراب نکنم
چنانچه تو میخواهی همچنان باشد و این هم فرمان شد که از همه شهر زکیا
و همه را که بنه بستان و از فلان هیزم کش هم بستان فرمودند آن هیزم کش
بخت نصر بود چون از ما بیت المقدس را بر کنانید سالی چندی که
چون گناهان خلق بسیار شد فرشته بر صورت آدمی پیش ارمیا آمد
و گفت ای پیغامبر خدای فلان بر فلان چنین ظلمی کرد ارمیا گفت خدای
رحیم است خواهد بخشید و توبه روزی خواهد کرد وقتی که مهتر یحیی
پیغامبر علیه السلام را کشتند باز فرشته بر صورت آدمی شده پیش او
آمد گفت یحیی پیغامبر را کشتند باز ارمیا گفت خدای تعالی توبه روزی
خواهد کرد تا آنکه شخصی با ذوات محارم فعلی ناشایسته کرد باز
بوی همچنان فرشته آمد و ارمیا گفت جزای خویش خواهد یافت بخت
نصر را کماشتند و ترخ دست فراخ کردند و اورا بر بیت المقدس غلبه دادند
ارمیا بر سر خود خاک می انداخت مناجات کرد که عهد کرده بودی که بغیر
رضای تو خراب نکنم فرمان شد تو رضا دادی گفت کی دادم فرمان شد
آنگه گفتی که جزای خود خواهند یافت همین رضا بود فرمودند قصه
طویل است بعد این حکایت اشارت بسوی حضار سلطان فیروز
کردند و گفتند اگر این هم با من نیکو مانند این هم ملک رفتن ندیم ایشان
بر سلطان آمدند و آنچه بندگی مخدوم گفته فرستاده بودند گفتند
سلطان در مجلس خویش چیزی گفت لیکن شیخ تو که آمده اند مگر

دعوی خدای دارند اندکی تلخوش شد فرمودند سلطان برای حدّ بندگی مخدوم تقصیر نداشت اما آخر وقت از وجیزه زاد میان کلمة الله را کشاینده چنانچه قصه مشهورست و چیزها دیگر هم از و صادر شده بعد بندگی مخدوم ملک هم ازو کشیده به سلطان احمد دادند القصه بطول ها چنانچه ان هم مشهورست المحبه این حکایت فرمودند که بندگی مخدوم میفرمودند وقتی که من در شکم مادر بودم خواهر من برادر خود وفات یافت چنانچه رسم عورات است مادرم میگریست و دست بر شکم میزد و میگفت که کدام فرزندی بیدولت در شکم من آمده است که چندین ساله دختر وفات یافت بحق سر خواجه این سخن مرا یادست و این هم فرمودند وقتی که بندگی مخدوم را نزاد اند عم و خاله برای دیدند آمدند سوی بندگی مخدوم میدیدند و می گفتند که خردک همین می بیند چنانچه بزرگان بینند نیز بندگی مخدوم سوگند سر خواجه خورده میگفتند این سخنها مرا یادست سخنی فرمود بندگی مخدوم میفرمودند بحق سر خواجه بی در نبی محمد رسول الله صلی الله علیه و سلم رفتم و آنجا که سیر سلوک بود گردم خود را با در رسانیدم نمی داشتم که حق تعالی فتح آن باب نیز کند الملجی برفتح رونده سلوک آن در نکشوده باشند بر من جهد خواهند کشود میدانم اما همت و طلب نمی ماند و هر روز میزدم و سر بر آن در میزدم و باز میکردم پس هر رونده سلوک را باید که در مقام همت من

مزید باشند و نعم اللهم زد ولا ینقص فرو خواندیم از اینجا سخن در فضائل
خدمت شیخ علاء الدین النیلی افتاد فرمودند بندگی مخدوم میفرمودند
همچو او اینجا کم کسی رسیده است حاضری عرضه داشت شیخ ملک
زاده بودند کفشداری سبب آن فرمودند شیخ را علم بسیار بود ملکه
دانشمند بودند عوارف که بر از حواشی شیخ بود پیش میان عبدالله
بود و میان عبدالله میگفت مطالعه میکردم میدیدم در عبارت بندگی
مخدوم و شیخ هیچ فرقی نیست گویا که عبارت بندگی مخدوم است
چونکه اینجا بندگی مخدوم آمدند فرمودند پی زیارت او در شهر
چون در آمدیم اول زیارت شیخ کردند بعده در شهر در آمدند
گاه گاهی که غلامان شیخ در میان خویش جنگ میکردند پیش بندگی
مخدوم می آمدند بندگی مخدوم ایشانرا نفقت میشدند و میفرمودند
نمی باید من شما را لت خواهم کرد او یار غار من است در میان من و
او هیچ بیگانگی نیست مقام او مقام منست لختی بعد از زیارت
حضرت بندگی مخدوم باز گشته هم در روضه مقامی مخصوص بود
در آن فرود آمده بودند فرمودند چه می بینید درین دایره که همه مدفون
اند اشارت بسوی دایره روضه بندگی مخدوم کردند همه سرها
خفته دلها بیدار اند حکایت یک یک یار بندگی مخدوم چه گویم
جابجا سید تاج الدین و خواجه بهاء الدین و قاضی بهاء الدین
امام و کذلک البواقی روزی سید تاج الدین پیش بندگی مخدوم

عرضه داشت که بندگی مخدوم از صدقه بندگی مخدوم بنده مخدوم را فنا
کما ینبغی دست میدهد که هیچ در خود نمی مانم اما رمقی از منی می ماند و دو
لا یمی بود بندگی مخدوم فرمودند این آن از کس رفتنی نیست از تو چون
خواهد رفت این انیه و انیته آن است که لا ینزع و لا یزول و قاضی بهاو
الدین امام روزی یک ختم کلام الله داشت مع هذا اورادی که بندگی
مخدوم فرموده آن را بجای آورد و پنج وقت امامت بندگی مخدوم میکرد
و مادر مخدوم زادگان دیگر را تعلیم میکردی و حضور هم بود
و خواجه بهاو الدین یار قدیم دوازده حج کرده بود کار خیر بندگی مخدوم
بین خواجه بهاو الدین شد میان بی و میان زهره بین او تولد شدند
فرمودند شبی نماز تهجد خواجه بهاء الدین را ناغه شد پیش بندگی
مخدوم عرضه داشت در دریا که بر کشتی بوده ام بران تخته با تهجد مرا
ناغه نشده است بنده را ناغه شده است بندگی مخدوم این بنده را
یا از خدا موت خواهند این زمان چه جای حیات منت القصه
که چند روز نقل کردند بندگی مخدوم رفتند پیش خود دفن کنانیدند
ریسمان از دستار مبارک کشیدند نزدیک قبر خواجه بهاو الدین بستند
و فرمودند هر که اینجا بیت کند اگر بیت او بر نیاید فردا قیامت دامن من
و چنانک او بعد بندگی مخدوم باز گشتند هم درین میان کلمة الله بنده
بندگی مخدوم آمد گفت ای خواجه بهاو الدین اگر بندگی مخدوم در
جوتو این سخن نمی گفتند چنانچه ترا دفن کردند و بر جنازه

نماز گذارند همچنان کلمة الله را دفن کنند و بر جنازهٔ او نماز گذاردند
قاضی سراج الدین میان کلمة الله را مانع آمد و گفت چرا همچنین میگویند
او گفت در وقت فرمودند زیارت سیوم خواجه بهاء الدین کسی نکرده تمام
وقت تابوت میان کلمة الله آوردند لمحه فرمودند درین زمان
هر کسی را ولی میگویند اما هر کسی را ولی گفتن آسان نیست چنین آورده‌اند
کسی را که میخواهند ولایت دهند اول شیخ نور الدین بازادر را معلوم
میکند که او سر اهل ابدالان است و او دوازده امام را خبر میکند و دوازده
امام پیش رسول الله صلی الله علیه و سلم خبر میبرند که از امت شما یکی
چنین و چنان خاسته است و لایق آن شد که خلعت ولایت بدو دهند
حضرت رسالت بر حضرت صمدیت میکند بلند که از امت من یکی
خاسته است که لایق ولایت است او را خلعت ولایت میدهانند
او ولیست اینچنین کسی را شاید که ولی گویند و نیز منقولست تا
بر کمالات کسی جمله اهل آسمان و زمین گواهی ندهند او مستحق ولایت
نشود او را عقبی چون دنیا و دنیا چون عقبی باشد و نعمت مشاهده
هم در حیات حاصل کند بیت ولیه اکار با مولی بود تا هست جان
در تن ؛ که هر چیزی که جز جانست بگریزد از آن مردم ؛ درین زمان
که بسی تمامه را ولی گویند اگر ازین ولایت ایمان مراد دارند شاید
بدین آیت الله ولی الذین آمنوا نه ولایت احسان که از کشف و کرامات
و مرتبه عالیست آن نیست مگر خواص را بلک اخص الخواص را بیت

امثال ما بنکی سخنی نبرده اند ماخوذ جه لانتیم بتشریف اولیا
ازینجا ذکر حقیقت خرقه افتاد فرمودند رسول الله صلی الله علیه
وسلم را که خرقه فرود آمده بود بندکی مخدوم ما فرمودند وازین
خرقه جامه مراد نیست بلکه آن چیزی که در میان ایشانست آن مراد
فرمودند در هر عصری هزار طالبان خرقه نخیزند از ایشان جهار
می مانند دو را آفت زند بدنیا افتند دو مانند یکی بمیرد و یکی
بجا رسد بعد مغرب بر سر سجاده جلوس فرموده بودند این ضعیف
و آیندگان بودند فرمودند عقل خوب و فهم خوب عطا باریست
واین لازم نیست که بزرک و سنه کبر باشد که عقل بیشتر است نه بسال
اگرچه از خود ادنی باشد یا خرد و یا کافر هرچه کوید به بیند اگر
نیکوست آنرا اخذ کند و اگر بدست برو کذارد مصراع
خذ ما صفا دع ما کدر ،، و نیز قول مرتضی کرم الله وجهه اشارت
بدین معنی کند لا تنظر الی من قال وانظر الی ما قال یعنی نظر مکن
سوی کوینده بلک نظر کن بقول از کوینده رباعی شرف قایل و جاه
او ،، در سخن کی کند هیچ اثر تو سخن را نگر که حال تو جیست ،، در کذار
سخن منکر روز سه شنبه بتاریخ نوزدهم ماه مذکور سنه
عرس بیبی ستی دختر بزرک بندکی مخدوم رضی الله عنها بود این
ضعیف و سید علی و شیخ ابراهیم نبسه میران سکندر بودند
فرمودند نقل بیبی در سلطان پور بود بار نزدیک کجراتست

همانجا بندگی مخدوم دفن کردند امانت وقتی که بندگی مخدوم اینجا
آمدند بعد شش ماه قاضی سراج الدین را فرستادند صندوق بیبی
را آرایند و اینجا جائی که مدفن بیبی است دفن کردند قاضی سراج
الدین میگفتند هیچ عضوی از اعضاء بیبی ریزیده نشده بود گویا که این
زمان نقل شده فرمودند مادر ما میگفتی در سلطان پور بندگی مخدوم
که از دهلی می آمدند چهار ماه بودند بسبب بنگال خانها نیز بسته
بودند خانه مخصوص بود بندگی مخدوم بیبی ستی را داده بودند چون
بیبی برای ماندن خانه در ان آمدند باز گشتند گفتند من نخواهم
زیست والده ما پرسیدند شما چرا چنین میگوئید گفتند چگونه درون
خانه در آمدم دیدم میشی سیاه ایستاده است دران خانه آن نشان
مرگ است ازین جهت میدانم قریب الایام در انجا نقل شدن فرمودند
بیبی را لنالی از جذبه نبود وقتا از زفاف بیبی با بندگی مخدوم میگفتند
که بندگی مخدوم درین وقت راحت می افتد بندگی مخدوم میفرمودند
که ببینید یاران چه عجب میگوید که وقت از زفاف مرا راحت می افتد
و گفته اند اگر هفت طبقه آسمان و هفت طبق زمین بر سینه کسی
نهند و تسبیلند این مشقت و صعوبت بنسبت حالت از زفاف
هیچ نیست فرمودند بعضی مریدان را بندگی مخدوم میفرمودند
وقت تلقین ذکر که برای زیارت بروید در روضه بیبی مشغول
شوید یک روز شیخ مبارک را فرمودند برو آنجا مشغول شو فرمودند

نزدیک قریبی که محراب است آنجا مشغول بودی بهر ساعتی چند

چیزی او را آنجا فتح هم شدی آنجا فرمودند از دهلی آمدن سه سال

بندگی مخدوم را در راه گرفت درین مدت سه نبیرگان بندگی

مخدوم متولد شدند یک خواهر ما بزرگ از همه دیگر حضرت میان

یدالله و یکی فرزند از میان بره فرمودند که بندگی مخدوم را سه پسران

بودند و سه دختران سیومی بسر خورد ساله نقل شد دو دختران

هر دو برادرزادگان را نکاح کرده داده بودند و یک دختر سید

سالار را داده بودند نام دختر بزرگ بیبی بتول قوم سید سالار را داده اند

او دومی بیبی ستی قوم میان منجه برادرزاده بندگی مخدوم سیومی

را نام ام الدین بود قوم سید بعض دسول او نیز برادرزاده بندگی

مخدوم بود پسران فرمودند تولد حضرت میان یدالله در کهنبات

است و حضرت میان یدالله را بیبی ستی روزی چند شیر داده اند

و زن میان احمد برادرزاده بندگی مخدوم نیز شیر داده اند و حضرت

میان یدالله یکساله بودند که بندگی مخدوم اینجا آمدند بعده

از اینجا فرمودند حضرت بندگی میان یدالله بعض اوقات در شب برات از

خانقاه در روضه بندگی مخدوم پیاده می آمدند و صد رکعت

نماز همانجا ادا میکردند و مشغول می بودند چنانچه شب های دیگر هم

از گاه گاهی پیاده می آمدند و مشغول می بودند و بندگی مخدوم

نیز در شب برات از خانقاه در روضه بیبی ستی پیاده می آمدند

وصد رکعت نماز شب برات تمامیجا ادا میکردند فرمودند بندگی
مخدوم را قصد بود جائی که دفن بیبی سنجی است روضهٔ خود بسازند
وقتی که میان بره قتل شدند گفتند خیلخانه برادرزادگان بسیار است
مقبرهٔ ایشان علاحده باشد وازان ملاحده بعده خدمت میان
بره را علاحده دفن کردند این زمان جائی که دفن میانست ازینجا
حاضری عرض داشت از دهلی بندگی مخدوم قصد همین ملک
داشتند یا ملکی دیگر فرمودند قصد هندوستان نیز بود اما نرفتند
گفتند زبان فرزندان من بد خواهد شد عادت بدان زبان خواهند
کرد فرمودند در چتره نیز آمدند آن مقام خاصهٔ بندگی مخدوم است
حتی که کاسیان چنین برین بودند که آنچه خرج خیلخانهٔ مخدوم خواهد
بود ما دانیم هرچه بید اخواهیم کرد اول کسان بندگی مخدوم را
برسانیم بعده ما خود نیز باید که بندگی مخدوم اینجا باشند بندگی مخدوم
را آنجا اتفاق نیفتاد فرمودند اینجا نیز قصد ماندن نبود در هر سالی
استعداد دهلی میکردند حتی این بیت خواندند بیت
بخمارخانه رفتم دیدم که پاک باز نیست ،، در صومعه چو رفتم دیدم
دغا نیست ،، قاضی سراج الدین رحمة الله علیه معنی این بیت خوب
میگفتند یعنی خاصهٔ نفس بریدی کردن است و در فعل بد هیچ نمی
اندیشد فی الحال میکند بحکم ان النفس لامارة بالسوء وخاصهٔ انسانی
برین مجبول که هرچه ممنوع است میل بدو بسیار کند همان قصه

نزدیک قریبی که محراب است آنجا مشغول بود بعد ساعتی چند
چیزی اوز آنجا فتح بم شدند از اینجا فرمودند از دخول آمدن سه سال
بندگی مخدوم را دهراه گرفت درین مدت سه نبیرگان بندگی
مخدوم متولد شدند یک خواهر ما بزرگ از همه دیگر حضرت میان
یدالله و یکی فرزندان میان بره فرمودند بندگی مخدوم را سه پسران
بودند و سه دختران سیومی بیرخورد ساله نقل شد دو دختران
هر دو برادرزادگان را نکاح کرده داده بودند و یک دختر سید
سالار را دادند نام دختر بزرگ بیبی بتول قوم سید سالار را دادند
او دومی بیبی ستی قوم میان منجه برادرزادهٔ بندگی مخدوم سوم
را نام امر الدین بود قوم سید بعض دسول او نیز برادرزاده بندگی
مخدوم بود سپس آن فرمودند تولد حضرت میان یدالله در کهنبایت
است و حضرت میان یدالله و بیبی ستی روزی چند شیر دادند
و زن میان احمد برادرزادهٔ بندگی مخدوم بینز شیر دادند و حضرت
میان یدالله یکساله بودند که بندگی مخدوم اینجا آمدند لحظه
از اینجا فرمودند حضرت بندگی میان یدالله بعض اوقات در شب برات از
خانقاه در روضه بندگی مخدوم پیاده می آمدند و صد رکعت
نماز همانجا ادا میکردند و مشغول می بودند چنانچه شبهای دیگر هم
از گاه گاهی پیاده می آمدند و مشغول می بودند و بندگی مخدوم
نیز در شب برات از خانقاه در روضه بیبی ستی پیاده می آمدند

وصدر کعت نماز سبب براة نماینجا ادا میکردند فرمودند بندگی
مخدوم را قصد بود جائی که دفن بیبی سنی است بروضهٔ خود نزدیک
وقتی که میان بره نقل شدند گفتند خیلخانهٔ برادرزادگان بسیار است
مقبرهٔ ایشان علاحده باشد و ازان علاحده بعده خدمت میان
بره را علاحده دفن کردند این زمان جائی که دفن میانست ازینجا
حاضری عرض داشت از دهلی بندگی مخدوم قصد همین ملک
داشتند یا ملکی دیگر فرمودند قصد هندوستان نیز بود اما فرزند
گفتند زبان فرزندان من بیخواهد شد عادت بدان زبان خواهند
کرد فرمودند در چتره نیز آمدند آن مقام خاصهٔ بندگی مخدوم است
حتی که کاسیان جزو برین بودند که آنجا خرج خیلخانهٔ مخدوم خواهد
بود ما دانیم هرچه پیدا خواهیم کرد اول کسان بندگی مخدوم را
رسانیم بعده ما بخوریم باید که بندگی مخدوم اینجا مانند بندگی مخدوم
را آنجا اتفاق نیفتاد فرمودند اینجا نیز قصد ماندن نبود در هر سالی
استعداد دهلی میکردند لختی این بیت خواندند بیت
بخمارخانه رفتم دیدم که پاك بازیست ،، در صومعه چو رفتم دیدم همه
دغانیست ،، قاضی سراج الدین رحمة الله علیه معنی این بیت خوب
میکفتند یعنی خاصهٔ نفس بر بدی کردن است و در هر فعل بد هیچ نمی
اندیشد فی الحال میکند بر حکم ان النفس لامارة بالسوء و خاصه انسان
برین مجبول که هرچه ممنوع است میل بدو بسیار کند همان قصته

که ولاتقربا هذه الشجرة همین میل بیشتر شد بسوی درخت کندم

و فعل نیک که میکند نفس را بتکلیف بران می آرد بدین که موجب

جزا و ثواب است و رجاء بهشت در انست پس دعا باشد فرمودند

روزی بندگی مخدوم این بیت خود را می خواندند و میفرمودند

اشکال درین بیت چیست که چندین متعلمان بحث میکنند زیرا چه

در عصر بندگی مخدوم کفت کوئی این بیت در میان ایشان افتاده

بود بیت محمد آن جوان مردست که در پیری نظر باز زد

تعالی الله ابو الفتحا خدائی را تو میشائی خدائی را میشائی چه باشد

یعنی حضرت حق را تو میشائی که عبودیت کنی و یا آنکه کویند

خدائی تو میشائی یعنی نمی شائی بر طریق استفهام است زیرا چه

خودی خود ظاهر شدن و خود پیدا شدن لم یلد و لم یولد نعت او

تعالی است بعده این بیت بر زبان مبارک خواندند بیت

کس پرسید از محمد چونی چکونه بی چونی چکونه چکویند چکونه ام

و این لحظه نیز بر زبان مبارک راندند بیت مادر چو دختر شدم

من مادر خود را بدید او زاد از خود این پدر در هر سری سری ببین

و کسی شعر عربی نیز بدین معنی کفته است شعر ولدت امی اباها ان

ذا من العجب و انی طفل صغیر فی حجور المرضعات روز یکشنبه

بیست چهارم ماه مذکور سنه این ضعیف بود فرمودند شیخ شهاب

الدین و شیخ جمال الدین هر دو برادران بودند شیخ شهاب الدین

39

طریق بندگی مخدوم گرفته بود دانشمند ثم بودمیان
خیلخانهٔ ایشان را همچو او تعلم کسی نکرده بود بندگی مخدوم
نیز هر دو برادر را بزاماذون کردانیده بودند بعد اداء مغرب
جلوس فرموده بودند فرمودند بندگی مخدوم میفرمودند
خدمت شیخ الاسلام شیخ فرید الدین را انجنان بسر بود
که کار بار ایشان جاری دارد خدمت شیخ نظام الدین پسر
شیخ بودند وکذلك خدمت شیخ الاسلام شیخ نظام الدین را
هم پسر بود خدمت شیخ نصیر الدین پسر شیخ بودند
وهمچنان خدمت شیخ الاسلام شیخ نصیر الدین را هم
پسر بود بندگی مخدوم میگفتند من پسر خواجه هستم
فرمودند میان صوفیان فرزند بطنی مراد نیست بلکه هر که کار
ایشان کند و آن اعم است ازین که فرزند بطنی باشد یا مرید
یا غیر مرید هم باشد باید که کار ایشان کند چنانچه خواجه
حریری مرید خواجه جنید نبود اما صحبت خواجه جنید
داشت خواجه جنید او را قایم مقام خویش کردانیده بود
چنان شد که بندگی مخدوم میگفتند حریری بهتر از جنید
بود فرمودند در عصر خواجه جنید همچو خواجه جنید
بیشتر از قدم او بودند اما علم دولت خواجه جنید
بر آمد این مصرع بزبان مبارك راندند مصراع

اصل معنی همه بی نام و نشان اند نخست   و نیز فرمودند مردی
عظیم القدر بوده است وقت نقل او را کسی پرسیدند که بعد
شما قایم مقام شما که باشد از مریدان شما آن بزرگوار
گفت که روز زیارت سیومی من مقداری توقف کنند
تا آنکه کبوتری از غیب پیدا شود و بر سر هر که نشیند
همو قایم مقام من باشد خواه مرید من باشد یا غیر مرید
القصه برای زیارت سیومی هر یک اهل شهر از کبار
و صغار بلباس احسن حاضر گشتند بطمع آنکه شاید که آن
کبوتر بر سر ما نشیند دیر شد تا آنکه چاشت شد و وقت
زیارت گذشت هر یک را اعتقاد بر سر سخن آن بزرگوار
بوده است که البته تخلف نفس او نخواهد بود ناگهان ثمه در
میان کبوتر از غیب پیدا شد آن اکابر و اشراف که بالای
صدر بودند عَلَی کَرَّةٍ وَاحِدَةٍ بر سر ایشان گذشت
چنانچه بر سرهاء او بر سرهاء ایشان رسیدی هر کسی را گمان
میشدی که بر سر من خواهد نشست آخر بصف نعال رسید
همچنان بر سر هر یک طواف کرد خواجه جوهر نام بزازی
بوده است بزازی داشت بر سر او نشست و او نه مرید
آن بزرگوار بوده است هر یک بر وامدند گفتند که نصیحت این
بزرگوار برین جمله بوده است بیا تا ترا بجای ایشان بنشانیم

او گفت من مردی کاسبم مرا با این کار چه نسبت خلق مزاحم شد
دفع آن ندیدیم ضرورت وقت او شد مدتی تفکر کرد و گفت که من
با مردمان سودای و سودی دارم تعلق ایشان با من باقیست
یک هفته هشته بمن بدهند تا از آن خود را خلاص داده درین
کار مشغول شود بزیارت دهمی آن بزرگوار این بزرگوار جلوس
کرد جوهر بود گوهر گشت همانکه بندگی مخدوم میفرمودند در حق او
فصار الجوهر جوهرا او بسیاری از انبیا و اولیا و مقربان حضرت
باشند که هیچکس ایشان را نداند و نشناسد و ایشان نیز از حق تعالی
همین خواسته‌اند که بی نام و نشان باشیم چنانچه حدیث قدسی
وارد است اولیائی تحت قبائی لا یعرفهم غیری چنانکه بعضی
انبیا بودند که هیچ یکی با ایشان ایمان نیاورده است همچنان
بودند و همچنان نقل کردند بعده فرمودند لذت این کار آنگهی است
وقتی که فقر باشد تا آن زمانکه چاشنی این نباشد کی ذوق این کار
دست ندهد بعده فرمودند خواجه حسن بت‌تراش مرید بندگی
مخدوم بود یکبار در دهلی وبا شد بهر که مقدار یکسیر آدمی با تبر
و کمان نمودار شدی او را تب میگرفتی بعد از سه روز میمردی
یک روز بندگی مخدوم را این معاینه شد و تب گرفت خواجه حسن
آمد و گفت بار بندگی مخدوم من بر خویش گرفتم بندگی مخدوم
منع میکردند او گفت و رفت در خانه بعد از سه روز نقل شد بندگی

مخدوم نیکو شدند چون بندگی مخدوم شنیدند فرمودند
بیچاره دیگر چه کند آن کرده من جان فدا کرد ازینجا فرمودند
هر کس که بلاء دیگری میگیرد جز انمی میمیرد از برای این مردی
صادقی می باید تا اثری پدید آید از بیجاذکری درین افتاد
ملک زاده بود احمد نام بر خدمت شیخ نظام الدین اعتقادی
بسیار داشت اما ارادت بر شیخ نیاورده بود همان برسیدند
چرا مرید شیخ نمی شوی گفت چه اندازه و طاقت مرا باشد
که مرا باشد دست بر دست شیخ بنهم اشتیاقی تمامی بر شیخ
داشت طعامی که پیش او می اوردند ساعتی جانب آن طعام
میدیدی دست نینداختی و نخوردی از اوش برسیدند
گفت تا آنکه شیخ را نه بینم نخورم تا آنکه شیخ را ندیدی
نخوردی همه برین روزی او را رعاف بینی شد خون روان
شدن گرفت هر قطره خون که از بینی چکیدی باز بدست
خویش در دهن می انداختی گفتند چه میکنی گفت چکنم آن من
شیخ میرود چگونه رفتن دهم برای این را گفت اگر استوار نمیدارند
قطره خون بر زمین انداخت در ساعت همین نام شیخ محمد باقی
بر آمده این خبر بشیخ رسید شیخ فرمودند افسوس که
مرا اول خبر نکردند بیچاره احمد سوخت این زمان چه سود کند
نیم از آن زحمت بعد چند روز برحمت حق پیوست انا لله و

41

إِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُوْن فرمودند نام شیخ نظام الدین محمد ست
ازینجا ذکری خواجه کلیب سنجابی افتاد فرمودند قول آو
اِسْمِي كُلَيْبٌ وَجِسْمِي مَجْذُوْبٌ وَرَسْمِي فَاقَةٌ فَاِنْ جِبْرَئِيْل
مِنَ الْمُبَارِزِ والسلام روز دوشنبه بتاریخ بیست وپنجم ماه
مذکور این ضعیف بخدمت حاضر بود فرمودند شیخ شرف الدین
پانی پتی را همیشه جمعه ترک بود روزی قاضی و محتسب شهر
گفتند شما نماز جمعه را حاضر نمیشوید و جمعه نمیگذارید
درین جمعه ما زور کرده خواهیم برد چونکه دران جمعه شیخ را
بردند و در مسجد آوردند برابر امام شیخ نماز شروع کردند
باز شکستند بیرون رفتند خلق برسید چرا باز گشتید
نماز نگذاردید گفتند من برابر که نماز بگذارم خاطر امام در
خانه بر مادیه اسپ است که بچه زاده است امام انجا
من اینجا برابر که نماز بگذارم چنانچه مرویست لاصلوة
الا بحضور القلب بیت تن بنماز ست دل بجای دگر
این چه نماز ست که ما میکنیم روز سه شنبه بتاریخ بیست و
ششم ماه مذکور این ضعیف بود سخن در لبس مرقعه
ومبناء آن بود فرمودند بندگی مخدوم میفرمودند مرقعه را
که وصله می پوشند و می پوشند چه معنی دارد یعنی این
راه بیست که دران باره باره می باید بودن یا انکه ما باره بوشانیم

و پاره خواهانیم بیت مرد که نشد هزار پاره ~ در وصله ما حلقة
کجا نشیند ~ خدمت شیخ فرید الدین قدس الله سره العزیز چونکه
در اجهودهن آمدند انجا جامها چنان بود که شیخ را آن مقام
اختیار افتاد شیخ با یاران انجا ساکن شدند و آن زمین کرسنگی
انگیز بود و شیخ را فقر بکمال بوده است بعضی را دشوار می آید بعد
حضرت شیخ یاران را فرمودند که پیلو چند کرید الا خرد و صلها
جامه که بر تودها می افتد از اشنوید پاک کنند بدوزد و بپوشد
او با ما اختیار و الا انت فی امان الله و عصمته هر جا که خوش آید
بباشد بعضی را این طریق اختیار افتاد بعضی را نه فرمودند مرقعه
ازان عبارت است و آن وصلها یکرنگ نمی باشند که تا کنون می باشند
ازان مرقعه را وصلها متنوع باشند انگاه فرمودند این زمان
شیخ زادگان مبلغ خرج میکنند از صوف و سقلاط راست
میکنانند و میپوشند این نه آن مرقعه است اما اگر کسی وجه بر مشابهت
آن مرقعه حیلی کند و بپوشد خالی از خیری نباشد من تشبه بقوم
فهو منه بعده ذکر خواجه شبلی رحمة الله علیه افتاد فرمودند
خواجه شبلی وزیرزاده بود وقتی که بر خواجه جنید برای ارادت
آمد خواجه جنید گفت صورت این کار این نیست بصورتی که
تو آمدی ترا باید اول آن جاه و بزرگی که تو داری بر چیزی دل
اختیار کن بعد لایق ارادت شوی میگویم برو کدیه کن در شهر

بکار

42

کچکول تو چیزی نیفتد و ترا جز حقیر و ذلیل نه بینند تو لایق مریدی
نشوی خواجه شبلی همچنان کرد جاه گذاشت کچکول بر دست
گرفت و بیرون آمد در شهر گردید فرمودند در همه شهر غلغله افتاد
که وزیر زاده دیوانه شده است هر پایه مردمان و عورات چون
برای تماشاء سلطان بیرون آیند بر بامها سوار شدند چنانچه
روز عید باشد کسی دستار می انداز کسی انگشترین کسی مال
هر یکی چیزی چیزی خواجه در کچکول خواجه شبلی انداختند و از نه
یك لك تنکه پیش کدیه کرد پیش خواجه جنید آورد دوم روز گفت
همچنان کن خواجه شبلی دوم روز بیرون آمد باز کدیه کرد چیزی
از اول روز کم افتاد و کذلك روزهای دیگر چیزی چیزی می آورد
روزی هیچ کس کدیه نداد و چیزی نیفتاد بر خواجه جنید کچکول
خالی آورد گفت این زمان لایق مریدی شدی بعده خواجه جنید
مرید گرفت فرمودند این حکایت بندگی مخدوم میفرمودند و میگریستند
و میگفت آنکه شبلی گشت دیگر چگونه از اینجا ذکری در توجه
پیران از مرید و غیر مرید و دستگیری [illegible] پیران از غیب
بود فرمودند درویشی در بدایه میبود [illegible] روزی به بندگی مخدوم
آمد بندگی مخدوم سبق میفرمودند میان سید راجو قاضی
سراج الدین گذرانید که فلان درویش که در بدایه مریدی باشد
آمده است برای ملاقات بندگی مخدوم طلبیدند آن درویش

شیرینی در کلاه خویش داشته روش آورد نشست فرمودند کسی در بادیه
می باشد من غیر قصد او را دوست میدارم فرمودند بندگی
مخدوم نیز در بدیها بسیار بودند و هر که در بدیه می بودی
او را دوست میداشتند بعده او را پرسیدند تو در بدیه
می باشی گاهی چیزی می بینی او گفت من مردی امی ام چیزی
که می بینم تعبیر آن کردن نمی دانم که رحمانیست یا شیطانی
روزی در جنگل نشسته بودم چندی آدمیان آمدند مرا
گفتند تو پیر خویش را بنما با خویش گفتم که من پیر ندارم از کجا بنمایم
ایشانرا گفتم بعد از هشتم روز بیائید من پیر خویش را خواهم نمود
ایشانرا باز گردانیدم بعد هشتم روز آمدند باز گفتند که پیر
خویش را بنما گفتم خوب باشد بیائید بنمایم من و ایشان موازنه
دو سه کروه گشتند پیر ندارم از کجا بنمایم ایشان دستهاء من
ببستند و چند تازیانه هم بر پشت من زدند من توجه بندگی مخدوم
کردم و دفع ایشان ضروری دیدم ایشانرا پیش درختی بردم و زیر
درختی نمودم و اشارت بدست کردم و گفتم اینک پیر منست بندگی
مخدوم ایشانرا چنانچه بندگی مخدوم فرمودند بار زبان
خویش بگویم او ساکت ماند از ینجا فرمودند ایشان صاحب
ولایت اند هر که با ایشان خالصاً مخلصاً توجه کرد ایشان دستگیری
او کنند خواه ایشان حاضر باشند یا غایب والسلام روز جمعه

بتاریخ بیست و نهم ماه مذکور بسید علی بود و کمترین بنده در مسجد
باغ برحکم فرمان برای نماز جمعه رفته بود بعد آمدن برحکم
معتاد بنده را پرسیدند که امروز چه بیان بود و کدام حدیث بود
بنده عرضه داشت کرد که این حدیث بود قال النبی صلی الله علیه وسلم
لو تعلمون ما اعلم لبکیتم کثیرا و لضحکتم قلیلا یعنی اگر بدانید
شما ای مردمان چیزی که من میدانم یعنی از سکرات موت
و دشواری قبر هراینه بگریید شما بسیار و بخندید اندک بیت
بگریست کسی که بود عاقل ÷ خندید کسی که بود غافل ÷ از اینجا
حکایت در موت فقرا و اغنیا فرمودند موت الفقراء راحة و
موت الاغنیاء حسرة و موت الملوک فتنة فرمودند حیات
فقیران خوب است و ممات ایشان هم خوبتر و حیات اغنیا
بد است و ممات ایشان بدتر سخن مساجد دهلی افتاد
فرمودند مساجد دهلی موازنه یک دو جاو زمین مسافت
داشتند و خلق نیز همان مقدار جمع میشدی فرمودند
اگر کسی در آن مساجد کسی را بکشد معلوم هم نباشد فرمودند
یوسف نام ابدالی بود الحال نیز داشت در کناره مسجدی
میبودی روزی بندگی مخدوم در آن مسجد درآمدند ابدال را
در کنار مسجد افتاده دیدند بر و رفته چه بینند که اندام او
بحتکی دارد در آن کرمها نیز افتاده بودند و کرمها بیرون

آمدن نمیدهند گرمی که بیرون می افتاد باز بدست خویش دران
محل می نهاد آغاز کردم که خوند میر اگرچه ما راهی داریم اما آنچه
که شما دارید همان راهست یعنی الطرق الی الله مختلف بعدد انفاس
الخلق همانکه شارع گفته است کسی براه قریب رود وکسی ببعید مرجع
ومآل یکجا باشد والیه المصیر درست آید اما راه اسلام اتباع است
کلهم فی النار الا واحدة وهی اهل السنة والجماعة ساعتی بندگی
مخدوم بودند باز گشتند بعد از دو سه روز شنیدند که آن ابدال
نقل شد بندگی مخدوم باز آمدند دیدند که روی او سوی قبله
افتاده است از بحاسید علی عرضه داشت شاید از انکه بر انصاف
آمده بندگی مخدوم را آن سخن که گفته بود از ان جهت روی
سوی قبله باشد باشد فرمودند شاید والله اعلم روز یکشنبه
بتاریخ غرهٔ ماه ربیع الاول حکایت در مذمت زمانه واهل آن افتاد
این ضعیف بود وسید علی فرمودند زمانه پیدا شده است که با
هیچکس سخن نکنند ساکت بمانند دری بسته از بلا رسته بباشند
تا روی هیچکس دیده نشود چنانچه گفته اند فرمن الناس کما
تفر من الاسد بعس آن این ایز بزبان مبارک راندند وکنا
نخوض مع الخایضین یعنی بیهوده گفتم با بیهوده گویان دو سه
بار همین سخن بزبان مبارک راندند رباعی با دوست مرا عشق
مجازی نبود جان بازی من تر ابعشق بازی نبود از من سخنی

زلف تو بیهوده مدان ؛ بیهوده سخن بدین درازی نبود ؛

ازینجا فرمودند این زمان شنیده میشود که کسی طیها میدارد

و مجاهده میکند هم ازین گریزان شده میروند کسی بدین روی

نمی آرد میخواهند بتنعم و خوشی و فراغ باشند ایشان گریزان

سلوک گویند بت بودن اندر مشک و عنبر کار هر نازک زنیست

مرد باید خویش را در گرد میدان بروره فرمودند بندگی مخدوم

میفرمودند در میان شیخ زادگان هند یکی شیخ صدر الدین

بسر شیخ بهاء الدین ذکریا و دومی شیخ زاده نور بسر شیخ

علاء الدین تا ایشان را می شمردند و یاران بندگی مخدوم هر دو

بسران بندگی مخدوم می شمردند و میگفتند این هر دو برادران

نیز تقصیر پند شیخانند نه شیخ زادگان مجرد اند ازینجا فرمودند

وقتی شیخ الاسلام شیخ فرید الدین در ملتان آمدند شیخ

بهاء الدین ذکریا شیخ صدر الدین را برای دیدن شیخ فرید

الدین فرستادند شیخ صدر الدین بعد دیدن آمدند گفتند

بابا یک فرید نیست صد فرید است فرمودند فرید از روی لغت

مرواریدی را گویند از مرواریدها بسیار یکی را بچینند

و ممتاز در میان ان یکی غلطان که می باشند ان را فرید میگویند

بعد ازان شیخ بهاء الدین گفتند بابا این نعلین ببر پیش شیخ

فرید الدین بار دیگر شیخ صدر الدین همچنان کردند پیش شیخ

داشتند یعنی شما از ینجا انتقال کنید این جاء مدنست شیخ فرید ا
فرمودند کار هر کسی است در ابادانی بودن اما مرد باید که خراب
ابادان کند و در انجا باشد خدمت شیخ فرید الدین برخاستند
نعلین بوشیدند رفتند در اجهودن امدند بندگی مخدوم
در ینجا ناخوش بسیار شدند و میگفتند این نم در میان بزرگان بود
والسلام روز دوشنبه بتاریخ دوم ماه مذکور سنه این ضعیف
بود حکایت دادن خرقه در سماع و باز گرفتن از قولان افتاد
فرمودند بندگی مخدوم ناخوش میشدند صوفی که خرقه
در سماع می اندازد و باز می ستاند میفرمودند تو خاستی که
بذل روح کنی و از کونین برخیزی بذل بذل ان باره جامه کردی
و باز انرا ستدن هیچ معنی ندارد مصرع هر دو عالم بدو مباد
کن : روز سه شنبه بتاریخ سیوم ماه مذکور این ضعیف
بخدمت حاضر بود سخن در اختلاف تاریخ نقل حضرت رسالت
بود فرمودند در یقین تاریخ حضرت رسالت بسیار اختلاف
واقع شود لیکن از دوم ماه ربیع الاول تا دوازدهم هیچ کس را
اختلاف نیست همه صحابه بودند خلفاء راشدین بودند
از هیچ یکی روایتی تحقیق نرسید که تاریخ معین باشد معلوم
نمیشود چندین اختلاف که واقع شد جه جهت بود روز جمعه
بتاریخ بیشتم ماه مذکور این ضعیف بود حکایت در فایده شکم

تهی و تقلیل طعام افتاد فرمودند شکم تهی زندان شیطانست
یعنی شیطان آنجا هیچ دخلی و میدان ندارد و مردم از وسواس
باز می ماند و فضولی کلام و منام کوتاه میشود و لهذا گفته اند
که صوم سکوت درهست آورد و سکوت فکر آرد و فکر معرفت الله آرد
واین سه چیز نقد وقت صوم است و در شکم پر میدان شیطان بیشت
یعنی آنجا دخلی تمام دارد البته بسوی خویش جر کند و وسواس
بسیار دهد و کذلك شرهاء دیگر القا کند و مقرر است
اگر شکم پر است جوارح گرسنه و اگر شکم تهی است جوارح سیر بعضی
یعنی وقت پری شکم کسلان نقد وقت است لابد جوارح
از کار باز ماند سستی اندام بدید آید حضور دست ندهد و
بر تقدیر تهی شکم تخفیف در اعضای باشد و گرانی جوارح
میرود طاعت بیشتر میتوان کرد و حضور دست میدهد لحق
سخن در فایده علم افتاد فرمودند بندگی مخدوم میفرمودند
بندگی مرا برای هر دو پسران خویش هیچ تعلق دنیاوی نیست
زیرا که ایشان را من دانشمند کردانیده ام هر که صاحب علم باشد
او را چه تعلق دنیا هر جا که رود و هر جا که باشد روزگار خویش
با عیال و اطفال خویش روان کند او را بکس جز احتیاج بلك
او محتاج الیه است چند کسان باید که بطفیل او روزگار
روان کنند چنانچه حدیث نیز مرویست قال النبی صلی الله

علیه وسلم من اراد الاخرة فلیتزهد ومن اراد الدنیا
فلیتجر ومن اراد کلاهما فلیتعلم عجب نعمتی است نعمت علم هرکه
مشرف بتشریف علم شد فقد فاز فوزا عظیما قال الله سبحانه
وتعالی هل یستوی الذین لایعلمون والذین لایعلمون
وجاء دیکر وارد است که والذین اوتوا العلم درجات وجاء دیکر
وارد است فاسئلوا اهل الذکر ان کنتم لاتعلمون یعنی بپرسید
از اهل علم اکر شما نمیدانید بس علم تاجی است مرصع بجواهر
العلم نور یحیی القلوب ودواجیست مکلل بیواقیت زین
فی الدنیا وفخر فی الاخره کما یقال العلم عزت الدنیا وشرف
الاخرة این حدیث نیز از رسول صلی الله علیه وسلم
منقولست الناس عالم ومتعلم وسایر هم هیچ یعنی هر کس خر
وقابلی نیز قایل است ای شیء ادرکا من فاته العلم وای شیء فاته
من ادرک العلم یعنی چه چیز یافت کسی را که فوت شد علم وکدامی
چیز فوت کرد کسی که یافت علم را چنانچه کوید قطعه
نخشبی هرکه یار علمش نیست : راحت از چرخ غیر هیچ نیافت
تو العجب نعمتیست نعمت علم : هرکه علم نیافت هیچ نیافت :
ثم از ینجا فرمودند روزی رسول الله صلی الله علیه وسلم
در مرض موت بر منبر بر آمدند واین حدیث فرمودند بر طریق
نصیحت یا ایها الناس انی تارک فیکم الثقلین کتاب الله وعترتی

اهل بیتی ان تمسکتم بهما فلن تضلوا بعدی ابدا وان
متصلان لن ینقطعا حتی یردا علی الحوض یعنی ای کروه
مردمان بدرستی که میکذارم در شما دو ریسمان را یعنی کلام الله
وعترتی که میکذارم اهل بیت من اند پس اکر شما اقتدا باین دو چیز
کنید واین دو ریسمان را محکم کیرید چنانکه حق کرفتن است
پس نیفتید شما در کمراهی سپس من در زمان همیشه آن دو ریسمان
متصل اند بیکدیکر هرکز نکذارند شما را بر حوض کوثر روز یکشنبه
بتاریخ هشتم ماه مذکور سنه این ضعیف بخدمت حاضر
بود سخن در الفاظها که میان زن وشوی واقع میشوند وبدان
می افتد طلاق وایشان از آن نمیدانند ووطی میکنند وفرزندان
می زایند ارشاد فرمودند سه الفاظ اند که بدان الفاظ یك طلاق
رجعی می افتد اکر نیت داشته باشد یا حال بران دلالت کند وآن
سه اَعتدی واِستبرئی رَحِمَكِ وانتِ واحِدة است ودر
غیر این سه یك طلاق باین بشمار است که می افتد واکر چه نیت دو
داشته باشد یعنی نیت دو صحیح نیست نزدیك ما در اینجا خلاف
مر امام شافعی و زفر را رحمهما الله وآن الفاظ کنایات اند مثلا
مردی زن خویش را کفت در وقت جنك تا به یا نشه بتلاه
حرام خلیة بریة حبلكِ علی غاربكِ غارب از کوسپند چیزی
که پیش باشد از پشت و بلند باشد از کردن یعنی رسن بر دوش

تواست واین می آگهاند از تخلیهٔ او زیرا چه عرب وقتی که میرستند

ماده شتر را میکردلانند رسن او برد وش او یا گفت الحقي باهلك

یا گفت وهبتك لاهلك یا گفت سرحتك فارقتك امرك بيدك

تقنعي تخمري استتري واغربي اخرجي اذهبي قومي ابتغي الازواج

واگر گفت اعتدي اعتدي سه بار بلفظ اول طلاق نیت کرد

وبدو باقی حیض مراد داشت قضاء صادق باشد نه دیانت و اگر

نیت نکرد بدو باقی سه جیز را بس طلاق افتد و اگر گفت لست

لي بامراة او لست لك بزوج و اگر نیت داشته باشد بس طلاق افتد

هم ازینجا ذکری در افك عایشه رضی الله عنها افتاد فرمودند

رسول الله صلی الله علیه وسلم بعضی اوقات عایشه را در

سفر هم صحبت خویش داشتی وقتی رسول صلی الله علیه وسلم

بلشکر بیرون آمدند عایشه رضی الله عنها برابر بود بمنزلی

فرود آمدند وقت سحر ام المومنین عایشه رضی الله عنها

برای قضاء حاجت از خیمه رو بصحرا آورده بود بعد از فراغ

بخیمه خو[illegible] قلاده داشت از نحود احساس کرد نیافت

وندر جای دیگر [illegible] قلاده آن بود که مادر عایشه در وقت

تسلیم عایشه در نظر رسالت آورده بود همدرین ندای کوچ

در لشکر بر آمد عایشه هم بدان راه برای طلب قلاده رفت

تا بدانجا که او رفته بود قلاده همانجا افتاده یافت گرفت باز گشت

47

وآمد جائی که لشکر فرود آمده بود انجا هیچکس را نیافت و جادر خویش در وجود از سرتا پای بپیچید و بر پهلو بخفت و دانست که جون در منزل رسند و ما را در هودج نیابند هر اینه باز بطلب من خواهند گشت و مردی در لشکر مصطفی نام او صفوان ابن معطل که حضرت رسالت تعین فرموده بود که در هر منزلی که بعد روان شدن لشکر گرد لشکرگاه برآید تا اگر کسی چیزی فراموش کرده باشد از ابر گیرد و بدانکس باز رساند صفوان در لشکرگاه سعی میگشت ناگاه دید که در منزلگهی که حضرت رسالت فرود آمده بودند دید که کسی خود را در جامه پیچیده بر پهلو خفته است دریافت که عورت است و مرجون در لشکر عورت جز عایشه نبود دانست که عایشه است و طایفه که هودج عایشه را بر شتر می نهادند و روان میکردند بیامدند و هودج را بگمان انکه عایشه درون هودج است بر شتر سوار کردند جونکه بمنزل فرود آمدند عایشه را در هودج نیافتند رسول الله صلی الله علیه وسلم متعلق شدند منافقان و بدگویان زبان دراز کردند این وآن گفتن گرفتند بعد ملاقات عایشه رسول الله صلی الله علیه وسلم متعلق شدند [illegible] را که با عایشه معامله بود آن نماند عایشه نیز بیمار شد از رسول الله صلی الله علیه وسلم اجازت طلبید که خانه پدر بروم بمجرد گفتن

رسول الله صلی الله علیه وسلم اذن داد واین طریق سرعت اذن
دادن وقتی نبود هر وقتی که عایشه از رسول الله اجازت
طلبیدی رسول الله صلی الله علیه وسلم بهزار دشواری
کاه از کاهی اجازت دادی بعد چند روز حق تعالی اظهار
پاکی عایشه کرد جبریل علیه السلام وحی بر رسول اورد
بعضی کویند هژده ایت برای تطهیر عایشه آورد و بعضی
ده کویند از ان بعض ایتها اینست قال الله تعالی ان الذین
جاو ابالافك عصبة منکم وجاء دیکر کفت لولا اذ اسمعتمو
ظن المومنین والمومنات بانفسهم خیرا وقالوا هذا افك
مبین وجاء دیکر کفت یا ایها الذین امنوا لاتتبعوا خطوات
الشیطان ومن یتبع خطوات الشیطان فانه یامر بالفحشاء
والمنکر ولولا فضل الله علیکم ورحمته مازکی منکم
من احد ولکن الله یزکی من یشاء والله سمیع علیم ولا یاتل
الوا الفضل منکم والسعة ان یوتوا الوا القربی والمساکین
والمهاجرین فی سبیل الله ولیعفوا ولیصفحوا ودر ملفوظ
بندکی مخدوم است در انکه افك عایشه شده بود سیاهل
نام کنیزك عایشه بوده است رسول الله صلی الله علیه وسلم
او را طلبید از و پرسید واستفسار حال عایشه کرد که
وقتی تو از عایشه کمهی احساس کردی او کفت تا من در اسلام

48

در آمدم از وکفهی ندیدم مگر یك چیز برسیدان چیست گفت
وقتی که ارد جو خمیر میکرد بوست بر نزك بود تف زدی
دور کردی میخوردی حضرت بندگی مخدوم برقت آهی
میزدند فرمودند سبحان الله دران وقت این قدر گناه بود است
بعده بندگی مخدوم این بیت خواندند بیت گر عشق حق خون ترا
طلب خواهد کرد بس مدعیانرا که ادب خواهد کرد روز
سه شنبه بتاریخ دهم ماه مذکور این ضعیف بود ذکری
از خوشی درویشان یکدیگر و برسیدن ایشان مردیکر این
که تو خوش هستی یا نه افتاد فرمودند درویش راکه درویشی می پرسید
که تو خوش هستی یا نه چه معنی است یعنی اعتبار بر خویش گرفتی
نه آنکه متاع واسباب دنیاوی معمور داری ازینجا فرمودند
روزی سلطان احمد بر حضرت بندگی مخدوم آمد بندگی
مخدوم او را برسیدند که شما خوش آید بعد ازان بندگی فرمودند
خود صوفی مردیکر صوفی را می پرسید که تو خوش هستی یعنی
آنچه از حسنات بر خویش گرفته و جس اوقاتی که داری
بران راسخ و ثابت هستی یا نه این معنی است و بگفتن بندگی مخدوم
سلطان خوش شد که بندگی مخدوم ما را صوفی خواندند بحق
ثم ازینجا در خواستن درویشان عیدی از حق تعالی بود فرمودند
عیدی بود خوش نام و امام محمد غزالی مرد و در همان گاه رفتند

مخدوم

خواجه احمد درون منبر شد باز بیرون آمد امام محمد غزالی را
گفت که امروز عید است چیزی ما را عیدی بدهید امام محمد
غزالی گفت عید گذشته در سجده بودم از حق تعالی عیدی
خواستم ناگاه از غیب هدهدی جامه سبز حریر در منقار
کرده آورده پیش داشت بر آن همین مکتوب بود فاذکرونی
اذکرکم امروز نیز من ترا همین عیدی میدهم
ازینجا سخن در طعام دادن بروح رسول الله صلی الله علیه وسلم
افتاد فرمودند ملکی مخصوص براه است تا کسی که طعام بروح
رسول الله صلی الله علیه وسلم میکند پیش آن فرشته می آید
او آن طعام را بوی میکند اگر آن از وجه حلالست قبول می کند
و از ارواح خلاصه امتیاز تقسیم کرده میدهد و اگر از وجه
حرام است بر تاب میکند و می اندازد فرمودند درین زمانه
وجه حلال خود کجاست باری میگوییم چند ختم کلام الله
بروح رسول الله بکنند شاید آن قبول افتد هم ازینجا سخن
در تولد شدن رسول الله صلی الله علیه وسلم و از آن روز
که کاهنان آن وقت فریاد کردن افتاده بود فرمودند روزی
که رسول الله صلی الله علیه وسلم تولد خواهد شد در تمام
شهر منجمان فریاد کنان می گشتند این زمان پیغامبر آخر
زمان در جهان پیدا خواهد شد سبب آن بعض آثار بان

عبدالله بن عبدالمطلب بر عبدالمطلب امدند وگفتند
پسری در خانه تو خواهد امد که بتان و اسلاف و دین مارا
باطل خواهد کرد و مارا خواهد کشت بیاید اورا ما همین زمان
بکشیم و بزرگ شدن ندهیم جد رسول الله صلی الله علیه وسلم
گفت باری مرا فخر است که از نسل ما اینچنین پسری برآید پیغامبر
اخر الزمان شود ان عزم ایشان را فسخ کرد هر انچه بچیزی که
ارادت الله متعلق شده باشد وجود او لابدیت بلک
او واجب الوجود ست غیر که می تواند دور کردن وقتی که
رسول الله صلی الله علیه وسلم تولد شدند و از شکم مادر
بیرون آمدند بیک زانو نشستند و بمشت خاک گرفتند یعنی
من کسی ام که مالک زمین باشم و نبی اخر الزمان و بتان و اسلاف
و دین شما باطل کنم بعده غلطیدند همدرین جبرئیل علیه السلام
طشت و افتابه از بهشت باب کوثر اورد پیغامبر را غسل داد
و جامه سبز نیز از بهشت آورده بدان پیچید پیغامبر را تسلیم
مادر کرد و گفت حضرت حق تعالی میفرماید این پسر تو ازان
ماست نام این احمد و محمد داشته ایم نیکو پرورش کن بدان
اینجا فرمودند در جهان که پسر نزاد عبدالله و امینه زاد که
اولین و اخرین را روشن کرد هر که متابع او شد و اقتدا
باو نمود هدایت و رشد یافت والعیاذ بالله اگر کسی مخالفت

او و برزید ضل و اعتدی کشت بت روی تو قبلهٔ ملك کوی
تو کعبهٔ فلك - معتقد تو قد نجی مختلف تو قد هلك - مجرد
وجود او مبطل و هادم ادیان و ام پیشینه شد بیت یتیمی که
ناکرده قران درست - کتب خانه چند ملت بشست - و کسی دیگر
این رباعی گفته است هفتاد جند راهها بعد او شدند
هر همه باطل گشتند الاراه موافق شرع محمدی که اسلم الطرق است
شم انجا حکایت در مشورت کردن حضرت رسالت با صحابه
و بی صواب بودن کار بغیر مشورت افتاد فرمودند روزی
رسول الله صلی الله علیه وسلم ابوبکر و عمر رضی الله عنهما را
گفت شما هر دو یك یك کس را بیارید تا من تهانند دار شام کنم
و انجا بفرستم ابوبکر یکی آورد و یکی را عمر حضرت رسالت
کسی را که ابوبکر اورده بود اختیار کردند و خواستند که در شام
روان کنند عمر رضی الله عنه قدری منقبض شده حضرت
رسالت تنبیهی و توبیخی کردند و گفتند شما آنانید که بتان
و سنگها را می برستید و بارها من بر شما فریاد کنان عرضه
اسلام میکردم و شما تکذیب من میکردید وقتی که بر ابوبکر
عرضه اسلام کردم او بی نزاع و بیفکر تصدیق من کرد و گفت
صدقت یا رسول الله فرمودند در هر کاری مشورت باید همچو
رسول الله را فرمان میشود و شاورهم فی الامر فاذا عزمت

فَلیَتَوَکَّل عَلَی اللهِ اِنَّ اللهَ یُحِبُّ المُتَوَکِّلِینَ بعد دیگر خود
کیست و در کدام حساب است و نیز قول مرتضی کرم الله وجهه
انبا این معنی میکند لا صواب مع ترک المشورت شاعری نیز امد
بدین معنی رباعی گفتست رباعی مشورت راجه بر صواب
در همه کار مشورت باید : کار انکس که مشورت نکند : نادره
باشد از صواب آید : روز چهارشنبه پانزدهم ماه شوال سنه
این ضعیف و برادران و عزیزان دیگر بودند فرمودند رسول الله
صلی الله علیه وسلم با استقلال و شوکت تمام می بودند
و گاهی که غلبه کفار میدیدند و مردمان خایف می یافتند
ایشان را تقویت میدادند و میگفتند حاصل معنی این قول انا ابن
عبدالله ابن عبد المطلب لا اذهب ولا ابرح یعنی من پسر
عبدالله ابن عبد المطلب ام نروم و نگریزم مفاخره بنام پدر
و جد رسول خویش میکردند و خود را بدیشان منسوب می ساختند
از انکه پدر و جد رسول از قریش بودند مشهور است ایشان
شجاع و دلاور بودند و می باشند از ینجا فرمودند بندگی محمد و
نیز بر مرد چالاک و دلاور شفقت میکردند و دوست میداشتند
زیرا چه اول کار سلوک اینست که مرد دلاور و همت و قوی
الطبع می باید تا شداید و محن و افات و بلیات این راه بسر
تواند برد و تحمل ان تواند کرد هم ازینجا بعد بر ما نیز شیخ

رکن الدین و نیامدن ایشان بطلب سلطان افتاد فرمودند
وقتی از اوقات بادشاه دهلی تهانه دار ملتان را فرمان فرستاد
دران نبشته بود که شیخ رکن الدین را اینجانب بفرستد چیزی
مصلحتی بود تهانه دار بر شیخ کفت سلطان شما را طلبیده است که
بروید شیخ را اتفاق نیفتاد نرفتند سلطان ناخوش شد
کفت اطاعت فرمان نمیکند بس علما را حاضر کنید و بپرسید
هر که اطاعت بادشاه نکند بر وجه لازم می آید و بر وجه باید
کرد ایشان هر یک بیک زبان کفتند که بر وجنین و جنان باید کرد
او مجرم و ماخوذ شرع شد سلطان باز تهانه دار را نبشت که
شیخ رکن الدین را بز ور و سختی اینجانب بفرستد جونکه شیخ
رکن الدین دیدند ضرورت افتاد و جاره نیست بیامدند
بعد جند کهی سلطان شنید که شیخ رکن الدین آمدند
فرمان داد که محضر کنند در خانه من علما و مشایخ حاضر شوند
تا هر جه بر شیخ رکن الدین مرتب شود از انجا آرند و عمل نمایند
حضرت شیخ الاسلام نظام الدین را نیز حاضر کردند سلطان
شیخ را کفت شما بنشینید انصاف کنید تا هر جه بر شیخ رکن
الدین لازم شود کرده آید شیخ فرمودند بشرط انکه هر جه
ما بکوییم بادشاه را استماع کند و این درمیان قرار باشد اکر
در محضر حاضر شوم و بنشینم سلطان عهد نمود و قبول کرد

شیخ آمدند در محضر نشستند هر یک علما گفتند مثله اینست
هر که اطاعت فرمان سلطان نکند و انقیاد بر وی ننماید بر و
از روی شرع این و ان لازم آید بر حکم این آیة اطیعوا الله
و اطیعوا الرسول و اولوا الامر منکم شیخ الاسلام شیخ
نظام الدین گفتند هر چه شما میگوئید متوجه است و مبرهن
اما شیخ رکن الدین درویش است و سلطان بادشاه اگر چیزی
از درویش صادر شود بادشاه را می باید ازان بکذرد زیرا که
خاصیت کریمانست بر هر چیزی که قادر باشند ازان بکذرند
و از منظور و ملحوظ نسازند و نکنند بیائید ما و شما بر سلطان
برویم و منت کنیم و بکوئیم که شیخ رکن الدین بر کرده و مجرم
و ماخوذ شرع کشت اما بادشاه را باید کرد نظر کرم بر درویشان
دریغ ندارند شیخ نظام الدین خاستند بر سلطان آمدند و همچنان
گفتند سلطان خوش شد و گفت چون شما چنین میگوئید
من گذشته ام فرمودند قاعده بادشاهی نیز شیخ مرعی داشتند
قاعده شیخ رکن الدین نیز همدرین میان سلطان شیخ نظام
الدین را گفت طعام خرج کنید وقت کندوری سلطان بود
شیخ لطافت کردند و گفتند غیبت میشود یعنی طعام را حاضر کنید
سلطان کندوری طلبید شیخ رکن الدین بیرون نشسته بود
شیخ نظام الدین سلطان را گفتند که باری از بادشاه شیخ

رکن الدین کذشته است فرمان شود که شیخ رکن الدین هم
در کند وری حاضر شود و بعد کند وری وداع دهند تا
در خانهٔ خویش رود سلطان فرمان داد چونکه شیخ رکن الدین
نزدیك آمدند شیخ نظام الدین خاستند دست شیخ رکن
الدین کرفته بالاء خویش نشاندند در اینجا بندکی مخدوم فرمودند
در میان صوفیان بذل جاه آمده است دران روز شیخ نظام الدین
بذل جاه خویش کردند چونکه شیخ رکن الدین را بالاء خویش نشاندند
بیت بذل جاه و مال و ترك ننك و نام ÷ در طریق عشق اول منزلست
بعد خروج ماید حضرت شیخ نظام الدین شیخ رکن الدین را
از سلطان وداع دهانیدند در قصبهٔ ملتان روان کردند
شیخ رکن الدین را برای این قضیه یکسال کرفته بود بعد از
یکسال بملتان روان شدند بعد از زمانی روی مبارك بسوی
این بنده کردند فرمودند چه بحث میکردی بیرون میان
این ضعیف و سید علی مباحثه میرفت بسمع شریف رسیده
بود ازان بنده را پرسیدند عرضه داشتم این بوده است
هرچه سنت است فعل رسول کویند یا قول و اکر کویم مجرد فعل
رسول سنت باشد خود بسا افعال خاصه رسول باشند که
کردن آن ما را شرع رخصت نمیدهد چنانکه صوم وصال
خاصه رسول الله است و زیاد ازین چهار عورات در نکاح

52

اوردن جنانکه مشهورست وقتی رسول الله صلی الله علیه وآله
نه حرم کذاشته بودند واکر کوییم قول رسول خود این لازم می
که شیء واحد هم فرض باشد وهم سنت این محال است زیراچه
معنی اینست ماثبت بدلیل لاشبهة فیه یعنی چیزی که ثابت است
بدلیلی که نیست شبهه در ان دلیل وآنصادق است بر قول
رسول بدین آیه وما اتیکم الرسول فخذوه وما نهیکم عنه فانتهوا
وما اتیکم یعنی امرکم است بقرینه وما نهیکم یعنی چیزیکه
فرماید شمارا رسول خدا بس بکیرید انرا یعنی عمل نماید بدان
وازچیزیکه منع کند رسول خدا شمارا دور باشید ازان چیز
یعنی عمل ننمائید بدان چیز جواب با اختیار شق اول که فعل است
کوییم فعل مقید نه مطلق زیراچه سنت در اصطلاح فقها ما
واظب علیه النبی مع ترکه مرة او مرتین را کویند ونیز بنده
عرضه لیغفر لك الله ما تقدم من ذنبك وما تاخر در شان داشت
حضرت رسالت است واین خود مقررست ویکی از عقایداست
که همه انبیا معصوم اند ومامون العاقبه ازین ذنب که در قول
حق تعالی واقع شده است چه مرادست فرمودند در ایام
پیشینه بمجرد کذشتن شیء در خاطر ماخوذ میشدی که مرور
الفاحشه فی قلب العارفین کفعل الفاعلین لها جنانکه
درین وقت شیء رانفعل آوردن موجب مواخذه شرع باشد

ودیگر گویند ذنبی که مناسب ولایق آن ذات چنانکه وارد است

حسنات الابرار سیئات المقربین بعضی وقت رسول الله

صلی الله علیه وسلم تسبیح استغفر الله میگفتی بقوله علیه السلام

انی لاستغفر الله فی کل یوم سبعین مرة ازانش بپرسیدند گفت

انه لیغان علی قلبی در هر ساعتی رسول الله صلی الله علیه وسلم

فتحی داشت وهر مقامی که فتح میشد میدانست که واصل شدم

فرمان عتاب میشد والله من ورائهم محیط یعنی هرچه تو تصور

کنی وفهم کنی حق وراء آن وغیر آنست ودیگر این هم گویند

استغفار او گاه از حال سکر در حال وگاه بعکسه در حال سکر

وگاه از هردو حال بوده است واین گویند فردا وصد قنا رسول الله

صلی الله علیه وسلم را فرمان شود نظر بر زن زنیجه بود

رسول علیه السلام گوید نظر من بود وهیچ نکنشد فرمان

شود اذهب فقد غفرت ذنبك ای فضلا وکرما وبعضی گویند

از ماتقدم ذنب والدین مراد باشد یعنی آدم وحوا از ماتأخر

ذنب امت مراد باشد ازینجا بعد ساعتی فرمودند در آنکه معراج

شده بود جبرئیل با رسول الله صلی الله علیه وسلم تا سدرة المنتهی

بود بیشتر نرفت وقول قف موضعات شنید رسول الله صلی الله

علیه وسلم گفت لم یا جبرئیل جبرئیل گفت ان الله تعالی یحمد

ویصلی ویثنی باز رسول الله گفت الله تعالی کیف یحمد ویصلی

جبرئیل کفت بحمد و ثنی علی نفسه چنانکه حدیث وارد است
لا احصی ثناء علیك انت کما اثنیت علی نفسك بیشتر جبرئیل با
رسول الله نیامد و نبود کفت لو دنوت انملة لاحترقت سبحات
وجهی یعنی اکر نزدیك شوم مقدار سر انکشت هر اینه سوخته
شوم بیشتر جبرئیل واسطه نبود نداء الی الی رهبر او شد از نجا
فرمودند در خانه مولانا حمید الدین ناکوری دوازدهم ربیع
الاول عرس حضرت رسالت صلی الله علیه وسلم بود سماع نیز بود
خدمت شیخ قطب الدین را استدعا بود شیخ در خانه مولانا
رفته بودند مطربان این بیت میکفتند بیت کشتکان خنجر
تسلیم را هر زمان از غیب جانی دیکر است خدمت شیخ
قطب الدین را ذوقی تمام بود سماع می شنیدند کشتی و
دند
بویندی بوده است تا سه روز شنیدند و در سماع می بو
جون وقت نماز فرض میشدی خادم کفتی وقت نماز رسیده است
سماع فرو داشت میکردند بتجدید وضو می ساختند فرض
و سنن ادا میکردند و کذلك اوراد و وظایف دیکر بعد از
فراغ بان مطربان امیکفتند که بیت مذکور بکویید میکفتند
ماه
و باز همچنان کشتی و بویندی میکردندی تا جهاردهم
کرد
مذکور بعده جان عزیز را بر حکم و تسلیم و رضا بجانان تسلیم
تسلیم
اینجا حضرت بندکی مخدوم میفرمودند و تسلیم است

اهل محبت و تسلیم اهل معرفت بی نزاع ازین دو یکی خواهد بود
اما سیومی که تسلیم معاملت است ان اینچنین نیست که محبت
بیان بذل روح کند یا محب یا محبوب خواهد یکی کرد و این میسر است
زیراچه بهمه حال بینهما اینیت و اثنینیت باقی است و نرفته
وهما لا یتعذمان و لا یتهدمان البته اینجا رسیدند ملفوظ
بندگی مخدوم از کتابخانه بیارند تا به بینم بندگی مخدوم جد فرمودند
بنده عرضه داشت در خاتمه نیز بندگی مخدوم بعینه همان
فرموده اند بعده این مذکور عرضه داشتم از اینجا بنده باز
عرضه داشت خاتمه کدام کتاب است فرمودند در انکه بندگی
مخدوم اداب المریدین را ترجمه کردند بعد از فراغ ازان
خدمت میان بره بخدمت بندگی مخدوم عرضه داشتند
مصنف کتاب اداب المریدین بیان اداب مریدان کرده است
بندگی مخدوم نیز اداب مریدان بیان فرمایند بعده خاتمه
تصنیف فرمودند یا انکه وجه تسمیه این هم باشد بعد این
کتاب کتابی دیگر تصنیف نکردند ختم برین شد ازان خاتمه
نام نهادند هم درینجا شخصی برای ارادت آمده بود کسی خبر کرد
طلب فرمودند او آمد بنشاندند و صورت ارادت مشایخ
این بود دست راست مبارک بر دست راست میداشتند
و میفرمودند عهد کردی با این ضعیف و با خواجهٔ این ضعیف

وباخواجه این ضعیف وبامشایخ طبقات رضوان
الله علیهم اجمعین چشم نگهداری وزبان نگهداری برجا ده
شرع باشی همچنین قبول کردی او گفت آری قبول کردم فرمودند
الحمد لله بعده مقراض بر سر راندند چند تار موی از راستاو چند
از چپا قصر کردند بس آنکلاه بدست مبارک بر سر او نهادند
وفرمودند الله اکبر الله اکبر الله اکبر سه بار بعد اشارت بدوکانه
شکرانه کردند او که دوکانه کذارد بعد از فراغ بصورتی که اول
آمده بود وهمچنان چیزی خرده پیش آورد ومیفرمودند
بایست ترا میکویم پنج وقت نماز بجماعت بکذار جمعه وغسل
جمعه فوت مکن مکر بعذر شرع وعذر شرع آنست که
مرضی در تن باشد یا جایی باشی که انجا جمعه نباشد وسه
دوکانه او این بعد از مغرب بکذاری در هر رکعتی بعد از فاتحه
اخلاص سه بار بخوانی واکر معلوم نکرده بیرون از یاران
خانقاه بر من باز کردانیدند زیراچه اول ارادت است واین
در میان مشایخ ماست که بعد از ارادت نمیدارند وبان
سیکردانند والسلام روز شنبه بتاریخ چهاردهم ماه مذکور
عرس خدمت شیخ الاسلام شیخ قطب الدین بود این ضعیف
وبعضی یاران خانقاه بودند فرمودند جائی که بندکی مخدوم
مصرح اند که هر نا امیدی که باشد اما پیش نا امیدی که نزدیك

از هاتف دست میدهد نیست زیراچه میداند که این زمان
خواهم مرد و از همه چیز انقطع کرد نیست از انکه کفته اند
بهر حالی که باشی حیات خوشتر است هیچ از انبیا و اولیا از موت
خوش نیامده است مع هذا که انبیا مبشر معصومی و مامون
العاقبة اند باز از مرک خوف کردند ازینجا بعد زمانی فرمودند
روزی بندکی مخدوم قدس الله سره العزیز خواجه احمد دبیر را
میفرمودند و میکفتند که ای خواجه احمد انچه ما میدانیم
از الهیات اکر اظهار آن بر خلق کنیم خلق ما را مسلمان
نکویند و سنکسار کنند اما هرچه باشد باشد درین کار
خورداری می باید و بر خورداری آنست که خدمت شیخ قطب الدین
داشت افتاب کی طلوع شدی و کی غروب شدی خبر نداشتی
وقت نماز میشدی خادم می آمدی هر دو کتف شیخ میجنبانیدی
شیخ سر بر میکردی و کفتی که چیست خادم میکفت وقت
نماز شده است نماز ادا میکردی بعد از نماز فراغ باز بهجان
مشغول بودی صحبت با خلق بالکلیه ترک بود دری بسته
از بلا رسته بعد از هفته هجوم خلق پیش در حجره شدی
خادم می آمدی بدست اشارت کردی که خلق بسیار جمع
شده است بعده در حجره کشادی خادم قدح پر آب می آوردی
فاتحه میخواندی و بران میدمیدی بخلق میدادی بعضی را

قطره آب میرسیدی بعضی را نه فی امان الله و عصمته میگفتی
و باز کردانیدی این مقدار بعد از هفته شیخ را ملاقات
با خلق باقی ایام در بسته می بودند ازینجا بعد ساعتی بر سر
سجاده جلوس فرمودند برای خرج مایده خلق جمع شده بود
این ضعیف و عزیزان دیگر بودند فرمودند درینجا خدمت
میان لهرم و بعضی یاران بندگی مخدوم می خندیدند و میگفتند
حضرت شیخ بهاء الدین ذکریا را بالاء آسمان که در لوح محفوظ
نبشته اند شیخ الاسلام شیخ بهاء الدین و آخر الامر از دست
کنیزکانش کشانیدند بعد از آن فرمان میشود درین دو سه
روز هر که روی تو بیند از آتش دوزخ برسته باشد و مامون
العاقبه گشته باشد عجب قصه است قهر لطفه لطفه
قهر اگر ظاهر لطفست باطنش قهر اگر باطن لطف ظاهر ز قهر
عسی ان تحبوا شیا و هو شر لکم و عسی ان تکرهوا شیا
و هو خیر لکم فرمودند شبی شیخ بهاء الدین ذکریا بالاء بام بود
که مجرد چوبها داشته بودند ناگهان چوبی گردید از آن شیخ
از بام درون خانه افتادند کنیزکان بگمان آنکه دزد افتاده
شب تاریک بود چوبها زدند کمر شیخ شکسته شد صباح
این فرمان شد درین سه روز هر که روی تو بیند آتش
دوزخ برو حرام باشد مرا بردر تمام بگردان شیخ صدر الدین

همچنان کرد در تمام شهر کردانید بعد سیوم روز برای بستن
کمر شیخ کمتکر را طلبیدند آمد او کمر شیخ را درست میکرد
شیخ را درد بسیار شدن گرفت شیخ صدر الدین گفت بابا
دل بغیبت بدهید تا این درد فراموش شود شیخ را این
خوش آمد گفتند که بابا دل بغیبت دادم بر حکم تقدیر
جان عزیز را بجانان سپرد انا لله وانا الیه راجعون بیت
در کوی تو عاشقان چنان جان بدهند : کانجا ملک الموت
نگنجد هرگز روز سه شنبه بتاریخ هفتم این ضعیف بود مذکور
و عزیزان بودند فرمودند هنگامی که در کلبرکه مردمان را
زحمت بصورت وبا می شد از آن بسیار مردمان مردند
در شهر این قصه منتشر شد تا آنکه سلطان شنید بر بندگی
مخدوم بدست هشیار خواص خویش گفته فرستاد که در شهر
چنین زحمت بطریق وبا میشود و از آن مردمان هلاک
میشوند بندگی مخدوم دعا کنند و از خدا بخواهند که این
بلا از شهر مرتفع کرده شود بندگی مخدوم چیزی تبرک او را داد
سلطان را دعا گفته فرستادند باز گردانیدند و گفتند من بر دست
مولانا سراج الدین چیزی گفته خواهم فرستاد او رفت
بر سلطان همچنین گفت قاضی سراج الدین را بعد از آن
فرستادند و گفتند سلطان را از جهت من همچنین بگو که

خواص بر عوام می افتد شما تشویش نکنید و دوگانه نماز بگذارید
و از خدا بخواهید که بلا دور شود امیدست که حق تعالی
از شهر این بلا دور کند سلطان را باری این سخن خوش نیامد
گفت قاضی سراج الدین ما چه میکنیم که بندگی مخدوم همچنین
گفته فرستادند قاضی سراج الدین گفت من هیچ نمیدانم
هر چه بندگی مخدوم گفته فرستادند آن بر شما رسانیدم
وما علی الرسول الا البلاغ فرمودند دران ایام سلطان فیروز
در عیش افتاده بود از ان بندگی مخدوم گفته فرستادند
والسلام روز چهارشنبه بتاریخ هژدهم ماه مذکور سنه این ضعیف
وچندی دیگر بودند کمترین خدمتکاران عرضه داشت
که چندی طالبان جمع شده اند التماس تلقین ذکر میکنند
التماس مذکور مقرون باجابت گشت فرمودند خوب باشد
روز یکشنبه بیست و هفتم ماه میشود بگویند که هیزم بیارند
تا شب ماه حلقه شود ازینجا فرمودند در وقت بندگی
مخدوم در خانقاه چنانچه رسم است برای فرمایش ذکر دو حلقه
را هیزم می ارند همچنان یاران خانقاه برای فرمایش ذکر
دیگر هیزم می ارند تا زیادت فرمایش شود از اذکار و مراقبات
و شاید که خدمت میان بره و خدمت میان لهر نیز برای
زیادت فرمایش از بندگی مخدوم هیزم نهادند در خانقاه از روزه شنید

روز یکشنبه بیست وهفتم ماه مذکور ربیع الاول این ضعیف
بود وچندی یاران طالبان که جمع شده بودند از بازار
بشتوارها هیزم بر سر کرده پیش حضرت بندگی میان
آوردند اشارت بمطبخ بردن فرمودند وایشان را طلبیدند
واین دعا هریك را تعلیم کردند بسم الله الرحمن الرحیم
اللهم احینی محبا لك وامتنی محبا لك واحشرنی یوم القیمه
تحت تراب اقدام کلاب احبائك برحمتك یا ارحم الراحمین
بعد هریك را بنعلین مبارك مشرف ساختند ودادند
واشارت بدوگانه نماز شکرانه گذاردن کردند بعد از اداء
دوگانه فرمودند صورت زیارت پیران مخصوص وآوردن
کندوری کهیری وجغرات وروغن وهیزم ونمك بروح
بیبی فاطمه سام وپیران مخصوص روز پنجشنبه بعد از اداء
ظهر بغسل کردن اشارت فرمودند وطریق زیارت پیران مخصوص
اینست روزی که خواهد زیارت کند بصحرا رود انجا که
کسی نباشد واگر تربت پیران انجا نبود پس خطی بکشد واز
نام تربت هر شیخ بنهد نخست زیارت میان ید الله بکند
ودر آمدن یکبار یا سه بار یا هفت بار کلمه سبحان الله
تا آخر بگوید بعد از ان سر بر زمین نهد خرده پیش نهد حمد
بعد از ان فاتحه یکبار ایة الکرسی سه بار والهیکم التکاثر

هفت بار و قل هو الله احد ده بار بخواند بعد از ان بنشیند
انچه از قران خویش اید بخواند بعد از ان برخیزد هفت بار
طواف گرد تربت کند انگاه سر بر زمین نهد و التماس مطلوب
که گفته شده است بکند و بگوید که بندگی میان بنده را میخواهند
تلقین ذکری بکنند متوقع از شما انکه مرا استقامتی باشد
و برخورداری بدست اید و اعلا حظها این کار نصیب من
شود و در وقت در امدن و بر امدن مترصد و منتظر باشد
که در حظیره که بود وچه میکرد و کدام کس در امد و کدام کس
بیرون شد و کدام شخص درون بود و از چپ و راست و
پیش و پس چه لفظ گفتند و چه اواز بر آمد خرده معین پیش
بندگی میان بر [illegible] ندوری پیران مخصوص بیارد و زیارت
بندگی مخدوم و حضرت شیخ الاسلام شیخ نصیر الدین
و شیخ الاسلام شیخ نظام الدین و شیخ الاسلام فرید الدین
شیخ الاسلام قطب الدین و شیخ الاسلام معین الدین
و بیبی فاطمه سام همچنین کند بعد از ان باید پیش بندگی
میان تمام کیفیت بگوید و خرده بنهد و شرطست که روز
دیگر صایم باشد و اگر تواند طی هم کند و چون برای ذکر غسل
کرده باشد با کسی سخن نگوید و نکند روز پنجشنبه سیوم
ماه مذکور شب ماه ربیع الاخر هر یک عزیزان و دوستان

محرم این ذکر حاضر شدند و صورت تلقین این بوده است
بندگی میان مدالله ظله بطول بقائه بعد اداء نماز عصر جملهٔ
ملبوس بندگی مخدوم بوشیدند و دستار بندگی مخدوم
بالای سر مبارك بسته عمامه گذاشته بدین طریق بر سجاده
جلوس فرمودند بعده بزبان مبارك این راندند این ذکر
دو حلقی که میان مشایخ ماست از تعلیم حضرت رسالت
صلی الله علیه وسلم است مرمرتضی کرم الله وجهه را و از رسول
صلی الله علیه وسلم عن عز باستاد طبقات مشایخ رسیده است
روزی رسول صلی الله علیه وسلم مرمرتضی کرم الله وجهه را
گفت هل ادلك یا علی علی طریق اقرب الطرق الی الله حتی
تری الله عز وجل بذلك الطریق فقال نعم یا علی یا رسول الله
فقال رسول الله صلی الله علیه وسلم قل لا اله الا الله
فقال علی وکلنا نقول ذلك فقال النبی صلی الله علیه وسلم
قل کما علمك فعلم ایاها بعده شروع در ذکر فرمودند بعد
اتمام ذکر یك یك کس را طلبیدند پیش خود نشاندند شیخ
و سر او بدست مبارك گرفته سر را گردانیدند و طریق
ذکر دو حلقی نمودند همچنین هر یك ملقن را طریق ذکر دو
حلقی تعلیم کردند بعده هر یك را دستار بدست مبارك
بر سر بستند بعد و گانه شکرانه اشارت فرمودند بعد ادا

دوکانه هر یك چیزی چیزی خرده پیش بندگی میان روشن
اورده‌اند فرمودند این ذکر عظیم ذکری است میان مشایخ
ما و بیکایك دست نمیدهد شما چندروز ملازمت برین کنید
با یاران خانقاه بگوئید تا از زمانکه قرار یابد این طریق تلقین
ذکر که نبشته شد از حضرت بندگی مخدوم قدس الله سره العزیز
است از مشایخ دیگر هیچ که معلوم نشده و بیامدن ارشادی
خاصی ازان بندگی مخدوم است و در مشایخ سلف این طریق
بود هر طالبی که بر ایشان برای ارشاد آمدی اگر چهل ساله
یا بالای چهل نبودی دست نمیگرفتند و ارشاد نمیکردند وانرا
بمعذرت بطریق احسن باز گردانیدند و میگفتند اوان
سلوك تو رفته و ایام طلب تو منصرم گشته برو گوشه نشسته
عبادت کن و تسبیح استغفار بسیار گو تا به بندگی مخدوم
این طریق بودست روزی طالبی از چهل سال گذشته بر بندگی
مخدوم برای ارشاد آمد بمعذرت مذکور بمتابعت مشایخ
سلف باز میگردانیدند ان طالب بیچاره مسکین صادق را
شکستگی و بیچارگی دست داد گریه کنان بناتمام امیدی
بازگشت بندگی مخدوم جای صحرا بود انجا رفته مشغول
شدند مرد غیبی از غیب پیدا شد و گفت ای سید محمد
طریقتی ترا میگویم اگر بدان طریق ارشاد کنی و میان مسترشدان

خویش فهمی هر که باشد از پیر و جوان و از مرد و عورت از عالم
تو درین کار نصیبه یابد و باعلی حظوظات فایز گردد از ان
روز باز این طریق مذکور که بالا گذشته حضرت بندگی
مخدوم میان مسترشدان خویش نهادند و هر کرا تلقین
ذکر فرمودند البته او از عالم بندگی مخدوم چیزی نصیبه
یافت و الی یومنا نیز همچنین است بعد از نماز پیشین این
ضعیف بود و یاری بر حکم فرمایش خاتمه را پیش بندگی میان
سلمه الله اغاز کرده بود و دو می عوارف شروع کرده حاضر
بودند قاری مخصوص خاتمه ابتدا این محل میخواند و بنده را
فرمودند تو استماع کن بر حکم فرمان بنده سامع بوده است
و ان اینست از رسوم مستمره و عادات ملتزمه دوام وضو است
الی اخره فرمودند حضرت شیخ نصیر الدین قدس الله سره العزیز
چهل سال بسمت اسمان بوضو نگریستند و خامه نیز بی وضو بدست
نگرفتند فرمودند اول این طریق میان مشایخ بود فلان صوفی
چهل یا پنجاه سال باشد که نماز را بجماعت نگذارده و ناغه نکرده است
یا فلان صوفی را هر وقت نماز را بجدید وضو فوت نشده است
درین وقت صوفیان عصر را شنیده نمیشود که باین صفت
موصوف اندهم انیجا بازگشت بندگی مخدوم ازین جهان
و حالت بندگی مخدوم درین وقت افتاد فرمودند بعد عشا

59

شب دوشنبه شانزدهم ماه ذی العقده بندگی مخدوم را
ضابطه رفته بود تا عند طلوع الصبح نقل کرده نداں شب
بعد اداء عشا زمانی کسی از ملازمان ابرسیدند که من عشا
گذاردم یا نه ایشان گفتند اری گذارده ند نماں نماندند مگر
گذاردند وقت تهجد این امکان نبود ست که تهجد بگذارند
ضابطه بکلی رفته بود یاران میشنیدند این اینه که در قرات
تهجد امده است میخواندند ربنا ولا تحملنا ما لا طاقه لنا
واعف عنا واغفر لنا وارحمنا انت مولانا فانصرنا علی قوم
الکافرین چنانکه یاران از بیرون اواز قرات میشنیدند
وگریه کنان میگفتند سالها که تهجد گذارده اند واین اینه در ان
خوانده اند بحکم عادت قدیم درین وقت نیز بر زبان همان
میرود ونصیحت این بوده است که بریک دست من رقعه
خواجه وبیک دست من تسبیح خواجه بدهند وطاقیه
ارادت بر سر دارند همچنین مراد فن کنند فرمودند
رقعه ان بود در انکه بندگی مخدوم بطرف بیانه برای ملاقات
خواهر رفته بودند شیخ نبشته بودند که زود بیا رقعه
طلب بندگی مخدوم بود وقت اشراق شانزدهم ماه ذی
ذی العقده روز دوشنبه نقل شدند میان یمین الرحمن
بخدمت میان لهره خبر اوردند وگفتند که بندگی مخدوم

نقل شدند و خدمت میان لهره از کمال اعتقاد فرمودند
او چون میرود خدا کهی مرده است یعنی ایشان واصلان حق اند
و کسی که تشریف وصال حضرت حق یافت زندهٔ ابد گشت زیرا که
حیات او تا باقی ابد است و چون باقی ابد را فنا نباشد لاجرم
کسی که بقا بد و یافت او نیز جاودانی گشت و اینچه واقعست
مفر صوریست نه معنوی چنانچه گفته اند ان اولیاء الله
لایموتون بل ینقلون من دار الی دار و چونکه بندگی
مخدوم را غسل دادند اب روان میشد خدمت میان
لهره امدند آن اب وضو کردند و این بیت میخواندند بیت
فی البحر بحر علی ما کان فی القدم ۔ ان الحوادث امواج و انهار
و قاضی راجا هم بدان آب وضو ساختند و نماز سمت
جنازه بندگی مخدوم گذاردند بعد یار دوم از بناعون
اغاز کرد خطبه او میخواند الحمد لله العظیم شانه القوی
سلطانه الظاهر احسانه الباهر حجته و برهانه المحتجب بالجلال
والمنفرد بالکمال المتردی بالعظمة فی الاباد والازال
لا یصوره وهم و خیال و لا یحصره حد و مثال ذی العز
الدایم السرمدی والملک القایم الدیمومی والقدرة
الممتنع ادراک کنهها و اسطوة المستو عن طریق استیفا
وصفها نطق الکاینات بانه الصانع المبدع ولاح من صفحات

60

الذوات الوجوديات للخالق المخترع وسم عقل الانسان
بالعجز والنقصان الى اخره فرمودند یعنی ستودن مختص است
مر خدا ای که بزرگست کار او وقوی است سلطان او یعنی حجه
او لانه یحیی احدا واخر یمیته ایضا ومن عظم شانه یعز شخصا
ویذل اخر وایضا یعز احدا زمانا ویذل زمانا اخر ومن عظم
شانه یتجلی لاحد ویستتر عن آخر وایضا یتجلی ویستتر عنه
ومن عظم شانه فی عین تجلیه استتاره وفی عین استتاره
تجلیه ومن عظم شانه لا یتجلی فی صورة مرتین ولا یتجلی
فی صورة اثنین بل یتجلی لواحد فی صورة ولا یتکرر تلک الصورة
کرة اخری ابدا ومن عظم شانه تجلیه فی صوره فیه استتاره
کذا فی ترجمه وهمچنین ظاهرست احسان او وعدد او تعالی
ممکن نیست جنانکه وارد ست وان تعدوا نعمة الله لا تحصوها
وباهرست حجة او وبرهان او یعنی غالب آمده است حجة
او وبرهان وحجة یك معنی است هردو لفظ مترادف اند
وشیخ شهاب الدین اقتباس معنی این ایة میکند ولله الحجة
البالغه قوله المحتجب بالجلال او تعالی پنهانست ببزرگی خود
یعنی او خود را باختیار خود در حجاب میدارد هم ازین شیخ
المحتجب گفت المحجوب نگفت از انکه محجوب او را گویند که
ممنوع مقهور باشد تعالی الله عن ذلك علوا کبیرا

قوله والمنفرد بالکمال یعنی تنهاست او تعالی بکمالی که آورا
یعنی دران کسی شرکتی ندارد والمرتدی فی الاباد والازال
یعنی او تعالی برده است خود را بعظمت خود اباد وازال ابد
ازا گویند که نهایت ندارد وازال ازا گویند که بدایت ندارد قوله
لا یتصوره وهم وخیال یعنی او تعالی را وهم وخیال تصور
نتوان کرد یعنی او کسیست که در خیال نیامد ومتصور نباشد
بندکی مخدوم میفرمایند در ترجمه خود اینجا بدین بیان نفع
مجموع آید وهم او را گویند که او را حقیقتی نیست اما کمان
بجانبی میرود وخیال هم نظیر وهم است ولیکن در وجود
خیالی هست وهم نیز رهی دارد وروا است تا انجا که وهم
رسد هیچ نتواند رسید قوله ولا یحصره حد ومثال یعنی
حصر نمیکند او تعالی را حدی ومثالی یعنی او را حدی ومثالی
نیست وحد در لغت اندازه را گویند ودر اصطلاح علما معقول
تعریف الشی بالجنس والفصل او غیره من العرضی واو تعالی
این هر دو منزه است زیراچه مرکب بودن از جنس وفصل ما
از غیر آن مقتضی حدوث است او تعالی منزه است از حدوث
قوله ذی العز الدایم السرمدی یعنی عز او تعالی باو بیست
دایم وهمواره وکتاب را مطول نمیخواهیم ازانکه حاصلش
از ترجمه قطبی حاصل میشود بر اختصار بعض خطبه وبیان

کرده آمد والسلام روز پنجشنبه نوزدهم ماه مذکور خدمتکاران
وعزیزان دیگر حاضر بودند حکایت امساک شدن باران در دهلی
و باز افتادن بدیدن حضرت شیخ الاسلام شیخ نصیر الدین
قدس الله سره العزیز افتاد دران سال فرمودند روزی شیخ
الاسلام شیخ نصیر الدین پالکی سوار در بازار میرفتند
دران سال امساک باران بود درویشی بدیدن شیخ اغان
کرد سبحان الله در شهری که اینچنین شیخان باشند
چگونه باران نبارد بشنیدن این سخن شیخ را سخت نمود
هم بان حالت بسمت آسمان دیدند چشمها کشاده مقداری
شیخ هم در راه بودند و در خانقاه نیامده بودند ابر کارها
اسمان دوید باد و خشکی ظاهر گشت بافراط باران باریدن
گرفت ازینجا فرمودند خوارقها شیخ بسیار بندگی مخدوم
میفرمودند و این هم میفرمودند سالها معتاد شیخ بود که
صح میدیدیم برای خرج مایده گاه از گاهی بیرون خانقاه می نشستی
و غبار باران میشدی باد میخاستی برق درخشیدی
بلک اندک تقاطر هم شدی تا انزمانکه خواجه بیرون نشستندی
هرگز نمی باریدی بعد خرج مایده خواجه هریک را باز میگرد
و همین که خواجه پای در خانقاه می نهادی باران بافراط
باریدن گرفتی ازینجا فرمودند حضرت بندگی مخدوم شانزده ساله

بودند که ارادت بشیخ الاسلام شیخ نصیر الدین آوردند روزی
که بندگی مخدوم دست بر دست شیخ نهادند دران روز شیخ
گفتند کودکی شانزده ساله بمن پیوسته است من که هفتاد
ساله مرد باشم مرا از سر جنبانیده است فرمودند سر جنبانیدن
این معنی دارد یعنی آن سیر و سلوک که من در اوان سلوک کرده ام
و مشقتهائی که در آغاز این کار کشیده ام و بدان کار خویش ساخته ام
و درین وقت که همچو بندگی مخدوم طالبی صادق و سالک
لایق بمن پیوسته است این زمان از سر همه یاد خواهد آمد
هم ازینجاست که مرشد و مسترشد هر دو در کار خویش باشند
تا مآثران مرتب بر طالب گردد فرمودند خدمت شیخ الاسلام
شیخ نظام الدین قدس الله سره العزیز روزی با یاران خویش
بیرون خانقاه نشسته بوده وقت بیرون آمدن اقبال را
گفته بودند که بیرون میرویم درمی چند در رومال من بند
تا اگر سایلی بیاید چیزی داده شود شیخ رکن الدین هم نشسته
بودند همدرین میان درویشی لته پوشی اوندی بدست
گرفته و بدست دیگر چوبی پیدا آمد نظر شیخ برو افتاد بدیدن
او شیخ آغاز کرد آخ آخ طالبی را که میجستم سالها این زمان
پیدا آمد فرمودند اول شیخ نیز پیش یاران گفته بودند طالبی
چنین و چنان بمن خواهد رسید بعده شیخ فرمودند اما

62

افسوس آخر وقت بمن رسید که زحمتها بمن مستولی شده
کار از عزیمت رفته برخصت آمده این زمان نمیتوانم در بعضی
چیز که عمل باحوط و اخیر نمایم بس مقرر شد که طالب مسترشد
و مرشد هر دو در کار باشند بعده شیخ نظام الدین ان طالب
صادق را حواله بشیخ برهان الدین کردند فرمودند برو در صحبت
او باش روزی چند ملازم شیخ برهان الدین بود باز بر
شیخ آمد و گفت مقصود من از ایشان حاصل نخواهد شد
از شیخ اجازت خانه کعبه طلبید شیخ او را اجازت خانه
کعبه دادند او در مکه روان شد فرمودند همان روز
که شیخ نظام الدین ان طالب را وداع دادند شیخ رکن الدین را
وداع داده بودند برای روان شدن ملتان شیخ رکن الدین
ان طالب را بر مشغولان خانقاه خویش درون حجرهاء ایشان
بردند بعد از دیدن ایشان ان طالب آغاز کرد که اینجا هم مقصود
من حاصل نخواهد شد بعده او و شیخ رکن الدین در مکه
آمدند چون آن طالب طواف کعبه کرد حجر الاسود را بوسه
داد هم در اثنای بوسه جان عزیز اینجا بسپرد انا لله و انا
الیه راجعون ازینجا فرمودند درین کار مرشد و طالب هر دو
در کار میباشند تا اثری پیدا آید فرمودند طالبی مسکینی رنجوری
دردمندی مستمندی بر شیخی رسید برای طلب حق ان شیخ را

اگر این قدر همت نباشد که آن بیچارهٔ مسکین را با علی حظوظ و رفع
مقامات فایز کنم همچو خویش کرده‌ام بلکه زاید از خویش کنم زاید
از شیخ چون خواهد بود اما شفقتی که مشایخ در باب مریدان
دارند مادر و پدر حقیقی هم نتوانند و ندارند و دیگر فی الحقیقه
مربی ربی است احتمال دارد که مسترشد از مرشد در بعض
امور فایق گردد چنانکه از حضرت بندگی مخدوم منقولست
مقامی که بوده است حضرت شیخ الاسلام شیخ نصیر الدین را
در آنجا شش ماه توقف بوده است چون درویشی در آن مقام
رسید در حال آمد و رفت هیچ وقفه نبوده است درویش
کنایت است از بندگی مخدوم ازین فضل مطلق مرید بر پیر
لازم نمی آید بیت ازین باد بر خردمندان که نکو پرورند فرزندان
و نزدیك صوفیان فرزند حقیقی مراد نیست بلکه اعم ازو ٥
خواه حقیقی باشد خواه طریقی یعنی هر که متابع ایشان باشد
در کار بعد از اداء ظهر این کاتب حروف و اصحاب سبق
بخدمت حاضر بودند باری خصوص این محل خاتمه خواند
دل بریك خطره داشتند بر آنچه رسول صلی الله علیه وسلم
اشارت کرده است واعبد ربك کانك تراه انچه فرمودند
این بعض حدیث است تمام برین میشود فان لم تکن تراه فانه
یراك یعنی بپرست معبود خود را چنانستی که می بینی تو آن

معبود حق بد بس اگر تو نمی بینی او را ابن تحقیق او تعالی
می بیند ترا اشارت بسوی مراقبه توجه حق است فرمودند
روزی بندگی مخدوم قدس الله سره العزیز ملک زاده
عثمان را فرمودند ای عثمان در مراقبه میروی عرضه داشت
آری بندگی مخدوم بصدقه بندگی مخدوم میروم بعد
بندگی مخدوم میفرمودند جنان رو که جنانکه سنگ را
در آب فرو گذارند چونه هر لحظه فرو میرود همچنان رو بار
معهود بار عبارتش از بخاخواند و حضور وضوء ایشان اینست
در اغتسال هر عضوی اتصالی و انفصالی تصور کنند الی آخره
فرمودند یک محل در خاتمه مشکل اینست بعضی جیزی جیزی در من
محل گفته اند یعنی رسانیدن آب بهر عضوی اتصال نامند
وقت دور کردن اب از اندام این را انفصال گویند و بعضی
برای این معنی اقتباس بحدیث عثمان رضی الله عنه کنند
قال رسول الله صلی الله علیه وسلم من توضا حسن الوضوء
خرجت خطایاه من جسده حتی یخرج من تحت اظفاره
یعنی گفت عثمان رضی الله که گفت رسول الله صلی الله وسلم
کسی که وضو کند بس کو خوب کند بیرا جه بیرون می اید
گناهان او از اندام او حتی که بیرون می اید از زیر ناخنها
انکس بس بدین که اثام از وجد اگشتند انفصال و انقطاع از حق

حاصل آمد بس اتصال و تقرب لابد بدان حضرت میسر شد
تا رعبارتش ازینجا خواندوا کر ایشانرا روزی برای هر فریضه را
غسل میسر آید زهی کار فرمودند هنگامی خدمت شیخ
فریدالدین را روزی برای هر فریضه غسل میسر شدی و دیگر
قوله وقت وضو بر سینه جامه البته ببندند تا قطرات آب
وضو نیفتد فرمودند معتاد بندگی مخدوم بود که البته
بوقت وضو رومال بر سینه می بستند دیگر قوله درین
اختلاف رود اما امام اعظم رضی الله عنه فرمایند
الماء نجس کما زال من العضو دیگر قوله و چون خواهد
در خلا رود عمامه را کرد آرد و طاقیه را از سر دور کند
بلک جامه دیگر بر سر بپچد فرمودند یاران بندگی مخدوم را
ما نیز میدیدیم وقت رفتن در خلا رود ستار و طاقیه را
از سر فرود می آوردند و رومال بسر می بستند لختی
سخن در فضل دادن حضرت رسالت بی بی خدیجه را بر بی بی
عایشه رضی الله عنها افتاد فرمودند روزی فاطمه رضی الله
عنها و بی بی عایشه جنگ شد عایشه گفت مادر تو یعنی خدیجه
ثیبه بود که رسول در نکاح آورد و من باکره بوده ام
که در نکاح آورد حضرت رسالت پناه شنیدند که میان
فاطمه و عایشه چیزی جنگ میشود فاطمه را پرسیدند که

جیست فاطمه کفت عایشه مادر مرا طعن میکند و طعن
مذکور کفت حضرت رسالت فاطمه را اموخت و کفت عایشه را
همچنین بکو اکرچه ترا رسول الله بابکر یافته است اما رسول را
بابکر یافته از شما جز مادر من یعنی خدیجه بعد عایشه
ساکت ماند فرمودند روزی میان قوم حضرت میان بن
و بیبی بتول دختر بندکی مخدوم چیزی جنک شد بیبی بتول
کفت قوم میان بن را تو چه چیز هستی من دختر بندکی
مخدوم باشم همچو من کی خواهی شد قوم میان بره به بندکی
مخدوم کفت بیبی بتول مرا چنین جنین میکویند بندکی مخدوم
بیبی بتول را طلبیدند تا خوش شدند و کفتند تو با وی کی
رستی تو در بستر بالا میخفتی و او در بستر بن می خفتد
میان تو و میان او بسیار فرقست فرمودند همچنانکه حضرت
بندکی مخدوم میان دختر و قوم بسر خویش کردند نقل همچنانکه
حضرت رسالت است که میان فاطمه و عایشه کرده فرمودند
بعد نقل عایشه را کریه بسیار و حزنی بیشمار نمود و میکفت
رسول از من رفت اما ظاهر صورت رسول را از فاطمه احساس
میکردم ان نیز از من فوت شد فرمودند میان ظاهر صورت
رسول الله صلی الله علیه وسلم و فاطمه هیچ تفاوتی نبود کویا
هر دو یک ذات اند فرق جز انوثیت و ذکوریت نبود ازینجا

فرمودند قول شیخ الاسلام فریدالدین است که تفاول رهبیشه
مساز و بر مردن عورت کریه مکن چنانچه گویند دفن البنات
من المکرمات عورت نبی نشود عورت شیخ نباشد امامت
نکند هن ناقصات العقل والدین و هم از نجاست الرجل خیر
من المراة چندی از میان ایشان مستثنی اند حکم رجال و
فحول الناس دارند و در ولایت ایشان هیچ شکی و شبهی نیست
چنانچه فاطمه زهرا و خدیجه کبرا و فاطمه سام و هاجر
و مریم پارسا و آسیه زن فرعون و زلیخا هم ازینجا حاضری
عرضه داشت بندگی مخدوم در تمام عمر سه بار سماع شنیدند
همچنین از مردمان شنیده شده است فرمودند خیر بندگی
مخدوم بسیار بار سماع شنیدند آخر وقت ضعف پیدا
شده بود از آن نمی شنیدند سبب آن فرمودند بدرها را
یعنی میان لهر همیشه چشمها تر بود دایم الحزن والبکا
بودند وقتی که در حالت خویش آمدند سخنها حقایق و معارف
بر زبان بسیار رفت روزی بعد خرج ماین بندگی مخدوم
برحکم معتاد بیرون نشسته بودند در حالت خود میگفتند
موسی صلوات الله علیه لکنة داشت او را کلیم الله خوانند
و هارون برادر موسی که افصح اللسان بود از آنکه در کلام
مجید ذکر او افتاده است واخی هارون هو افصح منی لسانا

قیاس این تقاضا کند که متکلم تکلم مخاطبی کند که خاطر متکلم متکلم
تفرقت نگیرد بایستی که هارون را کلیم الله خواندی نه موسی
بعد میان لحن خود جواب میدادند و میگفتند یار باز گونه
هم از بخاطر یاران پیش در خانقاه سرود میگفتند حضرت
بندگی میان سلم الله تعالی را ذوقی تمام بود فرمودند آواز
خوب و صورت احسن هر دو از عالم قدس اند قیاس این تقاضا
میکردی که هر دو را حق تعالی بر اشراف و اکابر دادی اما
این هر دو را حق تعالی بر ارازل و اسافل انداخت زیرا که
سرود خوب نمیگوید مگر کسی از مثل این طایفه باشد و الناد در
کالمعدوم و صورت خوب هم نمی باشد مگر در طایفه کم اصلان
چنانچه دیده و شنیده باشی و آنکه غیر این هم احسن الوجه باشد
بطریق قلت باشد و اکثر از ایشان بود و الاکثر حکم الکل بعد
زمانی حکایت در مرد موحد بود فرمودند موحد کسی باشد
که توحید صرف او را دست داده باشد کسی خدا باشد جز
خدا کسی را وحدت صرف دست ندهد زیرا چه قطع اضافات
باید کرد و این بالکلیه قطع شدن از محالات است پس موحد
شدن هم محال است لان الموقوف علی المحال محال و نیز
قول جنید سید الطایفه رحمه الله علیه است دعوی
موحدی که دانه خود را موحد کرده دانستن شرک است

زیراجه موجدی دست نمید هد تا از ما نکه قطع اضافت
بالکلیه نکند توحید مسلم نباشد و این ممکن نه بحیثی ذکر کال
یافتن دین وسبب آن مراجعت رسول الله صلی الله علیه وسلم
ازین جهان افتاد فرمودند چونکه دین کال یافت و اسلام با تمام
جوانب مقرر شد جبریل علیه السلام بر رسول صلی الله علیه وسلم
اذا جاء نصر الله فرود آورد و این ایة الیوم اکملت لکم دینکم
واتممت علیکم نعمتی ورضیت لکم الاسلام دینا رسول
صلی الله علیه وسلم خواست که این زمان با یها فراز کرده
بخسپیم زیراجه دین کال یافته و ارام کشته است فرمان واسقوا
لقایك در رسید محبوب با محب یکی کشت و ان نعمتی عظیم
و دولتی جسیم کمر بست و روی با علی علیین آورد فرمودند
بندکی مخدوم در قول واشوقا لقایك میفرمودند چه محب
محبوب را لیلا و نهارا یوما فیوما ساعة فساعة لحظة بعد
لحظة لحظة بعد لحظة طرفة بعد طرفة نمید ید و نمیکریست
محل دم زدن نیست و امکان بیان نه ساکت ماندند روز
جمعه تاریخ بستم ماه مذکور سنه کترین بند و عزیزان دیکر
بودند فرمودند شیخ الاسلام والمسلمین شیخ فرید الدین
رحمه الله علیه اول بر شیخ جمال الدین نظر داشتند
و خدمت شیخ فرید الدین را این قصد بود که بعد من قایم

مقام من شیخ جمال الدین باشد اخر شیخ جمال الدین را
عمر وفا نکرد همدرین میان فوت شد بعد از ان خدمت
شیخ فرید الدین نظر بر شیخ الاسلام شیخ نظام الدین
داشتند بعد شیخ فرید الدین شیخ نظام الدین قایم مقام
شیخ شدند و دست بیعت دادند اخر پسر شیخ جمال
الدین بر شیخ نظام الدین ارادت آورد شیخ نظام الدین
او را خلافت هم داده بودند در مقام پدر خویش دست
بیعت هم مبادی عمری دراز یافته بود پسر شیخ جمال
الدین بخویش لوندی داشت جامه حریر پوشیدی و
شکاری باختی بعد نقل پدر او زیارت سیوهی بایان
پدر خود محلوق شد موی پا دراز داشت خرقه پدر پوشید
ترك لوندی کرد و بصلاح آورد والسلام روز شنبه
بتاریخ بیست و یکم ماه کو این ضعیف بود حکایت فوت شدن
مادر شیر خان و نفس گفتن بندگی مخدوم در حق او افتاد
فرمودند روزی بزیارت سیوهی مادر شیر خان انجا بی
بندگی قدس الله سره العزیز رفته بودند بعد زیارت شیرخان
بگریه و حزن تمام آمد و در پای بندگی مخدوم افتاد بندگی
مخدوم او را متعلق دیدند فرمودند چرا گریه میکنی تعلق
مکن همین زمان مادر ترا هم زانوی فاطمه رضی الله عنها

مخدوم

کردن خواستم فرمودند روزی مادر ملک علیشه بر بیبی بتول
دختر بندگی مخدوم آمد بحزن و گریه گفت شما پیش بندگی
مخدوم از من بگذرانید که چنین تحقیق شده است که یکی پسر
در لشکر رفته بود انجا شهید شد بیبی بتول را معتاد بوده است
وقت نیم روز بر بندگی مخدوم آمدی و مسکه اوردی برای
لیسدن کف پای بندگی مخدوم و بندگی مخدوم را معتاد هنگام
زمستان بوده است در وقت نیم روز برای روشنائی
چشم مسکه در کف پای استعمال میکردند و دران وقت
بیبی بتول چیزی اگر حکایت از خانه یا بیرون می بودی پیش
بندگی مخدوم عرضه کردی دران روز حکایت مادر ملک
علیشه مذکور گفت و این هم گفت که فلانکس از کرده پسر
خویش بسیار تعلق و اندوه دارد بندگی مخدوم فرمودند
بیبی بتول را که مادر او را همچنین بگو چرا تعلق و اندوه میکنی
پسر تو در بهشت میگردد و میوه های بهشت میخورد بدین
توران وحزن اندوه او کردند فرمودند ایشان مالک الاملاک
اند هرچه دانند بکنند و هرچه خواهند بکنند حرام را حلال
وحلال را حرام بعد از اداء ظهر کمترین خدمتکاران و اصحاب
سبق در محضر شریف حاضر بودند یاری مخصوص خاتمه ازین
محل میخواندند قوله اول وقت از خواندن و کذاردن خالی نباشد

67

انچه وردي وادعیه وسورتی که از وظایف اوست چنانکه
اشراق جون ازین فارغ شوند وقت تلاوت بکذرانند واکر
مطالعهٔ سلوك باشد ویا از حکایت مشایخ باشد هم شاید تا انکه
جاشت شود خدمت شیخ نصیر الدین جهار اول جاشت را متصل
اشراق میکذارند جنانجه بندکی مخدوم میفرمودند درحق
مولانا فخر الدین در علم ظاهر مشغول بود بمقام اجتهاد بود جونکه
در تصوف شروع کرد نیز همجنان بکمال رسانید فرمودند وقتی که
مولانا فخر الدین زرادی در علم باطن شروع کرد علما دهلی
از معاصر آن خوش شدند وکفتند خوب شد که این زرادی
بجه در علم تصوف شروع کرد واکر در علم ظاهری بودی
پنجم مذهب پیدا کردی فرمودند وقتی در مایده خدمت
شیخ نظام الدین بر معتاد مولانا فخر الدین حاضر شده بود
طعام نمیخورد شیخ معلوم کردند که اندکی مولانا نفرتی دارد
کفتند مولانا تو هم جنین میدانی که ما وجه حرام خرج میشود
فرمودند شیخ ازان فرمودند که از اطراف واجانب شیخ را
فتوح بسیار امدی واز کلام شیخ معلوم میشود وجه مشکوک
اجانب واشراف رسیدی اما شیخ از انبیا میکند وان وصف
اوبا او ماندن نمیدهند از انکه مالك الاملاك اند فرمودند
اکرجه مولانا فخر الدین در کندوری شیخ طعام نخوردی اما

مقداری پاره نانی از کندوری شیخ بردی وقت سحر همان
غذا خود ساختی و خواب بعد ادای فجر تا قبل طلوع مقداری
غنودنی بود بندگی مخدوم میفرمودند خورد این خواب
مولانا فخر الدین را بود ازینجا ذکر قلت طعام و شراب بندگی مخدوم
بود قدس الله سره العزیز فرمودند سلم الله تعالی بندگی
مخدوم نیز نصف نانی تنک بیش نمیخوردند و در خانقاه رسم
بوده است که یک سیر آرد را هشت نان تنک میکردند اما
طباخان بیش از هشت نیز میکردند و کوزه عرب شیخ نصیر الدین
برآب می آوردند و دران مضمضه میکردند و چیزی مینوشیدند
و باز مضمضه میکردند می انداختند آن خورد بود و این آشامیدن
و باری دیگر عوارف را اینجا خواندند قوله ثم البس قلوب الصفوة
من عباده بملابس العرفان فرمودند بندگی مخدوم در ترجمش
میفرمایند شیخ از بالا تا اینجا جمل آورد و هیچ عاطفی درمیان
نیاورد با هر جمله مستانفه است یا هر جمله مر جمله دیگر را
بیان است معناه پوشانید دلهاء بندگان اصفیاء خویش را
پوشش عرفان والسلام روز دوشنبه بتاریخ بیست و سیوم ماه مذکور
این ضعیف بخدمت حاضر بود و باری خاتمه ازین محل میخواندند
قوله بعضی صوفیان گاه گاهی نماز خفتن را تاخیر کنند الی آخره
فرمودند وقتی خدمت میان لهره ملک زاده شهاب الدین را

برسیدند که تمامت شب چه میکنی ملک شهاب الدین
عرضه داشت که دو پاس بیدار می باشم و یك پاس میخفتم و پاس
آخر بیدار می باشم بعد میان لحظه فرمودند سبحان الله شما را
چه حاجت است برسیدن شما از پوستکان شیخ احمد اند
قوله افطار نکند بجز قطره آبی و بعد از نماز خفتن افطار صوم
باشد یعنی تا سحر قوله هر که عبادت برای شهرت کند
کافر باشد و هر که ترك آرد سبب خلق او مرائی باشد و منافق
بود یعنی عبادت نه برای شهرت کند و نه ترك آرد از سبب خلق پس
هر چه کند برای خالق نه برای خلق تا مرائی و منافق نباشد بیت
تصوف دو چیز دان صادق: خلق با خلق صدق با خالق قوله
طعامی که ایشان خورند آبی که ایشان آشامند در هر لقمه اول اینست
که تسمیه و بعضی در هر لقمه فاتحه خوانند و این را عجیب و غریب
میدان تا مردم لقمه بستانند و کرد آرند و بخایند فرو دبرند فاتحه
خوانده شود و آنکه گویند در هر لقمه تمام خوانند داخل خوارق است
از عمل عاملان بیرون است روز چهارشنبه بتاریخ بیست و پنجم
ماه مذکور کمترین خدمت کاران و وابسترین همه ملتمذان و هر یك
برادرزن و مولانا شمس الدین امام عرض خدمت شیخ زین الدین آخر
وقت طعامی مختصری بقدر ملازمان خانقاه اوردند خلق
بیرونی را ستد عا نبود یعنی مردمان بر سر کند و بری طعام را

بتکلف اندک اندک میخورند و عادت بندگی میان سلمه الله تعالی
بوده است هر که طعام بتکلف اندک میخوردی مزاج مبارک
ناخوش میشدی فرمودند چرا طعام اندک میخورید بندگی مخدوم مجنبین
ناخوش میشدند کسی که طعام اندک اندک میخوردی میگفتند
بطریق ظرافت کسی که طعام اندک خورد طعام بر وی میخندد هم
ازینجاست هر که بعضی مردمان طعام اندک خورد او مرائی
باشد فرمودند در دولتاباد شوریست همین عرس شیخ فارغ
شد مردمانی که جمع میشوند برای شیخ علاء الدین اندک
روان میشوند فرمودند در اندکا فری بود برای نصب دولتاباد
قصد کرده آمده بود بر شیخ زین الدین برای ملاقات آمده بود
شیخ او را گفت این چه صورت ملاقاتست که تو آمده سخنی چند
از تنبیه و توبیخ او را گفت باز گردانید محمد حسن هم از ملاقات
او از شیخ ناخوش بخاطر گرفت که شیخ نیز با و راضی شدند
خواست شیخ را ملاقات کند شیخ زین الدین ازان مقام انتقال
کرده در روضه شیخ برهان الدین آمدند ماندند و دران
وقت سلطان هم در دولتاباد بود اکثر ملازمان سلطان
و اهل دیوان مرید شیخ زین الدین بودند هر یکی بملاقات
شیخ آمدند همه دیوان خالی گشت سلطان پرسید که این جمه
همه کجا رفتند کسی گفت همه بملاقات شیخ زین الدین رفتند

فرمودند این هم در میان مردمان هست وقتی که شیخ زین الدین
در روضهٔ شیخ برهان الدین آمدند گفتند این زمان کسی هست
که ما را از بخارا روان کند فرمودند روزی بندگی مخدوم از وقعهٔ
خویش چیزی شیخ زین الدین را پرسیدند بعد شیخ زین الدین
گفتند خوندمیر این خبر ما را شما دانید ما اینها را نمیدانیم بندگی
مخدوم میفرمودند مولانا زین الدین مردی صادق منصف بود
هرچه بودی میگفتی حسن پوشی نکردی بعد اداء ظهر کمترین ملازمان
و اصحاب سبق بخدمت حاضر بودند خاتمه را انچا میخواندند قوله
تهجد را گفته اند یقظة بعد نومة او نومة بین یقظتین او یقظة
بین النومتین یعنی چند بیدار شود نماز گذارد تا سحر بیدار ماند
این یقظة بعد نومة او نومة بین یقظتین است و یقظة بین النومتین
یعنی بیدار بود خفت بیدار شد گذارد خفت قوله نباید صوفی غافل
چند خواب او چنانکه گفته اکلهم کاکل المرضی ونومهم کنوم
الغرقی ونیز البته که صوفی در خواب باشد باید که او را خبر از
وجود خود بود چنانکه گفته اند تنام عینی ولا ینام قلبی و
این خبر مرفوع گویند یعنی این خبریست باسناد برسول قوله
در خواب صوفی احتمال غلط نیست جنید رحمة الله علیه گفته است
خواب فعل الله است و فعل الله بغیر اختیار ست علی هذا راجح
باشد بیداری بر خواب ترجیح باشد بر علقمه زیرا چه این

فعل باختیار تست وهرچه اختیار عبد باشد در احتمال غلط هم بود
یاری دیگر عوارف را اینجا خواند وخصهم من بین عباده بخصایص
الانسان اینجا حضرت بندگی مخدوم در ترجمه خود فرمایند این
بیان ان جمله است که تنم الیس قلوب الصفوة الی آخره ودیگر
تعلیم جبرئیل علیه السلام رسول الله راست که الاحسان ان
تعبد والله کانک تراه قوله فصارت ضمایرهم من مواهب الانس
مملوة ومرایا قلوبهم بنور القدس المجلوة فتهیة لقبول الامداد
القدسیه واستعدت لورود الانوار العلویه والتحدت
من الانفاس العطرة بالاذکار جلاسا فرمودند در اینجا در ترجمه
خود بندگی مخدوم فرمایند یعنی درین مرتبه رسید که انا
جلیس من ذکرنی ایشان اینجا فرمودند بر شیخ احمد اوحد کرمانی
آمد از شیخ رضا جمله خواست وگفت والتماس کرد میخواهم
جمله دارم اگر شیخ رضا بدهند شیخ اوحد کرمانی را گفت
جمله مردان میخواهی یا جمله زنان گفت جمله مردان چیست
وجمله زنان چه نوع است شیخ گفت جمله زنان آنست که جمله روز
چیزی نخورند بوضویی که در آمده باشند بهمان وضو بیرون
آیند وجمله مردان آنست که چهل روز بنشینند وهر روزی
یکبار انچه طعام بخورند وبوضویی که در آمده باشند بهمان وضو
بیرون آیند وگفت جمله مردان اختیار کردم شیخ یکحجره خود

اختیار کرد و یکی او را داد خادم را گفت هر روز یک خواجه پیش
من بیاری و خوانچه دیگر این درویش را بدهی خادم هر روز
همچنان میکرد موانزبیك یك من را خوانچه اوردی شیخ
از آن خود میخوردی و درویش خوانچه خود را خوردن نتوانستی
و ما هر چه باقی میماندی آن نیز شیخ خود میخوردی قریب دو من
بودی که شیخ هر روز میخوردی و آخر شیخ بوضویی که در آمده
بود بهمان وضو بیرون آمد فرمودند از اینجا خدمت میان
لهر پیش بندگی مخدوم عرضه داشتند که بندگی مخدوم حکایت
ایشان و کار ایشان عجب باشد و به فهم ایشان کسی در نیاید
بندگی مخدوم فرمودند محمد اصغر راست میگوید چنین میگویند
که آتش عشق احرق و اشد از آتش دوزخ باشد سوختگی عشق
پیش از سوختگی دوزخ باشد و اورده اند بعد خلق عالم آتش
دوزخ را حق تعالی بهفت آب گوشسته در دنیا فرستاد
بعد از آنجا قرار گرفت و اکنون اینجا قرار میگرفتی والبلقم بود پنجشنبه
بتاریخ بیست و ششم ماه مذکور کمترین خدمتکاران بخدمت
شریف و عنصر لطیف حاضر بود و اصحاب سبق نیز بخدمت
حاضر بودند یاری محمود عوارف را از اینجا خواند و طعمت
الی الدمع العلوی احداقهما یعنی بر آمده است بسوی روشن
شوند و باز بالا می آید چشمهاء ایشان یعنی صوفیه فرمودند

در دهلی محمد تهانیسری احمد تهانیسری محمود تهانیسری نصیرالدین
تهانیسری هر چهار برادر دانشمند با اجتهاد و مریدان شیخ
نصیرالدین بودند محمد تهانیسری بر بندگی مخدوم می آمدی
در دهلی نبیره اش مولانا داؤد نام مرید بندگی مخدوم بود
ریاضت داشت هر وقتی که محمد تهانیسری بر بندگی مخدوم
می آمدی بندگی مخدوم پرسیدند از کجاست یعنی نبیره اش
و میگفتند بندگی مخدوم که دیدن او مرا خوش می آید
جمعه بتاریخ بیست و هفتم ماه مذکور اول وقت کمترین بندگان
کاتب الحروف بخدمت حاضر بود کمترین بنده را بزبان مبارک
ابوالحسن ناصرالدین کلیم الله من الله محمد محمد حسینی فرمودند
بنویسان دران روز کمترین بنده بدین کنیت ابوالحسن و لقب
ناصرالدین مشرف ساختند مخاطب باین خطاب گردانیدند
و خدمت برادرم بزرگ میان احمد سلمه الله تعالی را فرمودند که
او را کنیت ابوالفضل کردم و لقب رکن الدین فرمودند که
لفظی که لفظ الدین است آن لقب است و در اسمی که لفظ اب باشد اسمی
آن کنیت است از بخا فرمودند بندگی مخدوم میفرمودند هر که
فرموده ما از اوراد و ذکر و مراقبه که میان ما آمده است
بجا آرد و بر شریعت مستقیم باشد چنانکه فاستقم کما امرت
و اگر متابع شرع نیست بس هیچ نیست او را ازین کار حظی

ونصیبه باشد واکر نباشد فردا قیامت دامن وجنك او فرمودند
هیچ معلوم نشد که خدمت شیخ معین الدین سجزی را چیزی
از حق تعالی خطاب شده باشد یا نه در شجره هیچ ذکر نیست اما خدمت شیخ
قطب الدین را وکیل الباب خطاب شد و خدمت شیخ فرید الدین
حریق المحبه خطاب شد و کذلك شیخ نظام الدین رحمة للعالمین
وشیخ نصیر الدین را ابراهیم ادهم الثانی و همچنان بندگی مخدوم
را ابو الفتح ولی الاکبر الصادق ومیان ید الله را مقبول الحضرت
بندگی مخدوم میفرمودند درین زمان من میخواهم بیاد دو پیران کرام
وکنیت ولقب ایشان خود را کنم بعده کمترین بنده را فرمایش
کردند ازین روز باز نام مرا در شجره همچنین بنویس بزبان مبارك
خود فرمودند امین الدین ابو الفیض من الله محمد محمد حسینی
وچند ذکر را فرمان شد کمترین بنده چنین معلوم کرد که این
لقب وکنیت که بندگی میان سلمه الله تعالی خود را فرمودند
خطاب من الله شده است بندگی میان اخفا میکنند و باین
عبارت ادا میکنند بر حکم عادت قدیم خویش والله اعلم
ازینجا ذکر حد زنا غیر محصن و رجم محصن یعنی زانی و زانیه
هر دو زوج دار باشند محصن کویند واکر نباشند غیر محصن کویند
افاده فرمودند در کلام الله وارد است الزانیه والزانی فاجلدوا
کل واحد منهما مایة جلده این حکم زنان غیر محصن است وکفته اند

الزنا تصرف فی ملک غیره ازینجا فرموده اند وقتی در ملتان
صورت قحط پیدا شد و کشتها تمام بد شده بود و هیچ چیز
نمی روید در شهر شوری افتاد علماء شهر باتفاق گفتند
برای دفع این بلا در کتابها چنین مسطور است که دهل بزرگ
راست کنند و پوست بر وی بچسپانند بالاء مناره دارند و گرد
شهر ندا دهند چنین و چنین قصه در شهر واقع شده است
کسی که صالح بود و هیچ نماز او فوت نشده باشد و متدین که
هیچ ازاربند خویش بر حرام نکشوده باشد برای خدا بیاید و چند
زخم محکم بر دهل مذکور بزند تا هر جا که آواز آن رود کشتها
پاک و صالح شوند فرمودند همچنان کردند موازنه دو ماه
بالاء مناره دهل بود هیچکس نزد کسی اینچنین باید تا بزند
از پسران شیخ حکیم بهکری شیخ بایزید نام مردی صالح متدین
چنانچه مذکور شده است بود بدو گفت ضرورتست خلق
مستهلک میشوند باید زد شاید که در تمام شهر او بی خود را
پنهان داشت اظهار نمیکرد از آنش بهتر گفت بعد شیخ بایزید
بالاء مناره نیم شبی برآمد چند زخم بر دهل زد آواز دهل
موازنه پست کروه گرد برگرد شهر رسید آنقدار کشت
پاک گشت در شهر شوری افتاد که امشب کسی دهل زد سلطان
تفحص کردن گرفت هیچ معلوم نشد بعده روزی چند معلو

شد که فلان کس بود ازینجا فرمودند حضرت بندگی مخدوم
را تا چهل سال صحبت عورت نبود بعد ازان علت بر میو بسیار
روان شدن گرفت جائی که میبودند از کثرت خلاش بسیار
شده بود اطبا باتفاق گفتند که این از دیر ماندگی و بی صحبت
عورتست تا انزمانکه صحبت عورت نشود این علت نرود
فرمودند بندگی مخدوم مشغول بودند که خدمت شیخ علاء الدین
کنیزک مخصوص اوردند برای بندگی مخدوم و گفتند که کنیزک
من برای شما روش آوردم تا خدمت شما کند شیخ علاء الدین را
این مقصود بود که علت بر میو از بندگی مخدوم برود بندگی
مخدوم فرمودند و گفتند که مولانا علاء الدین مان الجادیر
بلا و تشویش می اندازی میخواهم که تنها باشم بعده خدمت
شیخ علاء الدین بندگی مخدوم را سخت مزاحم شد تضرع
افتاد بندگی مخدوم قبول کردند بعده این علت از بندگی مخدوم
رفت فرمودند بعد پنجاه سال کار خیر کردند حضرت جده را
در خانه آوردند والسلام روز شنبه بیست هفتم ماه مذکور
خدمتکاران و اصحاب سبق بخدمت حاضر بودند یاری بخاتمه
ازینجا میر انتو تمه ان این بوده است لا حول ولا قوة الا بالله کما
افتاده ام سخن من بر بیداران حق میرود که ایشان از طبع بشری
بیرون آمده اند سبحان الله بندگی مخدوم کتابی برای طالبان

بندیان واداب ایشان ساختمند دران این میفرمایند وجایها
که حقیقت ومعرفت وتوحید صرف بیان فرموده اند انجا که
رسد ودر فهم که در آید اللهم فهمنا وارشدنا الی سواء
الطریق بیت اینک ان مرغان که ایشان بیضه از زرین کنند
کرهٔ افلاک از هر سحر که زرین کنند ونیز آورده اند از رسول
صلی الله علیه وسلم منقولست لو کان الخضر حیا لزارنی
فرمودند این چون درست آید اگر خضر زنده بودی هر اینه مرا
زیارت کردی فعلی هذا این لازم آید که خضر رحمة الله علیه
زنده نیست وحال انیست که زنده است جای مخصوص است
انجا داشته اند وقاعدهٔ نحو اینست اگر دخول لو بر کلام مثبت
او را منفی میکرداند اگر منفی است مثبت میکرداند چنانچه
قول عمر وارد است لولا علی لهلك عمر یعنی اگر علی نبودی
هر اینه عمر هلاك میشدی ولیکن علی هست پس هلاکی عمر نیست
اینك کلام منفی مثبت مبین شد از جهت دخول لو فرمودند
اینجا چنین گویند لو کان الخضر حیا ای مستیقظا از حیات
یقظه مراد باشد النوم اخ الموت گفته اند که میان نوم قریب عدم
و حیات ملایمی ومناسبی باشد هست فرمودند چند سال
بخسپانند وچند سال بیدار میدارند در انکه بعثت نبی شده
خضر رحمة الله علیه در خواب بود بعد از تبلیغ رسالت

73

واثبات شریعت ونقل حضرت رسالت خضر بیدار شد برسید که نبی آخر الزمان مبعوث تبلیغ رسالت کرد اثبات شریعت نمود خلق بوی گفتند اری نبی آخر زمان مبعوث شد و تبلیغ رسالت کرد و اثبات شریعت نمود بازگشت باز همچنان خسپید این زمان در خواب است تا بقیامت ازینجا فرمودند در میان خلق است انجا که سد یاجوج و ماجوج است کوهی هست انجا میروند و کوه را می لیسند قریب در می ایند تا تمام شام مشتق بیگاه میشود فردا بیائیم مرتب کنیم فردا که می آیند چه بینند چنانکه بود همچنانست هر روز همچنین کویند و باز همچنان شود آن روز که ان شاء الله کویند فردا مرتب شود فرمودند وقتی که انکوه مرتب شود علامت قیام قیامت باشد آورده اند که سکندر برای سد یاجوج و ماجوج خضر علیه السلام را داشت خضر علیه السلام چند سال حافظ ان مقام بود در انجه بعثت نبی شد خواب من الله برو القا کرد و خواب من الله اخص خواص را بود دوانه اگر خواب لله فی الله بالله من الله بوده باشد فرمودند خواب از اکویند که بخسپد برای اینک کرانی از طبیعت برود و سبکی در اندام پیدا آید عبادت الله بیشتر کند و خواب فی الله از اکویند خوابی او در ذکر و یاد او تعالی باشد و خواب بالله از اکویند خواب او با او تعالی باشد سوی الله را در و دخلی نباشد باه بالله بمعنی

مع باشد ای مع الله و خواب من الله انرا گویند از حق یحق باشد
واین نیست مگر خواص را و خواب عن الله هم هست عن برای
بعد و اعراض است ای نوم معرض عن الله است این نباشد مگر
عوام که اهل وسوسه اند و هوا و العیاذ بالله منه و حضرت
قطبی قسم خواب را معترض نشده اند و بیان نکرده از اینک
بدست و نسبت بخدمت دارد بسخن حاضر و ناظر بیت
تو خفته که جنب کمی ست : و نیز آورده اند صوفی را حلال
اند اگر عارف است نزا در غایت شرف و فضل باشد و اگر عوام
راست عقوبتی تمام فرمودند یك محل خاتمه اشکالی دارد
و محلیست که هر کس فهم تواند کرد از بجا فرمودند خدمت
شیخ نصیر الدین قدس الله روحه روزی که بندگی مخدوم
را گرسنگی زور آورد سینه در جوش شد طاقت طاق گشت
قریب بر هلاك شدن آمدند خواستند که افطار کنند باز
بخود گفتند فردا خواجه ما را چه خواهد گفت و بر من
چه امید خواهد داشت این مقدار گرسنه ماندن نتوانست
بعد دیگر ازین چه خواهد شد توجه بخدمت شیخ کردند
و همچنان ماندند هیچ افطار نکردند بعد ساعتی سینه
جوشید قی کردند و غلوله وار از سینه بیرون افتاد
میفرمودند از آن روز باز هیچ ندانستم که گرسنگی چیست

ازنجا فرمودند والده بندگی مخدوم را مجاهده بسیار کردن
وطی داشتن مانع می آمدند بر حکم شفقت مادری فرمودند
در ملفوظ بندگی مخدوم ذکر و نام آن کنیزک افتاده است
والده بندگی مخدوم راکهیانی نام کنیزک بود بدست او بندگی
مخدوم را طعام میفرستادند گهی بندگی مخدوم همان کنیزک را
آن طعام میدادند و گهی بفقیر میدادند مادر بندگی مخدوم می دانستند
که بندگی مخدوم طعام میخورند و بندگی مخدوم همچنین میکردند
و هنگامی معتاد این بود که بندگی مخدوم بعد خرج ماه
حضرت شیخ نصیر الدین در خانقاه شیخ می آمدند حضرت
شیخ میدانستند که بندگی مخدوم در خانه طعام میخورند
بندگی مخدوم خدمت و پله را میکفشد که در مایده شیخ حاضر
میشوم و انجا طعام میخورم مادر بندگی مخدوم میدانستند
که بندگی مخدوم طعام بر شیخ میخورند بندگی مخدوم نه اینجا
میخورند نه آنجا روزی بندگی مخدوم پیش خواجه عرضه داشتند
که بندگی خواجه بنده را صوم وطی میفرمایند من میخواهم که همچنان
کنم و مادر میخواهد که افطار کنم و طعام بخورم اگر اطاعت فرمان
مادر میکنم ترک اطاعت فرمان خواجه میشود و اگر اطاعت
فرمان خواجه میکنم ترک اطاعت فرمان مادر میشود چون
کنم مرا مشکلی افتاده است خدمت شیخ نصیر الدین بشر غلام

خویش را طلبیدند و گفتند فلان مصلی که فلان گسترده
است و شیرینی که من میخورم آن بیار فرمودند شیرینی آنکه
شیخ را خوش آمدی و گاه گاهی میخوردی بدست آن مصلا
و شیرینی دادند و گفتند مادر خویش را دعاء من برسان و گو
سید محمد پسر تو نیست پسر منست او را ازین کار مانع نیایی
فرمودند بندگی مخدوم میفرمودند که ازان روز گویا که
خواجه زبان مادر من بست باز هیچگاه مرا از صوم داشتن
وطی کردن مانع نشد و گهی مرا نپرسید که تو چیزی خورده یا
نه و نیز روزی پیش شیخ نصیر الدین بندگی مخدوم التماس کردند
و گفتند این قدر از صدقه خواجه حاصل کرده ام که تمام عمر
هیچ چیز نخورم و همچنان باشم حضرت شیخ گفتند من هم
پیش شیخ نظام الدین گذرانیدم که تمام عمر نخورم و همچنان
باشم بعد شیخ گفتند من هم طعام میخورم و سلف و حضرت
رسالت نیز خورده اند تو هم بخور که الاکل من الدین روز یکشنبه
بتاریخ بیست و پنجم ماه مذکور سنه کمترین خدمتگاران بخدمت
شریف مشرف شده بود مطربان از غیب رسیدند بر در
خانقاه سرود میگفتند بندگی میان سلمه الله تعالی در ذوق
بودند از چشمها مبارک آب میرفت فرمودند حق تعالی
برای انسان لباس متنوع آفریده است اما لباسی بهتر ازین نیست

از کتم عدم بوجود آید و مشرف بتشریف حیاة باشد زیرا که
وقت حصول معرفة الله است و نبی مقصود فوق همین دانش
نبوت منقطع باقی همه چیز را قابلیتی دارد و امور اخرویرا
هم در دنیا حاصل کند هر یقینی که در دنیا دست داده باشد همان
همان در آخرت بود و بیش ازین نباشد مرتضی کرم الله وجهه
فرماید لو کشف الغطاء ما ازددت یقینا بارها از زبان
مبارک سماع شده است که کسی خواجه شبلی را بعد از نقل خواجه
شبلی پرسید که چون هستید شما خواجه شبلی گفت کجا آقا دیده
بر بی همه را محبوس کرده داشته اند تا آنکه قیامت قایم شود می
بندگی مخدوم اینجا بسند میکردند و میگریستند و میفرمودند
خوش گفته ای دیوانه بعد از فراغ سبق عوارف فرمودند
روزی در خانقاه خواجه جنید رییس الطایفه رحمة الله
علیه سماع بود مریدی از آن خواجه جنید رییس الطایفه
سماع میکرد در اثناء سماع آهی زد خواجه جنید بخادم اشارت
کرد منع کن خادم منع کرد ساعتی گذشت جان مشتاق را بطاق محب
نهاد انا لله وانا الیه راجعون فرمودند اینجا بندگی مخدوم میفرمودند
چنین مرید مستعد که طاقت داشتن سوز دل از منع کردن
نداشت و جان را در راه او باخت اینچنین کسی را منع میکنند بعده
دیگر در چه حساب است ازینجا یاری خاتمه را میخوانند ذکر صورت

تقلیل طعام و آب بود از قوله فرض کنیم که هر روز ترا غذا
یکسیر است تا قوله بعضی را سه ماه و عشرین و عشره ذی الحجه
و عشره محرم و شش شوال فرمودند حدیث است ابیت عند
ربی یطعمنی و یسقینی اینجا بندگی مخدوم قدس الله سره العزیز شرو
میکنند هرگاه که رسول الله صلی الله علیه و سلم بقوت شب نزدیک
پروردگار خویش میکردی و طعام و آب او تعالی میدادی
پس خشت بستن رسول الله بر شکم برای قوت مثنی بود فرمودند
درینجا بندگی مخدوم همین میفرمودند و میرفتند هیچ جواب
نمیگفتند سیوم پنجشنبه بتاریخ سلخ شهر مذکور بعد از ادا
ظهر کمترین خدمتکاران بر حکم معتاد و اصحاب سبق مخدومیت
بندگی میان سلمه الله تعالی حاضر شد عزیزی که خاتمه می‌خواند
سبق انروز این بود دو کس نخسپد یکی مبتلا بدرد فراق
دوم که بمقصود وصل رسیده باشد و انکه مبتلا بدرد فراق است
خواب بروجه نسبت دارد و گرد آن سوخته نگردد باغ
جشنی که در رو خار بود چون خسپد و یرا که غم یار بود چون
خسپد هر روز که نه میکنی و خوش خسپی انکس که گنه کار
بود چون خسپد دوم انکه بمقصود وصل رسیده باشد
از انکه طلب او سیر بود یا انکه وصل است سرگشتی یوما
فیوما زاید میشود امن و ارام میسر نمی‌آید همانکه سعدی

76

کویدبیت. عجبی نیست که سرگشته شود طالب دوست

عجب اینست که من واصل سرگردانم : ذات الله لا نهایت

له ولا سبیل للوصول الیه باید دانست وسیوم آنکه اهل

یقین است خواب ورا باشد از آنکه کار آسوده است ره بسر

رسیده است فرمودند بعضی یاران بزرک بندکی مخدوم

دیدم که مراقبه ملازم حال ایشان بود چشمها می بستند و

خود را بخواب میدادند ومردمان میدانستند که ایشان

در خواب اند این را نوم فی الله کویند ازینجا تا باخر قول رسید

فرمودند صوم عشر ذی الحجه وصوم عشر محرم وصوم شش

شوال را خدمت شیخ نصیر الدین میداشتند وقتی که بندکی

مخدوم را خدمت شیخ شش شوال فرمودند بندکی مخدوم

داشتند وبعد ان بندکی مخدوم را همین شد که صایم الدهر

شوم ازهمان روز باز صوم دهر کرفتند تا آنکه بندکی مخدوم

بخدمت شیخ کذرانیدند میخواهم که تمام عمر هیچ نخورم ازینجا

فرمودند نور برهان مردی مشغول در احمد آباد بود هر روز در روضه

خدمت شیخ فرید الدین می بود و ملاقات روحانی بخدمت

شیخ داشت مرید شیخ نشده بود هروقتی که نزدیک قبر شیخ

میرفتی با شیخ مکالمت کردی او را بر بندکی مخدوم اعتقادی

تمامی شد خواست که ارادت بر بندکی مخدوم آرد از خدمت

شیخ فرید الدین اجازت طلبید شیخ فرمودند کلاه از کلاه
منست بعده ازینجا از بندگی مخدوم کلاه طلبید و التماس آن درست
کرد از کلبرکه که بندگی مخدوم کلاه فرستادند در مکتوبش
نبشتند کلاه من در اجودهن بپوشد حفظ الادب بیرون
آمده بشرایط معهود بپوشد فرمودند مولانا نور برهان
دانشمند نیز بود درس میگفتی بعد از مرید شدن بندگی
مخدوم شاگردان خویش را معذرت کرده که من علم ظاهری
گذاشته ام ترک این کرده ام شما جائی دیگر بخوانید کتابها
بعض شاگردان نامرتب مانده بود ایشان بار بزاری تمام خواستند
و گفتند تا اینکه کتاب مرتب شود پیش شما خواهیم خواند ابتدا
و انتها هم پیش شما باشد برای خاطر ایشان چیزی علم ظاهری
میگفتی قاضی سراج الدین میگفتند از خانه خود که بخانقاه
بندگی مخدوم می آمدی در راه یاد سبق میگفتی و ایشان کتابها
بدست گرفته از پس میخواندندی مثل هدایه و بزدوی
وقتی که بندگی مخدوم سبق عوارف میفرمودند خود نیز
گرفته میشنیدی بچندین استعداد چنانکه مبتدی بشنود
همچنان شنیدی روزی مولانا نور برهان بندگی مخدوم
را از اجودهن رقعه نبشت در آن اینکه چندی بریان عرضه داشت
هستند که خدمت شیخ علاء الدین نبیرهٔ خدمت شیخ

زیاالدین میکردند درین وقت میخواهند خدمت بندهٔ مخدوم
کنند چه فرمان است بعده بندگی مخدوم ازینجا جواب بنوشتند
هرکه ازان ما باشد با ایشان اختلاط نکند ایشان طایفه
مکاراند با کسی راستی نورزند جز دغا و حیله ندارند
ایشانرا معذرت کنند و از خویش باز دارد بخود راه ندهند
والسلام روز چهارشنبه دوم ماه شهر الاخر سنه بعد
اداء ظهر این ضعیف و بعضی ابندگان و اصحاب سبق بخدمه
شریف حاضر بودند حکایت در مذمت حال سلاطین
و ملوک روز حشر افتاد فرمودند جائی امام محمد غزالی
رحمة الله علیه گفته است که روز قیامت امنا و صدقنا
حق تعالی سلاطین و ملوک را حاضر کند بصورت اژدها
واحرولته و یکین بالا و فرو بسته باشند و بر اندامها
ایشان موبها دراز آمده و بعضی را سیاه رو کرده هم
آرند از انکه ایشان هم در دنیا متنعم و خوشی و فرح حرص
بودند و ظلم و تعدی داشتند بیک خطره یکی را خراب
کردند و کشتند بعضی خود اولیا را کشته یاد دارند دیگر
بی وفا و بی مروت باشند و اگرچه در قول امیر مرتضی کرم الله
وجهه لا وفا للملوک است ملوک ملول هم هست معنی
اما لفظ بر تبدیل کاف با لام میشود لفظ و معنی ملوک

همچو ملول باشد پس توان گفت لا وقال الملول فرموده‌اند
بزبان مبارک این دنیا چندان مو شمار آید حصر و عد نباشد
زیرا چه دنیا مردارست لابد اینها زاید وان همه نصیب ایشان
باشد بجز این نتیجه بار ندهد پس ازینجا یاری مخصوص عرفا
ازینجا میخوانند وقد اندرس من دقایق علومهم کما انطمس
کثیر من حقایق رسومهم وقد قال الجنید رحمة الله علیه
انما هذا طوي بساطه مذ کذا سنه ونحن نتکلم في حواشیه
هذا القول منه وفي وقته مع قرب العهد بالعلماء
السلف والصلحاء التابعین فکیف لنا بذلک مع بعد العهد
قلة العلماء الزاهدین والعارفین بحقایق علوم الدین
یعنی گفت جنید رحمة الله علیه علم ما که انیست پیچیده شده است
بساط او را مدت چندین سالها باشد و ما تکلم میکنیم در
حواشي ان بساط یعنی ما سخن از کرانهاء او میگوئیم نه از وی و این
قول از جنید در وقت اوست با انکه نزدیک عهد علماء سلف
و صلحا تابعین است پس چگونه مرا با بعد آن عهد و قلت
علماء الزاهدین والعارفین بحقایق علوم الدین حضرت
بندگی مخدوم فرمایند این سخن خواجه جنید احتمال معنی
دارد که انسب والیق بحال خواجه جنیدست یعنی این علم
ما بجائی رسید که این علم ما مطوی شد چنانکه آن نماند که

از حقیقت و سخن گویند و رسالها باشند که علم ما نه انجا رسیده
و سخن که میگوییم از حواشی و کرانها انیست و اضافات است
همان سخن است که شیخ گفت بالا فاستعصب کتبهما علی الاثار
فرمودند بندگی مخدوم نیز میفرمودند که ما متن مطالعه
نمیکنیم هرچه میگوییم هم از حواشی میگوییم جملگی بزرگان
این هم گفته اند مدت چهار صد سال باشد که المسلمون فی
القبور و الاسلام فی الکتب المسطور انکه مسلمانند در قبور
و اسلام در کتابها مسطور کرات از زبان مبارک شنیده شد
این سخن بلکه درج آن در ملفوظ نیز کمترین بنده را اشارت فرمودند
تاریخ معین یاد نماند و محل ملایم این یافته نشد جز این محل
ملایم یافته نشد از آن تسویه مذکور شد روزی فرمودند
که اگر صحابه رسول و تبع التابعین ما را احساس میکردند و میدیدند
حکم بعدم اسلام ما میکردند و میگفتند اگر اینها در دین محمد
اند شاید در دین یهود و نصارا باشند و ما ایشان را اگر
میدیدیم حکم بر جنونیت و عدم عقل ایشان میکردیم فرمودند
درین زمان حکایت بجایی رسیده است که از غلبه صدور
کبیر ها اشتباه بگفته رسیده است و امام شافعی رحمة الله علیه
شعری در هجو زمانه گوید شعر نعیب زماننا و العیب فینا
و ما لزماننا عیب سوانا ؛ فنهجو الزمان نعین حرمنا ؛ ولو

نطق الزمان اذا هجانا چنين آورده اند زمانه بود كه در بازار
شخصى آمد واهل سوق را پرسيد با كه معامله كنم وبا كه نكنم
همه باتفاق گفتند كه با همه معامله كن كه مردمان دين‌دار
واهل ديانت اند بعد مدتى همان شخص آمد باز همان سخن از
اهل سوق پرسيد ايشان گفتند با فلان بكن وبا فلان مكن
بعد زمانى ديگر پيدا آمد وهمان سخن از اهل بازار پرسيد
ايشان گفتند با كسى مكن كه همه مردمان اهل بى ديانت و
خيانت اند اما اين زمانه كه سخن فيه راجع ميگويى روز بروز
ساعت فساعة هرچند كه بعد بعدى مى‌ماند تزل واغلاط
بيشتر است بر حكم كل يوم بز عجب وقت پيدا شده است
جز سكوت چاره نيست من سكت سلم واذا تم العقل نقص الكلام
باز آنجا خواند الباب الاول فى منشا علوم الصوفية حدثنا
شيخنا شيخ الاسلام ابو النجيب عبد القاهر بن عبد الله
ابن محمد السهروردى الى اخره حضرت بندگى مخدوم مى فرمايند
نخست شروع درباب نهاد اول نام شيخ خود آورد روايت
از شيخ خود كرد متلمذان ومسترشدان را اشارت تعليم
كرد كه هرچه مريد بگويد وبداند معتمد به ومعتمد عليه آن
باشد كه از شيخ خود بيان كند تا بدانند اهل ارادت واهل استرشاد
كه مسترشد ومريد را جز تعلق وتوجه بشيخ نشايد واو را جز

ازو نصیبه باشد هدایة هم بعد یابد مقصد هم بعد رسد
روز پنجشنبه بتاریخ سیوم ماه مذکور کمترین خدمتکاران
واصحاب سبق بخدمت شریف و عنصر لطیف حاضر بودند
حکایت در قطع نبوت و وحی بعد رسول الله صلی الله علیه وسلم
واقوال مسکران که در حالة سکر افتاد فرمودند هر مومنی
ومسلمانی را این قدر عقیده باید مثلا اگر فرض کنیم درین
وقت کسی خذله الله بیاید دعوی پیغامبری کند و گوید
من رسول آخر زمانم و جبرئیل بر من وحی میآرد ما بگوئیم
این کاذب است وجه میگوید دروغ است ختم نبوة بر محمد رسول
الله صلی الله علیه وسلم شده است و وحی منقطع گشته
و این قول ولا نبی من بعدی مقرر شده است سبب آن
فرمودند چنین گویند میارند وقتی شیخ سیف الدین روز
جمعه بالای منبر تذکیر میگفت و در حالت خویش بوده است
این سخن گفت آه چه کنم دریچه نبوت بسته شد و اگر نه
این ضعیف هم سر بر آوردی هم در اثنا این رعاف بینی شد
خون از بینی روان شدن گرفت تا آنکه در خانه آینه نقل
شد چنین گویند که این غیرت حضرت محمد خاتم الانبیا بود
بیت تیغ ز الماس سخن ساختم هر که پس آمد سر انداختم
و نیز روزی بالای منبر شیخ عبد القادر جیلانی رحمه الله

تذکیر میکفت در اثنا اغاز کرد قدمی علی رقبة کل الاولیاء
در این جمع سید احمد کبیر هم بودند ایشان کفتند و اولیا
بر کردن من شیخ شهاب الدین سهروردی این را میکوید
هذه الکلمات الاعتداد بها لانها من حال السکران لا من الصحو
بیان مانند چنانکه جنید رحمه الله علیه کفت لیس فی جبتی
سوی الله و شبلی رحمه الله علیه کفت هل فی الدارین
غیری و خواجه بایزید رحمة الله علیه کفت سبحانی
ما اعظم شانی و منصور حلاج کفت انا الحق و کذلک
البواقی روز یکشنبه بتاریخ ششم ماه مذکور این ضعیف
و اصحاب سبق بخدمت حاضر بودند روزی بندکی مخدوم
زیارت خدمت میان بره میکردند میان کلمة الله بنسه
مخدوم نیز حاضر بود چیزی حکایت افتاد میان کلمه الله
اغاز کرد بندکی میان بره بندکی مخدوم میان کلمه الله
فرمودند بطریق تنبیه بندکی چرنه ربنکوبند هم از خیار
معهود خاتمه را خواند جنید رحمه الله علیه وقت نقل سجه
میکرد ایند از انش برسیدند کفت اذا انطوی صحیفتی منهم
ختم کار من و عنوان صحیفه من هم بدین تمام شود مشایخ
ما را بهمه کمالی که ایشان دارند شیماز اوراد و وظایف فوت
نبود فرمودند اول این بود اکر صوفی نقل میشدی مردمان

میگفتند ما فلانکس را هیچ وقتی مستحبی ناغه ندیده ایم بعد
چه جای فرض و واجب و سنت قاضی را وقتی اطلاق
شکم بوده هر وقتی که اطلاق میشدی تجدید وضو میساختی
هر روز موازی بیست و هفتاد بار وضو میکردی این حکایت
حاله مرض ایشانست حاله صحت ایشان دیگر چگوییم بر این
قیاس باید کرد و وقتی مولانا محمد رونیه که مرید بندگی مخدوم
رحمت داشت روزی که نقل خواهد شد شب را بتهجد
گذارد و وقت فجر شد نماز فریضه شروع کرد یک رکعت
گزارد دوم رکعت را در سجده جان داد مقصود این بود
تا این چنین در عبادت مشغول بود نخواست که فرض از آن
فوت شود با این ضعیف هم اینقدار که طاقت داشت تقصیر
نکرد تا آنکه ختم کار و عنوان صحیفه همدرین تمام گشت
بر قول باری تعالی واعبد ربک حتی یاتیک الیقین عمل بود
مفسران از یقین مرگ مراد داشته اند زیارت سیومی
مولانا محمد مذکور بندگی مخدوم خود رفته بودند بعد
زیارت بازگشته بر حوض سلطانی میامدند خواجه احمد
زیارت مولانا محمد میرفت در اثناء راه بندگی مخدوم را
ملاقات شد بندگی مخدوم خواجه احمد را فرمودند
خواجه احمد برو به این یار ما چون نشسته است در قبر

بعد زیارت بر بندگی مخدوم آمد عرضه داشت بنده رفته بود
بزیارت دید اینجا بندگی مخدوم فرمودند اضعاف آن
یافتم فرمودند خواجه احمد او اندک کسی بود کشف و تجلیات
بسیار داشت نعمتی فرمودند روزی در روضه خدمت
شیخ نظام الدین عرس شیخ الاسلام شیخ نظام الدین
بود هر یکی از اکابر شهر و صوفیان و ملوک و سلاطین حاضر
شده بودند مطربان دهلی آنوقت همچو ملوکانه بودند همه
حاضر بودند سرود میگفتند هیچ صوفیه را ذوق نبود
و نمیشد تا وقت ظهر بعد از ظهر حسن دهلی هری بود
بایان خدمت شیخ رفت سر بر زمین آورد و این سخن
گفت سُهَیلًا مَا سَهِیلًا سرود میگفت هر یکی صوفیان و
عزیزان را ذوقی بافراط دست داد هر یکی سماع می شنیدند
فرمودند روز عرس شیخ بود او را شیخ بتهی نسبت کرد
و این سخن بهمان طریق سراود گفت موافق حال شیخ افتاد
این بستگی که بود رفت هر یکی را ذوقی حاصل شد لمحه
فرمودند در هر علم اینک استقامت می باید و هو مطلوب
فوق کل مطلوب این دوستان خدا از خدا خارق عادت
و کرامت نخواسته اند جز استقامت که الاستقامت
که الاستقامة کل کرامة دیگر گوید که الاستقامت کل کرا

فوق الکرامه و مستقیم بودن در کار دین محض عنایت
باری تعالی است و الا نه هموار بکار نیك بودن امری مشکل
و کاری اصعب است رسول الله صلی الله علیه و سلم میفرماید
شیبتنی سورة هود یعنی پیر کردانید مارا سوره هود از آنکه
حق تعالی در وی امر کرده است که فاستقم کما امرت بفرود
آمدن این آیه در محاسن مبارك موی سفید آمد و گفت
الاستقامت بید الله بضرورت در محاسن مبارك موی
سفید آمد از بجا فرمودند در دریای شیطان تخت
راست کنند و شیطان بران بنشیند و شیطان بچگان برای
کنداندن بخبر از پیش او آیند همه کیفیات را عرض کنند
و کسی گوید این شر کرده ام و کسی گوید فلان شر کرده ام و کسی
چنین گوید و کسی چنان میان ایشان بد و کس شیطان خوش
شود یکی آنکه گوید من فلان کس را بر کار دین مستقیم بودن ندادم
و اورا البته باری دادم و دوم آنکه من میان زن و شوهر
مفارقت دهانیدم شیطان خوش شود از تخت فرود آید ایشان
هر دو را کنار گیرد و گوید آنچه کار کردنی بود شما کردید و آنچه
هست همین است روزی شیطان فربه و لاغر هر دو ملاقات
شدند شیطان فربه با شیطان لاغر پرسید و گفت تو چرا
لاغری او گفت من بر کسی که مسلط او کار و بار مرا روان شدن

نمیدهد و مرا با او دخلی نیست هرچه میکند برای خدا میکند

از آن لاغرم بعد این لاغر مران شیطان فرزند را پرسید تو

چرا فریبی او گفت من بر کسی که مسلطام که او اسیر گفت منست

و مطیع فرمان منست هرچه من میگویم او همان میکند از آن فریم

اللهم استقمنا علی امرنا روز دوشنبه بتاریخ هفتم ماه محرم

کمترین خدمتگاران کاتب الحروف حاضر بود و کسی دیگر حکایت

درین بود هر که در چیزی شروع کند نظر بر منتهی کار او کند

فرمودند امام محمد غزالی رحمة الله علیه جائی گفته است

کسی که در چیزی شروع کند باید که اول نظر بر منتهی آن کار برد

و ببیند که او درین کار ره بسر برده است و منتهی شده است

چه قدر عزت دارد تو همیدان تصمیم کن نهایت اگر خواهم شد

مثل کسی خواهم شد و این قدر عزت خواهم یافت بس کسی که بزرگ

زاده باشد در کار ذلیل و حقیر شروع نکند زیرا که خلق

نیز او را بهمان قدر و مرتبه خواهند داشت و از حسب

و نسب خویش فرود خواهد افتاد بزرگی هر قومی در آنست

که در کسب خویش کمال ورزند و کامل شوند بیت کسب کمال کن

که عزیز جهان شوی کس بی کمال هیچ نیرزد عزیز من و این

مثل نیز گویند که بیت انجیر فروش را چه بهتر انجیر فروشد ای

برادر روز سه شنبه بتاریخ هشتم ماه مذکور سنه ۷۲۰ این ضعیف

١٦٥

82

ویاران خانقاه بخدمت حاضر بودند غرض خدمت شیخ علاء الدین رحمة الله علیه بود حکایت ملایم این مصرع عربی افتاده بود بعده بزبان مبارک این مصراع راندند مصرع خذ ما صفا دع ما کدر بعد زمانی فرمودند سه چیز را حساب نیست و ازان چاره نیست هر چونکه بود و هر جا که باشد سه چیز با او باشد رزق و لباس و مسکن بدین معنی صاحب فتوحات صریح کرده است وگفته است اعلم ان العبد لا ینقطع رزقه ابدا منذ ظهرت خلقه کان فی بطن امه مما یفیض الارحام من دم الحیض یعیش بذلک جسمه من ظاهره و معاه المستطیل من سرته متصل بمعا امه یصل من بطنها من الطعام الی فیعیش بذلک باطنه فاذا اذن الله بخروجه بعث الیه الملک فقطع ذلک المعا من موضع اتصاله لمعا امه فاذا دخل فی الدنیا جعل رزقه من الدنیا فاذا اخرج منها منها فاخر رزقه من الدنیا اول رزقه من الاخره فاذا دخل فی الاخرة کان رزقه من البرزخ کما کان فی الدنیا بتلک المعاش لمعاینه المحملة لذلک فاذا خرج من البرزخ و دخل فی القیامه کان رزقه من الوقف علی قدر حاله هناك فاذا خرج من القیمه دخل احد الدارین انتقل رزقه

لیهنأ لکان منها الی الابد لاباد فهذا حدود رزقه لا ربعه
ولذلک عمره واثره ومکانه من المواضع فرمودند اگر در
حیاة است باز از سه چیز خالی نیست رزق لباس مسکن
واگر بمیرد باز رزقی از اخرت دارد ولباس همان کفن او
باشد ومسکن قبر او باشد یعنی فرمودند خدمت شیخ علاء
الدین چونکه از دهلی درینجا امدند بسیار جایها گردیدند
چنانک گلبرگه وموضع کالگی وموضع هر سو هیچ جای
اتفاق مادت نیفتاد چونکه در الند رسیدند جایی که
مدفن شیخ است انجا نماز گاه بود انجا آمدند جایی مصفا
ومروح بود شیخ را خوش آمد گفتند درینجا بوی دهلی
می آید وعصا زدند وقرار کردند حیات ووفات کردند بعد
چهار پنج سال نقل شد ازینجا حاضری عرضه داشت مغلان
دهلی گرفتند بعد نقل شیخ علاء الدین زدند یا هم در
حیات شیخ فرمودند در حیات شیخ ومغلان دهلی
گرفتند در سنه اربع دوم ماه شهر الاخر بود در روز سه شنبه
تاریخ نهم ماه مذکور کمترین خدمتکاران واصحاب بسوی خدمت
حاضر بودند یاری خاتمه میخواندند سمع میرفت واین
بود سرود وروح هردو از یک شهر اند شیخ فرید الدین
قدس الله سره العزیز گفتی که سماع شنیدی در مراقبه نشستی

بوی این گفتار قوال روح را سیری وطیری دادی نیکو
استماعیست این محققان کاریست کس را دست ندهد
جز مخصوص این طایفه را فرمودند ایشان را بحق تعالی
حالی و وقتیست که حکایت کردن ازان دشوار آید
وان از تنویر معقول مقالات بیرونست زبان گنک
است من عرف الله کل لسانه دیگر چنین گوید لی مع الله
وقت لا یسعنی فیه ملک مقرب ولا نبی مرسل عجب حالتی
حالت سماع نه ملک مقرب را دخل است انجا و نه نبی مرسل
را غلب مع الله باشد ای الله جز عاشق و معشوق در میان
کسی نیست بندگی مخدوم قدس الله سره العزیز بدین
معنی اشارت کرده اند و از گفتار بندگی مخدوم است
بیت محمد از محمد گشت بیزار در ان حالت محمد ماند بیکار
یعنی در ان حالت که حجاب میان عاشق و معشوق بود
مکشوف شد واسطه خاست لا بی زاری و بیکاری
دست دهد این نیز از گفتار بندگی مخدوم است بیت
میان جان من جز تو دگر نیست زهی ذوقی که کس را
این خبر نیست بعد از فراغ در ین خاتمه یاری مخصوص
خطبهٔ عوارف میخواند قوله فمهد الشریعت و تایدت
واستعمام الدین الحنفی و تفرع و تاصل الهادی النبوة

وشرع المصطوية فرمودند در ترجمه این قول بندگی محدومی
فرمایند بدین بیانی که شیخ گفت علماء تفسیر و حدیث و
فقه را دین قرار گرفت و بنیاد شد دین حنفی استقامت
یافت و هدای نبوی یعنی هدایتی که مصطفا داشت محکم
گشت و قوله فانبت اراضی قلوب العلماء والعینه بما
قبلت من میاه الحیات من الهدی والعلم قال الله تعالی
انزل من السماء ما فسالت اودیة بقدرها قال ابن عباس
رضی الله عنه الماء العلم والاودیة القلوب یعنی دلهای
ایشان همچو زمینی که گیاها و سبزها برویاند بدانچه قبول
کردند آب زندگانی که آن هدی و علم است برای این
قول عباس مجای آرد که مراد از ماء علم است و از اودیه قلوب
و دیگر قول قال ابو بکر الواسطی خلق الله تعالی ذرة صافیة
فلاحظها بعین الجلال فذابت حیاء فسالت فقال انزل منه
من السماء ماء فسالت اودیة بقدرها فصف القلوب
من اصول ذلک الماء انبیاء والسلام روز پنجشنبه تاریخ
دهم ماه مذکور کمترین متلمذان و کسی دیگر بخدمت حاضر
بود سخن در مزید کریم میرفت فرمودند سلم الله تعالی کریم
از آن گویند که بوجود امکان و بهمه قدرت و شوکت که دارد
از مجرم و مخطی و دشمنی بگذرد و آن جرم و خطا و دشمنانگی

او را ملحوظ و منظور نسازد انکه یکی باشد از یکی اضطرار و از
عدم امکان و قدرت او مجرمی و مخطی نکند دانا اگر نیم نگو
این گذشتن او ضروری باشد هر وقتی که حیله گر اگر
وجه در جنگ شدی اول زخم خود نکردی پشینه را زخم
کردن دادی بعده دیدی که پشینه دلاور است و از
زخم من خایف نیست میزدی و اگر خایف میدیدی
نمیزدی هم ازینجا فرمودند قاضی نجم الدین دانشمند علم
وقت خویش بود وقتی در گجرات چیزی قصه او را واقع شده
بود از سلطان احمد گجراتی فرمان برای تهانه داری گرفته
بود او اطاعت آن نکرد و حصول غرض مولانا مذکور از آن
نشد روز جمعه در گجرات بر منبر آمد تذکیری میگفت
در آن این هم تصریح کرد امری که امرا و در بعضی جا نافذ باشد
و در بعضی جا نه این چنین کسی برای امیری نشاید معاصران او
که معاندان او بودند پیش سلطان احمد گجراتی گفتند
که فلانکس روز جمعه بر منبر آمده روایت داد و حکم کرد
که پادشاه برای پادشاهی رای نشاید عزل باید کرد سلطان
بر مولانا مذکور خشم گرفت و در دل کرده داد در لشکر بود بعد
آمدن از لشکر محضری کرد همه علما را حاضر گردانید و
گفت آنچه مولانا بالای منبر گفته بود از آن چه آید ایشان هر یک

کفتند که کسی که بادشاه را چنین کوید و انقیاد بادشاه و خلاف
او نکرده باشد بس حکم آنست که او را قتل کنند هر یکی برین کتبه
کردند جز شرف الملک وزیر و سلطان بر تخت نشست
بار عام کرد بلاد را باستعداد تمام آراسته کرد آرایید صفی
راست و صفی چپ ایستاده کنانید و عزم کرد مولانا را بای بیل
بندم چنانکه بادشاهان دهلی بعض دانشمندان را قلع از
بالای کوه کردند وقتی که سلطان شرف الملک را برسید که
تو چه کفته نمی نویسی شرف الملک نیز عالم بود کفت اینچنین
کسی را نباید کشت مردی منکری صادق القول در اقالیم
و بلاد های دیکر آوازه خواهد رفت که اینچنین دانشمندی
منکری حق کوئی را بادشاه و فلان ملک کشت نیست مرد مولا
زدن این بادشاه را چه سود بکذرند چون بسبب العفو عند
القدرة سلطان کذشت مولانا مذکور را نزد فرمودند میان
مولانا نجم الدین و شرف الملک مخالفی عظیم بود مولانا
نجم الدین را در آن روز بسیار خوف از شرف الملک بود
که بیش سلطان شرف الملک تا چه خواهد کفت مردمان نیز
چنین کمان بود اما شرف الملک در آن روزها بس جان مولانا
مذکور کرد در آن روز شرف الملک این قدرت داشت
که قصد جان او کناند بخنین قدرت بهم کذشت شیخ سعدی

رحمة الله علیه میفرماید   اگر بر جفا پیشه بشتافتی
کی از دست قهرش امان یافتی   هر آینه او سبحانه و تعالی
اگر واشفق از مادر و پدر حقیقی باشد کرم و حلم خاصه اوست
و آنکه انسان را باشد بر سبیل طبیعت باشد نه اصالت خلق
الانسان علی صورة الرحمن بیان این معنی کند صورت
رحمان را بعضی تأویل بصفات کنند یعنی چنانچه حق تعالی
بصفات کرم و رحمت و جود موصوف است همچنین انسان را
بدین صفات آفرید والسلام روز جمعه بتاریخ یازدهم ماه مذکور
کمترین مسترشدان و مولانا امام همام شمس الدین بخدمت
حاضر بودند فرمودند روزی در خانقاه خدمت شیخ
نظام الدین عربی بود شاهزاده اسمه قیرلك مرید شیخ
بود او را استدعا بود او پدر خود را بسبب آنکه در خانقا
شیخ عرس است مرا استدعا دادند چه اشارت است سلطان
اذن داد و گفت ببینی که شیخ نظام الدین سماع خواهند شنید
از انجمن بیاری شاهزاده در خانقاه آمد وقت سماع شد
شیخ در سماع نشسته و قوالان سرود میگفتند بر بیت
شیخ را ذوقی حاصل شد و سماع شنیدند و آن این بود بیت
خون در تنم از زده پنهان چند بماند شك نیست که سر برکشد
این دیش بجائی شاهزاده بیت مذکور نبشت بر خود داشت

وقتی که بر پدر خویش رفت گفت که شیخ بدین بیت سماع شنیدند
و خواند سلطان گفت معنی و حمل این بیت از شیخ بپرس شاهزاده
وقتی گفت اینجا مجال ندارم که از شیخ بپرسم سلطان گفت اگر
شیخ را وقتی که بر خویش بر بینی از زمان معنی بیت مذکور بپرس ۲ جوش
شاهزاده وقتی شیخ را بر خود خوش دید معنی بیت مذکور
بپرسید شیخ آغاز کردند خواجه من شیخ الاسلام شیخ فریدالدین
نصیحت کرده بود مرا که با ملوک و سلاطین آمیزش نکنی
و روش و معتاد نستانی و مرا هر دو اعتقاده است میترسم
که بی امری و بی رضای شیخ تا کجا خواهد کشید و مطربان
که گفتند این بیت را موافق حال من افتاد بران گریه و حزنی
و چند گشتنی کردم و دانسته ام و گفتم با خویش که البته
شک نیست که سر بر کشد این ریش بجای باز شاهزاده بر پدر
خویش این گفت بعده او ساکت ماند فرمودند آخر وقت
بسیار ابناء ملوک و سلاطین مریدان شیخ شده بودند و
هزارها روش شیخ را می آید بعد اداء جمعه بر سر سجاده
جلوس فرمودند بر حکم معتاد من و آیندگان بودند
ذکر جمعه و غسل جمعه میرفت فرمودند رحمه الله تعالی
قال النبی صلی الله علیه و سلم من اغتسل یوم الجمعه کفرت
عنه ذنوبه و خطایاه و ایضا من ترک الجمعه بغیر علة

فليتصدق بدينار فان لم يجد فنصف دينار او ايضا غسل الجمعه
واجب على كل محتلم فرمودند از محتلم مكلف و بالغ مراد است
روز شنبه تاريخ دوازدهم ماه مذكور عرض حضرت برادر مرحمت
صبغه الله بود هر يك ياران خانقاه و ياران خانقاه و كاتب
حروف و سيد علي و مولانا شمس الدين بودند ذكر وجه
تسميه ايام بيض ميرفت فرمودند ايام بيض از ان گويند از انكه
آدم صلوات الله عليه را ذلت افتاد بر زمين انداخته شد
اندام مهتر آدم همه سياه شد همچو انگشت و آن روز سيزدهم
ماه بود آدم بسيار گريست تا اينك چشمهاء او همچو جوي
روان شد و جبرئيل همين گفت كجاست آن حسن و جمال من
و آن حليه من و آن زن من حوا جبرئيل گفت لا علم لي يا آدم
بعده حق تعالى جبرئيل را فرستاد و امر كرد به روزه روز
داشتن سيزدهم چهاردهم پانزدهم اول روز كه روزه داشت
سيوم حصه اندام سفيد شد دوم روز كه روزه داشت
دو حصه اندام سپيد گشت سيوم روز كه روز كه روزه
داشت تمام اندام سفيد شد و بازگشت بسوى جمال و حسن
خويش كه داشت هم ازين جهت اين سه روز را ايام نا ميده
شد و اين را مرتضى كرم الله وجهه از مصطفى صلى الله عليه وسلم
از جبرئيل عليه السلام كه اين سه روز را آدم صلوات الله

وسلامه علیه تا آنکه حق تعالی قبض روح او کند مداومت
کرد و چنین مرویست فمن صام یوماً من ایام البیض محا عنه
ثلثا معاصیه فان صام یوم الثالث خرج من ذنوبه
ازینجا ذکر تاثیر انفاس حضرت بندگی مخدوم افتاده فرمودند
حضرت بندگی مخدوم برادرم میان صبغه الله را میگفتند
تو میان ما هستی و بعد تو یعنی حضرت میان لهره غلام
من و برادر تو ید الله میان تو آخر برادرم میان صبغه الله
ارادت حضرت میان ید الله شد این تاثیر آن سخن بندگی
مخدوم بود که میان صبغة الله را گفته بودند تو غلام
برادر خویش ید الله هستی ازینجا فرمودند بخدای رب العزه
هرکه از نبیرگان منظور او شد یعنی حضرت بندگی
مخدوم بی شبه و بی شك او چیزی شد فرمودند روزی
بندگی مخدوم قدس الله سره العزیز جلوس فرموده بودند
نیم دانگی دست گرفته هر یك نبیرگان را مینمودند و میگفتند
که این نیم دانگ از خزانه سلطان گرفته ام ما همه دو دیدیم هر یك
میگفت ما را بدهید هیچکس را نداد ند بدست میان
روح الله دادند فرمودند آخر الامر میان روح الله
مخاطب بخطاب دولتخانه شد و از دیوان بادشاه استقامت
یافت و نیز روزی که سید کمال الدین بهروچی بر بندگی

مخدوم ارادت آورد وقتی که مقراض بندگی مخدوم خواستند
که بر سرش روان کنند سرش محلوق دیدند فرمودند مرید
شیخ است بعده چند روز بخدمت بندگی مخدوم ملازم
بود روزی میان یمین الزمان پیش بندگی مخدوم
گذرانیدند وگفتند که سیدی حافظی که ارادت به بندگی
مخدوم آورده است میخواهد که روان شود از بندگی مخدوم
وداع میخواهد فرمودند بطلب ذکری و یک مراقبه
فرمودند بعده پیراهن ملبوس خویش طلبیده اورا
دادند باز گردانیدند اخر الامر سید کمال الدین نیز شیخ شد
بعد از چند سال در عهد میان ید الله سید کمال الدین آمد
و بندگی میان تلقین کردند و خلافت دادند از کارهای
دیگر نیز فرمودند باز رفت لختی سخن درین بود که صحابی رسول
الله صلی الله علیه وسلم کرا گویند فرمودند سلمه الله تعالی
صحابی او را گویند که مردی عاقل بالغی در محفل لطیف و
محضر شریف رسول الله صلی الله علیه وسلم بوده باشد ازینجا
حاضری عرضه داشت این هم شرطاست که حدیثی از رسول
روایت کند یا نه فرمودند بعضی صحابه باشند که هیچ حدیثی
از ایشان مروی نیست و سماع نشده است و امیر المومنین
حسن و حسین را هم صحابی گویند حسن رضی الله عنه لو

در حدیث از رسول صلی الله علیه وسلم روایت کرده است
از آنجا که فقر صحابه افتاد فرمودند اصحاب رسول الله صلی
الله علیه وسلم همه علماء بالله بودند نبودند فقر تمام داشتند
کسی را جامه سالم نبود و کسی طعام سیر نخورده خروج
ایشان از خانه بگرسنگی و دخول در خانه نیز بگرسنگی
و حکایت با گرسنگان جز جوع و گرسنگی و قله نقد
وقت ایشان نبود حتی سخن در معامله صحابه با رسول
الله صلی الله علیه وسلم با رسول که ملاقات میکردند
ادبی که این مریدان با پیران خویش کنند همچنین نبود پیش
رسول الله صلی الله علیه وسلم کسی تواضع بجوارح نمیکردی
سلام علیکم یا محمد میگفتند با ادب نمی‌نشستند مربع می‌نشستند
و یا رسول الله و یا نبی الله نمی گفتند بلکه محمد ابن عبد الله
میگفتند بی اذن رسول الله در خانه در می آمدند و گاهی
و بعد طعام خوردن دیری می نشستندی
و مستانس برای حدیث و حکایت میشدند اگر چه رسول
صلی الله علیه وسلم را خوش نیامدی اما شرم حضوری
ایشان میداشتی و ازان هیچ نگفتی رسول الله صلی الله
علیه وسلم شرم حضوری بسیار داشت حتی که اگر
اصحابی در راه دست خویش را بدست رسول میدادی

رسول الله هم دست او میکرفتی حکایت کنان میرفتند
تا از زمانکه آن مرد دست خود از دست رسول الله جدا
نکردی رسول صلی الله علیه وسلم دست خود از دست
جدا نکردی ونکذاشتی اکرچه مصلحتی بان دست بشدی
بعد حق تعالی آیت برای منع این معنی فرود فرستاد تا ایشان
این چیزها و بی ادبی و بی تکلفی با رسول الله صلی الله علیه وسلم
بکذارند ونکنند وآن اینست یا ایها الذین آمنوا لا تدخلوا
بیوت النبی الا ان یوذن لکم الی طعام غیر ناظرین اناه
ولکن اذا دعیتم فادخلوا فاذا طعمتم فانتشروا ولا مستانسین
لحدیث ان ذلکم کان یوذی النبی فیستحیی منکم والله
لا یستحیی من الحق فاذا سالتموهن متاعا فاسالوهن من وراء
حجاب ذلکم اطهر لقلوبکم وقلوبهن وما کان لکم ان تؤذوا
رسول الله ولا ان تنکحوا ازواجه من بعده ابدا ان ذلکم
کان عند الله عظیما وعورات پیش مردان کسی تنها
هم نمیشدی و بصحرا بیرون میرفتند ووقت فجر برای نماز
ودر مساجد می آمدند نماز میکزاردند بعد از آن احکام
ستر ونامحرمیه اثبات شد انجا ذکر سبب نکاح عایشه
رضی الله عنها رسول الله صلی الله علیه وسلم را افتاد فرمودند
در آنکه عایشه رضی الله عنها رسول صلی الله علیه وسلم

نخواسته بودند بالك قصد نكاح هم نبود كه مهتر جبرئيل
صلوات الله عليه صورتي مانند عايشه روزي بر
رسول صلى الله عليه وسلم آورد وگفت اينچنين وچنان
زني حق تعالي نصيب تو خواهد كرد و در نكاح تو خواهد
بود از انمود و رفت بعد چند گهي بر دختر نابالغه در
خانه ابو بكر مانند آن كه جبرئيل صلوات الله اورده بود
نظر رسول صلى الله عليه وسلم افتاد بعين آن صورت
يافت بر سيد اين صغيره دختر كيست كسي گفت دختر ابو بكر
است رسول الله پيغام كرد و ابو بكر را طلبيد گفت روزي
جبرئيل مانند دختر تو صورتي مرا نمود و گفت چنين
زني در نكاح تو خواهد بود صديق رضي الله عنه
علي الفور سخن رسول را اجابت كرد و اقبال نمود و نكاح
عايشه در مكه شد و تسليم در مدينه كردند فرمودند
محبتي كه رسول صلى الله عليه وسلم با عايشه داشت
بهيچ زوجي از زوجات مطهرات خويش نداشت چنين
آورده اند وقتي از ضعف مبارك رسول الله صلى الله عليه وسلم
دهن مبارك خشك شدي عايشه را اشارت كردي
كه مسواك را با لعاب خويش تر كرده بده عايشه همچنان
كردي بدان رسول الله صلى الله عليه وسلم دهان تر كردي

دیگر خود حکویم و قس علی هذا بعدا داء ظهر این ضعیف
بخدمت حاضر بود و یاری که عوارف میخوانند فرموند
صاحب قوة آورده است و فی الخبر عن رسول الله صلی
الله علیه وسلم یا معشر الفقراء اعطوا الله الرضا من
قلوبکم تظفروا بثواب فقرکم والا فلا و روی عبد الرحمن
ثابت عن علی رضی الله عنه عن النبی صلی الله علیه وسلم
فی حدیث طویل احب العباد الی الله الغنی القانع برزقه
الراضی عن الله وینبغی ان یغتم بالاتساع ویفرح بالضیق
والضیقة فیحب المساکین ویبغضهم عن ابناء الدنیا
ویرحم الاغنیاء ولا ینهم لاجل غنایم انجا یاری
مخصوص عوارف میخوانند قوله فمورد الهدی والعلم
رسول الله صلی الله علیه وسلم اولا اورد علیه الهدی
والعلم من الله تعالی عزوجل فان نوی بذلک ظاهرا
وباطنا فظهر من ارتواء ظاهره الدین والدین هو الانقیاد
والخضوع مشتق من الدون فکل شیء تضع فهو دون
والدین ان یضع الانسان نفسه لربه عزوجل قال الله تعالی
لکم من الدین ما وصی به نوحا والذی اوحینا الیک وما
وصینا به ابراهیم وموسی وعیسی ان اقیموا الدین ولا
تتفرقوا فیه فالتعمق فی الدین یستولی الذهول علی

الجوارح وتذهب عنهما النضارة العلم والنظارة فی الظاهر
تزين الجوارح بالانقياد فی النفس والمال مستفاد من ارتوای
القلب فی ارتوائهم بالعلم بمثابة البحر یعنی جای ورود هدی
وعلم رسول الله صلی الله علیه وسلم است اول که وارد شد
علم وهدی از حق تعالی بر رسول الله بر سر کشت بدان
علم وهدی ظاهر وباطن او بر پیدا شد از سیرابی ظاهر
او دین ودین سر فرو آوردن است مشتق از دون بر
هر چیزی که متضع است آن دون است ودین آنست
که بنهد مردم نفس خویش را از جهت طاعت بروردگار
خویش بر بغرق کردن ظاهر میشود بر مردکی بر جوارح
ومیرود از ان جوارح تازکی علم وتازکی در ظاهر زینت جوارح
است بانقیاد در نفس ومال مستفاد است از ارتوای
قلب یعنی سیرابی قلب در ارتوای خویش بعلم بطریق دریا
بعد از سبق فرمودند الفقر من خزائن الرب مروحة
والسلام روز یکشنبه تاریخ سیزدهم ماه مذکور کمترین
خدمتکاران وکاتب حروف وعزیزان دیگر بخدمت حاضر
بودند در خرج خانقاه حضرت بندگی مخدوم که بر غیب بود
افتاد فرمودند بسلم هم الله تعالی خرج خانقاه بندگی
مخدوم بر فتوح غیب بود وچیزی اسقاطی از دیوان سلطان

که روش اورده بود برای اقاربان دهانیده بودند خود هیچ
جز اختیار نکردند چنانکه سیر مشایخ سلف بود همچنان
بودند از انکه ترك کالا داشتند و هیچ چیز دنیاوی قبول
نکردند که جای مخصوص چیزی عمارت بنا کرده بودند
آن عمارت همچنان نامرتب مانده روزی از زیارت
میان بره باز میکشتند قاضی سراج الدین عرضه داشت
که فلان مقام افتاده مانده است چه اشارت فرمودند چکنم
به تندی حال روش ما نه بینی فرمودند سنکهاء سیاه سرخ کن
و کار روان دار مولانا سراج الدین کفت اکر بندکی مخدوم
خاطر بدین دارند همچنان شود بندکی مخدوم ساکت ماندند
بار دو سه بار مولانا سراج الدین سخن مذکور مکرر کرد
باز تندی بندکی مخدوم فرمودند مولانا تو خود رای
هستی قاضی سراج الدین التماس کرد چیزی که خدمت
میان بره سخن کفته بودند همان سخن بندکی مخدوم نیز
در حق بنده فرمودند چیزی بحق بنده مهلا بود بنده چیزی
میکفت و میان بره چیزی میکفتند من از سخن خود نمیکذشتم
همبر این بودم بنده میان بره چیزی این سخن مرا کفتند
اما اخر الامر خدمت میان بره بر سخن بنده آمدند و
همان سخن قرار دادند انجا فرمودند قاضی بهاء الدین

وقاضی سراج الدین هر دو بخدمت میان بر هدایه و بزدوی
اغاز کرده بودند قاضی سراج الدین هدایه میخواند و قاضی
بهاء الدین بزدوی والسلام روز دوشنبه چهاردهم ماه مذکور
این ضعیف وکسی دیگر بخدمت حاضر بودند حکایت نقل بیبی
بتول دختر بندگی مخدوم افتاده بود فرمودند نقل بیبی بتول
روز جمعه است بندگی مخدوم برای نماز جمعه در مسجد
رفته بودند قاضی سراج الدین را برای تجهیز وتکفین
گذاشتند تا بعد اداء نماز جمعه بندگی مخدوم آمده
نماز جنازه گذاردند دفن کردند شیر خان نیز بر قاضی سراج
الدین بود برای این کار دران روز شیرخان هیچ تقصیر
نکرد حتی که تابوت بیبی را سر کرده برد بعد شنیدن
این قصه بندگی مخدوم خوش شدند فرمودند من اورا
ذکری واورادی خواهم گفت پریشانی حال شیرخان بندگی
مخدوم را معلوم بود یارا از خویش نیامد چیزی گفتند
مخدوم در باب او گفتند ایشان مطلع بر حال او بودند
ازان میان ید الله را گفتند که شما پیش بندگی مخدوم بگذارید آ
که او چنین و چنانست لایق ارشاد نیست بندگی مخدوم
ارشاد نکنند بعده بندگی مخدوم ازان خطره باز ماندند
و اورا هیچ ذکری و اورادی نفرمودند انکار نمودند

ملك زاده در دهلی بود مرید بندگی مخدوم شده بود
جائی دیهی رفته بود اینجا مشروع مشغول شد الغرض
خبری دهکه باو رسید نقل شد بندگی مخدوم شنیدند
فرمودند چرا پیش من توبه کرده رفتی بران نماندی مادر او
پیش مادر بندگی مخدوم فریاد کرد و میگفت پسر شما
بسیار اکشت میگفت و میگریست مادر بندگی مخدوم
بندگی مخدوم را گفتند چرا تو پسر او را دعا بد کردی او
مرد بندگی مخدوم فرمودند ما ما او پیش من توبه کرد و
رفت و آنجا شکست و بران نماند حکم مادر بندگی مخدوم
گفتند این عجب شده ای سید محمد این هر که مرید تو شود
او ولی خدا باشد این از کجا خواهد شد بعده بندگی مخدوم
گفتند من ترك این کار کردم بندگی مخدوم تا شش ماه ترك
دست بیعت کردند هیچ یکی را مرید نکرفتند و سماع نیز نشنیدند
روزی در نمازگاه دهلی بیرون شهر مشغول بودند در ان
وقت حضرت رسالت را دیدند که آمده نشستند و خود
وخود می پرسند که یا رسول الله شما سماع شنیده اید و مرید
گرفته اید رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمودند آری
من سماع کرده ام و دست بیعت داده ام باز بندگی مخدوم
التماس کردند در حق من چرا اشارت است رسول الله فرمودند

تراهم میگویم که تو سماع بشنو و مریدان بگیر باز حضرت

بندگی مخدوم درین کار شروع کردند ازینجا فرمودند زانکه

میان لهره بر سجاده بندگی مخدوم جلوس فرموده بودند

روزی بخدمت میان لهره سیرخان مذکور شراب مست

امده بود خدمت میان لهره ناخوش شدند و گفتند انکور

شده است که بر من مست امده است اول وقت این قصه بود

آخر وقت همان روز سلطان احمد چشمهای شیرخان

کشید اینجا یاران بندگی مخدوم میگفتند خوارق بندگی

مخدوم را فرصت بود اما خوارق میان را هیچ فرصتی نیست هم

اول وقت نفس راندند اخر وقت تاثیر باشد یعنی و تاخیر السحر

مستحب انه رسول الله صلی الله علیه وسلم منقولست همین

که سحر کردی تخلل میان سنت نماز فجر و سحر بجز وضو نبودی

یعنی سحر کردی بر ان وضو ساختی و سنت بامداد کردی

جز این کاری دیگر نبود اما این قدر تاخیر جز او دیگر را

نشاید مگر انکسی بخود خارقی داشته باشد روز سه شنبه

یازدهم ماه مذکور عرض خدمت میان بره بود هر یک یار

خانقاه و این ضعیف و مولانا شمس الدین امام بخدمت

حاضر بود فرمودند بالان چند میوه درختان که

میان ایشان می باشند اورده به بندگی مخدوم را بردند

ولکن

وگفتند این میوه اندرختانست هرکرا خوردن دهند
او چنین کسی وچنان باشد درانکه خدمت میان بره
تولد شد واب وطعام چشانیدند در مکتب نشاندند
اب میوه ان درختان بندگی مخدوم شبلیده در حلق
میان بره چکانیدند ودر ملفوظ حضرت بندگی مخدوم
دریه بنی اسرائیل موازنه هفت هشتی درختانند که
برایشان کرامت ومراتب تجلیات وکشوفات شده است
وبار آن درختان چند رنگها باشد سپید وزرد و
سرخ وسیاه وچنان خوشبوئی می باشند که هیچ
خشبوئی بدو نرسد چنانکه مثل وان اب وشیره
آن بار چند درم سنگی طریقه لطیفه می باشد این
ابدالان واوتادان هرکرا بخواهند درمیان خویش ارند
او را میخوراند وقتی که بندگی مخدوم در حلق میان بره
آب میوه ان درختان چکانیدند خلق خیلخانه را گواه
گرفتند چنانکه این نیز در ملفوظ بندگی مخدوم است
سه شنبه تاریخ ششدهم ماه مذکور سنه کمترین بنده
واصحاب سبق بخدمت حاضر بودند حکایت در مرد
قابل ونا قابل افتاد فرمودند امام محمد غزالی رحمه الله
میگوید قابل آنست که کفت سینه را بپندیشد در ان

هرچه خیر باشد مسموع دارد همانکه گویند خذ ما صفا
دع ما کدر و عاقل نیز همو را گویند کسی که امتیاز بین الخیر
والشر کند و بعضی گویند آنکه امتیاز بین الخیرین کند
دو چیز پیش آمده باشد و دران اخیر را اختیار کند هم
ازینجا ذکر فضل این دعا افتاد لا اله الا الله وحده لا
شریک له الملک وله الحمد یحیی و یمیت وهو علی کل
شی قدیر فرمودند روزی شیخ الاسلام شیخ فرید الدین
قدس الله سره العزیز خدمت شیخ نظام الدین رحمه
الله علیه را دعا مذکور فرمودند که بعد صبح بخواند
و هر که این را صد بار بخواند در هر روزی تمام روز
خوش ماند هیچ مکروهی بدو نرسد شیخ نظام الدین
اقبال نمودند اما در خاطر شیخ نظام الدین اندکی دغدغه
ماند که از رسول صلی الله علیه وسلم روایتی تصریح هست
یا نه بعد از چند روزی شیخ نظام الدین مشارق مطالعه
میکردند دران این حدیث یافتند قال صلی الله علیه وسلم
من قال لا اله الا الله وحده لا شریک له له الملک
وله الحمد یحیی و یمیت وهو علی کل شی قدیر فی یوم مایة
مرة کانت له عدل عشر رقاب وکتبت له مایة حسنة
ومحیت عنه مایة سیئة وکانت له حرزا من الشیطان

93

یومه ذلك حتی یمسی ولم یات احد بافضل مما جاء به الا رجل اکثر منه الحدیث یعنی کسی که بگوید لا اله الا الله و لا شریك له الی آخره در روزی صد بار باشد مر او را عدل عشر رقاب العدل بالفتح بمعنی مساوی الشی است و بالکسر العدل جنس شی است وهما لغتان رقاب جمع رقبه است ونبشته شود مر ان قایل را در جریده اعمال او صد حسنه و دور کرده شود از ان قایل صد بدی و باشد مر او را حرزی از شیطان ای حفظا من الشیطان در روزی که از و ذکر دشیطانست از و تا اینکه شب کند آنکس و نیاید هیچ یکی به از فاضلتری از چیزی که آمده است آنکس بدان جز مگر مردی عمل کرده است بسیار از و بعد ان بخبایا مخصوص عوارف میخوانند قال النبی صلی الله علیه وسلم مثل ما بعثنی الله من الهدی والعلم خیر انه وجد القلب نبوی الهدی فکان هادیا مهدیا وعلمه صلوات الله علیهم بیتها وراثة معجزة فیه من ادم ابی البشر صلوات الله علیه حیث علم الاسماء کلها والاسما سمة الاشیاء فکرمه الله تعالی بالعلم وقال علم الانسان ما لم یعلم فادم بما رکب فیه من العلم والحکمه وصار ذا الفهم والعظمة والکیاست والطفت والحب والبغض والفرح

والغم والغضب والرضا ازبجا فرمودند درانکه هیولا
وصورت ادم بود افتاده ماند تا چهل سال فرشتکان والبس
می امدند میدیدند این چه خلق کل افتاده است ما از
نوریم واین از کل فکری اندیشه میکردند هیچ معلوم
نمی شدی عزازیل ملعون درون درآمد کردید بیرون
آمد وکفت این آنست کی اکل وشارب است وخاصیت
چند کی انسان دارد بیان کرد وکفت علولهوا چیزی
درونست بران هرچند کی توانستم قصدی کردم کی دیدنم
ان چیست هیچ معلوم نشد فریشتکان دیکر کفتند هیچ
معلوم نکردی تو هر یک بحضرت خالق الخالقین رب
العالمین التماس کنند کی ان علوله را درون صورت
کل چیست ما را هیچ معلوم نمیشود فرمان آمد انی اعلم
مالا یعلمون ایشان همچنان ماندند بیت نزملک راست
میسر نز فلک را حاصل آنچه در سر سویدا بنی ادم ازوست
ازینجا ذکر در باب این بود وقت خلق انسان جائی کی امد فرمود
او خواهد بود کل انجائی نیز درآن خلط میکنند افتاد
فرمودند قول عوارف است تربت الشخص مدفنه فکان
یقتضی ان یکون مدفنه ای رسول الله بمکه حیث کان
تربت منها ولکن قبل الماء لما تموج رمي الزبد الى النواحي

فوقعت جوهرة النبی صلی الله علیه وسلم الی ما یحاذی
تربت بالمدینه فکان رسول الله صلی الله علیه وسلم
مکیاً مدنیاً جنینه الی مکه وتربت بالمدینه این
جواب وسوال مقدریست وآن اینست هرگاه که این مقرر
باشد تربت الشخص مدفنه بران این لازم آید که رسول الله
صلی الله علیه وسلم مکی باشد نه مدنی وحال آنکه اینست که
او مدنیست شیخ شهاب الدین سهروردی جواب
این میفرماید ونزدی بطوفان نوح اب موج زد ذره
مصطفی را در مدینه بردان ذره که در مکه بود این
ذره را محاذی موضع ان ذره داشت پس رسول الله مکی
ومدنی باشد علی هذا این آید که تربت رسول الله صلی
الله علیه وسلم در مدینه است ومیل او بسوی مکه
اهل تحقیق اگر این سخن بشنوند بسیار فایده گیرند کذا
فی ترجمة العوارف لقطبی قدس الله سره العزیز
ذکر تعظیم جامه ملبوس پیر افتاد فرمودند شیخ ضیاء
الدین ابو النجیب عم وپیر شیخ شهاب الدین سهروردی
بودند وقتی مندیلی ملبوس خود برای شیخ شهاب الدین
سهروردی دادند واز آن شیخ شهاب الدین درعید
تبرکا وشرفا بر سر بستی وچونکه زحمت شدی نیز

براندام داشتی روزی در زحمت تب شیخ شهاب الدین
بیهوش شدند چنانچه از اندام نماند مندیل مذکور زیر پای شیخ
افتاد چونکه شیخ در هوش آمد دید که مندیل شیخ خود
بزیر پای افتاده است برگردانید زمانکه شیخ شهاب الدین
زنده بود این افسوس بخود داشتند که جامه پیر من زیر
پای من افتاد روز دوشنبه بتاریخ نوزدهم ماه مذکور بنده
این ضعیف بود و عزیزان دیگر بودند عرض خدمت شیخ
الاسلام شیخ نظام الدین بود فرمودند قلندری بود
وقتی که شیخ سماع میشنید ندا را در حلقه می آوردند
او هم انجنان بود فرمودند حال شیخ نظام الدین همچو حال
رسول الله صلی الله علیه وسلم بود شبی وقت تهجد شیخ
نماز گذاردند ماهی نیک عزیز مقدار سپر بجمالی تمام و لطافتی
مخصوص بر سر شیخ طالع شد و هاتف آواز داد بدین که
وما ارسلناك الا رحمة للعالمین شیخ سر مند کشیدند
و سر فرود کردند و گفتند این خطاب ازان رسول الله
صلی الله علیه وسلم است بنده نظام کدام کس باشد که بدین
خطاب مخاطب گردد هر بار که سر فرود میکردند و منع
میشدند باز همان خطاب میشد وما ارسلناك الا
رحمة للعالمین باز شیخ گفتند این خطاب ازان پیغمبر است

کفت او را اصلاح اتباعا و خدمت شیخ نظام الدین را دو چیز
از حد بود یکی محبت حق بود شفقت خلق از کمال محبت
سلطان العاشقین کشتند و از کمال شفقت رحمة للعالمین شدند
فرمودند همیشه جامه سینه شیخ تر بود هر روز ده پنج بار
می شلیدند از آنکه شیخ را محبت و آتش عشق و حزن بسیار
بود چنانکه آمده است کان رسول الله صلی الله علیه وسلم
دایم الحزن والبکاء تبعا حال شیخ همچو حال رسول الله بود
فرمودند چندی خلفاء شیخ هم نیکو خاص شد چنانکه اخی
سراج الدین یک روزی اخی را دیدند و کفتند جمل پان
که دیگ شوربای مطبخ میکنند شیخ اخی را طلبیدند خلافت
دادند کفتند خلق بنکاله را دعوت کن اخی را روان
کردند اخی در میان راه بود شنید که شیخ نقل کردند شیخ
علاء الدین نیل می آمدند از برای شیخ در میان راه اخی را
ملاقات شدند شیخ علاء الدین نیل ارادت با اخی آوردند
چند سال بصحبت اخی بودند اخی بوقت نقل شیخ علاء الدین
نیل را کفت این امانت شیخ نظام الدین است تسلیم دهم فرمودند
خلافت و جامه شیخ نظام الدین از اینجا فرمودند صوفی
بودند که مخدوم را برسید و کفت شیخ شهاب الدین ذکریا
شراب در اینجا نبود فرمودند چونکه در مجلس او شراب نبود

جندین مستان جون خاسته لمعه عزیزی عرضه داشته
شیخ اول الفقیر بودند که فرمود چنانکه روزی شیخ را مخمصه
بود حایلکی داشت همسایه او شنید که شیخ را مخمصه است
طعام بخته آورد کفت شیخ ما را معلوم شود که شما را آفاقت
بوده است بس خواجه کهی نستانم طعام او باز کردانیدند
فرمودند بندکی مخدوم میفرمودند یکی در هند او خاست
روز یکشنبه دوم ماه رجب رجب قدس دکترین خدمتکاران
کاتب حروف بخدمت حاضر بود فرمودند فرد اسیوم ماه
نماز خواجه اویس قرنی رضی الله عنه بنویس از اوراد کشیده
هر یك را کو بنشنه بکیرند تا نماز بکذارند و آن اینست سیوم
و چهارم و پنجم ماه روزه دارد و نیت این نماز بخسبد چون
آفتاب بلند برآید غسل کند چهار رکعت بکذارد هر چه خواهد
از قرآن بخواند و بعد سلام هفتاد بار بکوید لا اله الا هو
الملك الحق المبین بس برخیزد چهار رکعت دیکر بکذارد در
هر رکعتی بعد از فاتحه اذا جاء یکبار بعد بعد سلام هفتاد بار
بکوید یا قوی معین واهدی دلیل ایاك نعبد و ایاك نستعین
بس برخیزد چهار رکعت دیکر بکذارد در هر رکعتی بعد از فاتحه
اخلاص سه بار بخواند و بعد از سلام هفتاد بار الم نشرح و
دست بر دل فرود آرد و حاجت خواهد روا کردد روز دوشنبه

بتاریخ سیوم ماه مذکور بعد از اداء مغرب بسجاده جلوس
فرمودند کمترین خدمتکاران و خدمت برادرم بزرگ
احمد سلمه الله تعالی و همراهیدکان و سید علی و مولانا
شمس الدین امام و شیخ ابراهیم بخدمت حاضر بودند سخن
در نماز تاثیر عظیم نماز خواجه اویس قرنی بود فرمودند سلمه الله
عجب تاثیر دارد نماز خواجه اویس این طالبان حق دانند که
بدین ایشان از فتحی بسیار و ترقی چشمها شده است تمام خانه بندگی
مخدوم این نماز میگذارند حتی که کنیزکان نیز در میان
اولیاء الله خواجه اویس قرنی رحمة الله علیه عجب قربتی و منزلتی
داشت اگرچه صحابه بودند لیکن این قدر شهرة نداشتند
زیراچه بزرگی ایشان تحت عظمت رسول صلی الله علیه
وسلم میرفت با وجود که صحابه رسول الله بودند نامی و بانگی
ایشان علاحده نبود اما طرفی غلغله نبوت رسول الله
صلی الله علیه وسلم و طرفی غلغله ولایت خواجه اویس
رحمة الله علیه در دار دنیا با رسول الله صلی الله علیه و سلم
ملاقات خواجه اویس را نشد وقتی رسول الله امیر المومنین
علی و عمر رضی الله عنهما را بر خواجه اویس فرستاد و گفت مرا
مراد عاکن و رسول الله صلی الله علیه وسلم هر دو چشم را بتن
اشارت کرد و بدست مبارک انگشت اند ایشان هر دو خود را

در شام یافتند خواجه اویس را تفحص کردند کسی نمیگفت و نمیدانست
که کیست بعده یکی گفت یکی فقیر بچه ایست رمه گوسفندان میچراند
و در جنگها می باشد شاید که فلان باشد ایشان گفتند مارا انجا
برو بنمای بعده ایشان آمدند خواجه اویس در نماز بودند
بعد از فراغ دیدند که دو کسان ایستاده اند از ایشان پرسیدند
که شما کیانید بعده معلوم کرد ایشان صحابه اند انچه رسول الله
گفته فرستاده بودند گفتند اعتراضی محکمی کرد بر ایشان و گفت
شما یار رسول باشید دعوی محبت رسول دارید دندان
مبارک او شکسته است و دندانها شما سلامت من که اینجا
شنیده همه دندان خویش دور کردم از اینک بتخصیص معلوم نبود
که کدام دندان مبارک او شکسته شده است از بهر
درین روز طعام از خانه میان بره می آمد خرج کند و بندگی
مخدوم فاتحه بروح خواجه اویس میخواندند جمادی ماه دوم
روز طعام از خانه میان لهره می آمدی بندگی مخدوم بروح
امیر المومنین حسن میخواندند و محرم ماه سیوم روز
طعام از خانه بی بتول می آمدی بعد کنند و بندگی مخدوم
فاتحه بروح شیخ معین الدین سجزی میخواندند همچنین
هر سالی هر یک می آوردند یک دو سالی نیاوردند ترک
معتاد شد بعده بندگی مخدوم بر قاضی سراج الدین

فرمایش کردند که ازین سالیم نوبت صبح سه بزرگان کند وری
کن قاضی سراج الدین هر سالی همچنان کردند روز سه شنبه
چهارم ماه مذکور خدمت برادر بزرگ میان احمد و کاتب حروف
و عزیزان دیگر بخدمت شریف و عنصر لطیف حاضر بودند
عرس امیر المومنین حسن بود بر سر سجاده جلوس فرموده بودند
فرمودند مدة خلافت علی کرم الله وجهه پنج سال بود درین
پنجسال اکثر اوقات جنگ با کفار بودی روزی صعب بود در آن
روز بسیار کفار زیر تیغ شدند بعد از جنگ مرتضی کرم الله
وجهه تیغی که بدست گرفته بود هرگز از مشت جدا نمی شدی
بعد از شدتی تمام دست کشاده شد تیغ جدا کشت این
بلیات و شداید که در عهد مرتضی بود در عهد هیچ خلیفه
نبود گویا که مصایب و شداید خاصه علی بود ازینجا فرمودند
بندگی مخدوم میگفتند این مصایب و محن خاصه ماست
یعنی سادات از آنکه ایشان فاطمی و علوی باشند الحق
سخن در خروج شدن قریش برسیدن بحسن و بسیاری بیعت
کردند از ایشان بحسن رضی الله عنه بود فرمودند که خلافت
بامیر المومنین حسن رضی الله آمده بسیار جماعت از قریش
بحسن رضی الله بیعت کردند و ایشان از درین بسیاری خوشی
بود که خلافت رسول در خانه رسول آمد از آنکه ایشان

محبت باهل رسول الله صلی الله علیه وسلم داشتند واقرباء
رسول بودند خاصة جندکی حسن رضی الله روان کرد
بعده تفویض بمعاویه کرد معاویه امیر المومنین حسن راگفته
فرستاد که قبول خلافت من میکنید یا نه حسین گفت معذ
آوردم بتو بچیزی که رسول صلی الله علیه وسلم مبعوث شدنی
بدان چیزان قدر که بتوانم در وسع امکان من باشد ثمّ
ازینجا فرمودند واین هم گویند معاویه وقت نقل با پسر خویش
یزید علیه ما یستحقه نصیحت کرد وگفت که فلان صحا
که با تو از حسین کرد اگر بعد من بتو بیعت خواهد کرد از زمان
ملکو ساکت باش بالت در هلاکت جان او لحتی سخن در فضل
شب قدر میرفت فرمودند بسمله الله تعالی انا انزلناه فی
لیلة القدر وما ادریك ما لیلة القدر لیلة القدر خیر
من الف شهر ایه در شان فضل شب قدرست یعنی شب این
قدر شبی است که بهتر از هزار ماه باشد ونزول قران نیز هم
در شب مذکور است وبعضی گویند ان شب پانزدهم ماه
شعبان است وبعضی گویند شب بیست وهفتم ماه رمضان
واین تحقیق است از ان شاهدی عادل ونص قاطع بوین
ناطق است قال الله سبحانه وتعالی شهر رمضان الذی
انزل فیه القران روز پنجشنبه ششم ماه مذکور بعد اداء

مغرب واداء ليلة الرغايب بر سجاده جلوس فرموده بود
بر حكم معتاد هر يك برادران و عزيزان واينكان وخدمت
برادرم ميان احمد طال بقاوه واين ضعيف در محفل شريف
ومجلس لطيف حاضر بودند عرس شيخ الاسلام شيخ معين
الدين بود فرمودند سلمه الله تعالى كه سر چشتيان شيخ
معين الدين است روز جمعه هفتم ماه مذكور بعد از اداء
نماز جمعه در باغ خاص بندگى ميان كمترين خدمتكاران
كاتب حروف وسيد على و عزيزان ديگر بخدمت پيوستند
شخصى نبيره از نبيرگان مولانا معين الدين توهانى از انجا
بخدمت بندگى ميان رسيده بود او نيز بخدمت حاضر بود
اشارت باو كردند وروى مبارك بسوى حاضران كرده
فرمودند اين نبيره مولانا معين الدين توهانى است از انجا
رسيده از انجا فرمودند ياران بندگى مخدوم چنانچه
مولانا سراج الدين ومولانا بهاء الدين وچند بزرگان ديگر
برين قايل بودند وقتى كه مولانا معين الدين مذكور [illegible]
ميشدى هر ده هزار عالم ميديدى مولانا مذكور قديم يار
دهلى از ان بندگى مخدوم بود چنانكه مولانا حسن [illegible]
ومولانا داود نيز بودند الحق حكايت اختيار كردن درويشان
وخواست فقر از حق تعالى بر خود وفرزندان خويش افتاده

فرمودند قاضی شرف الدین خطاط بزرگواری وصاحب
ولایت بود وقتی سلطان بر وآمد و دیهی نیز بروش آورده مولانا
قبول نکرد اگرچه پادشاه مبالغه نمود لمحه پادشاه پیش مولانا
مذکور بود چونکه مولانا مذکور پادشاه را باز گردانیدند پادشاه
بیرون آمد و گفت من این دیه پیش شیخ آورده بودم اگر
شیخ قبول نکرده است ما را نمی شاید که فسخ عزیمت کنم فرزندان
مولانا مذکور را طلبید چنانکه مولانا مذکور را خبر نبود ایشان را
گفت این دیه برای پدر شما آورده بودم پدر شما قبول نکرده
بنام شما کرده ام از آنکه گرسنگی و برهنگی دارید و بدیشان
داد رفت چندگاهی حاصل دیه ایشان را بسیار آمد و بدان روزگار
ایشان بفراغ میگذشت چنانکه از رویهاء ایشان اثر فقر رفته
اثر دنیا پیدا شد مولانا مذکور ازین معنی کسی را پرسید این
چیست درینوقت فرزندان من تنعم وخوشی می باشند ایشان
از کجا خرج دارند و گفت از روزی که سلطان پیش شما آمد
و دیه نیز پیش شما آورده بود شما قبول نکردید و چون
از پیش شما بیرون رفت فرزندان شما را طلبید دیه مذکور
بایشان داد از آن ایشان روزگار بفراغ میگذرد شنیدن این
حکایت مولانا مذکور بغضب شد و گفت من قبول نکردم ایشان
قبول کردند سبحان الله کی این دیه ابادان نشود و کی این

فرزندان من شکم سیر نخورند فرمودند الی یومنا ان دیز خراب است
بسیار نماند داران معتقدان مولانا مذکور قصد کردند که آبادان
شود هر ابادان نشد و فرزندان مولانا مذکور را فقر کما است
چنانکه گرفتار لابدیات اند حتی سخن درین بود در طعام اسراف
نیست فرمودند سلمه الله تعالی سلطان ابراهیم ادهم را
رحمة الله علیه بزرگی در خانه خویش استدعا کرد و مهمان
خواند سلطان ابراهیم آمدند در خانه او طعام خوردند طعام
ایشان وسیع نبود روزی سلطان ابراهیم ان بزرگوار را در
خانه خود مهمان خواند طعامی وسیعی چنانکه بسیار ان نتوانستند
خوردن و ان بزرگوار در خانه سلطان آمد نشست دید طعامی
وسیعی پخته است ان بزرگوار در خانه با سلطان اعراض کرد
و گفت که ای سلطان اسراف کردی در طعام خدا گفته است
کلوا واشربوا ولا تسرفوا انه لا یحب المسرفین جواب بصواب
گفت اسراف ان ما شد که من مانع شوم مردمان او این خرج
شدین نیلم وقتیکه ان خام دهم هرکه باید بخورد حالیا طعام
خرج شود و هیچ نماند اسراف انجا شد کنند و انرا کدام را
در آید ازینجا گویند بندگان خدا را جز خدا روزی رساندن
نتواند فرمودند درینجا بندگی مخدوم فرمایند هر اینه همت
عالی او همین تقاضا کند از آنکه عن عن شاه نهاده است روز

شنبه تاریخ پانزدهم ماه مذکور است فتاح بود بعد ادای اشراق
و پنجاه رکعتی که دران روز آمده است بر سر سجاده جلوس فرموده
بودند برای تجدید بیعت بعضی جمعی از مردمان حاضر
شده بودند کمترین متلمذان و وابستگان مسترشدان و خدمت
برادرم بزرگ میان احمد طال بقاوه و سید علی بخدمت
حاضر بودند سخن در تاثیر دوگانه که بعد عشا میگذارند افتاد
فرمودند مولانا برهان الدین مرید بندگی مخدوم بود وقتی اورا
بعد تجدید بیعت فرمایش کردند و گفتند که مولانا عشا دوگانه
بگذاری بعد فاتحه ده بار اخلاص بعد از فراغ هفتاد بار یا وهاب
بگوئی مولانا گویند عرضه داشت بنده را این عمل هست و میکنم
فرمودند مکرر بگذاری هرکه این دوگانه بگذارد حق تعالی بر دلش
دنیا را سرد گرداند ازینجا لمحه فرمودند خانهٔ بندگی مخدوم در
دهلی کهنه شده بود معتقدی اختیار کرد و گفت اگر آثار
بندگی مخدوم باشد این بنده خانهٔ بندگی مخدوم راست کند
بزرگی مخدوم فرمودند مرا از خواجه [illegible] معلوم نشده است
که عمارتی راست کنانیده است [illegible]
شیخ نظام الدین بود ازو پرسیدند که شما هیچ معلوم دارید
که حضرت شیخ نظام الدین عمارتی راست کنانیده اند یا نه او گفت
آری یاد دارم ابنیه ولی بود بران عمارتی راست کنانیده بودند

ازینجا فرمودند خدمت شیخ نظام الدین وقت نقل نصیحت
کردند که بجای من شیخ نصیر الدین باشد و خانقاه من باو باشد
بعد نقل شیخ خدمت شیخ نصیر الدین را اتفاق بودن در
خانقاه شیخ نظام الدین نیفتاد در انجا نماندند جای دیگر
ماندند ان خانه سوداگری مرید خدمت شیخ نصیر الدین بود
او خانه خویش بحضرت شیخ روشن آورده بود یحیی سخن درین
بود انتقال میت من موضع الی موضع رواست یا نه فرمودند
سلمه الله تعالی کسی مرده بود من و چندی دیگر از متعلمان
انجا هم حاضر بودند میت مذکور را میخواستند که در کلبرکه
برند و انجا دفن کنند بعضی متعلمان میگفتند این از انجاست
جائی که مرده باشد انجا دفن کنند از انجا بعید باشد بعد انجا
دفن کنند من گفتم بعد دفن انتقال آمده است زیرا جسد بندگی
مخدوم قدس الله سره العزیز بیست روز در خزینه بعد دفن
ششم ماه از سلطان پور آورده در کلبرکه دفن کردند و ما را
این قدر اعتقاد [illegible] که علم سلوک مخدوم [illegible] بی خبری
نخواهد بود القصه ایشان گفت و گوی بودند و از متعلمان
خویش نمیگذشتند بعد از دفن در خانه آمدم دران وقت
قبل از نوبت خلجی بر من کتابها بسیار بود از هر علم کتابها فقه
کشیدم دران دیدم روایتی از خانی و فتی بادشاهی لشکر

میرفت براهی افتاد هرچند که لشکر میرو ذ باز بهمان جای آمد
که اول فرود امده بود هرگز راه معلوم نمیشد و پیشتر نمیدیدند
همانجا میکردیدند بادشاه کفت این چه شده که راه نمی یابیم
چه باید کرد منجمان و کاهنان آن وقت را طلبید و کفت که
در نجوم ببیند چه قضه است ایشان کفتند چنین بیرون
می آید که تا آن زمانکه تابوت مهتر یوسف صلوات الله علیه
رو بر نباشد هرگز راه نیابد بادشاه متامل شد که ان تابوت را از
کجا بیارم او کجاست کسی ازین معنی نشان نمیداد هرچندکه
در لشکر تفحص میکردند کسی نمیکفت عورتی پیری بود او کفت
جائی تابوت مهتر یوسف است من میدانم انکه بنمایم که بادشاه
بمن قول کند که مارا ازاد راه بدهد و لاشه سوار کرده مرا برد
بادشاه قبول کرد ان عورت ایشان را برد چاهی عمیق و کفت
این بکاوید درین ببیند که تابوت مهتر یوسف است هزار
ادمی را فرمایش کرد که بکاوند خیلی صعوبتی و دشواری کشیدند
بعد ازان تابوت سنک مرمر بیرون تابوت مهتر یوسف بود
صلوات الله علیه ازان رهبر ساختند بعده راه یافتند و فرمودند
این امر من عجب نساختم و ایشان اکفته نفرستادم ازانکه ایشان
متعلمان اند خواهند کفت که این امر بیشینه است قبل از بعثت
رسول حجت را نمی شاید انکتابی دیکر هم کشیدم که بعد نقل رسول

صلی الله علیه وسلم از مرتضی کرم الله وجهه بتصریحی معلوم
شد و دران عهد میتی را انتقال کرده از جائی بجائی دفن کردند
بشته فرستادم بعده گفت اری شاید من هم این قدر رسیدم
این شخص که بردست او فرستاده بودم او آمد چنین گفت بعده
من تبسمی کردم و گفتم اگر میدانستی بر حجرا دران روز بر حق
نمی آمدی و سخنها بسیار کردی بعد زمانی ذکر مقامات بندگی
مخدوم در ایام خردکی و گفتن نفس شیخ بابو دولتابادی در ایام
صغر بندگی مخدوم را میرفت نزد شیخ بابو دولتابادی
مردی عظیم القدر بود الشیخ یحیی و بیعت او را تو ان گفت
باید بندگی مخدوم مجتبی تمامی بود از انکه ایشان هم مرید شیخ
نظام الدین بودند وقتی پدر بندگی مخدوم در خانه شیخ بابو
رفتند بندگی مخدوم برابر بود بمجرد دیدن و نظر افتادن
بر بندگی مخدوم شیخ بابو دا اغاز کرد و گفت خوزاده این پسر
شماست پدر بندگی مخدوم گفتند اری شیخ بسر منست گفت
عجب بسری حق تعالی شمارا داده است وصف این و بیان
مقامات این که تواند کرد این عامل این عاشق این صادق این
صاحب کشوفات و صاحب تجلیات این بر عرش و کرسی بود
و کذلک سخنها چند گفت و این هم گفت انقدر که مارا معلوم شد
و نظر افتاد بقدر خویش گفتم از ین هم مقامها اعلا علیین دارد

مرا نظر نمی افتد از آن خود چه حکایت کنم والسلام روز دوشنبه

دوم شعبان نعمت برکته واحسانه کمترین خدمتگاران

وخدمت برادرم بزرگ میان احمد متع الله بقایه حاضر بودند

فرمودند مولانا قطب الدین متعلی از آن مرید بندگی مخدوم

بود در آنکه بندگی مخدوم بقصد دهلی روان شده در سلطان پور

فرود آمده بودند در آن وقت او را بندگی مخدوم وکیل خود

کردانیده بودند برای دست بیعت در روضهٔ حضرت

میان بره نصب کرده ماذون کردانیده بودند وقت نقل

بندگی مخدوم چندیرا اذنی گفته بودند قاضی سراج الدین

تذکره اسامی خلفا نوشته بودند نام هر یکی پیش بندگی

مخدوم میگرفتند نام مولانا قطب الدین مذکور کسی نگفت

پیش بندگی مخدوم بندگی او را خود یاد کردند اذنی فرمودند

باین عبارت گفتند کی را که من در روضهٔ میان بره نصب

کرده بودم وکالت داده بودم او را هم اذنی هست از من

برای دست بیعت دادن فرمو[illegible] در آنکه مولانا مذکور

برای ارادت پیش بندگی مخدوم آمده بود وقتی که بعد بیعت

خواستند که مقراض بر سر وی رانند محلوق یافتند خوش

شدند نفسی در حق او راندند و فرمودند مردی شیخست

شیخ مینماید از اینجا فرمودند قاضی موسی نیز چنانی صالحی

مرید بندگی مخدوم بود او را نیز روزی بندگی مخدوم خوش
شده نفسی فرمودند روز او برای ملاقات بندگی مخدوم
آمده بود بندگی مخدوم پیراهن ملبوسی خود طلبیده او را
پوشانیدند در وقت پوشانیدن فرمودند ببر و یکی از صوفیان
چشت گشتی سالی چندی بود عمر وفا نکرده نقل شد بعد
نقل او بندگی مخدوم بسیار تعلقی و گریه کردند و میگفتند
هر گاه خواستم چیزی کنم و بروم بجائی رسانم او را از پیش من دور
میکنند و در دنیا بسیار نمیدارند والسلام روز جمعه تا
چهم ماه مذکور کمترین مسترشدان کاتب حروف و غیر ان
چند در محضر شریف حاضر بودند سخن در عدالت سلف و تبع
تابعین میرفت فرمودند سلمه الله تعالی من جائی نبشته
دیده ام وقتی که عبد الله بن عمر العزیز تهانه داری بقصبه
فرستاده بودند او را این قدر وسعت و رخصت داده بود
که جیفه را تضییع و اسراف نکند از آنجا عبد الله او را نبشته
نبشت و فرستاد ج[illegible]ا نبشتند کاغذی امکان ندارد
که بنویسد از آنکه عبد الله او را از پی برای خرج کاغذ از
بیت المال نداده بود او گفته فرستاد نبشته که نبشته میفرستم
بر پشت آن جواب بنویس اگر چه این از دنیا نبود و داخل الابد یا
مع هذا رخصی و اذنی نداد که عبد الله این تقاضا میکند

قال الله سبحانه وتعالى اعدلوا هو اقرب للتقوى نیز اورده اند
روزی بروز عید بوده است فرزندان عبد الله بن عمر العزیز
رضی الله عنهما پیش پدر خویش آمدند وگفتند امروز روز
عیدست عوام الناس که اند فرزندان ایشان البته درین
روز جامهٔ خوبی لطیفی نو می پوشند ما که فرزندان خلیفه
باشیم باری اگر این قدر نباشد همین جامها که پوشیده ایم
بشوئیم بپوشیم واین قدر نداریم که جامه شسته بپوشیم
وچیزی طعامی وسیعی بپزیم عبد الله ایشانرا گفت تر چه میگوئید
ایشان گفتند چیزی از وظیفه امروز زاید می باید داد
واگر نه چیزی وظیفه یکماه تقدمه بدهانند تا ما عید کنیم از خزانه
عبد الله گفت بروید بر خازن از و طلب کنید اگر او بدهد
بگیرید فرزندان مذکور بخازن آمدند وگفتند پدر وظیفه
یکماه از تو تقدمه از تو دهانیده است مارا برای عید تو
از خزانه بده خازن گفت یك کتبه نبشته بدهانید مرا که
شما یکماه خواهید زیست عبد [illegible] گفت من چه کنم او نداد
شما بروید بازگشتند خود خوش شدند وشکرانه بحضرت صمدیت
بجا آوردند وگفت الحمد لله که مرا اینچنین خازنی حق تعالی
داد چنین آورده اند دوازده هزار اسب در پایگاه او علف
میخورد با این همه پیراهن را همیشه گرها مینهاد واینچنین

جامه کهنه وریمکین بوشید انس بن مالک رضی الله عنه
روایت کند وگوید نمازی که رسول الله بتعدیل ارکان تمام
میداشت بان صورت غیر از رسول از صحابه هیچکس راندیدیم
که بان صورت نماز میگذارد مگر عبد الله بن عمر العزیز وچنین
اجماع سلفاست که بعد ایمه اربعه رضی الله عنهم جز عبد الله
بن عمر العزیز کسی را عادل نگوید بعد از امیر مغرب برسجاده
جلوس فرموده بودند کاتب الحروف واینکان حاضر بودند
سخن در ب مقصود بذات عمل است وشفاعت پیغامبر بعد
هلاکی است فرموده بسلمه الله تعالی روزی که این آیه
فرود آمد وانذر عشیرتک الاقربین پیغامبر فاطمه را طلبید
وگفت یا فاطمه بنت رسول الله انقذی نفسک من النار
فانی لا املک من الله شیئا یعنی ای فاطمه دختر رسول الله
نفس خویش را از دوزخ باز دار فردا قیامت من که رسول
الله ام ترا سودمند نباشم یعنی برسالت بدر مغرور
نباید که شوی از انکه شفاعت محمد رسول الله بعد هلاکی است
چنانکه حدیث نیز وارد است قال رسول الله صلی الله علیه وسلم
یا معاذ لا تتک علی شفاعتی فان شفاعتی بعد الهلاک از
رسول الله صلی الله علیه وسلم منقولست گاه گاه رسول الله
در حجره مسبودی صحابه بیرون می نشستند وگاه گاهی اینان

بحکایت دنیا مشغول میبودند رسول الله از درون حجره همه
می شنیدند برای تنبیه و ترجیح ایشان از حجره بیرون آمدی
و هر دو دست خویش بر هر دو زانوی خویش زدی و گفتی
الموت الموت یعنی شما کجا افتاده اید و بحکایتهای این دنیا
مراد از چه مشغول اید یعنی ماتی بغتة باز ایشان چنانچه
می باید مشغول بحق می شدند روز دوشنبه هشتم ماه که
این ضعیف بخدمت حاضر بود سخن در زندگی دل بعد موت
بود فرمودند روزی که قاضی سراج الدین خادم بندگی
مخدوم نقل شده بود برای دفن ایشان من حاضر بودم و
خوند قاضی راجا خلیفه بندگی مخدوم نیز بودند و چندی
دیگر هم بودند فرمودند من و قاضی یکجا بودم خوند قاضی
حکایت میکرد اشارت بسوی تابوت قاضی سراج الدین
کرده که چرا این را دفن میکنند این خود زنده است عجب
مردمانند زنده را در گور میکنند فرمودند رحمه الله
تعالی همیشه قاضی سراج الدین را ذکر خفی بود ذکری بحبس
دل میگفتی از آن دل قاضی زنده بود و از آن خوند قاضی
میگفتی   چنانچه حدیث است قال النبی صلی الله
علیه وسلم من صار بالعلم حیا لم یمت ابدا و ورای علوم جز
ذکر الله جز ذکر الله چه خواهد بود و علم همانست که در آن

ذکر

104

ذکر الله باشد جز این هباء منثورا ضلالت است شیخ
سعدی بیتی مناسب این معنی گفته است بیت سعدی
بشوی لوح دل از نقش غیر او : علمی که ره بحق ننماید ضلالت است
روز چهارشنبه دهم شهر مذکور بعد اداء مغرب کمترین
خدمتکاران و مولانا امام همام شمس الدین بخدمت حاضر
بودند سخن در این میرفت که ارادت الله بی اقتضاء قیاس
قایم است فرمودند سلمه الله تعالی برادران مهتر یوسف
صلوات الله علیه چیزی سیئه که با مهتر یوسف کرده
بودند اضعاف آن سیات از اخوان یوسف صادر شده
مع هذا هر یکی نبی شد فرمودند صاحب قوت اینجا گوید
هذا مقام المحبوب المراد هم اینجا گویند قبل من قبل بلا علة
ورد من ورد بلا علة یعنی مقبول شد بحضرت رب
کسی که مقبول شد و آن قبول را علتی و سببی نیست یعنی
آنکس هم چنین نیست که بحضرت او چیزی آورده باشد
انکه مستحق قبولیت شود السعید من سعد فی بطن امه
و مردود شد از حضرت رب کسی که مردود شد بغیر علت
یعنی آنکس چیزی سیئه بحضرت حق کرده باشد و از آن
مردود شده باشد بیت الشقی من شقی فی بطن امه بیت
یک ذره عنایت تو ای بنده نواز : بهتر ز هزار ساله تسبیح و نماز

یعنی ذکری در بسر نزول حضرت رسالت از حضرت رب العزة
میرفت فرمودند وقتی حضرت رسول الله صلی الله علیه و سلم
بعد از فتح جنگ خویشان و خراسان طریق سرافرازی جناحین
کشاده میرفتند مهتر جبرئیل علیه السلام را فرمان شد
که این آیه ببر و برو بخوان مهتر جبرئیل به مهتر انبیا آمد و گفت
فرو کن
فرمان میشود فاخفض جناحک لمن تبعک من المومنین یعنی
بازوی خویش را ای محمد از کسی اتباع تو کرده اند این مومنان
والسلام و نیز روزی فرمان شد برای توبیخ و لو شئنا لبعثنا
فی کل قریة نذیرا یعنی اگر میخواهیم هر آینه پیدا کردیم در هر
دیهی مانندی روز جمعه دوازدهم ماه کنند بعد از ادای نماز جمعه
بر سر سجاده جلوس فرموده بودند بر حکم معتاد کمترین
خدمتکاران و عزیزان و ایندگان بخدمت حاضر بودند
ذکر از شب برات میرفت فرمودند دایم نام فرشته مقرب
نشر دفاتر که میشود او می آید میرود و فرمان می آرد که
درین سال باران چندین خواهد شد و سعت رزق باشد
چنین باشد و چندین کسان در دنیا چنین شوند و چندی
چنان شوند یعنی بمیرند انصرام عمر ایشان شده است یا
والعیاذ بالله درین سال چنین باران شود هیچ جا سبزه
نروید قحط افتد و کذلک من الواقعات فی الدنیا فرمودند

شبی عظیم القدر ست برکت بسیار دارد هیچ یکی از ذرها جنبندها
و جمادات و نباتات نیستند که درین شب در سجده نمی باشند
ازینجا ذکر شدن زحمت آغاز بندگی مخدوم درین ماه
افتاد فرمودند از سیزدهم ماه شعبان آغاز زحمت بندگی
مخدوم است در شب براة بتکلف و شدت تمام نماز شب براة
ادا کردند یکبار کنیزک آب آورد برای وضو گفتند باش
نمیتوانم ساعتی گذشت باز خود طلبیدند آب را و گفتند
بیار کنیزک آب تا وضو کنم چه دانم شب براة آینده زنده باشم یا
باری در پایه صد رکعت نماز ادا کردند فرمودند این سماع
کسی از بندگی مخدوم پرسید که درین شب بندگی مخدوم
از حق تعالی چه خواستند بندگی مخدوم فرمودند بار
خویش ازین جهان خواستم چه جای حیات من است که
فرزندان من سرای پادشاه گیرند و چاکر پادشاه شوند ازین
بهتر آنست که من ازین جهان بروم و درین جهان نمانم فرمودند
از آنکه بعضی نبیرگان بندگی مخدوم چنانچه میان یمین
و میان سیف الله و میان روح الله چاکر سلطان فیروز شده
بودند چنانکه خطابها از دیوان نیز شده بود بعضی را امیر
خانی و بعضی را سعادت خانی و بعضی را دولتخانی نیز
بعد این سخن شانزدهم ماه ذی قعده نقل شدند فی سنه

میشود وقت نقل جدید را اذن هم فرمودند و بعضی را بشرابط
جنانچه میان سفیرالله و میان روح الله و مولانا سراج
الدین و هر دو ملک زادکان ملک عزیز الدین و ملک
شهاب الدین را از آنکه آمده شد در سرای پادشاه نزود
از آنکه از من اذنی هست و درین کار شروع کنند از ینجا
ذکر سهیل ابن عبدالله تستری میرفت فرمودند در بادیه
میبودی و همانجا حجره ساخته بود خواهری داشت عورت
صالحه بود در شهر مسکن داشت از شهر گاه گاهی برای ملاقات
برادر خویش می آمدی وقتی بر معتاد خویش آمد عورتی
جمیله زیر و زبر بوریای شیخ دید که گرد بر کرد حجره مسکن در
و جاروب میدهد خواهر سهیل با خویش گفت این چه
باشد این مردی زاهدی تارک دنیا و از خلق گریخته
بادیه گرفته باشد و چنین و چنان عورت قریب این
باشد چه مناسب این مرد باشد از بن بعید می باید بود
اندکی در دلش دغدغه قرار گرفت و طاقت آوردن نتوانست
از سهیل پرسید بطریق تغیر سهیل دانست که خواهر
متغیر شده است اندکی تبسمی کرد و گفت چرا هم چنین
میشوی میگویم بشنو وقتی از اوقات من مشغول بوده ام
درون حجره خویش نشسته بودم چه می بینم عورتی آمدنی

زر و زیور پوشیده بر من آمد من گفتم ای عورت تو کیستی
او گفت من دنیا ام بدین صورت شده بر تو آمده ام شاید تو
قبول کنی گفتم بمن چه نسبت و چه تعلق مرا با تو کاری نیست
و نمانده است هرچند که این سخنها میگفتم و معذرت میکردم
باز میگردانیدم نمیرفت همین گفت چیزی از من قبول کن
هیچ چیز قبول نکردم بعد بدین آمد اگر چیزی از من قبول
نمیکنی بر همین قدر از من قبول کن که گاه گاهی پایم گرد برگرد
حجره تو جاروب دهم هرچند ازین معنی هم معذرت
میکردم نمی ماند چونکه دیدم مزاحم وقت من شده است
بضرورت این قدر قبول کردم خواهر را گفت ازین معنی
تو هیچ غیرتی مکن بعده خواهر را ازین معنی اطمینانی
و تسکینی شد لحق ذکر سائلی میرفت فرمودند وقتی
بندگی مخدوم قدس الله سره العزیز سواری فرموده بودند
در راه میرفتند سائلی به بندگی مخدوم چیزی خواست
و گفت ای سید محمد چیزی مارا بده چه مردی یا اهل باطن بود
بندگی نیز بکرامت دانسته شد مال فقیر بدست قاضی
سراج الدین است بندگی مخدوم اشارت بقاضی
سراج الدین کردند و گفتند فلان فقیر را چیزی بده هم
این سخن گفتند و بالکی مخدوم بگذشت بر قاضی سراج

الدین فقر ابسیار افتاده بودند ازان چیزی او را نرسید
قاضی الدین فراموش کردند چونکه بندگی مخدوم در خانقاه
آمدند قاضی سراج الدین را برسیدند مولانا فلان
فقیر را چیزی دهانیده بودم دادی یا نه قاضی سراج الدین
کفت خیر بندگی مخدوم ندادم فقرا بر من بسیار افتاده
بودند من معلوم نکردم که کیست مرا فراموش شد فرمودند
بندگی مخدوم اندکی مزاج بر قاضی سراج الدین ناخوش
کردند و ساکت ماندند مولانا بر بیکاه شد باب فتوح در خانقاه
بندگی مخدوم بود یاران میگفتند این از سبب که مولانا
سراج الدین انسائلی را که بندگی مخدوم چیزی مال با اهتمام
دهانیده بودند نداد اکثر ابدالان باشند که خود را بصورت
ذلیل و حقیر نمایند و تکدی کنند و خلق ایشان را ندانند تا
او را هم ازین قبیل باشد اینجا فرمودند معتاد بندگی
مخدوم بود وقتی که در خانقاه عرابی میشدی فقرا و مساکین
و این مردمانی که بطریق ابدالان میکردند ایشان را طعام
باهتمام تمام دهانیدی بخادمان اشارت میکردند
اکر کسی از ایشان فریاد میکردی بر خادمان ناخوش میشدند
اکر بطعام خوش نمیشدی درمی چند نیم میدادند و باز
میکردانیدند روز چهارشنبه سیزدهم ماه مبارک کمترین

خدمتکاران کاتب حروف واینکان در محفل لطیف
ومحضر شریف حاضر بودند ذکری در فضیلت این
دعا بود اللهم احینی محبا لك وامتنی محبا لك واحشرنی
یوم القیمه تحت تراب اقدام کلاب احبابك برحمتك یا
ارحم الراحمین فرمودند سلمه الله تعالی این دعاء رسالت حضرت
صلی الله علیه وسلم است ببینید چه قدر خشوعی و
خضوعی و تواضعی میکند و گوید واحشرنی یوم القیمه
تحت تراب اقدام کلاب احبابك ازو محب فایق و دوست
لایق تر که باشد و که خواهد بود لك او محبوب الله مع هذا
خود را مقصر محبت ترك کرده و در دعا و مناجات خویش
میخواهد حق تعالی مرا در روز محشر زیر پای سگان
دوستان خویش کند و بر انگیزد و باقی خود در کدام خانه اند
لولاك لما خلقت الافلاك در حق اوست و او میگوید یا الهی
رب محمد لم یخلق محمدا ازینجا ذکر نشستن شیخ شهاب الدین
پسر بزرك شیخ فرید الدین قدس الله سره العزیز بجای شیخ
فرید الدین بود فرمودند وقتی که خدمت شیخ فرید الدین
نقل شدند بعد دو سه پاس روز همه مریدان و خلفا
شیخ اتفاق کرده بودند بجای شیخ شیخ شهاب الدین باشند
شیخ شهاب الدین نیز نشسته بودند همدرین میان کسی گفت

باین عبارت که واج کرامی نشانند یعنی بجای شیخ کرامی کنند
بشنیدن این سخن شیخ شهاب الدین از مجلس برخاستند
وگفتند من بجای شیخ نخواهم نشست از انکه ایشان جای
شیخ را راج نام نهادند من هرگز نه نشینم رفت و نشست
فرمودند مولانا بدر اسحاق داماد خدمت شیخ نیز بود مردی
بزرگواری بود تعلیم فرزندان مسلمانان اختیار کرده بود
و برای ایشان تعلیم میکرد وقتی برای حاجتی مولانا مذکور خدا
درون خانه رفت بیرون شاگردان که بودند دو نفر میان
خویش از ایشان بلهو و لعب و فحش مشغول بودند یکی بزرگ
بود و یکی خرد انکه بزرگ بود بر خرد غالب آمد همدرین
اثنا مولانا بدر اسحاق از خانه بیرون آمد چه می بیند دو نفر
شاگردان میان خویش بلهو و لعب مشغول اند و بزرگ بر خرد
غالب آمده است مولانا بدر اسحاق را ازین معنی خوش نیامد
و بنظر تیز سوی ان بزرگ دید القصه ایشان را جدا کرد و در
خانه فرستادند ان بزرگ که بود او را زحمت اغاز شد سر چند
روزی نقل شد مادر او همان پسر بود مادرش معلوم کرد
که در حق پسر من هیچ بدر الدین دعایی بکرد از ان مرد
هر نیم شبی مادرش خاستی و شیخ بدر الدین را دعا بد کردی
و این گفتی شیخ بدر الدین مرا بیخی خود نموده است و تو خدایی

خود را نام چنین چند روزی گفتن گرفت میان چند
روزی شیخ بدر الدین اسحاق بر نقل شد از بخارا فرمودند کم
سلمه الله تعالی دعاء ناقص هم در حق کامل آمده است چنا
هفدهم ماه مذکور
دعاء کامل در حق کامل ناقص روز چهارشنبه بیست و چهارم
این ضعیف بود سخن در فضل علم فقه و اصول الفقه فرمودند
روزی مولانا سنه شغلی بود در بندگی مخدوم آمد و در بندگی
مخدوم رسید شرح می خواهم او عرضه داشت که حسامی مخدوم
با شرح او که دارست فرمودند دارم او در اینجا که شرح کرده ست
گفت مولانا معین الدین عمروی بندگی مخدوم مجاور
گفتند مولانا معین الدین اینجا آمده دانشمند شده و مصنفات
کرده است در آن وقت که او در دهلی بود این مقدار علمی شب
از بخارا فرمودند بندگی مخدوم مولانا سنه مذکور مجدد تمام
فرمودند که علم فقه و اصول بخوانند که همه بر بسته اوست
روز شنبه پنجم ماه مذکور این ضعیف بخدمت حاضر بود
سخن در تعجیل مغرب و عشا میرفت فرمودند ملائک روز اند
و ملائک شب ملائک روز منتظر می باشند تا از ملائکه مغرب
را بگیرند بعد اداء مغرب ایشان بروند ملائک شب برسند
همین را دلیل سازند بر تعجیل مغرب و بعضی گویند فرشتگان
روز بعد شام بروند بعد فرشتگان شب می آیند و این

همچو

دلیل آرند بر تعجیل عشا و لکل وجهة هو مولیها از نجا ذکر
کنار دن نماز فجر و عشا بالجماعت افتاد برای این را حدیث
قال النبی صلی الله علیه وسلم من صلی العشاء بجماعة فکانما
قام نصف اللیل ومن صلی الفجر بجماعة فکانما قام کل اللیل از نجا ذکر
معالت رسول الله صلی الله علیه وسلم با ابرص ومصان بود نفر مودند
حضرت رسالت صلی الله علیه وسلم ابرص وصار را اقل از نحو بش
یکنیزه وار میداشتند و نان میدادند ایشان از دیک نه نشانندی
با ایشان صحبت نداشتی نباید که کسی با ایشان اختلاط ورزد
اکرچه از ایشان بعضی اولیاء الله بوده اند مسروران کشته اند
چنانچه خواجه اویس قرنی و کلیب سنجاری و شاید چندی
دیگر باشند از بجار مودند این دو چیز از کسی بالکلیه رفتنی
نیست یکی برص دوم جنونیت اگرچه از بعضی سبب تداوی رفته
اما شایبه باوی بوده است والسلام روز دوشنبه بتاریخ
چهاردهم ماه رمضان عمت برکته کمترین خدمتکاران حاضر بود
فرمودند بعد ماه رمضان میخواهم که به پایان بندگی مخدوم
معظم چند روز همانجا متوطن شوم بندگی مخدوم باشم نظر من
بر قبر او باشد و قبر او پیش کنم جز این مرا کاری دیگر نباشد
از انجا روی مبارک سوی بنده کردند و فرمودند تو امیکوئیم
پیش قبر بندگی مخدوم در کلو کرده و انکشتان هر دو دست

در دهان کرده بر زمین دارد و از و آنچه خاستنی است بخواه
بنده سر بر زمین داشت و عرضه داشت چنانچه فرمان میشود
همچنان بنده بجا خواهد آورد و از آنجا ذکری در پی بود
کشیخی دو کس کنند یکی آنکه صادق باشد و دومی آنکه صادق
کاذب باشد جز این دو نفر دیگری کردن نتوانند
بعد اداء جمعه بر حکم معتاد بر سر سجاده نشستند ذکری
در پی بود بر انبیا دیگر افتراها شده اند چنانکه بعضی زانجا
بر پرستیدند و کسی را مسیح ابن الله و عزیز ابن الله میگفتند
و کسی را چیزی و کسی را اما پیغمبر ما محمد رسول الله صلی الله علیه وسلم
بهیچ یکی ازین گفته نشده است و ازین معنی رسول الله هم
بسیار خوش شدی و شکر خدا بجا آوردی و میگفتی الحمد
لله علی ذلک ایشان فرمودند این بزرگواران را بعضی معتقدان
ایشان از جاهلان از کمال تشنیع و تنزیه و از کمال طهارت
و نظافت در ضلالت افتاده مبالغت در اعتقاد کنند و ایشان را
چیزی چیزی گویند همانکه گویند یهدی قلیلا و یضل کثیرا
در حق ایشان باشد و آن دوازده امام را خلفای معصوم
خوانند و آنکه ایشان خوانند نداینکه خطا در خطبه تعریف
حسن و حسین کنند گویند المقبول المقبول ابن المقبول ابن الشهید
الشهید بن سیدی شباب اهل الجنة الحسن والحسین

رضی الله عنهما بدین طریق خلق از کمال عظمت و بزرگی ایشان
خواندند انکه ایشان برین معنی مبشر و محظیت شدند
لمحه ذکر درین بود که امام جعفر صادق رضی الله عنه هیچ
چیزی علم از استاد تحصیل نکرده بود زیرا یعلمه الله
تعالی چنانچه حضرت رسالت امی بود همچنان جعفر صادق
رضی الله عنه امی بود علم من لدنی داشت القا من الله
شده بود بیت علم حقیقی که در سینه داشت دریچه بود
هر انچه در سینه بود مع هذا امام جعفر صادق رضی الله
سیصد چند کتب تصنیف داشت و همچنین امام اعظم
از شاگردان او بود چنانچه شیخ سعدی رحمه الله علیه
بیتی در نعت رسول الله گوید بیت یتیمی که ناکرده قران درست
کتب خانه چند ملت بشست ازینجا فرمودند شیخ شهاب الدین
سهروردی وقتی از اوقات با مریدان بهم بزیارت خانه کعبه
رفت شیخ جلال تبریزی نیز همراه بود دیگران شیخ شهاب
الدین را پیر کرده می بردند از انکه شیخ شهاب الدین را پیری
روز آورده بود طعام سرد خوردن نمیتوانستند که هضم
شدی هر جا که شیخ شهاب الدین فرود می امدی و گرسنه
می شدی طعام گرم بحشه شیخ جلال الدین میرسانیدی
تمام کعبه الله متابعت شیخ شهاب الدین شدند و در حدیث

مشهور است که برای حج را میگفت شش لک مردم حاضر
میشوند و اگر چیزی از ایشان کم شوند بجای ایشان ملایک
فرود آیند چندین لک مردم متابع شیخ شهاب الدین بودند
هرچه شیخ میکردی همه ایشان همان میکردند فرمودند
ازین حکایت مقصود این داشتم که کمالیت شیخ جلال الدین
تبریزی ببینید باآنکه خودهم همقدم شیخ شهاب الدین بود
بلکه بیش ازان مع هذا انکسار و تواضع شیخ جلال الدین را نظر
شوید که چه حد داشت فرمودند ای این پیری و مقتدائی
عظیم است لابد شیخ جلال الدین این ذل اختیار کند
مثل مشهور است کن دنبا ولاتکن راسا روز سه شنبه
پانزدهم ماه مذکور که این ضعیف بخدمت حاضر بود سخن در بند
در خوارق شیخ نظام الدین قدس الله سره العزیز میرفت فرمودند
وقتی کسی بخدمت شیخ نظام الدین ارادت آورد شیخ او را
بعداداذو کانه شکرانه فرمایشی که درمیان مشایخ ما آمده
این نیز رایبران باشد فرمایش کردند که گوشت فربه نخوری
و باز گردانیدند فرمودند روزی او را اتفاق خانه کعبه افتاد
باچند یاران خویش میرفت جائی رسید که سه روز گذشته
بود که او و ایشان هیچ نخورده بودند مخمصه شده بود درمیان
راه بچه فیل مرده افتاده یافتند ایشان بخویش گفتند بعد

سه روز مردار حلال میشود ما همین یاقوت خویش چند سال بود
همه آن خوردند مگر آن مرید شیخ نظام الدین نخورد بعد خوردن
هر یکی را از سیری خواب آمد خسپیدند و این را از گرسنگی
نیز خواب آمد همدرین مادر بچه فیل رسید بچه خویش را
انجا نیافت و ایشان انجا خسپیده دید دهان هر یکی را
بو میکرد از دهان هر که بوی گوشت آمدی بر سینه این
پا نهادی و بشکستی و او می مردی همچنین هر یکی را
کشت مگر آن مرید شیخ از انکه بوی گوشت پیل از دهن
او احساس نشد و بعد سفر کعبه و اتمام این قصه بر شیخ
باز آمد عود و گفت شیخ هیچ نگفتند ساکت ماند والله
اعلم روز چهارشنبه تاریخ شانزدهم ماه مذکور بعد عشا
برادرم میان صفی الله برخوردار عمره الله عمره ختم کلام
الله میکرد بحضور بندگی میان سلمه الله تعالی بعد ختم
بجامه ملبوس کرد کلام الله را دیده میخواند گویا که این کس با حق
تعالی تکلم میشود و کسی که یاد میخواند گویا که حق تعالی با او
تکلم میکند و حدیث است قال النبی صلی الله علیه وسلم
من اراد تکلم مع الله تعالی فلیقرؤا القران روز پنجشنبه
هفدهم ماه مذکور بعد بر خدمت شیخ نصیر الدین بود حکایت
در خوارق شیخ نصیر الدین میرفت فرمودند حاصه شیخ است

د کهی بی وضو جامه بدست نگرفتند و کهی بی وضو بسمت آسمان
نگریستند ازینجا فرمودند بنا یکی مخادم قدس الله سره العزیز
انگشت خنصر خویش گاه ازگاهی گز میکردند چنانکه انگشتی شکسته
از آنکه ترابی دیوانه خدمت شیخ را زخمها کرده بود بسبب
آن انگشت خنصر شیخ نیمه رفته بود بمتابعت شیخ بندکی
مخدوم نیز هم چنان انگشت خنصر خویش گز میکردند فرمودند
ترابی دیوانه بود خدمت شیخ برای او چیزی طعامی ان
خانقاه تعیین کرده بودند وقتی که ترابی میبود میدادند
واگر جائی میرفت طعام او بدست کسی یا خادم میدادند
واو از جائی میرفت طعام او بدست کسی با خادم میدادند
واو از جائی داشت چونکه آمدی خادم میدادی روزی
جائی رفته بود وقت کنندوری حاضر نبود بر حکم معتاد
شیخ طعام ترابی بدست خادم دادند که او خواهد آمد
بدهید ناگهان از جائی گرسنه پیدا شد طعام خویش می طلبید
خادم جائی رفته بود کسی دیگر جای طعام نمیدانست طاقت
آوردن نتوانست شیخ بالا بام بود کاردی کشید بر بام
آمد و میگفت گرسنه ام طعام من کجاست فلان خادم جائی
داشته است او را بیا کشیدهم اثناء این چند زخم کارد بجانب
بیت ویای زخم بر اندام شیخ ظاهر شدند مردمانی که

زیر بام بودند ایشان را هیچ ازین قصه اگاهی نه بعد ازان
که چونکه سیلان شد از ناودان فرو افتاد این مردمانی
که نشسته بودند دانستند که چیزی بالای بام قصه واقع
شده است دوان بر شیخ آمدند شیخ را مجروح دیدند
هر یکی خواستند که ان دیوانه بزنند شیخ منع کردند کسی
تمانه داری مرید شیخ بود او را گفتند که تو چنان کسی این
دیوانه بصحت و سلامت ازین در ملکی دیگر روان داری
اکثر مردمان این شهر معتقدان من اند این را نزنند نخواهند
گذاشت تا اینکه قصه بسلطان رسید سلطان بشنیدن
این قصه در غضب آمد شیخ را گفته فرستاد که فلان
دیوانه را بر من بفرستید شیخ نفرستادند و گفتند شما را
بآن دیوانه چه نسبت است هر چه کرده است بر من کرده است
من ازو خشنود شده ام شما را با او کاری نیست سلطان
ساکت ماند و چنین هم گویند دران روز خدمت شیخ نصیر الدین
تحمل کردند و هیچ انکرده خویشان دیوانه را مواخذه نکردند
بالای چهارم آسمان بنام شیخ طبل زدند چنانچه بنام بعض
اولیا میزنند انتهی فرمودند مولانا فخر الدین زرادی
از شیخ نصیر الدین را روزی حکایت میکرد که من چنین
حالت دیده ام که لته نه بسته اند و خلایق پاها و دستها

شیخ چشیده است ونفس دیده ام و رسیده ام که این حج
حالتی که شما کرده اید بعد مرا گفتند حالیا از دریا آمده
جهاز غرق میشد ده هزار نفر آن را فرمان شد بود که جهاز
غرق شدن ندهند در میان ایشان من هم بوده ام جهاز
از دریا کشیده این زمان آمده ام از اینجا فرمودند حضرت
شیخ را سیری وطیری بسیار بوده است از حضرت حق بود
وخدمت شیخ نظام شیخ را خطاب ثانی ابراهیم ادهم شده
وقتی شیخ نظام الدین نشسته در حالت خویش فرمودند
که ما هم ابراهیم داریم یاران پرسیدند در حق که فرمان میشود
فرمودند که مولانا نصیر الدین [illegible] شیخ حضور نیز بودند
هیچ زن و بچه نداشتند وقتی محمد تغلق شیخ را گفته
فرستاد که چیزی از من روزی از بیت المال قبول کنید شیخ
نمیکردند بالک برین بود اگر سلطان هم مزاحمت دهد برای
چیزی دنیاوی پس من درین شهر هم نخواهم ماند سلطان برین
معنی بسیار ازین معنی نیز مبالغه میکرد و باعث میشده
بعضی مردمان معتقدان شیخ را تسکین فوران غضب کرد
میگفتند که این مردی ظالم است و زمین بسیار دارد که جا خواهد
رفت هر جا که خواهید رفت این تشویش خواهند داد شیخ را قبول
کردن او ضروری افتاد قبول کردند خادم را طلبیده بنا کنید

تمام امر کردند که در کندوری ما این وجه چیزی خرج نکنی و دانگی
از ان وجه در کندوری شیخ خرج نمیشدی مع هذا شیخ
از ان روز باز که سلطان چیزی از بیت المال بروش اورده
بود خدمت شیخ فاتحه شکر نعمت خدای بعد خرج مانده
ترک کردند و نمیخواندند در جمعه هر دم ماه مذکور بعد ادا
جمعه بر سجاده جلوس فرموده بودند بر حکم معتاد این ضعیف
بود و هر باب اینکان بود حکایت در متابعت محمد مصطفی
صلی الله علیه وسلم میرفت فرمودند بایزید رحمه الله علیه
میگوید که انچه رسول الله صلی الله علیه وسلم کرده است من
همه کرده ام و از من ان همه صادر شده است مگر سه چیز یکی
انکه رسول الله بر شتر سوار شده طواف خانه کعبه کرده است
من نکرده ام و میدانم که خلق مرا اینچنین کردن نخواهند داد
و دوم رسول الله برای ایقاظ علی و فاطمه درون خانه امده
و جامه از سینه ایشان دور شده بود چشم بست الصلوة
الصلوة گفت ایشانرا بیدار کرد این هم از من واقع نشده است
از انکه زن ندارم و دختر و داماد از کجا باشد تا این معامله با
او کنم و سیوم انکه اسنادی و نقل صحیح بمن نرسیده است
که مصطفی صلی الله علیه وسلم خربزه را بکدام طریق خورده است
بی پوست با هم سبحان بحوم ایشا ذکر برامدن علم دولت

خواجه بایزید رحمة الله علیه بود فرمودند در آنکه آوازهٔ
ولایت بایزید در عالم رسید طایفه مردمان از هر ملکی و
هر شهری بر خواجه بایزید آمدند از شادی و فیضی میگرفتند
هر یك در میان آن وقت چیزی چیزی از خواجه بایزید فیضی
گرفتند مگر از همیان که ایشان فیضی از بایزید نگرفتند وقتی
خواجه بایزید در شهری رسید ماه رمضان بود خلق آنجای بسیار
اقتادن کرفتند و ازدحامی بسیار شد خواجه بایزید را ازین
معنی خوش نیامد برای بد و سوی ظن و بد اعتقادی ایشان
فی الحال افطار صوم در روز کرده همه خلق از خواجه بایزید بیزار
کشتند و از کرد شیخ دور شدند و میگفتند اینکس در دین محمد
نیست نمیدانیم در کدام دین است خواجه بایزید بخود میگفت
سبحان الله یك عزیمت شرعی را ترك و تجاوز کردم و بجانبازی دم
با آنکه شرع نیز رخصت داده است که صوم بر مسافر نیست
لیس من امصیام فی امسفر اکر چه فعلی هذا مشروع کردم باز
خلق از من چنین بری و انحراف نمودند لحه فرمودند که اعتقاد
خلق هیچ ثباتی و اعتباری ندارد کما یقبلون الشخص و یمیلون
الیه و یفرحون عنه فی الحال و یریدون الشخص و ینکرون عنه
فی الحال کذالك یعنی خلق چنانچه قبول کنند شخص را و میل
کنند
دل نمایند سوی او و خوش باشند از او در حال همچنان رد

اورا انکار نماند و در حال خصوص خلق و مردمان این مملکت
ازینجا ذکر در اختلاف فضل شریعت و حقیقت افتاد فرمودند
بعضی گویند شرع افضل است از حقیقت گویند کل حقیقة
ردیة الشریعه فهو الحاد و زندقه و بعضی بعکسه گویند از انکه
شارع گفته است الشریعه اقوالی و الطریقه افعالی و الحقیقه
احوالی لابد و لاجرم فعل از قول بهتر است و حال از فعل فاضلتر
و لکل من الطایفتین حجه و برهان یوصل و یولی الیه اما
بعضی محققان و بندگی مخدوم چنین گویند الشریعة افضل
من الحقیقه از انکه حقیقه از زبان عامه شنیده ایم حتی که
کافران و جوکیان را دیده ایم از ایشان سخنها حقیقت از موی
باریکتر شنیده ایم اما در شریعت زبانهاء ایشان را جز کلیل
و سمعها ایشان جز علیل نیافتیم بلکه بعضی مسلمانان باشند
که شریعت گردان عزیزان نمیگردد و ایشان زبان در سخنهای
توحید و تفرید این ور آن کشیده اند و میگویند شریعت جز
اخص خواص را نباشد و جز بزبان ایشان نرود ازینجا فرمودند
این مقربان حضرت که انبیا و اولیا اند ایشان را نظر جز بر حق نبوده است
و هر چه میگفتند و میکردند بحق میگفتند و بحق میکردند
درین مقام بودند بی سمع و بی بصر و نزدیک ایشان جز حق
هیچ چیز نبوده است سعدی گوید رحمه الله علیه بیت

ره عشق جز پیچ در پیچ نیست. بر عارفان جز خدا هیچ نیست

روز جمعه هردهم ماه مذکور سنه بعد اداء مغرب عزیز

امیر المومنین علی کرم الله وجهه این ضعیف و برادران

و عزیزان در انجا حاضر بودند ایذاء رسول الله صلی الله علیه وسلم

میرفت فرمودند دفن رسول الله صلی الله علیه وسلم درون

حجره عایشه رضی الله عنهاست وقتی علی مرتضی کرم الله وجهه

بزیارت رسول الله علیه وسلم آمده بعد زیارت بیرون نشسته

بودند چونکه در حجره باز میکردند باز می بستند اوازی می آمد

چنانچه وقت کشادن و بستن درها را می باشد همچنان

اوازی بود مرتضی ازین معنی عایشه را منع کرد و کفت هذا

در را دور کرد و چیزی دیگر بجاء در داشت و نیز روزی عایشه

مانع آمد کسی بود نزدیک قبر رسول الله صلی الله علیه وسلم میخی

زد بچوبی با سنکی اوازی بلند بر آمد عایشه کفت هذا ایذاء

رسول الله صلی الله علیه وسلم لحه ازینجا ذکر قبض روح رسول الله

صلی الله علیه وسلم و مرتضی کرم الله وجهه کرد بی واسطه عزرائیل

بود افتاد فرمودند ز انکه رسول الله صلی الله علیه وسلم را

معراج شده بود چونکه با عزرائیل ملاقات شد عزرائیل پرسید

رسول الله صلی الله علیه وسلم کفتند ابن ادر عمی تو علی چونست

و کجاست رسول الله صلی الله علیه وسلم کفتند تا با او چه کار است

ایذاء رسول الله
عایشه قال

ای عزرائیل گفت اذن می پرسیم که ترا و برادر عمی را قبض جان من کنم
و فرمان هم مرا نیست که قبض روح شما کنم و هر دو شما از مشیت من
بیرون نیند محصل سخن درین بود که اگر فاسق را پس حق تعالی توبه
میسر کند خود حیات خوب و اگر نه موت خوشتر فرمودند صاحب
قوت تصریحی کرده است و گفته والسلام روز سه شنبه تاریخ
بیست و یکم ماه مذکور وقت چاشت این ضعیف بخدمت حاضر
بود سخن درین افتاد که مرید می باید که همگی خود بشیخ خود بسپارد
و بدو حواله کند و برای خود را بوقت مایس نیز عرضه ندارد
و نگوید فرمودند خادمت شیخ نظام الدین را مریدی بود
وقتی که نقل شد مادرش برای خبر کردن پیش شیخ آمد و گفت
فلان که پیوند با شیخ داشت پسر من بود نقل شد شیخ را[ن] شنید
این تاسفی و تحزنی آمد گفتند که رحمت خدا برو باد که گاهی ما را
بفاتحه مزاحم و مشوش نشد و التماس آن نکرده لمحه ذکر ازینجا
در اختلاف صفات الله بود که عین ذات اند یا غیر فرمودند
بعضی صفات را عین ذات گویند و بعضی غیر و بعضی گویند
نه عین و نه غیر بر تقدیر اول این لازم می آید که اعیان ثلثه
عین ذات باشد و نه غیر روز جمعه بیست پنجم ماه مذکور
کمترین خدمتگاران و عزیزان و بندگان بخدمت حاضر بودند
بعد ادای نماز جمعه بر حکم معتاد فرمودند سلمه الله تعالی

سلطان ابراهیم ادهم یکبار در سواری بودند بر اسپی که سوار
سوار بودند نیکه بر پشت او بود ازان او نشنیدند که آن
دال بر ترك دنیا بود وکرة دوم بالاء بام بودند معاملتی که
شدان خود مشهورست وکذلك دو کرة دیکر در جای بدی
مخدوم میفرمودند قیاس قایس و عقیله انسان این تقاضا
کند که سلطان ابراهیم ثم از اول بار ترك مبادی و محتاج
بکرت رابع نمیشدی و باز هندکی مخدوم میفرمودند این
احتیاج جهارم کرت ازان باشد که ابراهیم شاهزاده بود
جند کرسی بادشاهی داشت یکایك از کرت اول کذاشتن
و ترك آوردن بادشاهی اشد و اصعب باشد و کرت دوم
ازان اصعبیت و اشدیت نکرد وکذلك کرة سیوم ازان بود
وکرت جهارم بالکلیه جنانکه این مرد لهی جاهی و حکمی و قدری
و سلطنتی داشت نه ابا و اجداد این مرد جنانستی که خود در ولیتی
کامل و فقیری بازل از جاه و مال بلك از کونین بود و ابا اجداد
این فقیران و درویشان بودند لهی دنیا و بادشاهی ایشان را
نبوده است فرمودند جنین آورده اند و نزی سلطان
ابراهیم ادهم تارك شدند برای بیرون آمده بیرون
آمده بودند بیرون شهر همانجا خطره آمد و الهام من الله شد
همه لشکر را کذاشتند و کسانیکه مقربان حضرت و خاصان

بودند ایشان انرا خود دور کردند وان لباسی که پادشاها
بود ازان نیز بیرون شده فوطه بستند وگلیمی برکتف انداختند
وروی بصحرا اوردند وفارغ ازین جهان وازان جهان گشتند
همانکه شاعر گوید بیت ترك مال وترك جاه وترك نام • در طریق
عشق اول منزلست • ودیگری گوید بیت چه بگوئین مینوی
مغرور • هر دو عالم بده و مبادله کن • وسلمان رحمة الله
علیه نیز بدین معنی اشارت کند بیت بهاء یکسر موی
دو عالم میدهد سلمان • هنوز این گر بدست آید متاع
رایگان باشد فرموده چونکه سلطان ابراهیم ادهم را قصد
مکه شد همه خلق مکه شنیدند از کبار وصغار که سلطان
بزیارت کعبه می آید برای سلطان همه استقبال کردند یکی
سواری از ایشان ایشانرا گذاشته پیشتر میرفت با سلطان
ان سوار را ملاقات شد او ندانست که سلطانست میداند
شاید که یکی از قافله صحبت سلطانست که پیشتر می اید سوار
پرسید که سلطان کجاست خلق مکه همه استقبال کرده
ومن پیشتر امده ام برای ملاقات او سلطان گفت کجا میروی
او مرد ملحدی زندیقی بدبختی است سوار را ازین معنی
بسیار دشوار آمد وطاقت تحمل نکرد فی الحال تازیانه بر پشت
سلطان زد وگفت او مردی چنان وچنین بزرگوارست

اورا چنین میکوئی کفت و بیشتر کذشت سلطان نفس را
کفت استقبال نیکو استقبالی است وقتی که در جهاز بودند
اهل جهاز جماعتی بسلطان بازی میکردند و نمیدانستند
که سلطانست هر یکی بدست سر سلطان را میکرفتند تپنچهاء جهاز
میزدند و اواز میامد خنده میکردند و سلطان هیچ نکفت
و ساکت میماند بعده ثم ایشانرا سیری شد و اندك رحم هم امد
کذاشتند بعده چندان افتی و بلائی و بادی و موجی دریارا
زد که دریا در شور امده و جهاز غرق شدن کرفت هر یکی از اهل
کشتی بدعا و استغفار و صلوة مشغول شدند باخود می کفتند
وتفحص میکردند که از ما سیه و فعلی ناشایسته و کار ناسزا واقع
صادر شده است که بشومیت ان خدا تعالی مارا بدین بلا کرفتار
کرده است و هلاکی در دریا نصیبه ما شده است هر یکی
باتفاقی بعد تفحص و حساب کفتند چیزی ایچنان بدی از
ما صادر نشده است جز انکه فلان درویش را رنجانیده ایم
و کرتی چند سر او را تپنچها زده ایم هر یك بالحاح و عجز و زاری
پیش سلطان امدند و کفتند که از هیچ بدی صادر نشده است
مکر انکه شمارا رنجانیده ایم و تشویش دادیم این زمان شما
از ما خشنود شده دعائی و مناجاتی بحضرت حق کنید تا
ازین بلا برهیم و ازین مهم عظیم خلاص یابیم بعده سلطان

بدعا و مناجات مشغول شدند و ازان بلا و آفت هر یک
خلاص یافتند و چنین آورده اند وقتی سلطان در مسافر
بشهری رسید که آنجا نوبت میزدند و این اواز ان نوبت آ
در دل سلطان کذشت نوبتی بود که بنام من هم ضرب نوبت
میکردند بمجرد کذشتن این خطره در دل سلطان اواز ضرب
نوبت هر چهار طرف عالم بنام سلطان بر آمد سلطان کفت
من این نمیخواهم و بدین معنی خطره من خطور نکرده است وازین
جهت نمیکویم فرمودند روزی که سلطان ازین جهان سفر
کرد اواز از هر طرف بر آمد که امان الارض در جهان نماند
وازین جهان رفت وازینجا فرمودند از تبع التابعین قامت
اخرین هیچ یکی چنین تارک دنیا نشده است و معلوم نیست
والله اعلم روز سه شنبه بتاریخ بیست و نهم ماه مذکور این ضعیف
بخدمت حاضر بود حکایتی در بین بود که حق تعالی دعوت
بسوی راه راست با انبیا داده اما هدایت نداد الله یهدی
لمن یشا و یضل لمن یشا فرمودند وقتی که این آیة فرود آمد من
یهدی الله فلا مضل له و من یضلل الله فلا هادی له بلال موالی
رسول خوش شد رقص کنان بر رسول آمد رسول بلال را
از خوشی او بپرسید بلال کفت ازان خوشم که هدایت بدست
خدا شد نه بدست تو نشد اکر هدایت بدست تو می بودی

اول مادر پدر خویش را میدادی واقربا وکسان خویش را میدادی
بمن هدایت کی رسیدی و من چون از ظلمت کفر بیرون
آمده بنور ایمان واسلام مشرف میشدم اللهم اهدنا و منا
والسلام انجا سخنی در سرزنش کردن رسول بعضی صحابه را
افتاد فرموده‌اند گاه انگاهی که رسول بعضی صحابه را بغزود
اسلام مغرور متکبر میدید تنبیهی وسرزنشی میکردند
ومیگفتند الستم ان لاتعبدوا الاصنام والحجر یعنی ایا نبید
کسانی می پرستید بتان او سنگ را از انجا بودند وقتی غنایمی
بسیار هر یکی را در جنگی پیدا شد پیش رسول اوردند کسانیکه
نو مسلمان بودند حضرت رسالت ایشان را از تقسیم دیگران
بسیار میدادند وبشاشتی نیک با ایشان میکردند ودیگران
که اول اسلام اورده بودند ایشان را کم از ایشان میدادند
بشاشت نمیکردند ایشان را ازین معنی خیلی دشوار می آمد
ومیان ایشان بعضی انصاریان نیز بودند وچندی دیگران
هم عقب پیغامبر میگفتند که هنوز ما از دست خون
وانشسته ایم وتیغهای ما هنوز بخون الوده است ودین
باشد که ما اسلام اورده ایم ومسلمان نیز درین زمان که
ایشان اسلام اورده اند ونو مسلمان شده اند برایشان رسول
چندین معاملت وبشاشت میکند که با ما نمیکند وغنایم

بسیار بدیشان میدهند رسول الله صلی الله علیه وسلم
شنیدند که چندین انصاریان و دیگران چنین میگویند
وازین ناخوش اندیشا ز اطلبیده تسکین دل ایشان کرد و گفت
که من با ایشان ازان معاملتی و بشاشتی دارم و میکنم و غنایم
بسیار بدیشان میدهم که ایشان مولا اسلام اند درین
زمان در اسلام امدند تا ایشان ازان معاملتی و بشاشتی
رغبتی و میلی و صدقی و عقیده در اسلام بیشتر کنند و با خوشی
خاطر و با غنایم بسیار در خانها خویش روند تحقیق سخن در خاطر
بندگی مخدوم قدس الله سره العزیز بود فرمودند وقتی که بندگی
مخدوم از دهلی آمده قریب کلبرکه که رسیدند موضعی مخصوصی
که چنچولی نام است انجا فرود آمده میخ اسشد که درون شهر در
آیند خلق کلبرکه از اکابر و اشراف و اراذل و کاسبان هر یک
برای ملاقات بندگی مخدوم آمدند از اکابر و اشراف بسیاری
که بر پای بندگی مخدوم افتادند این کاسبان بیچارکان را امکان
قدم بوسی نبود این هر یکجا اهل طایفه طایفه بیرون
صحرا بسر راه بندگی مخدوم منتظر ایستادند بامید انکه بالکی
مخدوم باین راه خواهد گذشت ما پابوسی کنیم میان ایشان
طایفه کانکران نیز امید این علاحده ایستاده بودند میان
ایشان مولانا داود نام بس کانکر بود در خاطرش این آرزو

افتاد که مرید بندگی مخدوم شوم بتوجهی تامی و عقیدهٔ خالصه
این طمع بربست فجاءت بغتة بالکی بندگی مخدوم همدران راه
میگذشت بندگی مخدوم بنظر مبارك بسوی هر یکی نگریستند
و دیدند و بدست مبارك اشارتی کردند طایفه که نگران
خدمت کردند فرمودند بکسی از ملازمان خویش که میان
فلان جوان که ایستاده است اشارت بمولا داود کردند و گفتند
که او را بگو که من از اینجا که بروم و جائی که قرار خواهم گرفت تو آنجا
بیا من ترا مرید خواهم گرفت بشنیدن این مولانا مذکور سر بر زمین
آورد اعتقاد و رغبت کامل گشت القصه بعد از فرود آمدن
بندگی مخدوم مولانا مذکور بیعت بر بندگی مخدوم کرد بشرف
ارادت مشرف شد فرمایشی که در اول ارادت آمده کردند بعد ان
اوراد اند مولانا مذکور بعد چند روزی اوراد مرتب بجا آورد
بعد ان بندگی مخدوم تلقین ذکر ذو حلقی کردند بزیارت
پیران که رفته بود فتحی و فتوحی نیز مولانا مذکور را شد و آن
این بود که پیش بندگی مخدوم خود عرض میکرد که بنده بندگی
مخدوم در اثناء زیارت بود که می بینم مردی یکتا پوشی
ریش درازی طویل القدی آمد چهار تنگ و دو صد برگ
خوب بر دست من داد و گفت این بر سید محمد بده این
بگفت و رفت من متعجب شدم و گفتم این مرد کدامیست

ونغرله غیر هنگام از نجاست همه اورده پیش بندگی مخدوم دست
بعده بندگی مخدوم فرمودند که ای داود میدانی آن کدام
شخص بود آن خواجه خضر بود که بدین ترا نمود ارشد و
رفت فرمودند از نجا ذکری در صحبت و اخوت افتاد فرمودند
مولانا داود را با خواجه احمد بندگی مخدوم اخوت داده
بودند و فرموده بودند در صحبت خواجه احمد باش از انکه
صحبت اصل کار ست کما یعنی مثل الاخوین اذا التقا مثل
الیدین یغسل احدیهما الاخری اذا التقا کذلك و مولانا
محمد و بکر را با قاضی سراج الدین چنانکه رسول الله صلی الله
علیه وسلم نیز بعضی صحابه را با بعضی مواخاه و مصاحبه
داده بودند و بعد نقل مولانا رو بکر قاضی سراج الدین
چنان و حزن و گریه میکردند گویا که بدری باشد که پسری
مرده است یا پسری است گویا که پدری مرده روز سه شنبه
بتاریخ سلخ شهر مذکور سنه این ضعیف بخدمت حاضر
بود ذکر مصاحبت میرفت فرمودند صاحب قوت او را ست
و گفته قال ابو جعفر محمد ابن علی ابن جعفر ابن محمد رضی الله
عنه لا تصحب من الناس خمسة و اصحب من الشیب الکذاب
فانك میت علی عنه و هو مثل السراب یقرب منك البعید
و یبعد منك القریب و لا احمق فانك لست منه علی شیء یرید

ان ينفعك فيضرك والبخيل فانه يقطع بك احوج ما تكون اليه
والجبان فانه يسلمك ونفسه عند الشر والفاجر فانه يبيعك
باكله او باقل منها قلت وما اقل منها قال الطمع فيها با تمام روز جمعه
دوم ماه شوال اين ضعيف بخدمت حاضر بود ذكري در تهديد
اقربا واهل بيت افتاد فرمودند صاحب قوت در قوت اورده است
قال الله عز وجل لنبيه صلى الله عليه وسلم في عشيرته فان
عصوك فقل اني بريء مما تعملون فرمودند با زخود سوال ميكنند
وجواب ميكويد ولم يقل اني بريء منكم للحمة النسب فقد قيل
ان الصداقة لحمة كلحمة النسب قيل لحكيم من احب اليك
اخوك او صديقك قال انما احب اخي اذا كان صديقي وقد
كان الحسن يقول كم من اخ لك لم يلده امك وانشد بعض الادبا
شعر كم صديق عرفته كصديق ؛ صار اخفى من الصديق العتيق
ورفيق رايته في طريق ؛ صار عندي هو الصديق الحقيق
فلذلك قيل القرابة يحتاج الى موده والموده لا يحتاج الى قرابة
از شيخ المحبة سخن در تقوي ميرفت وقتي رسيد طعامي براي فرمودند
بشر حافي وخواجه معروف كرخي فرستاد فقد قيل المعروف
وقد ردو رمي البشر الحافي وخواجه معروف طعام خورد وبعد
ان كشف للبشر الحافي كان في مقام التقوي وكون في مقام
البسط يعني بشر در مقام تقوي است از ان طعام زيبا رد كرد

۲۰۲ ومن در مقام فراخی ام هرچه غیب رسد بخورم ازینجا فرمودند
وقتی خواهر بشر حافی خواجه معروف را بپرسید که من ریسمانی
می تابم در شبها و در خانه من چراغی نیست وزراء خلیفه که بر خانه
من میگذرند از هلال و مشاعله ایشان روشنائی در خانه
من زمانی چند می باشد و من بدان ریسمان می تابم چون است
رخصت شرعی هست یا نه خواجه معروف را معلوم نبود که این
خواهر بشر حافی است خواجه معروف بپرسید که تو کیستی از آنکه
این غوریست سخن باریک و از تقوی بپرسید عورة مذکور گفت
که من خواهر بشر حافی ام خواجه معروف گریست و گفت هر آینه
این ورع و تقوی از دودمان او آید ازینجا فرمودند بندگی
مخدوم میفرمودند باریکی در دین محمد بحدیست که از سر موی
باریکتر است والله اعلم روز جمعه نهم ماه مذکور کمترین خدمتگاران
١ و خدمت برادرم بزرگ میان احمد مد الله عمره بجماعت
شریف و محضر لطیف حاضر بود بعد اداء نماز جمعه در مسجد
روضه مرضیه حضرت بندگی مخدوم آمده بر حکم معتاد
بر سر سجاده جلوس فرموده بودند و بعضی عزیزان یاران مجلس
نیز حاضر بودند حکایت در معامله رسول با منافقان و ستر
حال ایشان کردن بندگی مخدوم افتاد فرمودند سلمه الله تعالی
هر یکی صحابه رضی الله علیهم اجمعین پیش رسول آمده از خبر

نمی رسیدند اما حذیفه جز نفس و بلکی از رسول ا
م از رسول الله صبر عالم بمنافقات داده بودند و حال
منکشف کرده بودند انچه فرموده جماعتی از کفار
بزبان اسلام آورده بودند اما در دل ایشان شکی و ریبی
بوده است و پیش رسول آمده اند که ما رسول الله میگفتند
نمیدانستند که در قلوب ایشان نفاق و شک است
حق تعالی گفته است فی قلوبهم مرض فزادهم الله مرض
و مرض دل عبارت از شک و نفاق است و بر حال ایشان
اطلاعی نبوده است جز آنکه رسول صلی الله علیه باشا
صحابه که نمیدانستند دیگران از حال ایشان خبری
با ایشان وصلتی و پیوندی و نکاحی و عقدی میشد
ایشان از پیغمبر دیدند انچنانکه مخالفم را دفع شر و ا
بوده است میفرمودند که حال نکاح فرزندان ایشان
مسلمانان چه بوده است و حال ذبیحات ایشان چه
حال ایشان بر صحابه و مسلمانان دیگر حضرت رسالت
بوده است از انکسی را بر حال ایشان اطلاعی نشد و
چنانکه ظاهر ایشان اتباع اسلام و رعایت رسوم د
نیز پنج ذکر نماز ها بر جنازه ها ایشان بود فرمودند کسی
که میمردی در عهد خلافت امیرالمومنین عمر و کسی

ومن در مقام فراخی ام هرچه غیب رسد بخورم از انجا فرمودند
وقتی خواهر بشر حافی خواجه معروف را پرسید که من ریسمان
می تابم در شبها و در خانه من چراغی نیست وزراء خلیفه که بر خانه
من میگذرند از بالا و مشاعله ایشان روشنائی در خانه
من زمانی چند می باشد و من بدان ریسمان می تابم چون است
رخصت شرعی هست یا نه خواجه معروف را معلوم نبود که این
خواهر بشر حافی است خواجه معروف پرسید که تو کیستی از انکه
این عورت سخن باریک و از تقوی پرسید عورة مذکوره گفت
که من خواهر بشر حافی ام خواجه معروف گریست و گفت هر اینه
این ورع و تقوی از و وار خانه او باید آنچنان فرمودند بندگی
مخدوم میفرمودند باریکی در دین محمد بحدیست که از سر موی
باریکتر ست والله اعلم روز جمعه نهم ماه مذکور کمترین خدمتگاران
و خدمت برادرم برک میان احمد مد الله عمره بخدمت
شریف و محضر لطیف حاضر بود بعد اداء نماز جمعه در مسجد
روضه مرضیه حضرت بندگی مخدوم آمد بر حکم معتاد
بر سر سجاده جلوس فرموده بودند و بعضی عزیزان یاران محمدی
نیز حاضر بودند حکایت در معامله رسول با منافقان و ستر
حال ایشان کردن بندگی مخدوم افتاد فرمودند سلمه الله تعالی
هر یک صحابه رضی الله علیهم اجمعین پیش رسول آمده از خیر و شر

121

می‌رسیدند اما حذیفه جز حذیفه وبدی از رسول نمی‌رسیدی
هم از زبان رسول الله نیز علم بمنافقات داده بودند وحال ایشان را
بر او کشف کرده بودند از بهر آنکه فرمودند جماعتی از کفار بودند
بزبان اسلام آورده بودند اما در دل ایشان شکی و ریبی و انکاری
بوده است و پیش رسول آمدندی آنکه رسول الله میگفتند و رسول الله
نیز میدانستند که در قلبها ایشان نفاق و شک است هم
حق تعالی گفته است فی قلوبهم مرض فزادهم الله مرضا
و مرض دل عبارت از شک و نفاقست و بر حال ایشان کسی را
اطلاعی نبوده است جز آنکه رسول الله صلی الله علیه وسلم بایشان چندی
صحابه کبار میدانستند دیگران را از حال ایشان خبری نبوده
با ایشان وصلتی و پیوندی و نکاحی و عقدی میشد و مذهب حاضر بود
ایشان از میخوردند آنجا بنکی مخلوم را به غدر و اشکالی
بوده است میفرمودند که حال نکاح فرزندان ایشان با فرزندان
مسلمانان چه بوده است و حال ذبایح ایشان خبیث و دیگر
حال ایشان بر صحابه مسلمانان دیگر حضرت رسالت مصطلحی
بوده است از آنکسی را بر حال ایشان اطلاعی نشد و نبوده است
حال آنکه ظاهر ایشان اتباع اسلام و رعایت رسوم دین میداشتند
ثم اینجا ذکر نمازها بر جنازه‌ها ایشان بود فرمودند کسی از ایشان
که بمیردی در عهد خلافت امیرالمومنین عمر و کسی اگر برای

کذاردن نماز جنازه ایشان عمر را حاضر کردی عمر رضی الله
نماز بر جنازه ایشان نکذاردی تا حذیفه را بپرسیدی اکر او
کفتی این مسلمانست منافق نیست میکذاردی و اکر میکفتی
که منافقست نمیکذاردی بالجمله ازینجا ذکر حرام شدن خمر
بموافقت رای عمر بود فرمودند در آنکه شرب خمر مجوز بود
و ممنوع نبوده است بعضی مسلمانان که بدین مباشر میشدند
وازان بسکر آمده میان خویش شر و شوری میکردند
ازین معنی عمر خوش نیامدی و پیش رسول آمده کفتی
که اکر خمر ممنوع و محرم شود خوب آید تا مسلمانان میان
خویش بجنک و خصومت نباشند بعد کفتن عمر این آیة
فرود آمد لا تقربوا الصلوة وانتم سکاری یعنی نزدیک
نباشید نماز را دران حال که شما مستید رسول صلی الله علیه
وسلم عمر را بفرحت و خوشی کفت اینک عمر چیزیکه
تو میخواستی بدان جبرئیل این آیة فرود آورده است
کفت و خواند عمر کفت حرمت محض و منع مطلق میخواهم
بعد کفتن این چند روز این آیة برای حرمت محض و منع
مطلق فرود آمد انما الخمر والمیسر والانصاب والازلام
رجس من عمل الشیطان فاجتنبوه لعلکم تفلحون بفرود
آمدن این آیة عمر را تسکین تامی و خوشی حاصل شد اینجا

اینجا کویند جز این تحریم محض و منع مطلق کرت اول شد
احتیاج بکرت دوم شد ازانکه از فعل عادی بیکبارگی
کشیدن صعوبتی و دشواری دارد نیم ازان وقت صلوة
خمس ممنوع شد و بعضی بدین آیة استدلال و تمسك بحرمت
محض و منع مطلق کنند ازان اوقات مختلفه بیکدیگر پیوسته
و سکر بیهوشی یك وقت بدیگری وقت میکشد و کذلك یکی
بدیگری کشد وقت فجر بچاشت کشد و چاشت بظهر کشد
و کذلك الظهر بعصر و عصر بمغرب و مغرب بعشا و عشا بفجر تمام
روز میشود لابد و لاجرم حرمت محض و منع مطلق هم
از کرت اول معلوم و مفهوم شود هم اینجا ذکر عدل عمر رضی الله
عنه میرفت فرمودند امیر المومنین عمر همیشه بر کتف
دره داشتی میکردیدی در بازارها هر جا که نامشروعی
ممنوعی محرمی دیدی همانجا بدست خویش دره زدی و تقریر
بر دفع آن کردی بر حکم این حدیث من رای منکم منکرا
فلیغیره بیده فان لم یستطع فبلسانه و ان لم یستطع فبقلبه
و ذلك اضعف الایمان عمل مینمودند مع هذا صاحب خیل
و لشکر بود و دستکه و امیری داشت هزار اسب در خانه دوازده
بود که در پایکاه عمر علف خوردند وقتی حصاری از
کافران بود عمر لشکر فرستاد و نامزد کرد بعضی صحابه

نیز بودند آنجا رفته و جنگ کرده فتح حصار گشت غنایم بسیار

والفاخت بسیار دست داد هر یک لشکر و صحابه از غنایم

و اسپان و اقمشه و زر بر گشته از آنجا باز گشتند بر عمر

آمدند عمر دید که صحابه فربه گشتند و تغیر کسوت کرده‌اند

می پوشیدند کرده صوف و سقرلات پوشیده عمر رضی

الله عنه را خوش نیامد و گفت غیرتم سیر تکم و باز

گردانیدند روز چهارشنبه چهاردهم ماه مذکور کمترین خدمتگاران

حاضر بود و مولانا نور الدین پسر قاضی سراج الدین خادم

بندگی مخدوم و مولانا حسام الدین بود فرمودند روزی

که بندگی مخدوم خواجه احمد را مراقبه وراء الورا فرمودند

یعنی والله من ورائهم محیط باز گردانیدند خدمت

میان بره پیش در خانقاه بندگی مخدوم ایستاده بودند که

خواجه احمد از پیش بندگی مخدوم باز گشته می آمد نخواستند

دانستند که بندگی مخدوم خواجه احمد را مراقبه وراء الورا فرمودند

خواجه احمد آمد دست بوسی میان کرد خدمت میان بره

گفتند خواجه احمد ترا بندگی مخدوم مراقبه وراء الورا فرموده‌اند

نیکو هشیاری بیشتر چه بلا در بلا و حشت در وحشت تاریکی

در تاریکی نیست هر چه تو بینی و هر چه تو تصور کنی و آنچه در فهم

تو آید للحق وراء ذلک لاحد له و نهایة لجنابه الی عمیقی که

که نهایت آن جز هفتم طبق نباشد وسنکی زادران فروکذاری
چون فرود رود و از انهایتی وحدی نباشد بعد مراقبه
وراء الوراء مراقبه استوا فرمایند و آن اینست الرحمن علی
العرش استوی بختی این دو بهره بذوق تمام بر زبان راندند
وخواندند بلکیتی ونفی کی تمود هادی سلی حجم کجا لاوی
سون مثال الوزان روتی سون نجای سون ز مو حضرت دند
بندکی مخدوم بر قوت القلوب در موضعی مخصوص نوشته بلند
از ینجا این مصراع خوانند مصرع دلم در مکتب عشقت گرفتار
درد میخواند والسلام روز جمعه شانزدهم ماه بعد اداء
جمعه بر سجاده مشیخت و وساده مکرمت جلوس فرمودند
این ضعیف و اندکان و عزیزان هر یک بر حکم معتاد حاضر
بودند حکایت در اسلام آوردن عمر رضی الله عنه و تقویت
کرفتن دین بسبب اسلام عمر رضی الله افتاد فرمودند رسول الله
تعالی وقتی که عمر اسلام آورد اسلام را تقویتی شد
بسیاری از کافران از عمر ناخوش شدند و آن چستی و
شوکتی که ایشان را بود آن نماند و رسول الله صلی الله علیه و سلم
را بسبب این خوشی بسیار حاصل شد و از حضرت حق تعالی
مر مومنان را فرمایش شد هر که از عمر راضی من از و راضیم و
بر هر که عمر خشم دارد من هم برو خشم دارم از ینجا فرمودند

مظاهر شوید که در عمر چه کرمست واین روافض خذلهم الله

این صحابه کرام را گویند ودشمن دارند روز پنجشنبه بتاریخ

بیست ودوم ماه مبارک کمترین خدمتکاران وعزیزان بخدمت

شریف حاضر بودند سخن در ارادت الله بحکم یفعل الله ما یشاء

وبحکم ما یرید میرفت فرمودند اگر کسی بر حضرت بندگی

مخدوم آمدی وعجزی والحاحی میکردی ومیگفتی که فلان

پسر من یا دختر من یا مادر من یا پدر من یا کسی دیگر از اقربا مرا

مرضی صعب دارد حضرت بندگی مخدوم البته جان کنند

دعا بخواهند برای او تا او ازین مرض برهد وخدا او را

حیاتی بدهد اگر حیات او وصحت او محبوب بودی خود او را شفا

میفرمودند واگرنه او را میگفتند که ای عزیز حق تعالی مرا

شیخی داد اما خدایی خود نداد فرمودند این مردمان که درین

زمانه معجزه پیغمبر وعیسی وموسی میخواهند وهر چیز که ما

بخواهیم بدعای شیخ آن قبول افتد از زمان شیخ باشد وما

بر اعتقاد داریم مرتضی کرم الله وجهه فرماید عرفت ربی

ربی بفسخ العزایم اگر اجابت دعا فی کل حین وزمان بودی

پس چرا مرتضی چنین گفتی وابراهیم ادهم رحمة الله علیه

در قول عز من قایل ادعونی استجب لکم گفتی که ما این یافتیم

بسیار چیزها باشد که سالها برجاء آن وارادت آن ایم وآزان

ومشقتها و ریاضتها و مجاهدها کشیم اما هیچ ازان بدامن
من نیستند هم ازینجا فرمودند روزی حضرت بندگی مخدوم
زیارت خدمت میان بره میکردند هم در اثناء زیارت حضرت
میان لهن بخدمت بندگی مخدوم عرضه داشتند و گفتند
که در شهر امساك باران شده است حضرت بندگی مخدوم
بخواهند از حق تعالی که دور شود و باران بارد حضرت
بندگی مخدوم فرمودند اگر دعا بار اثری و تاثیری میبود
این را حاجت شدی و اشارت بسوی قبر میان بره کردند
حضرت میان لهن بجواب پیوستند و گفتند رسول الله
صلی الله علیه وسلم از حضرت رب العزت سه چیز خواست
یکی آنکه در همه عالم یکبار قحط نباشد دوم آنکه وبا نیز در همه
عالم یکباری نباشد بشهری باشد و بشهری نه و سیوم آنکه
مقاتله میان مسلمانان نشود دو اول بحضرت رب العالمین
قبول افتاد و استجابت شد و خواست سیومی حضرت
رسالت مستجاب نشد هرگاه که ارادت حبیب الله که خلق
و عالم و افلاك برای او باشد لولاك لما خلقت الافلاك در
شان او بود گاه بارادت الله متعلق شد مستجاب کردند
گاه نشود ارادت عبد اگر ارادت الله موافق افتاد پس دعا
این مقبول و اگر نه استجابت دعا از کجا و لهذا بعضی بزرگان

از حق تعالی چیزی نخواهند مراد خویش را بر مراد او تعالی

بر نبندند بلک مراد خویش را فداء مراد او کنند روز یکشنبه

غره ماه ذی الحجه کمترین خدمتکاران کاتب حروف بخدمت

حاضر بود ذکری در ورد و ادعیه که روز و شب آمدست

میرفت فرمودند صوفی را اگر وردی و وظیفه روز نماند

بسبب چیزی در ان بجا آرد و کذلک اگر چیزی از شب مانده

باشد در روز ادا کند برای این معنی این آیه خوانده‌اند

وَجَعَلْنَا اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ خِلْفَةً لِمَنْ أَرَادَ أَنْ يَذَّكَّرَ أَوْ أَرَادَ

شُكُورًا از اینجا ذکر کشف ارواح و کشف قبور میرفت فرمودند

هر کرا کشف ارواح باشد البته او را کشف قبور باشد

کسی را که کشف قبور بود لازم نیست که کشف ارواح شود

هم از اینجا فرمودند از کاری که ممنوع و مشایخ بیدا کردند برین آیه

تمسک کنند لا تدخلوا من باب واحد وادخلوا من ابواب

متفرقه مقید بیک خبر نباشد از هر جه ذوق و روح و راحت

باشد همان املازمت کنند و مکرر گویند اگر ذکر ذوقی

دست داد خود فبها و اگر نه در مراقبه باشند و کذلک

اگر از مراقبه فتحی نشد در ذکر باشند بهر در میروند و از هر دریچه

و از هر دریچه و از هر غرفه خواهند مشاهدهٔ جمال معشوق

کنند یعنی سخن در فضل حضرت میان بره میرفت فرمودند

حضرت میان بیره را مرض شده بود در مرض خویش با قاضی
فخر الدین میگفتند که مولانا چه خواهی پرسید مرد مرد منتهی
میشود از بیشتماه حق ساعة فساعة که میشود که جزئی
خوردی زحمت چونست وحال آنست که هرچه میکند
خود و هر بلائی که نامزد میشود امران خود است و موجد الم
و دزد خود است مقام دم زدن نیست القصه بعد نقل
سید تاج الدین حضرت میان را در خواب یا مراقبه دیدند
پرسیدند که حق تعالی با شما چه معامله کرد حضرت میان
فرمودند داری سید قربتی و منزلتی عند الله دارم و نسبت بنده
اما ظنونها و رجائی که داشتم جز ظن فقط و رجاء محض نبوده است
درگاه بی نیاز نسبت سر بر آوردن نیست الربوبیه باقیه لا تزول
والعبودیة ثابتة لا ترتفع ازین معنی شبلی رحمه الله علیه
نشانی یافته است بعد نقل خواجه شبلی کسی پرسید خدای
تعالی با شما چه معامله داشت و چه کرد گفت کجا افتاده اید
و چه میگوئید هر همه را بدین محبسه کردند از جنید رحمه
الله نیز بعد نقل او کسی ازین معنی پرسید جواب داد
همه طاعات و عبادات ما در درگاه او بتار موئی برسته اند
و از آن هیچ ما را بکار نیامد مگر دوگانی که قبل الصبح میگزاردیم
وخاتم الانبیاء را تو محی و تنبیهی شود و لو شئنا لبعثنا فی کل قریة

نظیر ازینجا چشم مبارك پر آب کردند و فرمودند حال ایشان نسبت
باقی خود در کدام حساب اند چنانکه شیخ سعدی گفته است
بیت سبحان خالقی که صفاتش ز کبریاست بر خاك عجز
می فکند عقل انبیا • شیخ عمید بمی گاه گاه در حالت خویش
میگفتی عند الله کار بروی دیدگی نیست و بر شوت نیست
هر چه کنند همان یابند جزاء الحسنه حسنة وجزاء السیئة سیئة
ازینجا ذکر در شروع کردن هر دو پسران بندگی در تعلم و تصوف
افتاد فرمودند میان بره که در تصوف شروع کنند بواسطه
خدمت میان لهره و کذلك خدمت میان لهره که در تعلم
شروع کنند بواسطه خدمت میان بره ازینجا فرمودند
یکسال هر دو برادران بعد مجهش بندگی مخدوم بی ناغه
خواب و واقعه خود میگذرانیدند بعد بندگی مخدوم
منع کردند فرمودند شما نیك شدید تعبیر واقعه خویش
میتوانید که درین زمان هر روز میگذرانید گاه گاهی بگذرانید
فرمودند مولانا فقراء دانشمند در دهلی بود هر دو برادران
یك گروه هر روز پیش رفتند پیاده و میخواندند تا زوال
بندگی مخدوم منتظر میبودند طعام نمیخوردند تا آنکه
هر دو برادران بیایند فرمودند در لکنهوری بندگی
مخدوم را تهاء تنك میبودند و ناخورش گوشت بخورد

میبودی همان میخوردند نه انکه طعام مکلف بود و میخوردند
روز جمعه بتاریخ ششم ماه مذکور کمترین خدمتکاران
بخدمت حاضر بود سخن در بست اعتقادی مریدان میرفت
فرمودند وقتی مولانا مقتدی مرید خدمت شیخ نصیر الدین
پیش شیخ عرضه داشت که چنانچه مریدان خدمت شیخ
فرید الدین در مطبخ شیخ پشتوارها هیزم بر سر کرده می آوردند
اگر اشارت شیخ شود مرید شیخ هم در مطبخ شیخ پشتوارها
هیزم بر سر کرده آرند شیخ فرمودند مولانا کجا افتاده اند
آخر زمان شده است کجا مریدان صادق و مخلصان واثق
مانده اند میترسم که مریدان من گواهی دهند بگویند که پیر ما
خون کرده است بندگی مخدوم زاده ملفوظ خود فرمایند
هر شیخی که خود را دانست من شیخ ام و مریدان و کسان بر من
اعتقاد دارند و بعد من بفرزندان من کار خواهند آمد
خطا کرده باشد از انکه امت محمد مصطفی صلی الله علیه وسلم
بفرزندان او چه کردند حسین پاره پاره کردند و اگر مثلا
ان شیخ در خانه مریدی یا معتقدی رود کرت اول حق شیخ
وبشناسی و چیزی پیش آوردن نماید کرت دوم از ان کم
کرت سیوم خود از ان کمتر بلکه ملاقات نکند بچیزی پیش
آینده روز چهارشنبه هژدهم ماه مذکور کمترین بندگان کاتب حروف

نظیر از ینجا چشم مبارك پر آب کردند و فرمودند حال ایشان نسیم
باقی خود در کدام خواب اند چنانکه شیخ سعدی گفته است
بیت سبحان خالقی که صفاتش ز کبریا بر خاك عجز
میفکند عقل انبیا: شیخ عبد یمنی گاه در حالت خویش
میگفتی عند الله کار بروی دیدکی نیست و بر شوت بهم نیست
هر چه کنند همان یابند جزاء الحسنة حسنة وجزاء السیئة
از ینجا ذکر در شروع کردن هر دو پسران بندگی در تعلم و بصوت
افتاد فرمودند میان بره که در بصوت شروع کنند بواسطه
خدمت میان لهره و کذلك خدمت میان لهره که در تعلم
شروع کنند بواسطه خدمت میان بره از ینجا فرمودند
یکسال هر دو برادران بعد فرهش بندگی مخدوم بی ناغه
خواب و واقعه خود میگذرانیدند بعده بندگی مخدوم
منع کردند فرمودند شما نیك شدید تعبیر واقعه خویش
میتوانید کرد این زمان هر روز میگذرانید گاه گاهی میگذرانید
فرمودند مولانا فقراء دانشمند در دهلی بود هر دو برادران
یك گروه هر دو نمیگفتند پیاده و میخواندند تا زوال
بندگی مخدوم منتظر میبودند طعام نمیخوردند تا آنکه
هر دو برادران بیایند فرمودند درکنند برین بندگی
مخدوم ناتمام تنك میبودند و ناخوش گوشت نمیخورد

میبودی همان میخوردند تا آنکه طعام مکلف بود و میخوردند
روز جمعه بتاریخ ششم ماه مذکور کمترین خدمتکاران
بخدمت حاضر بود سخن در سست اعتقادی مریدان میرفت
فرمودند وقتی مولانا مقتدر مرید خدمت شیخ نصیر الدین
پیش شیخ عرضه داشت که چنانچه مریدان خدمت شیخ
زید الدین در مطبخ شیخ پشتوارهاء هیزم بسر کرده می آوردند
اگر اشارت شیخ شود مرید شیخ هم در مطبخ شیخ پشتوارها
هیزم بر سر کرده آرند شیخ فرمودند مولانا کجا افتاده اند
آخر زمان شده است کجا مریدان صادق و مخلصان واثق
مانده اند میترسم که مریدان من گواهی دهند بگویند که پیر ما
خون کرده است بندگی مخدوم نیز در ملفوظ خود فرماید
هر شیخی که خود را داند من شیخ ام و مریدان و کسان بر من
اعتقاد دارند و بعد من بفرزندان من کار خواهند آمد
خطا کرده باشد از آنکه امت محمد مصطفی صلی الله علیه وسلم
بفرزندان او چه کردند حسین پاره پاره کردند و اگر بنده
آن شیخ در خانه مریدی یا معتقدی رود کرت اول حرمت
و بنشانند و چیزی پیش آوردن تا یکبارگی کرت دوم از آن کم
کرت سیوم خود از آن کمتر بلک ملاقات نکنند بچیزی پیش
آینده روز چهارشنبه هردهم ماه مذکور کمترین بندگان کاتب حروف

وعزیزان دیگر بخدمت حاضر بودند ذکری در اختلاف
فضل جهادین و در تسمیهٔ اکبریه و اصغریه ایشان میرفت
فرمودند وقتی مولانا فخر الدین زرادی را با محمد ظالم لمتی مکا
و مباحثه رفت مدعا سلطان این بود که غزا جهاد اکبرست
و مجاهدهٔ نفس جهاد اصغرست و مدعاء مولانا فخر الدین زرادی
بعکسه بوده است فریقین حجتی و برهانی بر مدعاء خویش
می آوردند هم در اثناء این مولانا مذکور آغاز کرد و گفت غزا
سبعی بیش نیست یعنی درندگی و ددکی است ملک نام دبلا
خواصی بوده است محمد ظالم او را بسر خوانده بود بر سر سلطان
ایستاده بود سلطان با او روکرد و گفت میدانی مولانا چه میگوید
و ازین سخن چه مراد میدارد سبعی است یعنی سگی است
القصه بطول انجامید مولانا مذکور را سلطان نیفتاد قصد سفر
مکه شد مولانا فخر الدین بمکه روان شد در جهاز بودند
که آفتی و بلائی جهاز را رسید جهاز غرق شدن گرفت مولانا مذکور بود
جامه های ملبوس خدمت شیخ نظام الدین که بود همه را
بوشید و سر در سر انگشت آورد بحکم الله تعالی جهاز غرق شد
جان بجان جهان سپرد مصرع رضینا قسمة الجبار فینا
روز چهار شنبه بیست و پنجم ماه مذکور ذکر در قصد کردن
بادشاه دهلی هلاکت خدمت شیخ نظام الدین را بود فرمودند

128

در دهلی کسی بادشاه خراسانی شده بود او را قصد افتاد
که خدمت شیخ نظام الدین را بکشم با بعضی مقربان خویش
مشورتی هم کرد ازین معنی ایشان گفتند همه خلق دهلی
مریدان و معتقدان ایشان اند هرگز نخواهند کشت
سلطان چند نفران از قصبه ارانید برای کشتن شیخ عزم
کرد وزیری مریدی خدمت شیخ بود او ازین معنی پیش
شیخ گفت و آگاهانید شیخ گفتند او ظالم است هرگز بر من
غالب نخواهد آمد باز روزی گفت بندگی شیخ متوجه خدمت
شیخ فرید الدین باشند شیخ گفتند امروز پنج سالست
که بندگی شیخ را در خواب ندیده ام روز جمعه بیست و
هفتم ماه مذکور کمترین خدمتکاران در مجلس شریف
حاضر بودند و بعضی عزیزان نیز بودند ذکر در اختلاف و
کثرت مذاهب میرفت فرمودند قبل از تقریر مذاهب اربعه
مذاهب بسیار بودند و هر یکی مذهب خود داشت چنانکه
صاحب ثوری و سفیان بر مذهب خود بودند اتباع و تقلید
نداشتند رخصت از دل میجستند بر هر چه دل فتوی دادی
همران اقدام مینمودند و هر چه احوط بودی بدان روی اوردند
چنانکه گویند الصوفی لا مذهب له اشارت بدین معنی میکند
درین زمان مذاهب اربعه مقرر گشته اند هر که ازین مذاهب

اربعه پیرو نشد او را زندیق نامند مع هذا که سد باب اجتهاد
نیست بعد رسول الله صلی الله علیه وسلم مذاهب هفتاد
چند شدند هر همه در هاویه ضل واضل الا واحدة منها
هی اهل السنة والجماعة از آنجا ذکر مقامها، امام اعظم و امام
شافعی استاد فرمودند ائمه اربعه هر یکی را مقامی و قربتی
عند الله بوده است چنانکه گویند امام اعظم مقام قطب داشت
وامام شافعی مقام اوتادی داشت وکذلک حنبل ومالک
بمقامی مخصوص بودند روز جمعه بتاریخ چهارم ماه محرم
سنه سبع وثمان مایه کمترین خدمتکاران بخدمت حاضر
بود حکایت در فضل خدمت شیخ فریدالدین میرفت
فرمودند بندگی مخدوم میفرمودند در حق خدمت شیخ
فریدالدین بعد از او که بود که خواهد بود درین زمان
خود آخر زمانه است بعد که رسد وقتی که بندگی مخدوم
بزیارت شیخ فریدالدین رفته بودند شیخزاده نورالدین
فرزند شیخ بود از جامه ملبوس شیخ قطعه پیراهنی
از سینه شیخ فرود آورده بجای تشریف و تبرک پیش
بندگی مخدوم آورد و گفت کالای دنیاوی نزد پیش شما او را
اعتبار نیست نزد پیش شما مانند یک ما بعد کلام الله و احادیث
رسول الله صلی الله علیه وسلم جز پیر و شیخ فایق و بالا

نیست مانیم ازین جهت هرچه نزدیک ماهم تر و فایق تر بود
پیش شما آورده ام بندگی مخدوم جامه شیخ بر سر کرده گرفتند
آنجا فرمودند بندگی مخدوم وقت نقل نصیحت کردند
که این جامه شیخ را بهمه فرزندان من بعد من تقسیم کرده
بدهند که المیراث بعده آنجامه بدست کسی قربتان ازان ما ماند
او بر خود داشت آخر الامر بر وهم نماند و فوت شد وقتی
در اجهودن بندگی مخدوم را قصد افتاد که شبی در گنبد شیخ
باشیم پیش شیخزاده نورالدین گفتند که من چنین میخواهم
ایشان گفتند خوند میر را معلوم نیست ازان روز باز که حضرت
شیخ را آنجا دفن شده اند کسی تمام شب در گنبد شیخ نمانده است
اما چونکه شما میگوئید جای رد نیست قبول کردند و بعد
بندگی مخدوم کلید گنبد شیخ دادند رفتند دران شب
تمام شب بندگی مخدوم درون گنبد شیخ مشغول بودند
بعد دمیدن صبح شیخزاده مذکور که بیامد چه می بیند
بندگی مخدوم قطره قطره و پاره پاره شده افتاده اند شیخزاده
پای بیرون آمد و دانست که کسی بندگی مخدوم را کشته
رفته است بعد زمانی باز که درون گنبد در آید چه بیند
که بندگی مخدوم لباس شیخ پوشیده گوشه گرفته درون
گنبد نشسته اند در جا وقتی شیخ حمید یمنی بندگی

مخدوم رامی برسید که در اجمودن این قصه مشهور و
شایع شده است که حضرت بندگی مخدوم شبی در رکنبد
شیخ مشغول بودند پاره پاره شدند چنین است راست پاینه
حضرت بندگی مخدوم این آیه خواندند و گفتند وما قتلوه
وما صلبوه ولکن شبه لهم فرمودند در حق مهتر موسی
عیسی است وقتی که قوم مهتر عیسی غلبه کردند و خواستند
مهتر عیسی را بکشند سقفی بود دران مهتر عیسی نهان
شد از بالاء آسمان سقف دریچه شد مهتر عیسی را بالا
آسمان بردند کسی برای زدن مهتر عیسی درون درآمده
بود او بصورت عیسی شد از پس قوم که آمدند بتوهم
آن که این مهتر عیسی است او را کشتند قوم دانسته شد
که ما مهتر عیسی را کشتیم فرمان شد وما قتلوه وما صلبوه
ولکن شبه لهم یعنی عیسی مقتول و مصلوب نگشته است
و هرچه مقتول و مصلوب گشته آن عیسی نیست بلک
مشابه آنست از بجا [illegible] در تجویز و تسلیم کلام ظریف
و لطیف که از مشایخ سلفا آمده است میرسید فرمودند
طال الله عمره وقتی که شیخی بر شیخ الاسلام شیخ
نصیر الدین آمد و التماس کرد که چندین جامها ملبوس
از پیران رسیده بود آن همه را من یکجا کرده بر خویش میداشتم

130

وقتی من در سفر بودم دزدان بر من افتادند و آن نعمت از من
فوت شد درین زمانه یکجامه ملبوس شیخ بمن عطا شود
تا آن جامه بجای آن جامها بر خویش دارم و تعویذ جان خویش
کنم حضرت شیخ از خادم پیراهنی طلبیدند و پیراهنی
که خود پوشیده بودند از کشیده بان شخص داد پیراهنی
که خادم آورده بود خود پوشیدند وقت دادن آنجامه
با شیخ مزاح کردند و آهسته چنانکه او نشود گفتند دزدان
بر توجه کردند که تو بر من کردی و تبسم کردند و ساکت ماندند
حضرت بندگی مخدوم میفرمودند دران روزها از زبان شیخ
این مزاح کردن شنیدیم روز شنبه پنجم ماه مذکور عرض
خدمت شیخ الاسلام فریدالدین قدس الله سره العزیز
بود این ضعیف و عزیزان دیگر بودند ذکری در خوارق
خدمت شیخ الاسلام میرفت فرمودند ابقاء الله الی یوم التناد
روزی بر شیخ الاسلام طایفه وطلب قلندران رسیدند
خادم بر شیخ خبر کرد شیخ پیش طلبیدند و هر کرا دیدند
نور قدسی و روشنایی باطنی داشته بخادم اشارت کردند
و گفتند فلان سر حلقه که میان ایشانست او را ببر درون
حجره و در حجره قفل کن و هم انجا بدار و باقی دیگرا از این
بر جماعت خانه فرود آر و هر یکی را چیزی خوردنی ده

واشامیدند مگر انکه او درون حجره است تا سه روز
همچنان کردند بعد ان شیخ بر در حجره آمد وخادم را
اشارت کرد انکه درون حجره است او را که بگوید مسلمان شو
وزنار را که درون جوالق بسته دور کن بعده ما طعام وآب
زابدهیم شنیدن این او را اعتقادی کامل بر شیخ شد
وگفت چندین جاها کشته ام وچندین ملکها کردیده ام
وبسیاری بزرکان وشیخان ملاقات کرده ام هیچ یکی [نکرد]
بر حال من مطلع نشده است وکسی تا الی یومنا این معامله
مکر درعالم توبنی فی الحال زبان قال درکشود ونطق کلمه [توحید] مرد
کرد وگفت لا اله الا الله محمد رسول الله مسلمان شد زنار[را]
دور کرد انداخت بعده طعام وآب بدو دادند وبازگشت
ازینجا لمحه در کفتن خطابات حضرت شیخ الاسلام
نظام الدین بعضی خلفا ومریدان خویش را بود فرمودند
وقتی شیخ الاسلام نشسته بودند در حالت خویش
فرمودند که ما هم بایزید داریم کسی برسید درحق که فرمان
میشود گفتند درحق مولانا برهان الدین غریب قدس الله
سره وجنانچه درحق مولانا نصیر الدین [شیخ] ومولانا شمس بود
که ما نیز ابراهیم داریم مردمان برسیدند درحق کیست
تعین مولانا نصیر الدین والسلام روز سه شنبه هشتم ماه مذ

کمترین خدمتکاران وکاتب حروف بخدمت حاضر بود ذکری
در باغه شدن ورد صوفیان ورسیدن بدولت بسبب آن
افتاد فرمودند رحمه الله علیه روزی بعد فجر مولانا مبارک
بدرو مولانا مطهر خلیفه شیخ الاسلام شیخ نظام الدین
بزیارت سیومی کسی بیرون آمدند مولانا مبارک را اعتقاد بود
که بعد فجر سوره یاسین میخواند فوت شد مولانا را معلوم نبود
سهو رفت بعد زیارت بر اسب بود می آمد در اثناء راه از اسب
مولانا افتاد شکسته شد صوفیان را عادتیست هر بلائی و محنتی
که بر خود افتد آن من نفسه تصور کنند واز خود دانند محاسبه
در اعمال خویش کنند بر حکم آن مولانا مذکور در اعمال یک روز وشب
خویش محاسبه نمود و اندیشه کرد که از من چه صادر شد
که بواسطه آن این بلا برمن افتاد دید که جز فوت شدن سوره یاسین
نیست و دانست که همین از آنست والله اعلم بالصواب والیه المرجع
والمآب لختی از نفاذ ذکری در تحمل مشایخ خصوصا از مخدوم
زاده و پیرزاده خود میرفت فرمودند روزی خدمت شیخ الاسلام
شیخ نشسته بودند کتابت میکردند درین میان کسی فرزند
شیخ الاسلام شیخ فریدالدین بر شیخ نظام الدین آمد و گفت
که تو مرید جد ما باکسی و من فرزند ایشان باشم کارخیره دختر
پیش من آمده بر من چیزی نیست که نکاح ایشان بکنم چیزی انجمان

مارا بدهید تا من کا خیر سه دختران بکنم شیخ فرمودند
امروز مخدوم زاده با من باشد هر چه فتوح مارا رسد
آن برای شما باشد شیخزاده مذکور تمام روز نشست چیزی
روشنی انجنان دران روز نیامد که حصول عرض شیخزاده
شود آخر وقت شد شیخزاده در غضب آمد و شیخ را گفت
تمام روز مارا نشاندی چه دادی همدرین میان دواتی که
پیش شیخ بود گرفت بر پیشانی شیخ زد شیخ را زخمی شد
ازان خون روان شدن گرفت شیخ ساکت ماندند هیچ نگفتند
شیخزاده رفتن گرفت شیخ گفتند بیائید مخدوم زاده صفا
کنیم بی صفا کجا میروید از انکه گویند چون صوفی باشد که یکشب
او را با برادر مومن خصومتی باشد بی صلح بکذرد صفا کردند
و باز گردانیدند این درویشان و مشایخ مار تحمل تا این حد
بوده است روز جمعه یازدهم ماه مذکور کمترین خدمتگاران
و اینکان دیگر بخدمت حاضر بودند بر حکم معتاد بعد ادا
جمعه بر سجاده مشیخت و وساده مکرمت جلوس فرمودند
ذکر رسیدن خلافت بعد عمر و عثمان رضی الله عنهما رفت می
فرمودند وقتی که رسول الله صلی الله علیه وسلم نقل کردند
بعد ان ابو بکر خلیفه شد بر نردبان منبر که حضرت رسالت
سوار شده خطبه میخواند ابو بکر بران نردبان نایستاده بدوم

نردبان بنشست وکذلك عمر رضی الله عنه بنردبان سیوم
بایستاد بعد عمر رضی الله عثمان که خلیفه شد بر نردبان
عمر نشست و نه بر نردبان ابابکر رفت بر نردبانی که رسول الله
صلی الله علیه وسلم می نشست بران نشست عرب غضوب
بودند ایشانرا این فعل عثمان خوش نیامد بیرون افتادند عثمانرا
سنکسار زدند عثمان کریخته بیرون شهر شد صحرایی بود
انجا قرار کرفت متصل آن خانه هنودی هم بوده است چونکه
نماز شام شد هنود دید آدمی نشسته است بشهر نمرود
هنود بخود کفت شب را اینجا شیر می آید و می باشد حال این
چه خواهد بود بروم بدو خبر کنم هنود بر عثمان آمد و کفت
عثمان ازین معنی هیچ التفاتی نکرد و هنود این نیز کفت که
خانه من نزدیک است پایید درون خانه من باشید عثمانرا
خوش نیامد بخود کفت این چه باشد که من تمام شب با هنود نشست
صحبت کنم هنود حکایتی چند کرد دانست که باز آمدنی
بتجسس از خانه خویش می دید که شیر خواهد آمد با این چه
معامله خواهد کرد ناکهان وقت آمدن شیر شد شیر آمد
نزدیک عثمان شد همچو کربه و سک پیش عثمان سر را زیر
پای او فرود میکرد آن هنود این معامله را معاینه کرد اعتقاد
درستی وصدقی بدو افتاد و رغبتی و میلی باسلام کرد چون

دو نشد بر عثمان آمدند و گفت همچو تو نبی در دین شما چند
خواهند بود عثمان گفت من یکی کینه از ایشانم مرا ینکها
زدند بیرون کردند باز گفت بچیزی که در دین شما در می آیند
چه میگویند تا من هم بگویم و مسلمان شوم فی الحال زبان قال
عثمان در کشید گفت لا اله الا الله محمد رسول الله مسلمان شد
الحمد لله علی ذلک اینجا بندگی مخدوم میفرمایند عثمان بدل رحم
اختیار کرد اما صحبت غیر جنس اختیار نکرد اینجاست که گویند
للجنس مع الجنس امیل پیش کند هم جنس با هم جنس پرواز کبوتر
با کبوتر باز با باز روز جمعه هیژدهم ماه مذکور بعد اداء نماز جمعه
کمترین خدمتکاران و بندگان حاضر بودند ذکری در اتهام
و افترا کردن قوم مهتر موسی بر موسی علیه السلام میرفت
فرمودند چنانچه مهتر عیسی را بالاء آسمان بردند همچنان
مهتر هارون را نیز برده بودند کوهی بوده است بالاء آن
مقام لطیف و مروح بود هارون را اتفاق دیدن افتاد
بالاء کوه آمد اینجا هارون را روحی و راحتی حاصل شد ملائکان
از آسمان فرود آمدند هارون را بالاء بردند دیر گشت قوم
بدیدن هارون بالاء کوه آمدند هارون را اینجا نیافتند متغیر
شدند و دانستند که مهتر موسی کشت از آنکه مهتر موسی
غضوب بودند قوم مهتر موسی با مهتر موسی موافق نبودند

میلی با هارون داشتند که او را خلقی و رحمتی بسیار بوده است
قوم مهتر موسی را گرفتند و گفتند هارون را تو کشته مهتر
با قوم خود وعده کرد و گفت اگر بعد سه روز هارون را حاضر
نکنم شما دانند که من کشته ام بعد سه روز هارون پیدا شد
قوم از آن ساکت ماندند هارون قصه خود با ایشان گفت
بعد ایشان را تسکینی و قراری شد قال الله تعالی عز من قائل
یا ایها الذین آمنوا لا تکونوا کالذی اذوا موسی تکمله انبیا
موسی این بوده است که مسطور گشت والسلام روز یکشنبه
تاریخ بیستم ماه مذکور سنه این ضعیف و عزیزان دیگر و
سید علی بخدمت حاضر بودند فرمودند بعد نقل حضرت
میان طهره قاضی اجاصوفی دیگر میگفت وقتی که ملایکه
خلعت رحمت آورده میان را می پوشانیدند میان گفتند شم
تا از ما که حق تعالی و جل مغفرت پیوستگان من نکند ایشان
بحضرت رب العالمین رفته التماس میان را عرضه داشتند
التماس مذکور بحضرت عزت مقرون باجابت شد بعد
میان طهره خلعت مغفرت پوشیدند پس نماند بعصیان کسی
در گروه که دارد چنین سید پیش رو این بیت شیخ سعدی
رحمة الله علیه در نعت رسول صلی الله علیه وسلم گویا تمام
گفته اند الشیخ فی قومه کالنبی فی امته و محمد رسول الله بدر و

حشر امتی کویید وایشان قومی قومی کویند ازینجا این بیت
بزبان مبارک راندند وخواندند بیت کفر و دین هر دو در رهت
پویان : وحده لا شریك له کویان ، شاعری بخدمت حاضر بود
واین بیت شیخ فرید الدین عطار را خواند بیت کفر وکافر را ودین
دیندار را : ذره دردت دل عطار را ، ساکت ماندند هیچ نکفتند
ازانکه مناسبتی و دخلی انجنان نبوده است زیرا چه بیت اول ابنا
این میکنند که قایل بوحده حق کافر و مسلمان است که در کفر و دین
وحدتست یعنی کلاهما یقولان بان الله تعالی واحد لا شریك له و
ثانی ابنا این معنی میکند که من فارغم از کفر و دین مراد درد تو
و یاد تو همین کافیست روز جمعه بیست و پنجم ماه مذکور
برحکم معتاد جلوس فرموده بودند کمترین خدمتکاران و کابر و
عزیزان و یاران حاضر بودند ذکری درین بود که بعد بستن
دستار روی را در آینه یا در چیزی دیکر همچو آب دیدن
سنت فرمودند وقتی رسول الله صلی الله علیه وسلم درون خانه
بودند بیرون یاران و مردمان بودند میخواستند که بیرون
آیند بعد بستن دستار بندش او روی را در آب میدیدند
عایشه رضی الله عنها معاینه کرده پرسیدند رسول الله خود را
می ارایی و روی و بندش دستار خود را در آب می بینی رسول
الله کفت اری من سید القوم اکر دستار پریشان بسته باشم

وهمچنان پیش مردمان آیم ایشان مرا چه گویند و چون نزدیک
ایشان نایم از انجاست که گویند یك بریشان بستن دلالت
میکند بر پریشانی دلها و خصوص مرد بزرگوار که سری داشته
باشد و را از ین قواعد و رسوم مرعی داشته اند یکی از لازمه
و شرط آنکار ست از انجا لبس جامه لطیف برای خلق بود فرمودند
مرد صوفی را نظر الی الخلق ظاهر جامه خوب باشد بلکه جامه
بری و کهنه و ریمکین باشد و بیرون جامه خوب باشد اما م
جعفر صادق رضی الله عنه بر اندام پلاس بستی و بیرون جامه
صوف یا سقلاط پوشیدی جامه ظاهر میگفتی هذا للخلق
و درون که پوشیدی هذا للحق رعایت خلق از ان بودست
که مرد عظیم القدر را عوام نشناسند نظر بر لباس ظاهری
کنند بر حکم الناس و اللباس بباطن که رسد و ایشان که ذلیل
و حقیر پندارد خود بزه کار شوند بلکه خوف کفر باشد از جهت
نا افتادن ایشان در هاویه عذاب و مقتدیان کاملان بزرگان
دین و اهل یقین چنین کنند از انکه ایشان را شفقت علی خلق
الله بود البته بر خبرداری و نیکی ایشان خواهنده و نیز جمعه
بتاریخ دهم صفر ختم الله بالخیر و الظفر کمترین بندکان واندکان
بودند ذکری در غم حضرت رسالت صلی الله علیه و سلم
و مرض موت او میرفت فرمودند عباس رضی الله عنه روایت

لند که رسول الله صلی الله علیه وسلم را شصتی سال مرتبت شد
بود که او ازین جهان سفر کرد و بعضی صحابه را درینجا اختلاف
رود مختار بندکی مخدوم بر قول عباس رضی الله عنه است
از انکه او عم رسول است نیکو داند فرمودند روزی عباس رضی الله
عنه در مرض موت برای دیدن رسول الله آمد از انکه او را
معلوم بوده است زحمتی که قربیا از اندی و بدان ایشان
می مردند از او میدانست کفت می بینم که همان زحمت است
یا چیزی دیگر دید که همانست غمکین و اندوهکین شد
رسول الله را پرسید و کفت چه نصیحت میکنی رسول الله صلی الله
علیه ناخوش شد کفت شما کیستید و چیستید که سخنهای
سخت و درشت بر مرده من میکوئید یعنی بر روی من
میکوئید بعد این روزی رسول الله صلی الله علیه وسلم
بر منبر آمدند و سخنهای چند بر سبیل وعظ و طریق نصیحت
کفتند و این حدیث نیز دران روز فرمودند اول این کفت
حاصل این معنی کلام واعلموا ان رسول الله قد ذهب ومات
وان الهکم باق لا یزول ولا یموت ولا ینوم وحدیث این بوده است
یا ایها الناس انی تارک فیکم الثقلین کتاب الله وعترتی اهل
بیتی فان تمسکتم بهما لن تضلوا بعدی ابدا لن ینقطعا حتی یردا
علی الحوض فیکا و یکون دران روز حضار را معراج بودست

ودر حالتی بوده اند بیت بزمینی که نشان کف پای تو بود
سالها سجده صاحب نظران خواهد بود بعد این خطبه خطبه
دیگر نکردند خطبه اخرین همین بوده است که ختم خاتم الانبیا
گشت بعد ان اختلافی وجنگی وشری وشوری درمیان
خلفاء راشدین شد فرقتی عظیم خاست لولا السلطان لاکل
بعض الناس بعضهم انصاریان برین بوده اند که علی برادر
عمی رسول الله است او خلیفه بجای رسول الله صلی الله علیه وسلم
باشد وامامت او کند وبعضی صحابه دیگر برین بودند که ابوبکر
یار غار ومحب جانثار رسول الله است تا بمقام رسول الله صلی
الله علیه وسلم این باشد وما اقتدا باین خواهیم کرد همدرین
میان عمر رضی الله عنه ابوبکر را گفت تو میدانی که رسول الله
صلی الله علیه وسلم فضل مهاجرین بر انصار چه مقدار داشته است
وایشان بطرف تو هستند جای تانی فی الحال بنشین دست
بیعت فراز کن ابوبکر نشست بسیار از صحابه وحوایان بر ابوبکر
بیعت اوردند وانقیاد نمودند امیر المومنین علی رضی الله
عنه جای بوده انجا که آمدند چه بینند که خلق وصحابه
با ابوبکر بیعت میکنند علی گفت من دانی بخلاف تو بوده ام
چرا بر من مشورت نکردی وسرعت نمودی ابوبکر گفت
چکنم یا علی جای آن بوده است وامکان تاخیر نداشت مصلحت

درین بوده است از این سرعت نمودم از ینجا قبول کردن علی

خلافت ابو بکر افتاد فرمودند بعد دفن رسول الله صلی الله

علیه وسلم دومی یا سیومی روز ابو بکر و علی هر دو بهم

بزیارت رسول الله صلی الله علیه وسلم آمدند ابو بکر میخواهد

که درون حجره رسول اول علی برود و علی میخواهد که اول در

حجره ابو بکر اقدام نماید یکی میگوید تو یار بزرگ رسول الله و خلیفه

او باشی دیگر میگوید تو برادر رسول الله باشی اول تو درون

میرود و ندان همه بی میان علی مرتضی دست ابو بکر بگرفت

پیش کرد و گفت تو خلیفه رسول الله باشی اول تو درو بعد آن ابو

و علی درآمدند هر دو زیارت رسول الله کردند و بازگشتند

فعلی هذا استدلالی و تمسکی کنند علی رضی الله عنه اقبال

خلافت ابو بکر را کرد و بیعت با ابو بکر آورد سبب این فرمودند

صاحب قوت گوید مقاماتی که بر متاخرین اولیاء الله را

کشف شده بود انمقدار بر صحابه و خلفاء راشدین نبوده

برای این را نکته چیست فرمودند بازخود گوید از آنکه وراء

وصول مقامات و نور مشاهدات جز مشاهده جمال آن رسول

چه خواهد بود و صحبت او و تکلم کردن با او چه خواهد بود

ایشان را همین کفایت میکرد و بجای همه چیز بود و سد

مشاهده بجمال الله باشد چنین آورده اند روزی

رسول الله صلی الله علیه وسلم در مقابر کافران میکذشت
با بعضی اموات حکایت کنان میرفت و بر ایشان عرض اسلام میکرد
عمر رضی الله نیز برابر بوده است و ایشان نمیدید و نمیدانست
از رسول پرسید که یا رسول الله تو با کیان حکایت میکنی خبر
من برابر تو دیگری نیست رسول الله صلی الله علیه وسلم عمر را آگاه هاید
و نشان اموات داد حضرت شیخ مخدوم قدس الله سره العزیز
فرمایند از پرسیدن عمر رسول الله صلی الله علیه وسلم
این لازم می آید که عمر رضی الله عنه را کشف قبور نبوده است
که از رسول الله پرسید و از خلفاء کرامین باشد کشف قبور نبود
چون باشد جواب گوئیم چیزی که گفته آمده ایم از بالا یا آنکه
گوئیم سبب آن عمر را کشف شده باشد فرمودند علی هذا
این لازم آید که اسلام بعد آوردن و حال آنست که اجماع فقها
بر عدم آن فرمودند میتوان گفت که این فعل خاصه رسول
باشد چنانکه افعال دیگر باو مخصوص بودند والله اعلم بالصواب
اعرف بحقیقه الحال روز یکشنبه دوازدهم ماه مذکور
عزیزی شیخ الاسلام شیخ برهان الدین قدس الله سره العزیز
بود فرمودند من در ملفوظات ایشان دیده ام و اینجا یاد داشتم
که وقتی که سلطان خواست که کسی شیخی بزرگی را ببینم و ملاقات
او روم از مقربان خود پرسید کسی شیخی بزرگی در دولتاباد

هست تا من بروم و ملاقات او کنم کسی از مقربان گفت درین
زمان خدمت شیخ برهان الدین اند جز ایشان کسی
بزرگی نیست سلطان گفت آری میدانم ایشان را در خانقاه حضرت
شیخ الاسلام شیخ نظام الدین دیده ام خواست و قصد کرد که
بر شیخ بروم تا ملاقات شیخ کنم در میان راه بود که آوازه آمدن
و شور و هجوم او بر شیخ رسید کسی گفت شیخ را که سلطان
بر شما می آید شیخ ناخوش شدند و متامل گشتند فاتحه
برای نیامدن او از حضار مجلس و یاران التماس کردند هر یکی
فاتحه خواند برای نیامدن سلطان رسیده بوده که چیزی
خطره او را آمد از در شیخ تجاوز کرده پیشتر شد و جای
دیگر رفت بر شیخ نیامد والسلام روز چهارشنبه بتاریخ نوزدهم
ماه مذکور سنه کمترین خدمتگاران بخدمت حاضر
بحضور بندگی میان خیاطی نشسته جامهای کمترین بنده را
تقطیع میکرد دران روز بنده را فرمایش کردند از نیز
باز میگویم ترا که برهمن حلقه بیرون که حلقه کشیدن
بهر دو کتف برهمن از علامات جشنیانست کمترین بنده
عرضه داشت گفتمها قبل گوتی پوشیدن نیز یکی از علامات
جشنیانست فرمودند آری یکی از علامات جشنیان باشد
بهر دو چیز کمترین بنده را مامور گردانیدند و اذن چی

کمترین بنده شد چنانکه مرقعه ملبوس خویش بنده را عطا
فرموده بودند آن از بنده طلب کرده پیش قبر بندگی مخدوم سلمی
داشته و بدان حضرت کمترین بنده را پوشانیدند و نیز روز
ثم در پایان حضرت قطبی کمترین بنده را فرمودند که کتبها بی
از علوم ظاهر و از سلوک که تو از شمه پیدا آورده ببر پیش فرزاو
بنه یعنی حضرت بندگی مخدوم و از انجا بگیر و از انحضرت
استمدادی و طلب فهم و درک علوم بخواه کمترین بنده بر حکم
فرمان همچنان کرد و نیز عرضه داشت که شب جمعه که در خانقاه
بندگی میان بانگ نماز هفت میگویند از کجاست مروی از سلف
یا خاصه بندگی میانست فرمودند من برای این را روایتی دیده
که در خانه شب جمعه هفت بانگ نماز شود دران خانه حق تعالی
بکرمه بلا و آفت و باران نامزد نکند و اهل آنخانه از ان بلا مامون
باشند حفظه الله و حفظه عنه الحمد لله علی ذلک اما در میان
مشایخ ما جز در خانقاه شیخ الاسلام شیخ فرید الدین این هفت
بانگ نماز گفتن شب جمعه نیست در خانقاه بندگی مخدوم نیز ده است
فرمودند من از دیدنان روایت و این شنیدن که هفت بانگ نماز
شب جمعه در خانقاه شیخ الاسلام فرید الدین بود اختیار
کرده ام و الی یومنا این هفت بانگ نماز در خانقاه خویش گویانیده ام
هفتمی بانگ نماز حضرت بندگی میان را معتاد بود است که خود منگفته

ومتصل آن فریضه عشا ادامیکردند سالها این معتاد دیدهایم
اگر بر حکم طبع بشریت مزاج مبارك تکسری میشدی اگر
ایستادن نمیتوانستند شنبه هفتمی بانکنماز میگفتند
البته ناغه نکردند مگر در شب لیلة الرغایب که ازدحام
میشدی ونوافلی که بسبب گذاردن نماز لیله الرغایب
می ماندی بگذاردن ان مشغول می بودند مردمان هفت
بانکنماز میگفتند وتمام میکردند بعد ان عشا ادامیکردند
والسلام روز چهارشنبه بیست ودوم ماه کوچ کمترین خدمتکاران
حاضر بود کسی از مقرب خویش را سلطان بر حضرت بندگی
میان فرستاده بود برای التماس انکه هر یکی اتفاق کردند فردا
برای نماز استسقا در نمازگاه حاضر شوند دعای ومناجاتی حضرت
حق کنند تا باران ببارد سالی چند دران ایام امساك بارانرا
شده بود همه خلق مضطر شدند وبعضی خود هلاك
گشته بودند چنانکه مشهورست که بعضی مردمان قصبات
باتمام اهل می مردند چند قصبها ودیها بسبب این خراب وویران
شدند فرمودند سلطان سلمه الله تعالی که سلطانرا از جهت
من دعائی برسان وهمچنین بگو که در شهر ظلم بسیار میشود
شما دفع ظلم بکنید اسدست که حق تعالی بعون کرم باران فرستند
سبس آن فرمودند وقتی سلطان شهاب الدین پیغام برای میم

بیرون آمده بود و غلام خود شمس الدین را نایب خویش کردانده
در شهر گذاشته رفته بود آن غلام او تقویتی تمام گرفته و
ازدحام لشکر بسیار ساخته بغی ورزید تا آنکه پادشاه گشت
هنگامی در دهلی در عهد او امساک باران شد شمس الدین
خواست که همه مشایخ و علما حاضر باشند نمازگاه بروند تا
باران از خدا خواهند اگر شیخ قطب الدین و شیخ معین الدین
سجزی بودند حاضر نشدند شمس الدین مرید شیخ بدر الدین
دانشمند بود و او مردی عالم و عامل بوده است اکثر مردمان
شهر متوجه با او بودند و شاگردان او بودند سلطان مزاحم
وقت او شد و او را گفته فرستاد که شما فردا برای نماز استسقا
بیرون آیید من هم برابر شما خواهم آمد بشنیدن این سخن شیخ
مذکور متامل گشت بعضی شاگردان پیش او نشسته بودند یکی
از میان ایشان پرسید شیخ چرا متامل اید شیخ گفت از آنکه
اعتماد بر دعاء خویش نیست نمیدانم که باران خواهد بارید یا نه
شاگرد مذکور با التماس پیوست گفت یکی مردی هست درین
شهر که این مقصود البته ازو حاصل شود شیخ را این سخن
خوش آمد و پرسید آن کیست شاگرد گفت که مردی مخنث است
نام شیخ راحت دارد شیخ گفت او مردی مخنث است من در
خانه او چون روم شاگرد مذکور گفت شب را برویم شیخ را این سخن

قایل افتاد شیخ باجندشا کردان خویش دران شب درخانهٔ
شیخ راحت آمد ایشان بیرون ایستاده بودند بر حکم رسم
مخنثان که البته چند کنیزکان بیرون در شیخ راحت ایستاده
بودند در خاطر ایشان جمع چیزی دیگر افتاد از آنکه در خانهٔ ایشان
آمدن جز طمع فساد نباشد از ان ایشان شیخ زاده پرسید شما
برای چه چیز آمده اید نمیدانستند که این مرد کدام است. ایشان
گفتند ما را مقصود با صاحب شمامت بروید او را خبر کنید
کنیزکان شیخ راحت را خبر کردند که چندی بیرون ایستاده
میخواهند که شما را ملاقات کنند شیخ راحت از درون
خانه بیرون آمد زمانی با ایشان نشست از آمدن ایشان پرسید
شیخ بدر الدین قصه مذکور باز گفت الحاح و آرزو بسیار کرد
که میترسیم که فردا از روی پادشاه و خلق شرمنده نشوم شیخ
راحت دید که ضرورتی افتاد از آنکه خلق الله است والشفقة
علی خلق الله رکن من ارکان الدین است شیخ راحت چه کند
افتاد سر خود کرد و گفت شیخ بدر الدین که شما بعد وضو تمام
و بعد دوگانه استسقا انقدار ادعیه ماثوره که برای
استسقا منقول است بخوانید و انقدار که عجز و زاری باید کرد
آن بکنید بعد آن باران نبارد این ریشه دامنی من میان
هر دو کف دست خویش بدارید و دست بدعا و مناجات

برید و بگویید الهی اگر شیخ راحت بصدق و اخلاص از برای
تو این دامنی پوشیده است خود باران بفرست شیخ بدر الدین
مذکور فردا بر منبر برآمد و ابتدا دعا کرد آمده است خواند
و آنقدر عجز و زاری کردنی است کرد باران نبارید بعد ازان
جابجه شیخ راحت فرموده بود ریشه دامنی را میان کف
دست خویش داشته و سخنهاء مذکور گفت بدست شیخ
کوزه هم بوده است خالی بالاء منبر معلوم شده بوده هم در اثناء
این سخنها شیخ راحت باران آغاز شد شیخ از منبر فرود نیامد
تا آنکه کوزه که بدست شیخ بود پر نشد شیخ آن آب
باران نوشید بعده شیخ در مزار آمد برای شیخ از دنیا رفتنی
بوده است فردا آن روز شیخ بدر الدین بخانه شیخ راحت برای
ملاقات را آمده دید که کنیزکان او در نوحه و گریه اند شیخ
پرسید سبب نوحه و گریه چیست ایشان گفتند شب رضا
ما مرد شیخ را بسیار اندوهی و قلقی شد آنجا آهی
برآوردند و گفتند که سبب موت شیخ راحت کشف سر
او شد گوشه گرانه گرفته ممتنع شده ماند تا کسی بر حال
خود مطلع نشود چونکه افشاء سر شد بازگشت خویش از جهان
خواست انا لله و انا الیه راجعون القصه سلطان حضرت
بندگی میان را مزاحم شده در نمازگاه برای نماز استسقاء حاضر

کردانید والتماس کرد که بندگی میان امامت خود کنند
بسبب مزاحم شدن سلطان ضرورت افتاد بندگی میان
خود امامت کردند جز تکبیر تحریمه و رکوع و سجود زاید
نکردند در رکعت اول بعد فاتحه الم نشرح خواندند
و در دوم بعد فاتحه اذا جاء خواندند بعد اتمام تشهد
هر دو جانب سلام گفته برخاستند همدرین میان سلطان
پابوس بندگی میان کرد و بازگشتند در اثناء راه بودیم
که باد و ابر پیدا شد در خانه رسیدیم که باران باریدن گرفت
چندانکه می باید سالی دو که بالکلیه نبوده است درین سال
باران بسیار شد چنانکه از ان ربیع و خریف نیز بسیار کشت
الغرض این معاندان حاسد که الحسود لایسود فی الدنیا ولا
فی الاخره نعت وقت ایشانست و بعضی علماء جاهل و ان
بالغ در گفت و گوی افتادند و میگفتند که صلوة الاستسقا
کصلوة العید ترک تکبیرات نجاست بغیر تکبیرات نماز
استسقا جایز نیست این مقدار نمیدانند مقصود از صلوة
و دعا و تکبیرات انزال مطرست انخود برحمت حاصل شد
مع هذا که در کتابهاء معتبر از فقه تصریح کردند چنانکه
در کنز و غیر آن واقع شده است در باب استسقا که صلوة مضونه
لا بجماعت و دعاء و استغفار لا قلب رداء و حضور ذمی

وقد جاء في اذكار محمود امام النواوي لو ترك جميع هذا الذكر و
ترك تكبيرات السبع والخمس صحت صلوته وايضا ولو نسي امام التكبيرات
حتى افتتح القراة لم يرجع الى التكبيرات على القول الصحيح وفي
المصابيح عن عمرو بن شعيب عن ابيه وجده ان رسول الله صلى الله
عليه وسلم كان يقول اذا استسقى اللهم اسق عبادك و
بهيمتك وانشر رحمتك الى بلدك الميت وعن جابر ابن عبد الله
قال رسول الله صلى الله عليه وسلم بوالي فقال اللهم اسقنا
غيثا مغيثا مريا مربعا اى يستوهب ويرفع يديه للدعاء
نافعا غير ضار عاجلا غير اجل وفي الكشاف عن عمر رضى الله
انه صلى الله عليه وسلم خرج يستسقى فما زاد على الاستغفار
فقيل له ما رايناك استسقيته فقال استسقيت بمجاديح السماء
التي يستنزل بها المطر شبهه الاستغفار بالانواء الصادقة في
التي لا تخطى وايضا عن حسن رضى الله عنه ان رجلا شكا اليه الجدب
فقال استغفر الله وشكا اليه اخر الفقر وآخر قلة النسل واخر
قلة ريع ارضه فامرهم كلهم بالاستغفار فقال له الربيع ابن
صبيح اتاك رجال يشكون ابوابا ويسالون انواعا فامرتهم
كلهم بالاستغفار فتلا هذه الاية وقلت استغفروا ربكم
انه كان غفارا يرسل السماء عليكم مدرارا ويمددكم باموال
وبنين ويجعلكم جنات ويجعلكم انهارا وفي منهاج العابدين

التوبة عن المعاصی وارضاء الخصوم فرض لازم وعام العباد
تقصدها نفل کیف یقتل منك بترعلی والدین علیك حالی
لو یقضه مثل لونه وفی رسالة القشیری قیل یا رسول الله
صلی الله علیه وسلم وما علامة التوبة قال ان ندمت وقال
بعضهم توبة الکاذبین علی اطراف لسانهم یعنی قول استغفر الله
وهر چه یاد بود مسطور گشت واگر نه حضرت بندگی میان روایتها
بسیار از مختلف بزرگان آورده بودند مجموع رساله شده بود
ما نمیخواهیم که کتاب بذکر آن مطول شود وکلام ممدوح آنست
که در شأن اوست خیر الکلام ما قل ودل تا مقصود انهمه روایات
مطولات ازین مختصرات معلوم میشود ولهذا استقلت
ذکرها والسلام روز جمعه بتاریخ بیست وچهارم ماه بعد از ادای
نماز جمعه بر سر سجاده جلوس فرمودند کمترین خدمتکاران
وعزیزان دیگر بخدمت حاضر بودند ذکر در خلافت خواجه
حسن بصری بود فرمودند روزی مرتضی کرم الله وجهه
در مسجدی که در آن منبرها بسیار یکسان بوده است ومنبر
خواجه حسن بصری هم بوده است که بر آن نشسته وعظ میگفتند
در آمد مرتضی پرسید چندین منبرها چه باشد اشارت کرد
که همه دور کنند همه منبرها دور کردند چون منبر حسن بصری
دور کردن خواستند کسی درین میان گفت که منبر حسن بصری است

مرتضی ایشانرا از دو برکردن آن منع کرد مسلم و مقرر داشت
فعلی هذا این تسلیم و تقریر دلیل باشد بر خلاف حسن
بصری رضی الله عنه والسلام روز جمعه هشتم ربیع الاول بعد ادای
نماز جمعه بر حکم معتاد کمترین خدمتکاران در محضر شریف
حاضر بود سخن در خلافت عباسیان بود میرفت فرمودند
سلمه الله تعالی سالی چند که خلافت بعباسیان بوده اسب
ایشانرا عجب و بدگوئی اهل بیت و خاندان نبوده است
هرجا که فضایل اهل بیت میدیدند از اصحاب دور میکردند بنشته
و عداوتی و بعضی با خاندان رسول با فراط داشتند فرمودند
چنین آورده اند وقتی منصور دوانقی خلیفه نشسته بود
جمعی سادات حسینی پسران عبدالله محض پیش نشسته بودند
شومی و بخشی از خزینه خود او بوده است ساعتی مزاج او
خوش شد بر سادات مذکور یک خریطه مروارید ارزانی
داشت بر ایشان ایثار کرد و آن مروارید غایت باریک و سهل بوده اند
که بدیشان قسمت کرده میدادیم در اثنا این سیدی خوش
مزاج و ظریف الطبع بوده است گفت در آنکه پادشاه ما خوش میشود
برای ما چیزی کالا کینه عطا میکند خلیفه مذکور از این حکایت
از دست رفت و شکسته گشت برخاست درون خانه و بگرفتن
ایشانرا اشارت کرد چندی از سادات گریخته هر ده نفر از میان

ایشان کرفتند درون حجره کردند و حجره از بیرون بر بستند
وطعام وآب بالکلیه منع کرد و انمقام بجدی تنگ وتاریك
بوده است که بول وغایط یکی بر دیگری می افتادی تا آنکه آن
سادات منبع سعادات برحمت حق پیوستند انا لله وانا الیه
راجعون روز جمعه پانزدهم ماه مذکور بعد اداء جمعه
این ضعیف واندکان بودند ذکری در زحمت خواجه شبلی
رحمه الله علیه میرفت فرمودند وقتی شبلی رحمة الله
علیه را زحمتی سخت شده بود که سلطان شنید کسی طبیبی
از آن خویش بر خواجه شبلی فرستاد برای تشخیص مرض
وتداوی آن طبیب آمد بر خواجه شبلی فرستاد برای تشخیص
مرض را کفت بول خود را مرا بنمائید فرمودند اطبا او
تشخیص از نبض نمیکردند بلکه از بول هم از آن او بول خواجه
شبلی را دید و هیچ تشخیص از ماده مرض نکرد و کفت
که هیچ زحمت نمیشود بلکه ازین زحمت محبت و درد کسی است
بدیدن بول خواجه شبلی طبیب را دل نرم کشت و مایل
باسلام شد و از خواجه شبلی پرسید که چه چیز است بکفتن آن
در دین شما در می آیند و مسلمان میشوند خواجه شبلی کفت
قل لا اله الا الله محمد رسول الله مسلمان شد بر سلطان آمد
ونفر سلطان که برابان طبیب بود نیز پیش سلطان آمد

کسی بزرگواری با سلطان بوده است سلطان طبیب را
پرسید که خواجه شبلی چه زحمت دارد طبیب گفت او را
هیچ علتی و سقمی در مزاج نیست مینماند که بمحبت کسی بدین
بیماری گرفتار شده است نفر مذکور پیش سلطان گفت که
طبیب بدیدن بول خواجه شبلی مسلمان شد آن بزرگوار
که پیش سلطان نشسته بود گفت سبحان الله بول خواجه شبلی
به از قول ماست که کرات و مرات ما باین عرض اسلام می کردیم
مسلمان نمی شد سبب آن ذکر ترک خواجه شبلی میرفت
در پیچا مسطور و مذکور نشد از آنکه بالا نبشته شده است
تا مکرر نگردد والسلام روز یکشنبه غره شهر الاخر سنه کمترین
خدمتکاران بخدمت حاضر بود ذکری در بستگی و تفرقه
حضور صوفیان بواسطه مال و اسباب دنیاوی بود سب
فرمودند وقتی از اوقات شیخ الاسلام شیخ نظام الدین
قدس الله سره العزیز مکدر نشسته بودند با وجه خوشی
از دری و فرحت اندر پیچه روی نمی نمود شیخ الاسلام
بنور باطن خویش دانستند چیزی که هیچ در خانه من و نزدیک
من هست که از آن خوشی حاصل نمیشود و حضور دست
نمی دهد همدرین خواجه ابو سعید غیر از خواجه اقبال خادمی
بود دست او را طلبیده و چیزی خورده بدست او داده اثنا رفت

کردند که بر فلان دیوانه که فلانجا است برو و این خرده پیش
او بنه هیچ مگو هرچه او حکایت کند بر من بگو خواجه ابوسعید
همچنان کرد آن خرده پیش او داشت زمانی پیش او بوده است
او این حکایت گفت کاره تو سوقن دهنگ تاجی مولانا ابوسعید
این سخن شنید و خاست بر شیخ آمد این حکایت او بر شیخ
گفت شیخ خوش شدند و گفتند آخ آخ چه سخن خوش
گفت خادم را طلبیدند و اشارت کردند که قفل در
حجره بگشایند مالی که آنجا داشته اند بیرون آرند و آن
مال آن بوده است روشی که می آمد خادمان از آن حصه
میکردند چیزی بفقرا ایثار کردند و چیزی خرج کندوری
روزینه میکردند و چیزی برای عرایس را میداشتند آن
مالی که چیزی برای عرایس خادمان داشته بودند آن همه را
آوردند بذل کردند و خلق الله را دادند کشادگی و روحی
و راحتی شیخ را بسیار رسید ذوقی و حضوری ازان اضعاف
دست داد ازینجا لحتی در غسل دادن انبیا را بغیر جامه یا با جامه
و دفن کردن در خانه یا در صحرا بود فرمودند روزی که رسول
الله صلی الله علیه و سلم ازین جهان فانی بدار بقا ابدی رحلت
فرمودند برای غسل دادن میان یاران و صحابه اختلافی افتاد
کسی میگفت با جامه غسل دهند و کسی میگفت بی جامه همه

میان شخصی پیری معمری پیدا شد گفت که جامه بکشند و
غسل دهند برون خانه دفن کنند صحابه بر قول آن اعتماد
نکردند او ابلیس بوده است مضطر شدند چه بینند نبی
از میان رفت و وحی منقطع شد چه باید کرد همدرین میان
جمعی از صحابه ملهم شدند و مبشر باواز هاتفی گشتند که نبی
بلسان الغیب میگوید که نبی را با جامه غسل دهند و درون
خانه دفن کنند این سخن هر یکی را قابل افتاد همچنان کردند
فرمودند دفن حضرت رسالت درون حجره عایشه است رضی الله
ازانکه او محبوب‌ترین زنان بود چند در حجره او در حجره کنند دفن
سبب این بیت رابعه زمانی بزبان مبارک راندند بیت
مرا پیوند تو پیوند جانست : دگر پیوندها بر من حرامست یعنی
پیوند و وصلت حضرت محمدی پیوندیست که بجان وصلت
یافته است ازمانکه جان در قالب است فرقه آن پیوند متصور نیست
و وصلت پیوند جز آن بر من حرام است یعنی الفرار من سواه
کل الفرار چنانچه حضرت قطبی بندگی مخدوم ازین معنی بنایی
کنند و اشارت نمایند بیت زهی عزت که پیش یار میرم بلی افتاده
افتاده خوار و زار میرم : خیال دیگر از در خاطر آید : ز شرع احمدی
بزار میرم الحمد لله زنجا ذکری در و فقر و باعلا مرتبه رسیدن
بواسطه ترک محارم الله بود فرمودند پادشاهی بود شب شراب

خوردی و مقربان او نیز متابعت او مینمودی و از فرمان او و امر
او مباشر شدن شراب تجاوز نمیکردند و از این بزرگی می پنداشتند
یکی مقربان آن پادشاه بوده است او درین کار دیر می آمدی وقتی
پادشاه این را مزاحم شد و بدست کسی چاکری پیاله شراب
داد و گفت که فلان کس را بدو ببرد هرچند که میگوید
فرمان شده است بخور او بحضور سلطان بمعذرت پیش
می آمد نمی خورد کسی دیگری از و مقرب تر بود پیاله شراب
بدست او داد که تو ببر او را بخوران باز نمیخورد خواصی مقربی
از ان پادشاه نزدیک سریر ایستاده بود بدست او داده او را
فرستاد که تو بخوران او رفت هرچند که میگوید باز نمیخورد
تا آنکه پادشاه پیاله شراب بدست گرفته خود رفت و او را
میگوید بخور او جوابی لطیفی و دفع باحسنی کرد که ادفع
بالتی هی احسن بران اشارت میکند و گفت من که بدین مرتبه
رسیدم که پادشاه خود بر من آمد پیاله بدست گرفته مرا
منت میکند از ان رسیدم که اول بار نخوردم همچنان دوم
و سیوم بار تا آنکه پادشاه خود آمد اگر من بکرت اول میخوردم
بتاکید دوم محتاج نمیشدم اگر بکرت دوم میخوردم بتاکید
سیوم محتاج نمیشدم و اگر بکرت سیوم میخوردم خود پادشاه
بر من کی آمده منت میکردی و حرمت و عزت مرا کی شدی

بن رابطه تراست این کار من بدین مرتبه رسیدم درین کار
چون مباشر شوم بادشاه خوش شد از وکذشت وان بیچاره
ازین بلا خلاص یافت باد مرد منصفی بوده است او را نواخت
صاحب دستکه کرد تا آنکه صاحب فیلان والسلام روز
پنجشنبه بتاریخ پنجم ماه مذکور کمترین بندکان و وابسترین
همه ملتمندان بخدمت شریف حاضر بود ذکری درین بود
که خواجه احمد معشوق را که معشوق کویند از جه چیز ست
فرمودند وقتی در خراسان هواء سرمای بوده است و سرما
انجا مشهور ست جنانکه آب جویها و حوضها چنان منجمد می شود
کویا که زمین است اکر لشکر بادشاه بران برود هیچکس غرق
نشود و فرو نرود دران وقت شبی خواجه احمد را احتلام
شد وقت تهجد میرفت سرما سخت بود غسل کردن ممکن نه
غسل چون کند اما همت و شوکت محبت غالب آمد سردی
و زحمت در نظر نیامد شیخ احمد فی الحال جوی بود آب
که منجمد بود شکست در آمد و غسل کرد بیرون آمد و بیهوش
شد اثنا ذلک خون از ناخنهاء دست و پای روان شدن
کرفت ثم دران اثناء این هاتفی او را ندا در داشت که احمد عاشق
من بودی و من معشوق تو بودم ازین روز باز تو معشوق
من شدی و من عاشق تو از ان وقت باز خواجه احمد معشوق

گویند هم ازینجاست که گویند عاشق گاه معشوق شود و معشوق
گاه عاشق و عاشق کسوت معشوق بوشند و گاه معشوق
در لباس عاشق بر آید گاه باطن عاشق ظاهر شود و گاه بعکس
نیم ازینجاست که گویند بیت معشوق و عشق عاشق هر سه
یکی است اینجا * چون وصل در نگنجد هجران چکار دارد *
مصرع من چون همه معشوق شدم عاشق کیست * دیگر
مصرع عربی گوید مصرع فلم انظر بعینی غیر عینی *
جمعه ششم ماه مذکور بعد اداء جمعه این ضعیف
و بعضی اخوان و عزیزان بخدمت حاضر بودند بر حکم معتاد
فرمودند در آنکه شیخ جلال تبریزی در اجهودهن رسیدند
اینجا تفحص کردند که کسی ازینجا تارکی مشغولی هست تا با او
ملاقاتی کنم کسی گفت قاضی بچه ایست که البته مشغول است
و تارک دنیاست بشنیدند این شیخ جلال بملاقات شیخ الاسلام
شیخ فرید الدین آمدند اناری بدست گرفته آورده پیش
شیخ داشتند شیخ از ابحضار مجلس تقسیم کردند بهر یکی
اندکی اندکی دادند دانۂ چند مانده بودند شیخ فرید الدین
صایم بودند آنرا گرفته بروی مال بسته داشتند تا وقت افطار
خورده شود شیخ وقت افطار آن دانهاء چند بوده بان افطار
کردند شیخ را از خوردن آن ذوقی و حضوری دست داد

شیخ را تاسف افتاد که من چرا تمام انار نداشتم تا ازین هم مرا نفعی و
ذوقی دست دادی مدتی تاسف در خاطر شیخ داشتی تا آنکه
اراده بخدمت شیخ قطب الدین اوردند خدمت شیخ قطب الدین
از کشف باطن خویش خدمت شیخ فرید الدین را فرمودند که
چندین سال تو که زرد احسرت انار داشتی برکت آنهمه و حلاوت
آن همه خود درهمان دانه بست که تو غذا بود خویش ساختی چندین
حسرت چه بوده است بعد آن حسرت و دغدغه از خاطر شیخ
فرید الدین رفت بعد ازان فرمودند روزی شیخ جلال تبریزی
در سفر بود بشهری رسید که آن شهر کافرانست و انجا بتخانه بزرگست
معبدگاه ایشانست و دران شهر رسم بود که هر شبی بنوبت فرزند
یکخانه برای قوت آن بتخانه را دهند دران شب نوبت پسر باغبانی
بوده است در خانه او ازین معنی نوحه و گریه بود ناگاه شیخ بخانه
او رسید از شنیدن نوحه و گریه پرسید گفتند که نوبت پسر خانه
آمده است شب را میخواهند پسر او را در بتخانه برند برای قوت دیو
که معتاد بوده است و عسسان بر حکم نوبت که در هر شبی از خانه
می بردند بر حکم آن معتاد عسسان بر در خانه آن باغبان ایستاده
بودند شیخ باغبان را گفتند که میتوانی که چیزی مال داده
بجای پسر خویش مرا بفرستی او بعسسان را خشنود کرد چیزی مال
فراوان داد قبول کردند بجای پسر او شیخ را بردند بران معتاد

نیم شبی شد که آن بت پیدا شد خواست که شیخ را غذاء خود سازد
شیخ بقوت خویش او را فرود آورده گردن زد بت را بجان آورد
خود نشسته مانده تا آنکه فردا شد عسسان که پاینده چه بینند که
بت را گردن زده خود نشسته مانده تا آنکه این قصه بپادشاه
بردند پادشاه خود سوار شده پیدا شد در تمام شهر ایشان شوری
افتاد محشری شد پادشاه و تمام مردمان شهر مسلمان شدند
شیخ تعظیمی و تکریمی داشتند دران روز شیخ جلال تبریزی
رحمه الله علیه پادشاه و تمام شهر را مسلمان کرد و باز گشت
یکی از خصایص شیخ جلال تبریزی بوده است که سحر و سم او را اثر
نکردی و چنین آورده اند وقتی در سفر بشهری رسیدند آنجا
نیز کلیسائی بوده است یارانی که برابر شیخ بودند ایشان را اتفاق
افتاد که در معبد ایشان برویم و ببینیم که چون ایشان معبود باطل
پرستش میکنند ایشان که آنجا رفتند اندکی ترسیدند و شیخ جلال
معلوم بوده است که یاران آنجا رفتند بعد آمدن ایشان را پرسیدند
که کجا بودید ایشان گفتند که در کلیسا رفته بودیم که تا به بینیم
که ایشان چونه معبود باطل را پرستش میکنند شیخ یاران را گفت
شما چرا سرعت کردید مارا نپرسیدید همچنین در کلیسا نباید رفت
چنانچه شما رفته اید بعده خود رفتند چندین که آنجا برای
بت پرستی آمده بودند ایشان را مسلمان کردند و باز گشتند و

واذا مروا باللغو مروا كراما ظاهر مرور شیخ لغو و شر بوده است
و باطن کرامی و خیر والسلام روز جمعه سیزدهم ماه مذکور
بعد اداء جمعه این ضعیف و اینکان حاضر بودند بر حکم معتاد
ذکری در شداید انبیا بود فرمودند از سنکی مخدوم جای مغز
که بعضی اقوام انبیا با انبیا شداید و مضرت رسانیده اند و قصد
جان ایشان کرده اند اما قومی نبی خویش را برای قصد جان
او باتش الیمی و دردی رسانیده اند که جرجیس صلوات الله علیه
قوم او باتش کشته کردی چندانش درد دادند هیچ حرقی و سوختکی
در اندام نمیشد بعد ازان ایشان حرکتی کردند کاومیش مجوف ساختند
و درون شکم او آتش کردند تا آنکه آن کاومیش تمام آتش شد و
مهتر جرجیس را در شکم او انداختند و آنجا جان داد سبحان
فرمودند بعد مهتر عیسی را علیه السلام تا آنکه پیغامبر صلی
الله علیه وسلم مبعوث شود کسی دیگر پیغامبر و نبی نشده است
وقتی رسول الله صلی الله علیه وسلم با اصحاب رضوان الله علیهم
نشسته بود عورتی بوده است پیش آمد رسول الله یاران را پرسید
که هیچ میدانید که این دختر کیست گفتند نمیدانیم گفت این دختر
خالدست بر معلوم میشود که قریب بعثت نبی خالد بوده است
ازینجا ذکری در بن بوده عورتی از شام کتب ثلاثه را یعنی توریه
و زبور و انجیل خوانده بود مالی و اما نی داشت در مدینه آمد

ازانکه نور عظمت محمد مصطفی صلی الله علیه وسلم پیش ازآمدن
در دنیا بوده است در صلب هر که فرود امدی نوری وضیا
بوده است این را وجائی نوشته دیده است ان عورت را
قصد افتاد که پدر رسول را نکاح کنم وبخواهم تا رسول صلی الله
علیه وسلم از صلب او در شکم من آید ومن باین شرف مشرف شوم
که پیغامبر آخر زمان از من زاید ومن مادر او باشم از برای این
جوانان قریش را دعوت برای طعام کرد ودر رونق طلبید
وآن علامة از جبینها ایشان میجست پدر رسول الله هم در
ایشان میان بوده است آن نور وضیا در پیشانی او دید پیغام نکاح
کرد مال فراوان نمود تا انکه پدر رسول الله راغب شد گفت
نزدیک مدینه جائی هست پدر بپرسیم واذن گیرم باز بیایم نکاح
کنم رفت برای پرسیدن را امینه پیش از آن در نکاح عبد الله
بوده است با او صحبتی واقع شد رسول الله از شکم صلب عبد الله
نزول کرده در شکم امینه آمد القصه پدر رسول الله بر این عورت
آمد برای نکاح را آن عورت دید که آن ضیا وروشنی در جبین
پدر رسول الله صلی الله علیه وسلم نیست او ازین عقد باز
آمد پدر رسول الله را پرسید مگر تو با عورتی صحبت کرده
این گفت آری از من واقع شد آن عورت رفت وباز گشت والسلام
روز جمعه بیستم ماه مذکور این ضعیف ومولانا شمس الدین

وشیخ ابراهیم احمد و هر یکی بخانه حاضر بودند ذکری
در خلق بنی ادم و اکرام ایشان از سایر مخلوقات بوده است
فرمودند حق تعالی خلاق است غیر از انسان چیزها که دیگر
افریده است که حد و عد ندارد فردا قیامت بهیچ یکی سخن
مواخذه نباشد مگر با ایشان هر چه کنند از نیك و بد همه
سوال از معرفت و عبادت نباشد مگر با بنی آدم هم از بجاست
ولقد کرمنا بنی آدم سبب ان این سخن در این بود که در ممنوعات
و محذورات میل دل و خواست نفس البته باشد ادم و حوا
صلوات الله علیهما سلامه جبرئیل علیه السلام در بهشت
بدرخت گندم برد و بانگشت نمود و گفت حکایة عن الرب ولا
تقربا هذه الشجرة فتکونا من الظالمین ادم را خطره گذشت
که همه نعیم بهشت و میوه اشجار جنت برای من باشد مگر این
درخت گندم بر این چه چیز است و چه خاصیت دارد قصد
کرد شیطان لعین عداوت با بنی ادم از ازل دارد ان الشیطان
للانسان عدو مبین تپش شده است نماند تا آنکه آدم دانه گندم
بخورد بعد از ان حاجت انسانی تقاضا کرد پس و پیش ندارد تا
ان زایل شود و خلاصی یابد و بهشت جای لطیف است انجا
این پلیدی چه دخل دارد آدم مضطر شد این سو انسو دویدن
گرفت همدرین جبرئیل را فرمان که ادم را از بهشت بیرون انداز

و بیرون و پیش شکاف کن بعد ازین بالاخلاص یافت از ماوی
و مسکن بهشت وطن بیرون ساخت و درین دنیا که بستان
آلکه فرود دار المحبان این است خانه کرد چکونه آدم را هیچ خطره
و میل دل نبوده است در جای خویش بارام و قرار آرمیده و آرزوی
خویلات بالکلیه رسته بود هیچ آگهی ازین نداشت ناگهان
جبرئیل بر حکم تقدیر ازلی و فرمان ابدی نهی ازان کرد و نهی او
کانه او را امر شد و قوله تعالی ولا تقربا هذه الشجره فی المعنی
اقربا هذه الشجره گشت این علم نقیض گویند و سطرنجی باز گو
خوانند ثم ازینجاست که گویند امره نهیه نهیه امره قهره
لطفه لطفه قهره بعد این فرمودند آدم صلوات الله
علیه و سلم احسن الوجه و املح الصورة طویل القد و الشعر
بوده است اگر چه میان انبیاء دیگر مهتر یوسف احسن الوجه
بوده است اما مهتر آدم از هر یکی احسن الوجه بود از انکه او
قدرت خلق عناصر است ازینجا ذکری از ابدالان و مدد ایشان
برای خلق بوده است فرمودند ایشان از ادایم الاحوال سیری و طریب
کما یاتی و یذهب الریح هر جا که میشود آنجا میروند بر حکم مدد
و معاونتی نمایند گاه است که جلوس ایشان بر حکم فرمان در بالای
زیر درختان و گاه باشد بر سر آب نشیند صوفی بوده است
دید که ابدالی چند لنگوتها بر بسته و خلاش باندام ایشان

جسفید است با این حالت از جای پیدا شد نه برسید
که با این حالت از کجا می آید گفتند جهازی در دریا می شد غرق
ما را فرمان شده بود که جهاز را از دریا بیرون آرند رفتیم
بیرون آوردیم و حالی باز گشتیم والسلام روز چهارشنبه
بیست و پنجم ماه کوی سنه کمترین خدمتکاران حاضر بود
سمرها چند که مانع بود سید علی میخواند ذکری در باب
الوصل الی الله واستحالت میرفت فرمودند وقتی خواجه
احمد پیر بیرون خانقاه نشسته بودند و بعضی یاران اعظم
بندگی مخدوم نیز بودند مباحثه در میان ایشان بوده است
که الوصل الی الله ای الی کنه ذاته محال و تخلیه خیال ذات
لا حاصل و لا نهایة له پس وصول از کجا و واصل کدام فلا معنی
الاطلاق الواصل علی احد بعده خود خواجه احمد جواب
میداد که وصل اضافی نیست نه حقیقی است بلکه بنسبت تفاوت
مقامات است مقامی است چون صوفی انجا رسد مبتدی
نامند و مقامیست بدان صوفی که رسد متوسط نامند و کذلک
مقامیست که انجا رسد واصل نامند بنا بر اختلاف مراتب
مقامات ایشان را بدین نامها نامیده شد بیت تو خود
سر وصل ما نداری : من عادت بخت خویش دانم : دیگری
گوید شعر من انکه ا فضولم که وصل شه طلبم : شه من انکه

بحال خود پردازند روز سه‌شنبه بیست و نهم ماه این ضعیف
بود و مولانا شمس الدین امام ذکری در فضل مرشد بر پیر تربیت
فرمودند مقصود از ارادت بیعت چیست انچه درین
کار کان آمیغ است آنست یعنی ارشاد چیزی که در میان
ایشانست اگر آن از پیر حاصل نشود مثلا پیر شاید که از جهان
کرده باشد یا جائی باشد که آنجا رسیدن طالب را امکان
نیست و ارشادی و تربیتی از شیخی کامل گرفت چه میگوئی
این مرشد بهتر یا پیر مولانا شمس الدین بجواب پیوست و گفت
که این ارشاد و تربیت طالب از پیر خویش داند و هم از و تصور
کند فرمودند آری همچنین است اما حقی و حقوقی از آن
این مرشد بر آن طالب است که کم از حقوق پیر نیست مادری
بچه زاید و بدست دایه سپرد مادر ماده است اما بزرگ دایه کرد طعام
خوردن او تعلیم کرد او دیگر این داد علتی و زحمتی که میشد
این دور میکرد شبها این بیدار می بود برای او شداید و محن
این بر خویش اختیار کرده تا آنکه او را بکمالیت رسانید آن خود
برای تکمیل اعتقاد را گویند هر نعمتی که از غیر پیر رسد او را
از پیر داند چنانکه وقتی در خانقاه بندگی مخدوم سماع بود
بندگی مخدوم در سماع بوده اند که دستار مبارک بمطربی دادند
و او مرید یکی از شیخان دولتاباد بوده است سر بر زمین آورد

بوی دولتا باد کسی گفت چرا تو سر بر زمین آوردی گفت از
نعمتی که دستار بندگی مخدوم بمن رسید من دانستم که از بهر
منت از آن بوی دولتا باد سر بر زمین آوردم صوفیان
و عزیزان که حاضر بودند هر یکی را این فعل آن مطرب خوش
آمد تحسینی کردند هم از اینجا ذکری در قباحت و سماحت
شکستن عهد با پیران افتاد اگر چه صالح باشد یا طالح یعنی صلاحیت
مجردی داشته باشد از عالم غیوبات و اسرار الهیات هیچ
آگاهی و خبری ندارد فرمودند اگر مریدی ارادتی و بیعتی
با پیری دارد بطمع آنکه مقصود خویش ازین بر آید بعد از آن
این را معلوم شد که از پیر مقصود خویش بر نخواهد آمد
شاید که مرید از وی بد اعتقاد شود و عهدی بشکند و خود
بدامن دیگر سپرد زیرا چه این عابد محض است از غیوبات و
الهیات خبری ندارد اما ارواح انبیا و اولیا و ملائکه که محافظ
این اند همه حال او باشند و مقصود او بدامن او دهند باید که
این مسکین عهدی و ثیقی که بدو کرده داده است از آنکه شاید
هر چه آید همان نقد وقت او باشد والسلام باید دانست
تا معلوم گردد که تفاوت تواریخ تا این حد از آنست درین سال
حضرت بندگی میان سواری کلبرگه فرموده بودند برای زیارت
بندگی مخدوم وقت مراجعت در اثنا راه اجزای مسوده ملفوظ

جانی در رخت افتاد ند از نظر این ضعیف غایب شد ند بر غم
آنکه اجزاء مذکوره تلف شد ند بعد حسرت عظیم و ندامت
جسیم خاطر از استملاء حکایات لطیف و احادیث ظریف باز
نمیگشت هر چند که تسکین فوران دل کرده شدی نمی ماند
این ضعیف میخواست که آنچه بخاطر یاد مانده است همان آن
مسطور سازد بعد از مدتی و اشهر بعد اللتیا واللتی این مسوده
لطیف که بیاض دل مشتاقان احادیث ظریف بوده است
یافته شد بعده همان مسوده را قرار داده شد و از ماه مبارک
رمضان آنچه از زبان مبارک بندگی میان سلمه الله تعالی
بسمع جان قرار یافت نیز در قلم آمد همین تتمه را استمداد و
بشتر از دفع آفات و حفظ این جزء کتاب از حق تعالی کرده اند
تا بکمال کرم و رحمته این مسوده بیاض آید و این نامه یادگار
نماید بسم الله الرحمن الرحیم اللهم یسر و وفق لاتمامه
روز دوشنبه سوم ماه رمضان عمت برکاته سنه ۸۷۲ وقت چاشت
این ضعیف و عزیزان بخدمت شریف حاضر بودند فرمودند
روزی ملک بداونی در دیوان نشسته بود ملک جهجو مردی
لشکری زاده بود سوار میگشت بر اسب خوب سوار می شدی
ملک بداونی پرسید که این لشکری چابک سوار پسر کیست
کسی گفت پسر لشکری هست پرسید که نام چه دارد گفت

جهجو مکهابد اوني کفت شيخ جهجو ست قندي پيش بود
کسي آورده بود طلبيد در دامن ملك جهجو انداخت و آن
سخن بزبان هندي کفت کمايتو و باز کردانيد پدر ملك
جهجو سوداکري اسپان داشت بعد مدتي پسر خود را براي
سوداکري اسپان جري مال و چندي نفران شايسته
را برسبر خرچ داده از جايي که اسپان خود مي آوردي فرستاد
ملك جهجو بسفر بيرون آمد و انجا رسيد روزي چند در انجا
بوده است وقتي در دلش خطره افتاد مصلي اين شهر بينم
چندي را در وثاق کذاشته و چندي را دنبال خويش
کرده در نمازکاه برد انجا ساعتي چند بکذشت جرنبکه جذبه
من الرحمان خير من عمل الثقلين عبارت ازانست سوي خود
کشيد فراغتي ازين جهان و ازان جهان نصيب جان او شد مجرد
از لباس ظاهري کشت نفران و اسپان همانجا کذاشت رو
ببادیا اورد خبر نداشت که کجا میروم دامن پیراهن از پيش
و پس کشيد کرفت و همانرا اسب ساخت اين سو وان سو
دويدن کرفت چنانکه کودکان مي دوند روزي چند
غايب بوده است هيچ خبر او کسان او نبوده است نفران او
اين سو وان سو جستند هيچ نشان ازو نيافتند بعد روزي
چند پيدا آمد کسان او پرسيدند که کجا بردي و کجا رفتي

ما چندی روز برای تو متعلق بودیم و از خوف پدر نومی کردیم
از آنکه او باعتماد ما بایجا گذاشته است ملک چهجو گفت
چه خواهید برسید مارا بالا اسمان برده بودند و از آنجا
شهر دهلی نمودند و خدمت شیخ نظام الدین را در دهلی
نشسته دیدم مارا پرسیدند که تو چه میخواهی بخواه ما
خواهیم داد گفتم که همان مرد میخواهم اشارت بسوی شیخ
نظام الدین کرد القصه در دهلی می بود بعد چندگهی
که او را غلبه حال میشدی بیرون شهر شدی همان طریق
دامن پیرهن خود را اسب میساختی این سو و انسو میدویدی
زمانی همچنین بودی بعده بهوش شدی فرمودند خلق
دهلی او را چهجو تازی سوار میگفتند والسلام روز
دوشنبه بتاریخ دهم ماه مذکور وقت چاشت کمترین خدمتگاران
بخدمت حاضر بود باینان جمع شده بودند جای مخصوص که
خانه این ضعیف است میخواستند که بنیاد خانه این ضعیف
شروع کنند بندگی میان ابقاء الله تعالی علی عینا و را سنا
قدم مبارک تشریف فرموده بودند باینان بحضور بندگی
میان بنیاد کردند فرمودند چنین آورده اند کسی که خواهد
بر زمینی راست کند باید مقدار زمین اول بکاود باز خاک
از ادران بیندازد بیش از انست یا متساوی یا کم از ان اگر خاک

151

ازان زمین زاید آید خود ان زمین صاحب را مبارک و خوب باشد

واگر خاک متساوي ان زمین باشد باز بد نیست واگر خاک

ازان کم باشد بر ان زمین در غایت نحس باشند بعده کمترین

بنده بدین نیز مامور شده قصه را بعمل آورده کاوید مقداری

زمین را خاک آن بعد انداختن دران زمین بیشتر آمد بعده

کمترین بنده انچه بیان واقع بود عرضه داشت اشارت بنیاد شد

بعد اتمام باز بندگی میان برای دیدن خانه این ضعیف با عمی

نشسته بودند فرمودند وقتی بر حکم سیر وطیر صوفیان شیخ

علاء الدین کوالیري خلیفه بندگی مخدوم بالای اسمان میرفت

ملکی مانعی بوده است حایل شد که پیشتر مرو ملک ما او نو

او کفت این راه رفتن ده زیرا جز ازان سید محمد ست ازان او

اینجا می آیند و میروند هیچ باکی نیست هم ازینجا بعد زمانی چند

ذکري در سحر کردن خدمت شیخ نصیر الدین بوده است

فرمودند غایت مشغولان خانقاه خدمت شیخ را بسیار

بوده است وقتی که خود سحر میکردند عهد تمام هر یکی بلطعام

صحنکهای کهجری و روغن میفرستادند و صحنکی که پیش شیخ

میبودی مقداري غلوله موازنه تنکه نقره بودي که غذاء

شیخ شدي ازینجا فرمودند پیران ما را مجاهده بجد هاو تنها

بوده است روز دوشنبه هفدهم ماه مذکور کرم خدمت

شیخ نصیر الدین بوده است این ضعیف و عزیزان وابندگان
حاضر بودند برای خرج ماید بر سر سجاده جلوس فرمودند
بعد نماز شام خدام مایده فراز میکردند قدری نمك در کندوری
پیش هر یکی داشتند واز حکم معتاد دیرتر شده بود بر خادمان
بغضب اندکی تاکید کردند و فرمودند اول در کندوری نمك
باید داشت تا افتتاح وابتدا بعد از تیمه هم بر نمك باشد
صاحب قوت برای این معنی در قوت بسیار خبر گفته است
و ثواب ثابت گردانیده و کذلك ابتدا تسمیه گفتن در کندوری
آورده است که بران دفع مشارکت شیطان میشود والانه
او همه جای مشارکست تا اینکه اگر کسی ابتدا اجماع با عورت
خویش تسمیه نگوید شیطان اندرین کار دخیل باشد حدیث است
در صحیح بخاری قال رسول الله صلی الله علیه وسلم ان الشیطان
یجری مجری الدم من ابن ادم انفکاك وانفصال او در غایت
صعوبت است همدرین میان ازدحام خلق بسیار شد و کسی
و کسی برای نازیه التماس میکردند میدادند مزاحمت بیکر
شد فرمودند این جه تفرقه خاطر است وجه ملایم حال درویش
خالق الخلق رازق بندگان اوست عباد الله جز حالهم
دادن نتواند فرمودند بندگی مخدوم نیز ازین معنی تنك
آمدند میگفتند درین غرایبها کااین جه در دست واین ملاهم

حال منست ضرورة میکنم از انکه عزیز بر این منست وسنت
ایشانست هم ازینجا ذکری درین بوده است که المومن من یحب
لاخیه ما یحب لنفسه برای این را حکایت فرمودند که وقتی
خواجه شبلی رحمه الله علیه براهی میگذشت شبانی بوده است
کاو میچرانید چنانچه رسم است بر دست ایشان دوالی باشد
برای زدن کاو شبان بر پشت کاو دوالی زد چنانکه اواز آمد
شبلی ناله کرد و فریاد بر آورد شبان گفت چنان فریاد میکنی گویا
بر پشت تو زخم رسیده است خواجه شبلی گفت بیا ببین جامه
برداشت چنانکه عین اثر ان تازیانه بر پشت شبلی عیان دید بعد
وتقدس کوید اِنَّ المُسلمین وَالمُسلمات وَالمومنین وَالمومنات
وَالقانتین وَالقانتات وَالصادقین وَالصادقات وَالصابرین
وَالصابرات وَالخاشعین وَالخاشعات وَالمتصدقین وَالمتصدقات
وَالصائمین وَالصائمات وَالحافظین فروجهم وَالحافظات
وَالذاکرین الله کثیرا وَالذاکرات اَعد الله لهم مغفرة وَاجرا عظیما
روز چهارشنبه نوزدهم ماه مذکور بعد عرس امیر المومنین علی
کرم الله وجهه این ضعیف وعزیزان حاضر بودند پیش درخانقاه
دهدیان سرود این بیت میگفتند بیت روی بزاهمی رسد
طعنه به فلک زدن حسن تراسلم است ولوله در ملک زدن
فرمودند شعر عجب قومی اند بجدی ایشانرا گویند وهم تلامیذ الرحمن

شاعری ملازم خانقاه بوده است بیتی دیگر ردیف این خواند
وتخلص شاعر را گفت بیت از سخن مطهر هم ذوق بدل همی رسد
تند سخن زدا بود قسمت زر مهك زدن فرمودند مولانا
مطهر از امیر خسرو متاخر بوده است او را خسرو ثانی میگفتند
وقتی پادشاه دهلی سلطان فیروز نشسته بود مولانا مطهر
آمد سلطان گفت یا خسرو ثانی مولانا مطهر را این سخن خوش
نیامد وگفت خسرو شاعری فقط میدانست من عالم بجهاده علوم
هم اینجا در فضل مرتضی کرم الله وجهه ذکر میرفت فرمودند
حضرت رسالت صلی الله علیه وسلم در مرض موت خویش
با صحابه رضوان الله علیهم اجمعین نصیحت کرد وگفت کسی که
افضلترین و بهترین شما باشد و مرا غسل دهد این سخن رسول
صلی الله علیه وسلم کسی را مفهوم نشد وتشخیص آن بر ایشان
ظاهر نشد همدرین میان مرتضی گذشت رسول صلی الله علیه
بانگشت اشارت کرد بسوی علی وگفت همین غسل دهد مرا
ازین فضل علی بر سایر صحابه آید اما هر مؤمن و مسلمانی که
او را اعتقاد این باید کرد که اول هم ابوبکر ثم عمر ثم عثمان
ثم علی رسول الله در حق هر یکی از خلفا رسیدین فضلی گفته
گر آنرا کسی مشرح و مکیف بنویسد جلدها مطول شود
هر یکی را بزرگ باید دانست و اقتدا باید کرد که اصحابی کالنجوم

بایهم اقتدیتم اهتدیتم باید دانست ازینجا فرمودند کی
مخدوم تاریخ عمر مرتضی تحقیق کردند و پرسیدند که قطعا تمام
شما کدام ماه رمضانست مرتضی گفتند معلوم ماه رمضان
وشبلکی مخدوم دران روز شاید که اندکی چیزی طعام میکردند
شب عمر خدمت شیخ الاسلام شیخ نصیر الدین بسیار نمیکردند
نوزدهم ماه چنانچه معتاد بوده است میکردند و نوزدهم
گوینده که عمر مرتضی است اختلاف روایت فرمودند همه
کمر مرتضی علی شکسته بود از فراق رسول بعد رسول الله
صلی الله علیه وسلم تا نقل علی مضین کوز پشت بودند چنانچه
چرها که بعد رسول الله صحابه را مشکل شد اگر علی نبودی هلاک شدندی
ایشان منصور شدندی لولا علی لهلک عمر روی نبودی فرمود
جمل جند جاست اگر علی نبودی عمر را هیبتی انجمست الخ
بیست هزار پیغامبر از معجزه بعد شما مصطفی را صلی الله علیه وسلم
بودست و اخوارق و کرامات که اولیاء امت محمد باشد شما
علی را بود سرور اولیا اوست مصطفی ما او ولایت اوست
لمحه ذکری در وعده کردن رسول الله برای بکنه گرلعنت
یهودیان افتاد فرمودند وقتی طایفه یهودیان پیغامبر ما
آمدند و گفتند ما یکدیگر را میان خود لعنت کنیم هر که بر یکی از
طایفتین اقتدا کند او باطل باشد رسول الله با ایشان وعده فرمودا

کرد و گفت که ما و شما بیرون آییم همچنان کنیم صباح رسول الله
با اهل بیت خود فاطمه و حسن و حسین و مرتضی علی نیز برابر
بودند خود با ایشان بیرون آمدند صحابه را گذاشتند نزدیک
ایشان بسیار تعصبی کردند که ما هم برابر باشیم رسول الله ایشان را
برابر نبردند بیرون صحرا بر آمده خیمه گلیم داده هر پنج نفر آن منتظر
ایشان شده نشستند راه ایشان می دیدند همه درین میان
سید علی بالتماس پیوست که همچنین منقول است که ششمی
با ایشان جبرئیل است ساکت ماندند هیچ نفر بودند از آنکه
جبرئیل اگرچه با رسول الله و اهل بیت او بوده است اما محسوس
و منظور نبوده است بشمردند یهودان علیه ما یستحقون بیرون
نیامدند میان خویش اندیشه و فکری کردند و گفتند او
خود بیرون آمده نشسته است ما هم اگر برویم شاید لعنت
او بر ما افتد و ما را روز قیامت سیه رویی باشد و مشهود
و موسوم بداغ لعنت باشیم چه جای زندگانی ما باشد از این
معنی خوف کلی کرده بیرون نیامدند و مقهور گشتند
علیه ظن ایشان اکا التصدیق بوده است مع هنا ایمان بدو
نیارند و او را دوست ندارند بلکه دشمن دارند قیاس این
تقاضا کند که بودن مثل این عقیده بر پیغامبر آنکس انقیاد
نماید و متابع او باشد اما چون میسر شود از آنکه حق تعالی

گفته است ختم الله علی قلوبهم و علی سمعهم و علی ابصارهم
غشاوه و لهم عذاب عظیم فرموده و فتی اسد الله الغالب علی
ابن ابی طالب کرم الله وجهه دختر یهودی بوده است ملیحه
میخواست که در نکاح خویش آورد رسول الله شنید خطبه کرد
بر منبر نشست و گفت حاصل معنی این اینست لا یجمع احد منکم
فی النکاح بنت شخص لا یحب الله و بنت شخص یعبد الله و من اراد
ان یدخل فی نکاح بنت عدو الله فلیترک و یطلق بنت
حبیب الله بشنیدند این از زبان رسول علی از نکاح آن دختر
یهود باز آمد و با او نکاح نکرد سبب اتفاق نمودند اهل عرب
مزاحی ظریفی باشند و میان خویش مزاح کنند حتی که چهار یار
پیغامبر ایشان گاه گاه میان خویش نشسته دفع الملال مزاح
میکردند مرتضی قصیر القامه بوده است یاران دیگر نعلین
مرتضی را میگرفتند و بالا که دست مرتضی نرسد میان
مرتضی را از آنجا فرود آوردن ممکن نبوده است یاران
میان خویش تبسم میکردند مرتضی نیز نعلین ایشان را سر
درچوب بالا سنگی میدارند زیر آن سنگ میداشتند
و از آنجا کشیدن صعوبت و دشواری تمام بوده است و
صحابه از آنجا کشیدن رامی شدند مرتضی تبسمی میکردند
والسلام روز جمعه بیست و هشتم ماه مبارک کمترین خدمتگاران

بعد اداء جمعه بخدمت حاضر بود فرمودند الرمضان
اسم من اسماء الله تعالى وكذلك القرطاس اسم من اسماء الله
اما برين سوال میکنند فلا يقال جاء الرمضان وذهب الرمضان
بدون لفظ الشهر لانه اسم من اسماء الله تعالى قيل عليه في
جوابه وقد جاء في الحديث اذا جاء الرمضان فتحت ابواب الجنة
بغير لفظ الشهر وقد جاء اطلاقه بلفظ الشهر كما وقع في التنزيل
وشهر رمضان الذي الى آخره بدون كما جاء في الحديث فيقال
شهر رمضان رمضان اريد ومنها اسم للايام الثلاثين المخصوصة
ولعله اشار الى هذا المعنى جار الله في كتابه الموسوم
عنه بكشاف المعاني فليطالع ثمة ورمض در اصل لغت
سوختن است ولهذا مردم که گرسنه می باشند البته
درون مساغ شيطان کم می باشد هم ازینجاست که گفته اند
شکم تهی زندان شیطان است یعنی او را انجا حبس است
وحبس در لغت منع شی را گویند وشکم پر میدان شیطان است
یعنی او را حبس ومنعی نیست جولان گریست چنین او را هم اند
که اگر شکم پرست اعضا گرسنه واگر اعضا سیر بد شکم گرسنه
قال بعض الحكماء من اشبع بطنه يهيج منه اثنا عشر افة اولها
يقسا قلبه وقلب القاسي بعيد عن الحكمة التي هي عبارة
عن العلم الشرايع او كل كلام وافق الحق والثاني كسي شاعري

رباعی بمناسب این عبارتی نیکو گفته است قطعه شنیده
که بقصاب گوسفند چه گفت ، در آنکه خنجر تیز من بحلق می مالید
من اینکه خشک گیاهی چریدم این دیدم ، کسی که پهلوی چربم خورد چه
خواهد دید آنجا فرمودند یکی از علامات نفاق و منافی است
که عبادة الله بر دلش گران بود و سختی نماید والسلام روز شنبه
ششم ماه شوال سنه عرس والد بندگی مخدوم بود قدس سره
اگرچه ششم ماه مذکور عرس مذکور هست اما از جمله آنکه جمعه
ترک کرده نشود ششم ماه کردند فرمودند آبا و اجداد بندگی
مخدوم و جد مادر بندگی مخدوم صاحب کرامت بودند
هر یکی بچیزی مخصوص بود جد مادر بندگی مخدوم سید
علاء الدین بود وقتی نقل شدند غسالان غسل میدادند
در اثنای غسل فوطه که بسته بودند اندکی فرو شد سید مذکور
فوطه خود بدست گرفته بالا کرد غسالان گریختند گفتند
اینکس زنده است حرکتی میکند حضار گفتند خیر زنده نیست
مبالغه بسیار کردند بعده غسل دادند فرمودند و از
جد بندگی مخدوم سید حسن جندی است ترکش بند بوده
ازان گویند روزی بندگی مخدوم بقاضی بهاء الدین امام
کرده فرمودند مولانا فلان مسجد دهلی که هست دفن دو اند
حد من درون آن صحن است قاضی بهاء الدین گفتند آری

جربه

در انجا دیدیم زیارت کردم فرمودند هر شب جمعه انجا نوری
از بالاء آسمان فرو می آید کسی انجا ماندن نمیتواند از بس هیبت
فرمودند بعض سلف بندگی مخدوم جاکر بادشاهان بوده اند
اما ایشانرا با بادشاهی عهدی بوده است که ما در سرای تو
در نیاییم ازانکه وقتی که دربان ما را حایل شود و چوب در میان
آرد آبروی ما رود و بعده ما جز شجاعت خواهیم فرمودند
وقتی که بادشاه سوار میشدی برای مهم را ایشان برابر میرفتند
وقتی که باز می آمدی از دربار بادشاه را سلام میکردند و باز
هم ازانجا برك میدادی و باز میکردانیدی و کذلك اکر با مرد
میشدند باز همچنان میکردند بعد از نماز ظهر ضعیف بود
سخن در زلت انبیا و خطاء اولیا میرفت فرمودند ذلت نبی
و خطاء پیر متابعت را حجت نیست و نشاید که قصد آن بکنند
که آن از ما صادر شود و در آن نکوشد هرچه بقدر حوصله
تو بود همان کردن ترا آید باقی زیادتی باشد بلکه ترا بمرتبه
هلاکت و ضلالت آرد مثلا نبی بچیزی مخصوص است که
اگر تو آن کنی فردا ماخوذ شوی و کذلك پیر مثلا سرود
عورات می شنود و بران رقص میکند ترا نمی شاید که بسرود
ایشان سماع بشنوی و برقصی این هم به پیر بگذارد و بدو
سازد شاید او درین کار ماذون باذن الله باشد و تو نه

اگر لبی لابد جرم و مخطی باشی آنچه کتاب الله و احادیث
رسول الله باشد نتر ابران باید بود و باید رفت از نجا فرمودند
طالبان از درین راه لغزشها باشد و با آن ایشان از کار
بازمانند غیر مقصود را مقصود دانند و بدان ایشان
در غرور افتند و خود را دانند که ما بچیزی رسیده ایم
و چیزی شدیم همانکه شیخ سعدی رحمه الله علیه میگوید
خواجه پندارد که دارم حاصلی   حاصل خواجه بجز پندار نیست
بدین سبب اوضاع شرع بالکلیه ترک آرند هر چه هوا
و خوشی نفس باشد بکنند بگویند ما از قید رستیم باطلاق
رسیدیم و مکروا مکر الله والله خیر الماکرین این همه آفات
و بلیات است که طالب مسکین را از راه باز دارد و بمقصودش
رسیدن ندهد و از آن محروم دارد بیت ترسم نرسی بکعبه
ای اعرابی کین ره که تو میروی بترکستانست باید که طالب
هر چه بدهند و بدامن او رسد او از آن سیراب نشود نعره هل
من مزید بود دعا. اللهم زد و لا تنقص و ورد وقت او باشد
فرمودند روزی بندگی مخدوم قدس الله سره العزیز در حالت خوش
بودند که آواز فصل ماشیت بگوش رسید یعنی هر چه دانی
و خواهی بکن چو لان شرع پای بند تو نیست مع هذا حضرت
بندگی مخدوم بیهوش شد و گفتند هر چه شود گوشوا تابع

بی نکند از هر و پیران باشم و قدم بر قدم او روم و هر چه او کند
و فرماید آن کنم و از هر چه باز دارد بر آن مدام نمایم فرمودند
اینجا لغزشهاست بسیاری باشند که اینجا بیفتند برخاستن
از آن بر ایشان صعوبت باشد والعیاذ بالله که طالب را
اتباع پیر فوت شود والسلام علی من اتبع الهدی وسلک
مسلک التقی روز سه شنبه سیزدهم ماه کمترین خدمتگان
حاضر بود فرمودند مرید باید که در تجسس احوال مرضیه پیر
باشد آنچه او کرده است همان کند غیر اتباع نکند و خود را
بدو بر بندد یاران بندگی مخدوم و هر دو پیران ایشان
اتباع اکثر این پنج پیران بوده است چنانچه خدمت شیخ معین
الدین و خدمت شیخ قطب الدین و خدمت شیخ فرید الدین
و خدمت شیخ نظام الدین و خدمت شیخ نصیر الدین تا بندگی
مخدوم هر چه میخواستند که بکنند اول معلوم میکردند
که ازین بزرگان مذکورین صادر و واقع شده است یا نه اگر
شده است عمل مینمودند و اگر نه ترک می آوردند و از مرشدین
اکثر اذکار ایشان بوده است از مهتر آدم صلوات الله علیه
و نوح و ابراهیم و موسی و عیسی و تا محمد رسول الله صلی الله
علیه وسلم و اذکار انبیا ذکر نیز بوده است اما بطریق نهمت
ذکر انبیای سابقه میکردند سبب آن فرمودند شخصی سالها

برحسنات بوده است از وجز حسنات صادر نشده است
اما اگر فجاءة بغتة والعیاذ بالله یکی سیئه از وصادر شود
و بدان شهره گردد این سیئه واحد ساتر آن حسنات می‌باید
یعنی از نامی بپوشد و اخفا میکند شیخ سعدی رحمة الله
میفرماید بیت بسا نام نیکوی پنجاه سال که یک نام زشتش
شود پایمال مثلا صوفی هست سالها مجاهده و ریاضت
داشته زاویه و گوشه گرفته مانده است و سالها بدین
گذشته والعیاذ بالله ناگهان او را میل دل و خطور خطره
بدنیا شد و او دنیا طالب گشت آن همه مشقت و مجاهده
و ریاضت او در جنب این نابدید گشت و این ساتر او باشد
پس نباید که لمحه و طرفه او را نظر بر جیفه باشد بیت
ترک مال و بذل جاه و ننگ و نام در طریق عشق اول منزل است
رسول الله صلی الله علیه و سلم دنیا را بمنزله مردار داشت و
بمنزله سگ گفته است لقوله علیه السلام الدنیا جیفة
و طالبها کلاب و جای دیگر فرماید حب الدنیا رأس کل خطیئة
و ترک الدنیا رأس کل عبادة کسی را که حظ و لذة دنیا دهند
او را از حظ و لذة آخرة نصیب نماند همانکه حق تعالی گوید
و من کان یرید حرث الدنیا نؤته منها و ما له فی الآخرة من
نصیب روزی رسول الله بر بوریای خرما خسپیده بود تمام

نقشها بوریا بر پشت مبارک سلطان الانبیا بر آمده عمر رضی
الله عنه دید گریست و گفت سبحان الله کسانی که عدو الله اند
بر جامهاء حریر و تخت مملکت با نواع متاع دنیا بالیها در بستر فرو برند
بخسپند و پیغامبر ما بهترین خلق الله و حبیب الله باشد
بر بوریا خرما بخسپد و پیغامبر ما بهترین چنانکه اثر نقش بوریا
بر پشت سرور انبیا پیدا شود رسول الله صلی الله علیه وسلم
عمر را گفت من کان یرید حرث الآخرة نزد له فی حرثه مارا
آخرت باشد و ایشان را هم آنکه سجن المؤمنین و جنة الکافرین الدنیا
گویند والسلام روز چهارشنبه هفدهم ماه شعبان عزیزی خواجه بها
الدین یار قدیم بندگی مخدوم بود برای خرج کندوری
بر سجاده جلوس فرمودند این ضعیف و بعضی عزیزان بودند
فرمودند حق تعالی وعده و وعید را در حق صلحان
الذین امنوا و عملوا الصالحات کانت لهم جنات الفردوس
وارد است و در حق فاسق گفته ان الابرار لفی نعیم و ان الفجار طالح و
لفی جحیم اما اگر مومن فاسق باشد خود را خلود مقصور نیست
و اگر کافر است خود خلود او را باشد سپس آن فرمودند خواجه
بهاء الدین مرا یاد نیست از آنکه ایشان در روضه خلد
میان بره مبسود ند در خانقاه کم می آمدند والسلام شنبه
جمعه سیوم ماه ذی قعده این ضعیف بود و عزیزان بودند فرمودند

جمعی از صحابه از رسول صلی الله علیه وسلم رفته بر نجاشی
مانده بودند وقتی او ایشان را پرسید که شما بر حق اید یا ایشان
گفتند رسول ما بر حق است و فرستاده حق است او گفت اگر
فی الحقیقه او همچنین است پس شما این زهر بخورید زهر آورد پیش
داشت هر یکی خوردند ببرکت تصدیق نبوی هیچ زهر ایشان را
اثر نکرد چون نجاشی را این معاینه گشت اسلام آورد مسلمان
شد لشکر او تمام از او گردیدند و گفت پادشاه ما از دین اسلاف
خود گردیده در دین محمد در آمد برای دفع ظن ایشان کلمه لا اله
الا الله محمد رسول الله نویسانیده بازوی خود بست و بیرون
آمد و ایشان را نمود اشارت به بازوی خود کرد و گفت این
دین ما بر این است از رفتنی نیست ایشان خوش شدند
و گفتند پادشاه از دین ما نگردیده است آنجا فرمودند چونکه
نجاشی نقل شد رسول الله صلی الله بغیبت نماز جنازه او گزاردند
لهذا شافعیه تمسک کنند و گویند جنازه غیبت رواست
مثلا کسی جای مرده باشد و بر وی کسی نماز جنازه نگزارده باشد
و همچنان دفن کرده باشد و کسی قریبی و یاری و دوستی او بجای
هست او آنجا همچنین شنید اگر آنجا بغیبت نماز جنازه او
بگزارد روا باشد نزدیک امام شافعی رحمه الله علیه
روز یکشنبه پنجم ماه مذکور وقت چاشت این ضعیف بود

نقشهاء بوریا بر پشت مبارک سلطان الانبیا بر آمده عمر رضی
الله عنه دید گریست و گفت سبحان الله کسانی که عدو الله اند
بر جامهاء حریر و تخت مملکت بانواع متاع دنیا بایها در بستر زرین
بخسپند و پیغامبر ما بهترین خلق الله و حبیب الله باشد
بر بوریاء خرما بخسپد و پیغامبر ما بهترین چنانکه اثر نقش بوریا
بر پشت سرور انبیا پیدا شود رسول الله صلی الله علیه و سلم
عمر را گفت من کان یرید حرث الآخرة نزد له فی حرثه ما را
آخرت باشد و ایشان را همانکه سجن المومنین و جنت الکافرین الدنیا
گویند والسلام روز چهارشنبه هفدهم ماه ... عرض خواجه بها
الدین یار قدیم بندگی مخدوم بود برای خرج کندوری
بر سجاده جلوس فرمودند این ضعیف و بعضی عزیزان بودند
فرمودند حق تعالی وعده و وعید دارد در حق صلحا ان
الذین امنوا و عملوا الصالحات کانت لهم جنات الفردوس
وارد است و در حق فاسق گفته ان الابرار لفی نعیم و ان الفجار طالح و
لفی جحیم اما اگر مومن فاسق باشد خود را خلود متصور نیست
و اگر کافر است خود خلود او را باشد پس انفرمودند خواجه
بهاء الدین مرا یاد نیست از آنکه ایشان در روضه خدمت
میان بره میبودند در خانقاه کم می آمدند والسلام بنیر
جمعه سیوم ماه ذی قعده این ضعیف بود و عزیزان بودند فرمودند

جمعی از صحابه از رسول صلی الله علیه وسلم رفته بر نجاشی
مانده بودند وقتی او ایشان را پرسید که شما بر حق است یا نه ایشان
گفتند رسول ما بر حق است و فرستاده حق است او گفت اگر
فی الحقیقه او چنین است بر شما این زهر بخورید زهر آورده پیش
داشت هر یکی خوردند ببرکت تصدیق نبوی هیچ زهر ایشان را
اثر نکرد چون نجاشی را این معاینه گشت اسلام آورد و مسلمان
شد لشکر او تمام از او برگردید و گفت پادشاه ما از دین اسلاف
خود گردیده در دین محمد در آمد برای دفع طعن ایشان کلمه لا اله
الا الله محمد رسول الله نویسانید بازوی خود بست و بیرون
آمد و ایشان را نمود اشارت به بازوی خود کرد و گفت این
دین ما را بر ما است ان ترقتی نیست ایشان خوش شدند
و گفتند پادشاه از دین ما نگردیده است آنگاه فرمودند چون
نجاشی نقل شد رسول الله صلی الله بغیب نماز جنازه او گذاردند
لهذا شافعیه تمسک کنند و گویند جنازه غیب رواست
مثلا کسی جای مرده باشد و غیره و کسی نماز جنازه نگذارده باشد
و همچنان دفن کرده باشد و کسی قرابتی و یاری و دوستی او جای
هست او آنجا اینچنین شنید اگر آنجا بغیب نماز جنازه او
بگذارد روا باشد نزدیک امام شافعی رحمه الله علیه
دو شنبه پنجم ماه مذکور وقت چاشت این ضعیف بود

۲ رسول

فرمودند در دنیا مردم را می باید که بنام نیک زیند تا بعد
او خلق ذکر خیر او کنند و بفاتحه یاد کنند و بگویند که فلان
کسی بوده است خلقی خوبی و معاملتی نیک با خلق خدا
داشت و این ذکر خیر او موجب نجاة او باشد و کذلك ذکر
شر او موجب عذاب او باشد چنانچه در مشارق حدیثی
واقع شده است من اثنیتم خیرا وجبت له الجنة ومن اثنیتم
علیه شرا وجبت له النار انتم شهداء الله فی الارض ولهذا گویند
لا تذکروا موتیکم الا بالخیر زیرا چه بذکر ایشان گواهان خدای شوند
برای عذاب کردن برو و کذلك ذکر خیر بسبب آن ذکر حسن
خلق حضرت بندگی مخدوم بود فرمودند روزی بندهٔ
مخدوم در دهلی در درون خانه خویش طعام میخوردند
کسی یاری بوده است از آن بندگی مخدوم او آمد ساعتی
بر در نشست گرسنه هم بود بندگی مخدوم را از ین آگه نشد
که کسی بدر هست فرمودند از آن روز آن طعام بندگی مخدوم را
هیچ لذتی نداد یار باز گشت وقتی او جای بندگی مخدوم را
ملاقات شد و گفت فلان روز بفلان وقت من در خانهٔ
شما آمده بودم شمارا معلوم نشد گرسنه نیز بودم باز گشتم
بندگی مخدوم را یاد آمد و گفت داری همین سبب بوده است که
مرا در آن روز طعام لذید نیامده روزی بعد از نماز ظهر این

165

ضعیف واینکه کان بودند فرمودند امروز جهان صد سال است
که مسلمانان گفته رفته اند که الاسلام فی الکتب المسطور و
المسلمون فی القبور یعنی اسلام در کتبها و مسلمانان در گورها
تاریخ معین معلوم نبود از آن تعیین تاریخ آورده نشد
و از آن با کلام سابق مناسبی دارد نبشته شد از چهار روز
فرمودند که اگر صحابه رسول و تبع التابعین ما ها را احساس
میکردند و میدیدند حکم بعدم اسلام ما میکردند و میگفتند
که اینها در دین محمد نیند شاید در دین یهود و نصاری اند و ما
ایشان را دیدیم حکم بجنونیت و عدم عقل میکردیم فرمودند
درین زمان حکایت بجائی رسیده است که از غلبه صدور کبیره
اشتباه بکفر هست و امام شافعی شعری در هجو زمانه گفته است
شعر نعیب زماننا والعیب فینا ، وما لزماننا عیب سوانا ،
فهجو الزمان بغیر جرما ، ولو نطق الزمان اذا هجانا
آورده اند زمانی بود که در بازار شخصی امد اهل سوق را پرسید
با که معامله کنم و با که نکنم همه باتفاق گفتند که با همه معامله
کن که مردمان دیندار و اهل دیانت اند بعد مدتی آمد باز
همان سخن از اهل سوق پرسید ایشان گفتند با فلان کن بعد
زمانی دیگر پیدا آمد و همان سخن از اهل بازار پرسید ایشان گفتند
باکسی مکن که همه مردمان اهل خیانت و بیدیانت اند اما این زمان

بخن فیه راجع میکوئی روز بروز ساعة فساعة هر چند که
بعد دوری مینماید تنزل بیشتر و انحطاط بر حکم کل یوم بتر
عجز وقت پیدا شده است جز سکوت چاره نیست من سلم
سلم و اذا تم العقل نقص الکلام الحی سخن در حسن خلق زن
بدافتاد فرمودند مکه و مدینه زمین انبیاست هر رسمی که
انجاست خوب اهل آن همین کرد بدند زن بد خوست فی العالم
طلاق دادند جدا شدند فرمودند زن بد درد و غم تمام
عمر ست النکاح و الطلاق هما سنتان من سنن النبی علیه السلام
کسی شعری گفته است شاید شنیده باشی قطعه چار اند غرامم
ضروری مردود که لا بد اند مقبول فرزند مخالف و زن
زشت مهمان فضول و اسپ معلول اما بندگی مخدوم
فرمایند که فضل زنان هند است که زنان هند است که زنان
اینجائی از یکی دوم شوهر نخواهند و السلام روز جهارشنبه
هشتم ماه وقت چاشت نماز اشراق کمترین خدمتکاران
حاضر بود فرمودند فخر مراغ همی کلی برین شد که من چنانکه
نشسته ام بی استعداد همچنین بزیارت بندگی مخدوم رو
ایم چنان توجه مرا گرفته بود اما عرض بندگی مخدوم قریب
آمده است بعد عرض اگر بروم خوب آید و این بیت بذوق تمام
میخواندند بیت دریاب گر تو عاقلی بشتاب گر صاحب دلی

بماند که نتوان یافتن دیگر چنین ایام را ؛ فرمودند بسند که این بیت
بسیار بذوق میخواندند همدرین اثنا کسی ملامتی عرضه
داشت که شخصی برای ارادت را آمده است طلب فرموده او
بشرف ارادت مشرف ساخته بعد از آن دوگانه فرمایش که
آمده است کرده باز گردانیده اند نشانیدند و او را از ان باز فرمودند
میگردانم که این شرط اول ارادت است بعد زمانی فرمودند بخدمت
شیخ الاسلام فرید الدین قدس سره عرض میکردند پلوای اورند
و میجوشانیدند و پیش فرنجی میباشند و میخوردند روزی
پلوا جوشانیده بودند عرض بوده است دران نمک نبود بر حضرت
شیخ نظام الدین رو بمال بود باز از بقال فرستاده داشته
نمک آورده شیخ نظام الدین دران انداختند شیخ نظام الدین
پرسیدند که از کجا یافتی شیخ نظام الدین گفتند رو بمال داشتم
از از بقالی رهن کردم مقداری نمک ارانیدم درینا انداختم شیخ گفتند
سرای رها کردن از ابر تو مال نباشد و ترا تشویشی و مزاحمتی تا
متوجه کنی ازین معنی شیخ منع کردند بعد ساعتی فرمودند
مرید انابید که لمحه بی توجه نبود و زمانی بذکر حق باشد
اگر ازین هر دو خالی باشد والعیاذ بالله خود را بمقدار حیات و
زندگانی او در جهان هباء منثورا بود و یا کاش مخلوق نبودی
و در جهان نبودی باید که دمی چند بر آید در یاد حق باشد و ان

فرصت را غنیمت وقت خود شمرد اغتنم فراغك فربما تمناه
فلا تناله الوقت عزیز والعمر قصیر کجا افتاده خسرو رحمه الله
ازین معنی نشان دهد و گوید بیت روزی که میرود شمر
خسرو از عمرت الا همان قدر که بر سبی خدا ایزد او تعالی
جلیس و همنشین کسی است که او را یاد کند و خود فرماید که انا
جلیس من ذکرنی وجای دیگر گوید فاذکرونی اذکرکم
هر که در یاد اوست او در یاد اوست و قریب بلکه اقرب از وهم
فرموده نحن اقرب الیه من حبل الورید و کسی که ازو غافل است
ولمحه با او وصل والتجا ندارد او تعالی نیز او را دور دارد و دریا
خود ندارد بلکه کبعد المشرق والمغرب وبعد السماء والارض
از خود دور دارد زمانی بسوی خود روی آوردن ندهند
همچنان پیوسته در ظلمت تاریکی نفس باشد و دران چاه غو
خورده هرگز بر نیاید لمحه فرموده وقتی هوای بس سرد بوده
حضرت میان بره و چندی مریدان بزرگی بندگی مخدوم
چنانچه شیخ علاء الدین کابری و قاضی بهاء الدین و قاضی
سراج الدین بیرون خانقاه نشسته بوده اند پیش ایشان
آتش بوده است همدرین میان خدمت میان بره گفتند این
که شما نشسته اید هیچ حقیقه و ماهیت این آتش را احساس
میکنید و معلوم شما شده است و هیچ لطیفه درین هست

درین میان شیخ علاء الدین کوالیری آغاز کرد و گفت اری میان
می بینم میان بره ساکت ماندند معلوم میشود شیخ علاء الدین
را اطلاع بر حقایق اشیا کما هی شده شده بود و ان مرتبه در غایت
فضل و کمال است رسول الله صلی الله علیه وسلم در دعاء خویش
گفتی اَللّهُمَّ اَرِنَا الاشیاء کَمَا هِیَ سبب آن این بیت فرمود بیت
هر کس مرید سید گیسو دراز شد ٭ والله خلاف نیست که او عشق
باز شد ٭ فرمودند هر دو پیر و پسر یعنی شیخ علاء الدین ابو الفتح
مریدان و خلفاء بندگی مخدوم بودند اما شیخ علاء الدین
چیزی دیگر بوده است روز سه شنبه چهارم ماه سنوفت
چاشت این ضعیف و عزیزان بودند فرمودند شیخ سلیمان
جهری عجب اعتقادی بر بندگی مخدوم داشت بندگی مخدوم
که از دهلی می آمدند میان راه مرید بندگی مخدوم شد ماهی چند
انجا بخدمت بندگی مخدوم بوده است از کند و بری بندگی مخدوم
حصه سفالینه بخش خویش هر روز که می یافت انمقدار حصه کما
حمد و کوشش در رحل خویش داشتی وقت از جامه برابر خویش
میبرد جای که مسکن خود بود انجا داشت و یکسان و قربان خویش
نصیحت میکرد وقتی که مرا دفن کنند درون قبر من برابر من دفن
کنند اخر الامر حال و همچو حال شیخ شرف الدین باقی نهی
شده بود او ضاع شرع را رعایت نکردی ترک صلوة کرده بود

موینها و سبلتها دراز شده بودند ناخنها چنان شده بودند
بچوگان حاجت نداشتی حتی که مدت عمر بهسیم بوده است یا نه
متوجه بندگی مخدوم می بود و تمام روز و شب نشسته روی بسوی
کلبه که داشتی و سجدها بدان سوی میکردی فرمودند شیخ شرف
الدین طعام بالکلیه ترک کرده بود بعد بعد روزی چند برکاله
گوشت این مقدار بریان کرده در حجرات انداخته آورده
بشیخ میدادند از زمانی در دهان میکردند چند میکرفتند
می انداختند بخادم اشارت میکردند که این بر خرده مرا
جائی دفن کن کسی را خوردن نمیدادند وقتی کسی خورده بود مرد
وقتی امیر خسرو شاعر با شیخ شرف الدین ملاقات شد شیخ
پرسید ابیاتها که میگوید همین است کسی گفت اری همین است
چنین گویند شیخ شرف الدین بلسان الحال این مصراع انشا
کرده بودند مصرع ملکت عشق ملک شد از کرم الهیم مصرع
دوم هیچ خطور نمیکردی و شیخ همین مصرع را مکرر میخواند
و این سو و ان سو آمدی امیر خسرو بمجرد شنیدن مصرع اول
از زبان شیخ فی الحال بر بداهت گفت بیت من و بلاس غم
انجست قبای شاهیم و این ابیات نیز از آن شیخ است بیت
براتی کردم از وحدت جو برقی خدای را بر و کردم نکامی
شرف تسبیح و زنار یکی شد تو خواهی خواجه شو خواهی غلامی

فرمودند بعد چندکی که معتاد بوده است معتقدان
چهارپای شیخ بر سر میکردند و در بازارها میکردانیدند
شیخ را پایها بوده است در هر کوچه و محلت چهارپای شیخ میرفت
کودکان برابر می بودند چنانچه سنگها میزدند میکردیدند و میگفتند
لنکه میرود شیخ خادم را محب سیدی ایشان چه میکنند و چه میگویند
که لنکر میرود بعد شیخ گفت سبحان الله شرف الدین را بالاء چهارم
آسمان کر تار خرد میخوانند و بر سرش میکنند و ایشان میان لنکره
میکویند روز یکشنبه هژدهم ماه شوق چاشت این ضعیف
و اینکان بودند فرمودند علم باطنی بندکی مخدوم را احاطه
که تواند کرد و بیکر رسد اما علم ظاهری بندکی مخدوم از کتب
ملتقط تفسیر کلام الله که ساخته اند از آن کسی معلوم کند که ظاهر
به حدیث دران کتاب در هر ایتی اقوال مسایخ کبار آورده ان
الملتقط کرده خاصه خود میفرمایند و از آن ملتقطات یکی ملتقط
رمز تفسیر این ایت است ان الله اشتری من المومنین انفسهم بیانی خاص
خویش کرده اند و بر ایات سوال مشهور است که انما قال انفسهم و
لم یقل قلوبهم هم از آنکه میان نفس و قلب تفاوتی بود یکی لطیف
دوم کثیف بود قلب که لطیف است او را هر کس تواند خرید کردن
اما نفس که کثیف است تمام منی و مرور در اسواق باشد برای آنکه
آنکاسبان و مسکینان که در بازار نشینند کالائی که پیش ایشان

باشد همه بیایند هر چه نفیس و لطف باشد آن گیرند چیزی زنان
کالاء کثیف بر ایشان مانده و ایشان منتظر و مترصد این باشند
که کسی بیاید این را از ما بخرد بستاند ببرد و ما را ازین خلاصی شود
تا برویم در خانهای خویش با فرزندان خویش چیزی بخوریم و اندکی
فراغتی گیریم این اولیاء الله را اگر چه با آن کالاء کثیف و ردی غرضی و
مقصودی نبود مع هذا بخرندی تا این بیچارگان ازین خلاص یابند
در خانه خویش روند والسلام روز جمعه دوم ماه ذی حجه
بعد اداء جمعه این ضعیف هر یک ملازمان بخدمت حاضر
بودند فرمودند روز میثاق که همه ذرات صفها زدند در
مهتر داود از ذرات همه بزرگ بود شیخ شهاب الدین سهروردی
همچنین در کتاب خویش عوارف المعارف آورد اما هیچ سببی
ازان معلوم نمیشود سبب آن فرمودند مهتر داود اسود اللون
وقصیر الرقبه وقلیل اللحیه بودند جسم او فربه مع هذا
نبوت داشت این قباحت صورت را حمل کنند بر معجزه او وکذلک
کانت حلیه الشیخ شهاب الدین سهروردی قدس الله العزیز
با این همه ولی بود و همین قباحت وجه حمل در غایت کرامت
او کنند تا ما من نبی الا وله نظیر فی امتی درست آید اینجا حاضری
عرضه داشت چنین نقل کنند از صاحب فصوص که فرعون از جهان
مسلمان رفته اسلام آورده بعد از آن مرد فرمودند

من فصوص خوانده ام و مطالعه کرده ام اگر سخنها بیرون گفته
سخنی خلاف اجماع گفته حق تعالی میگوید و جعلناه الما
مطلق و مقید گویند بس آن فرمودند بر قول محمد الله
اعرابی آب را لون اناء میشود گویند لون طبعی ندارد عارضی را
در هر محل که واقع شود رنگ همان گیرد اگر در آوند سپید باشد
نماید و کذلک سیاه و سرخ و زرد و غیر آن لون الماء لون الاناء
حکما نیز گویند آب رنگ دوئی ندارد هر جا که باشد عکس او بر
همان رنگ گیرد و قتی شیخ ابو الفتح پسر شیخ علاء الدین کو الیر
سفر دریا کرده بود در دریا شرح فصوص بندگی بدو رسید
مطالعه هم کرده در اینجا وقتی پیش بندگی مخدوم التماس کرد
و گفت که در دریا شرح فصوص بندگی مخدوم یافتم مطالعه
کردم بندگی مخدوم رسید ند چون یافتی شرح موافق متن یا
مخالف عرضه داشت که شرح مخالف متن یافتم فرمودند انکه از آن
منست فرمودند اجزاء چند شرح فصوص بندگی مخدوم بر
من بود در فترت خلجی از من رفت والسلام روز پنجشنبه
هشتم ماه ... ضعیف و بعضی عزیزان بودند عزیزی
میخواند حاصلش اینست که بود تصوف همه خیال اندیشی مثلا
شخصی عاشق شخصی است او در غایت بعد است مکتوبی نشانی
از و یافت تصوری کرد که با او وصال شد فرا بعجب که بودند

مرتفع کشتند کوییا که مشاهده بلکه معاینه شده است باید که
بهر حالتی و هر کجا که باشد نقش صورت دوست از خیال محو نکنند
کالنقش فی الحجر دارند تا آنکه ازین خیال و تصور مشاهده و معاینه
مقصود رسد گاهی دیده باشی گربه بطمع موش پیش سوراخ
موش احرام بسته و دل و دیده بدو سپرده چون نشسته و
ظاهر و پیدا نه این جز بر جا و خیال او نه نشسته تا کمان مطبوع
او بدو روی نماید بمقصود خویش بیرون آید مقصود این
گربه بیچاره بر آید و غذاش باشد چنین گویند این خروج او
نبوده است بلکه این توجه ان گربه است که او را از ما و مسکن
خویش بیرون آورده این مجاز را بران حقیقت حمل کن و آن
حقیقت کرده دان لقوله علیه السلام المجاز قنطرة الحقیقة
بیت گر در ره عاشقی قدم بصدق نهی معشوقه باول
قدمت پیش آید کسی دیگر گوید بیت عشق همه حقیقت است
حمل می‌کنی حمل مجاز می‌کنی قصه دراز می‌کنی روز جمعه مجاز
بیست سوم این ضعیف بود و عزیزان دیگر بودند امیر المومنین فرمودند
عمر رضی الله عنه با صحابه نصیحت کرد و چیزی نبشت دران
این هم بود که بعد من پسر من یعنی عبد الله ابن عمر مشورت
کنند و او را در مشورت در آرند من ازین نمیگویم که او پسر منست
بلکه عقلی و فراستی خوب دارد و رائی صواب خواهند زد

ازین مراد نمیدارم که خلافت من بعد بود هنداز انکه
عثمان و علی بحیات بودند و با علی گفت تو برادر رسول الله
هستی از تو دیگری لایق و بالغ کیست اما اندکی مزاج ظریف
داری با عرب مزاج میکنی ایشان مردمان عجب اند که
رسول الله در شان شان گفته است انا من العرب و العرب
لیس منی والسلام روز جمعه سلخ شهر مذکور این ضعیف و
خدمتکاران و خدمت برادرم متع الله بطول بقائه حاضر
بودند ذکری درین بوده است شیخ و پادشاه و وزیر را
خادم و وزیر او حاجب دانند اما خادم کامل دار شیخ نیز
بر کامل بود و کذلک وزیر اگر عاقل و کیوس و عادل است
پادشاه را بر او قیاس کنند و همچنان از صاحب حال وزیر
معلوم بکنند چنانکه گویند جعفر صادق را بایزید بسطامی
فراش بوده است و داود طائی دربان و کذلک هر یک بزرگان
عصر و اولیا انوقت بچیزی بچیزی خدمت مخصوص بود
ازینجا حاضری عرضه داشت که امام اعظم تلمذی از جعفر صادق
داشت فرمودند آری امام شاگرد بواسطه بود در انکه بایزید
بخدمت جعفر صادق رسید امام معصوم گفت بایزید الجه
در خاطر داری و میخواهی جز از خانه ما نخواهی یافت یعنی
بعنی خاندان رسول الله اگر در شرق و غرب گردی و جویان

باشی انچه مقصود تست جز از خانهٔ ما نیابی فرمودند شیخ
شهاب الدین سهروردی و حضرت شیخ الاسلام فرید الدین
معاصر بودند کتاب عوارف بشیخ فرید الدین رسید مطالعه
میکردند همدران روز در خانهٔ شیخ پسر تولد شد کسی از اهل
خانهٔ شیخ فرید الدین از امدن پسر خبر کرد شیخ گفتند که چون
من تصنیف شیخ شهاب الدین را مطالعه میکردم و رسیدن
ان در خانهٔ من پسر تولد شد من نام این پسر هم شهاب الدین
دارم همان نام داشتند و همان پسر را ارادت بخدمت شیخ
بوده است باقی پسران خویش را مرید نگرفتند و همین پسر شیخ
شهاب الدین نام پیش شیخ امامت میکردی امروزه هم پیش
شیخ مدفونست کتاب عوارف را شیخ فرید الدین هر یکی
از مریدان و خلفاء بزرگ را فرموده که این کتاب را نوشته
پیش من بخوانید خدمت شیخ نظام الدین پیش شیخ عوارف را
کرده بودند بعضی سامع بودند روزی دران کتاب از کاتبی
و ناسخی سهوی واقع شد خدمت شیخ نظام الدین را اندکی انجا
دغدغه بوده است پیش شیخ گذرانیدند و گفتند که درینجا
چنین نباید همچنین عبارت باید گفتن که معنا و عربیت همچنین
تقاضا میکند یا کتابی دیگر ازین صحیح بود دران باید دید خدمت
شیخ فرمودند تو همچنین میدانی بزبان ما سقیم میرود نخو

درویش خواهد بود که سقیم را صحیح کرده نخواهند خواند
شیخ نظام الدین را پشیمانی دست داد تا آنکه زیستند آن
افسون را خود بردند که من چرا در آن روز به بندگی شیخ نبود
پیوستم بعد زمانی هوا و نغزک آورده بود تناول میکردند
فرمودند اگر عهد رسول الله نغزک بودی این را خوردی نمیدانم
نمیدانم تا کجا اقوال و احادیث گفتی کسی دانشمند متاخری گفته است
بیت نغزک هند بشیرینی و بوی خوش رنگ ؛ بهتر از میوه
تر آمد و از به بهتر روز جمعه هفتم ماه محرم این ضعیف
بود و خدمت برادرم میان احمد مدالله عمره سخنی در رفتن
کلاه ارادت بود فرمودند مرید را نشاید که کلاه ارادت شیخ
کم کند تا آنکه او در وسع او باشد نه آنکه انجامه را انجان
عزیز کرده نداند و محافظتی و اهتمامی در داشتن او نکند بندگی
مخدوم از مریدی که از وی فوت طاقه شده است بود تا خویش ... ند
و میگفتند که کلاه ارادت نرود مگر از دو چیز یکی از سبب
اعتقادی از مرید باشد یا فراموشی پیر و کرده است در آن قصوری
واقع شده باشد روزی پیر بندگی مخدوم و کسی یاری دیگر
از آن ایشان آمده بر خدمت شیخ نظام الدین ارادت آوردند
بعد از دست بیعت و فرمایش بیرون آمدند پیر بندگی مخدوم
پیر بندگی کلاه ارادت را از سر فرود آورده بجیب بدست آن

یار خویش دادند و گفتند که تو بر خویش بدار بمحافظت تمام
من از تو خواهم گرفت القصه میان پدر بندگی مخدوم و ان
یار مفارقتی افتاد بعدی واقع شد مدتی گذشت که طاقیه
مذکوره بر وماند در دولتاباد پدر بندگی مخدوم را مرض
شد تا انکه بانتهائت رسید تاسفی و تحزنی دست داد که درین
وقت طاقیه ارادت من نیست اگر میبودی می پوشیدم
وبدان مرا دفن میکردند همدرین ناگهان آن یار کلاه آورد
داد رفت اگر نعوذ بالله منها در اعتقاد قصوری بودی
وصول این وصله ارادت کجا شدی سبب آن فرمودند شجرهٔ
که بندگی مخدوم تصنیف کرده بودند بدنبال
او بسیار مشقت کرده بودند در مدت چندسال جمع شده
بود طریق ملتقط بود همیشه در صندوق میداشتند
بعد نقل بندگی مخدوم برادرم میان سفیرالله رحمه الله رسید
او کسی را نسخ کردن نمیدادی همیشه بسته داشتی اخر
ان نعمت عظیم و مکاتبه جسیم و غریبه عجیب یافت و بیوست
اتش غیرت او را سوخت [illegible] در حال قباحت جامعان و مدخران
مال و منال بود دست فرمودند امام محمد غزالی رحمه الله علیه
گوید نیک الهی و خیر احمق کسی باشد در جمع مال جهد نماید
و صرف از راهی نهد بعد خود بمیر پسریشان گذارد ایشان

خویش بخورند و با جایگاه صرف کنند و بزه آن بگردن جامع باشد
همانکه مرتضی کرم الله وجهه گوید بشر مال البخیل بحادث
او وارث رباعی هر کرا مال هست خوردن نیست ؛ او از آن
مال بهره کی دارد ؛ یا بتاراج حادثات دهد ؛ یا بمیراث خوار
بگذارد ؛ سبب آن فرمودند حق تعالی در حق بشارتی دهد
و گوید یا ایها الذین امنوا ان کثیرا من الاحبار والرهبان
لیاکلون اموال الناس بالباطل و یصدون عن سبیل الله
والذین یکنزون الذهب والفضة ولا ینفقونها فی سبیل الله
فبشرهم بعذاب الیم یوم یحمی علیها فی نار جهنم فتکوی
بها جباههم وجنوبهم وظهورهم هذا ما کنزتم لانفسکم
فذوقوا ما کنتم تکنزون بر پیشانی جامعان مال و بجباه ایشان
و بر پشت ایشان داغها دهند از آنکه ایشان بدین سایل ابروی
خویش داکره دهند و چرم پیشانی خویش بالا کنند و بهلو گردانند
روز جمعه چهاردهم ماه مذکور کمترین خدمتکاران و خدمت
برادر و میان احمد سلمه الله تعالی بودند ذکری درین بود
که نبی را اظهار معجزه شاید و ولی را نشاید که اظهار کرامت خویش
کند مگر جایی که اغماض حق باشد و داند که بدین حق منفسق
و معطل افتد در آن محل البته در آن محل اظهار باید کرد چنانکه
آورده اند وقتی در بغداد خندی بدمذهبان خاسته شد

اعتقاد بادشاه بغداد را کردانیده برین اوردند که سیارکان
که میکردند کردش ایشان از ملایکه نیست بلکه بخودی خود میکردند
بادشاه نیز برین عقیده کرد بعضی صلحا را واهل شهر را خوش نیامد
وگفتند خلیفه اگر از مذهب ودین بکردد همه عوام خواهند
کردید خوب نیست شیخ شهاب الدین سهروردی را مزاحم شدند
وگفتند شما برخیزید بر بادشاه بروید عقیده او را بجا آرید
وقتی نزدیک غروب بر بادشاه بغداد آمدند بعضی علماء بد
مذهب نیز نشسته بودند با ایشان مباحثه میرفت هرچند که
دلیل وبرهان می‌اوردند شیخ قبول نمیکردند وکذلك دلیل
وخدمت شیخ ایشان قبول نمیکردند تا آنکه شیخ از معقول
بمحسوس اوردند گفتند که اینك ببینید بسوی آسمان اشارت
کرده بادشاه وهر یکی دیدند که ملایکه سیارکان را میکردانند
چون این معاینه شد هر یکی باز آمدند وراه راست کرفتند
در عجا اگر اظهار کرامت نکردی هرکز ایشان ازین باز نمی آمدند
روز سه شنبه هژدهم ماه [illegible] وقت چاشت کمترین خدمتکاران
حاضر بودند فرمودند چندی بدلا را که رسول علیه السلام
در شب معراج از حق تعالی برای محافظت ونکه داشت امت
خواسته است ایشان معین وحافظ امت محمد باشند تا روز
قیامت میان قطب که هست شیخ نور الدین ابزاد که بر کوه لبنان باشد

آکر کسی از ایشان بحکم انسانیت فوت شود دیکری بجای ایشان
باشد سه نفر از ایشان مرید بندکی مخدوم باشند اول که
میخواستند قطب را رسیدند که میخواهیم ارادت بسید محمد
آریم چه اشارت است قطب باشید کفت که من در لوح محفوظ
که ام الکتاب عبارت ازوست به بینم دران اکر مکتوب باشد شما را
فرمایم بعده قطب نظر در لوح محفوظ کرد دیدکه دران جا
ولی الاکبر الصادق محمد بن الحسینی نبشته اند ایشان را فرمود
که شما بروید مرید سید محمد شوید ایشان هر سه نفر ابدال یکی
اسبندیار دوم خیاط و یکی دیکر ارادت به بندکی مخدوم آوردند
روزی بدست بندکی مخدوم لته نبسته وله بالا کرده اند
و بر انفاس بندکی مخدوم از ایشان پرسیدند کفت در شهر بازیکری
شغو زه کری میکرد و کرد او جمعی از کودکان نیز بودند من نیز
میان ایشان بودم تماشا میدیدم ایشان دنبال من کردند
و سنکها زدن کرفتند من کریختم نمی توانستم که از پیش ایشان
غایب شوم از ان ما طایفه ابدالانیم اکر خود اظهار کنیم قطب
از طایفه ابدالان دور کند تا آنکه بیرون شهر شدم باغ بی بلکر
بوده است دران خزیدم از ایشان غایب شدم و خلاص یافتم
روز پنجشنبه بیستم ماه وقت چاشت فراغ خرج مایده
معتاد میکردم یاران معهود و این ضعیف و برادران بودند

کربه خانقاه که بوده است بسیار فریاد میکرد چیزی طعام

پیش او انداختند فرمودند کسی مادر میرا تفحص کن که این

کربه بجهان آورده است ازان بی صبری و بیقراری دارد فرمودند

در ملفوظ شیخ برهان الدین مکتوب است که وقتی شیخ کندوری

معتاد خرج میکردند کربه خانگی نیز بوده است بی صبری

و بیقراری میکرد و فریاد برمی‌آورد شیخ طعام را بدست کرفته

میخواهند که پیش او اندازند هم در اثناء این دست شیخ را کزید

شیخ کفتند که امروز چیست که این کربه چندین شور و

کرسنکی دارد هر روز همچنین نداشت خادم عرضه داشت

که بچه زاده است شیخ کفت این بیصبری و اضطراب ازان

باشد بزرکان دین کربه را دوست دارند و در خانها بدارند

تا درین کار متابعت رسول الله صلی الله علیه و سلم باشد

و عمل بر حدیث صحیح شود که حب الهرة من الایمان و فقها

پس خورده او جایز مع الاکراه دارند ازانکه از حوالی و از

مطوفین بیوت است و طهارت دهان او بسبب لیسیدن

زبان او در اطراف دهان بر قصیه و سیله مطهر بود

الماء مطهر و مزیل کل نجاسات از خفیفه و غلیظه نباشد بجوان

ناطق مخصوصه باشد بر حیوان غیر ناطق و جمادات و ارض

و کل ما لا یحرق النار و لا یمسه چنانکه کویند اکر بر زمین

بولی وغایطی افتاده بود اگر افتاب او را خشک کرده بود چنانکه
اثر او بر نمانده است بر اینچنین جائی و زمینی اگر شی طاهر
بیفتد پلید نشود و کذلك نماز گذاردن برو روا باشد و
هکذا حکم السیف والمراة اگر بر شمشیر نجاستی رسد و آن
در افتاب دارند و افتاب او را خشک کرده باشد او را حکم
باشد روز جمعه بیست یکم ماه کو مگر این خدمتکاران بخدمت
حاضر بود فرمودند در قوت القلوب مسطور است که وقتی خواجه
اویس قرنی رحمة الله علیه برای سگی نشسته در آن روز
شیخ را مخمصه تمام شده بود میخواست که چیزی افطار کنند
بر توده خاک بار چند نان افتاده یافت سگی نزد آن کوچه بود
شیخ آن بار چند نان را بدست گرفتند سگ غریبید و میخواست
که خود بخورد شیخ سگ را جواب دادند و گفتند چرا میغری
من بر سر لقمه خویش نصیب خویش میخورم و تو بر سر لقمه
خویش آنچه نصیب تو خواهد بود بتو خواهد رسید
قل لن یصیبنا الا ما کتب الله لنا چرا میغریی فردا آمنا
وصدقنا اگرچه تو سگی چون سرور تو بر صراط مستقیم
شود وازان بگذری ازان من فایق شوی و اگر من گذشته
باشم پس من فایق برم جز این فرق میان تو و میان من نیست
ظاهر صورت ادمی باشد هم ازینجا گویند که فردا امنا وصدقنا

حشر هرکی جز بر حقیقت او نشود بسا ادمی باشد که ایشانرا
بصورت خوك و بوزینه و خرس و سك و امثال این بر انگیزند
فرمودند این سخن خواجه اویس است که رسول الله صلی الله
علیه وسلم از و دعاء امت خویش خواهد و در معراج
آرزوی او کرد و قال علیه السلام من ظن انه خیر من الکلب فهو
لیس لشئ کرها و چنین کوید ـ بتو سلطان ملك حسن
و من در سلك درویشان ؛ دلا دامن فراهم کن کجا ما و کجا
ایشان ؛ چنین آورده اند وقتی بزرکواری براهی
میکذشت سکی کرکین موی از اندام افراشته و در آن
انجیزها که ایشانرا میباشد خریده چنانکه همه اندام او از آن
ملوث شده این بزرکوار را خطره کذشت که اگر من از جهان
از کسی فایق باشم فی الحال سك در سخن آمد و کفت اگر این
عویضات و تشویشات که با اندام من لاحق است یعنی این
مثل کرمها که ایشانرا باشد اگر این تو قبول کنی آنکه از من فایق
باشی این بزرکوار ساکت ماند و السلام علی من اتبع الهدی
روز جمعه بیست و هشتم ماه وقت چاشت کمترین خدمتکاران
بخدمت حاضر بود مطربان پیش در خانقاه این ابیات سرود
میکفتند غزل ای بدرها نکه پناه همه ؛ رحمت تست عذر
خواه همه ؛ بطفیل همه قبولم کن ؛ ای اله من و اله همه ؛

قطرهٔ ز ابر رحمت تو بست : شستن نامهٔ سیاه همه
بند نعلین نو روان در بت : شرف تکیه کلاه همه
خسروا از تو پناه میجویید : ای پناه من و پناه همه
وان بیت را که قطرهٔ ابر رحمت تو بس است شستن
نامه سیاه همه دو سه کرت مکرر خوانند بذوق
تمام چنین گویند کسی صادق مخلصی قصد کرده
در کعبة الله رفت بود عرفه آنجا آن مخلص صادق بیت
قطره مذکور ز ابر رحمة الله تو بس است شستن نامه سیاه همه
مکرر میخواند ناگاه در میان ابری از غیب بر سر او پیدا آمد
و قطرات چند برو بارید فرمودند وقتی بنده ما بمنی خدمت
میان لطرهٔ بسیار سماعی شنیدند از بیرون رقص کنان
درون خانه آمدند مطربی بوده است گفت همان سماع
میان یاد دارم سپس آن ذکر سوال کردن بندگی مخدوم
برین حدیث رسول الله صلی الله علیه وسلم بوده است
ابیت عند ربی یطعمنی ویسقینی فرمودند بندگی مخدوم
فرمایند اگر طعام و سقی رسول الله از حضرت حق بوده است
برحرا او وقت مثلی بر بست و بر شکم خشت بستی و بقوت
روان شدی سپس آن این ذکر بوده است وقتی بندگی
مخدوم قدس الله سره العزیز برای ملاقات شیخ الاسلام

شیخ محمود نصیر الدین آمدند و هیچ دانکی و درمی ومحیزا
روش نبوده است و معتاد بندگی مخدوم بوده است
بی درهم و دانك پیش شیخ نمی آمدند دران روز
ضرورت بوده است سبزه بدست گرفتند پیش
شیخ آمدند چه بینند که او ثانی نظام الدین است پیش
سجاده شیخ این سو و آن سو روش افتاده است چه جیتل
و چه نقره و زر و چه انواع کل بدیدن این بندگی مخدوم
را اندکی حیائی آمد که من این سبزه را پیش شیخ چون نهم
بندگی مخدوم رفته از همه روش فرود دور آن سبزه
داشتند از انجا قدمبوس کردند شیخ ان سبزه را بدست
خویش گرفته مشفقانه بالاء همه فتوح داشتند مجیز
وقتی بندگی مخدوم پیش شیخ نشسته بودند عم شیخ محمد
شیخ الاسلام نظام الدین قریب بوده است استعداد
ان میکردند چیزی مال موجود نبوده است برای این
معنی اندکی شیخ متامل شده بودند که در اثناء این
کسی تهانداری مرید شیخ بوده است از انجا آمد برای
ملاقات شیخ چیزی روش مبلغی آورده پیش شیخ ذا
مجرد نظر شیخ بران مال افتادن فی الحال بر زبان شیخ
بفرحت تمام رفت که رحمت خدا بر آن حضرت بندگی

مخدوم با خویش گفتند که افسوس حق تعالی مرا قدرت
نداد که این مقدار مال بر من بودی من شیخ را روش
می بردم تا باین لفظ رحمة خدای بر تو مشرف میشدم
و ازین تاجر در کار من ترقی میشد لمحه فرمودند وقتی
که عین القضاة ازین جهان بآن جهان مشرف شد نماز جنازه گشت.
خود خود گذارد چنانکه زنده باشد و پیش او تابوت میتی
دارند فی الحقیقه دو کس باشند یکی حی و دوم میت
فرمودند عین القضاة آمد ما در شک گفت عین القضاة
شاگرد احمد غزالی اندکی تامل کرده گفت دروغ
میگویی از آدم تا این دم همه ارواح حاضر کردم روح
او را ندیدم تو از کجا میگویی بعده فرمودند احمد غزالی
از آنکه او را جذبه مقدم بود بر سلوک و امام محمد غزالی
همچنین بوده است چنین آورده اند که طالب حق
بر چهار نوع باشد سالک مجذوب این دو خیر
دو مرضی باشند یکی آنکه جذبه من جذبات الرحمان
در کار او شد هوائی او پیش از آن که داند و شناسد
زد عاشق و مبتلا گرد چنانکه ظاهر و باطن همه مملو گشت
کسی شعری گوید شعر جاء هواها قبل ان اعرف الهوا
فصادف قلبی خالیا فتمکنا بعد از آن سیری و سلوکی

کرد انچه درین راه بوده است و باید کرد دانست صوفی
کامل کشت دوم انکه اول مشفقی و محنتی یا شرایطی که درین
کار امده است می کشند و در عین سلوک است همدرین
میان جذبه شد حق تعالی بسوی خویش کشتی کرد و خود
مرد کامل کشت این هر دو را جذبه هم باشد و سلوک
نیز و این هم کویند سلوک بی جذبه نیست زیرا که تا از مادر
که شوق و محبت طوق کلوی او نمیشود چون درین کار
در می اید روز شنبه بیست نهم ماه این ضعیف بود
فرمودند وقتی بهنگام طلب علم بندگی مخدوم در
در دهلی پیش [illegible] رفتند برای چیزی خواندن
و در درس او حاضر شدند طریق درس او دیدند که
خود را نفع نخواهد بود ترک کردند و بر نخواندند
روزی در خانه مولانا مقتدر دانشمند امدند او از
اکابر دهلی بوده است هزده عهده دهلی داشت
بکوکبه و دیدند ملوکی بوده است دهلیز و برانجا
همچو سرای ملوک چونکه بندگی مخدوم این دیدند
متحیر شدند و تعجبی با خود کردند و کفتند من مرد
سیدی فقیرم این مرد ملوک چون مرا درس خواهد
کفت از دربان پرسیدند که قاضی کجاست او کفت

در دیوان رفته است این زمان خواهد آمد اندکی
بنشینید هیچ اندیشه مکنید ساعتی نشستند که قاضی پیدا
شد بکروفر ملوکی از ازدحام خلق و انبوهی چاکران بسیار
بوده است چونکه قاضی گذشت در خانه رفت بندگی مخدوم
دربان را پرسیدند که قاضی کی خواهد آمد دربان گفت
شما ندانستید این زمان رفته قاضی بود باز بندگی مخدوم
تعجب دربان را پرسیدند که چه نه مرا درس خواهد گفت
دربان استظهاری همدرین میان خواص قاضی بیرون آمد
او را گفتند که قاضی را خبر کن شخصی طالب علم است میخواهد
که بر شما چیزی بخواند خواص رفت خبر کرد و بندگی مخدوم
را برد بندگی مخدوم آمده نشستند خواصان از پس جهد قاضی
را فرود می آوردند و لباس دیوان نیز قاضی فرود آوردند
بندگی مخدوم را پرسید کدام کتاب میخواهی بخوانی بندگی
مخدوم گفتند کافیه بعده تا آنکه دانشمند شوند بر قاضی
خواندند هیچ علمی نمانده بود که حاصل نکرده بودند همانکه
شاعری گوید بیت هرگز دل من ز علم محروم نشد ؛ کم ماند
ز اسرار که مفهوم نشد ؛ باین مرتبه رسیده بودند در اثناء
تحصیل حضرت بندگی مخدوم قاضی توبه کرد و از جاه و مال
خاست حضرت بندگی مخدوم آورده مرید شیخ نصیر الدین

کرده قاضی انکسوت که داشت و جامهائی که خوب میپوشید

آن همه دور کرده جامه برمیپوشید و میزری بسر می‌بست

با پیاده از خانه بخانقاه شیخ می آمد بسرآت فرمودند بندگی

مخدوم را بعض اوقات کاغذ بها نبوده است و کسی هم نمیدانست

بر سفال نبشته میخواندند این امکان نبوده است که کاغذ

بخرند وقتی خدمت شیخ نصیر الدین قدس الله سره العزیز

به بندگی مخدوم فرمایش کردند و گفتند اندکی دستار کلان

بند چنانکه من می بندم اشارت بدستار خود کردند بندگی

سر فرود بردند و اقبال نمودند چون بخانه آمدند تفحص کردند

چیزی جامه طولانی نبوده است که بربندند فقر کمال داشت

بسبب فرمایش شیخ ضرورت بوده است از آن دامن

سپید مادر بندگی مخدوم بوده است او را بسته بالای او

عمامه خود کرده چنانکه دستار بزرگ نماید پیش شیخ

خوش شدند از حیا فرمودند مبناء این کار بفقر است که فرعون

پادشاهی و بادشاهی که داشت خود معلوم است و فقری

مهتر موسی را بوده است علیه السلام آن نیز ظاهر است

جامه سالم ندارد که بپوشد این سو و آن سو لتها بسته مع

هذا پیش آن ظالم فریاد میکند و دعوت سوی حق

مینماید آن لعین بهر آن مکنت و حشمت دنیاوی که داشت

جنین گویند سی هزار پادشاه تاجدار خدمت او میکردند
و در امر وی بودند و کسی از مخلوقی در شهر او نیست
که طعمه خویش در مطبخ او نمی یابد و جعل الله فی فیه نزا
دعوی خدای داشت و خود را رزاق همه کرده ندا
موسی علیه السلام بیرون در او افتاده بان مسرائی متکبر
خبر این سحر صادق که بر دو که گوید و او جر داند که من
باعث میشود و که دعوت میکند هیچ او را ازین آگهی نه
هر چند که تنگ آمده از دعوت او باز همیماند جبرئیل علیه السلام
موکد بتواکید بلیغه و توابیخ کثیره فرمانی از حضرت
عزت میرساند برای تبلیغ رسالت و دعوت سوی حق
موسی علیه السلام چکند بنود و باز همان نگوید و شداید
و محن قبول نکند فرمود ندیکی انکار فرعون از موسی این بود
که او بچه بوده است من پرورده‌ام و او پرورده منست تا بچنین
بکسی اتباع و انقیاد چون نماید ختم الله علی قلوبهم و علی سمعهم
الایه ان ظالم چون نور هدایت یابد فرمودند و فتنا الموسی
معجزه خواست و گفت اگر مارا معجزه نمائی بر متابع تو شوم
عصایی که موسی بدست داشت از او در میان انداخت
وان بحکم الله مار گشت دهن واکرده یک لب او اینجا و لب دیگر
بالای ایوان تا آنکه آن مار خواست فرعون را با تخت و ملک

او فرو برد در اثناء این فرعون فریاد بر آورد و گفت که
من در دین تو آمدم و انقیاد تو کردم مار را ازین باز دار
موسی عهدی کرد اگر ازین خلاص یابی کلمهٔ کلیم الله بگوئی
او نیز قبول کرد مهتر موسی مار را گرفت چوب ساخت عصا
خود کرد و گفت این زمان اسلام آر آن بدبخت و اعوان او
که بوده اند بحیله و مکر پیش آمدند گفتند این ساحرست
عجب نیست که بقوت سحر خویش مینماید وقتی ساحران
خویش را خواند مهتر موسی را گفت اگر مقابل سحر ساحران
ما شوی و سحر ایشان بر تو کار نکند آنکه تو نبی باشی و من
اسلام بر تو آرم هر کفری و هر سحری از آن ایشان بوده است
پیدا کردند بادشاه بجانب خویش و مهتر موسی و مهتر هارون
هر دو برادران تنها همچو فقرا ایستاده اند فرمودند
در پنجا بندگی مخدوم را گر به بودی و این میگفتند که هر دو
تنها جز خدای بر سر ایشان دیگری نه یکبار سحری محکم
کردند اندکی مهتر موسی لرزید همدرین میان جبرئیل
آمد و بشارتی داد گفت که حق تعالی میگوید من با تو
هستم هیچ تعلق مکن و از ایشان هیچ خوفی مدار ازین
حکایت موسی را تقویتی تامی شد آنچه در دین ایشان
آمده بود و می بایدکردن کردند بیکار ماندند و مهتر

174

موسی را گفتند این زمان توجه مینمای بنما باز مهتر موسی ا
عصاء دست انداخته همان طریق شد همه گریخته برگشتند
مواریشد انجا نیز دهان وا کرده قریب بوده است او را با تمام
لشکر او فرو برد باز با همه عجز و زاری پیش آمد و گفت مسلمان
میشوم باز دار مهتر موسی گفت نخواهی شد دروغ میگوئی
باز همان سخن بعجز و زاری گفت مهتر موسی باز داشت و
عصا بدست گرفت و دعوت کرد باز ان بدبختان از ان
گمراهی خود باز نمی ماند و گفت درین بار دو کرت دیگر
خواهم دید همه درین اغاز کرد و گفت اگر من در دریا نیز راه
کنم و این قدرت خویش ترا بنمایم تو مرا خدا اکرده دانی
مهتر موسی گفت هرگز بچنین ندانم و صد هزار انکار کنم
و تکذیب نمایم و کذب دانم فرمودند همچنان کردند لشکر
لشکر خویش درون دریا در آمد همچنین گذرها هامیان
خویش دیده میشدند غرفها دیده بوده است مردمانی
که درین راه رفتند ایشان از راه دیگر دیده می شدی همچنان
بیکدیگر میدیدند ایشان همه سوار بودند اسب نر داشتند
درین مهتر جبرئیل بر مادیه سوار شده پیدا آمده در دریا
بوی مادیه بدماغ اسبان رسید ایشان در شور افتادند
خصوصا اسب فرعون گشن بوده است بمجرد دیدن

ماديه خود را در دريا فكند تمام لشكر نيز همچنان فتادند
وغرق شدند ودر دريا هلاك كشتند از عيا فرمودند
روزي رسول الله صلي الله عليه وسلم نماز ميكزاردند
جمعي از كافران ديدند كه محمد نماز ميكزارد بر پشت مبارك
لكد زدند پيغامبر در سجده بودند كوشتي نيز بر رسول انداختند
جميله دايه رسول الله ديد فرياد كرد وبر حمزه عم رسول رفت
واين كفت حمزه ايشانرا مانع شد ايشان كفتند چرا ابطال
اسلاف ما ميكند حمزه كفت انچه او ميكويد راست است
ورسول خداست دران روز حمزه اسلام آورد ودر دين
محمد درآمد سبب آن فرمودند صاحب قوت ميآورد
فاسق را اكر حق تعالي بيشتر توبه نصيب او كرده است خود
او را حيات خوب است زيرا كه او از شقي است عاقبت سعيد
واكر نعوذ بالله منها شقي ابد است خود في الحال والزمان
موت خوشتر ازانكه رشته دراز در ظلمت فسق موجب كثرت
عقاب وعتاب است حق تعالي خود كويد اذا بطشتم
بطشتم جبارين والسلام روز چهارشنبه بتاريخ بيست
وسيوم ماه ربيع الاول عرس ميان يدالله قدس الله سره العزيز
بود ذكر در فضل مهتر يوسف عليه السلام ميرفت فرمودند
مهتر يوسف را حضرت رسالت عليه السلام كفته است

الکریم بن الکریم یعنی حسب و نسب داشت سه کر
بزرگ زادگی و نبوة داشت اینجا بعضی علماء عربیت سؤال کنند
و گویند تکرار الالفاظ تخرج الکلام من حد الفصاحة
و این کریم پندارند چنانکه شعر گوید شعر کریم منی امدحه
امدحه والوری معی • اذا ما لمته لمته وحدی • و این کلام
افصح الفصحاء و ابلغ البلغاء خاتم انبیاست با این کلام چه نسبت
دارد و بینهما تفاوتی بسیارست و جواب چنین گویند
مجرد تکرار الفاظ از فصاحت بیرون نمیکنند تا انکه ثقل
پیدا نشود در قول علیه السلام که الکریم تا اخر هیچ ثقلی
نیست بخلاف امدحه امدحه که تکرار موجب ثقل است
والسلام روز جمعه بتاریخ بیست و ششم ماه مذکور
خبری کند وری بروح خوند قاضی را جا کردن اشارت
فرموده بودند این ضعیف و بعضی عزیزان و مولانا شمس الدین
امام هر یکی بخدمت حاضر بودند فرمودند خوند قاضی
را جار ابجاهده بجدی بوده است اخر الامر نمیتوانستند
پیش من میگفتند از ان روز که من تابوت قاضی فهنیه بر
خویش برداشتم مضرتی در درون سینه من رسید خسته
گشتم از ان روز باز هشت شبانروز گرسنه ماندن نمیتوانم
این زمان دو سه چهار روز میتوانم والسلام روز

بپنجشنبه دوم ماه جمادی الاولی کمترین بنده و اصحاب سبق بخدمت
حاضر بودند بعد از فراغ ذرس بنده را نزدیک خویش طلبیدند
و کتاب قوت القلوب پیش بندگی میان بوده است مطالعه
میکردند بدست بنده دادند فرمودند عبارة این از اینجا
تا اینجا بخوان کمترین بنده این عبارت خواند وسیل سفیان
الثوري عن افضل الاعمال فقال التحمل عند المحنة و
علی الفقیر ان لا یزکی غنیا لاجل عطائه ولا یذمه ولا یمقته
لاجل منعه ولا یعظم اهل الدنیا ولا یکرمهم لاجل عطایاهم
دنیاهم وقال ابن المبارک من الفقیر ان یتکبر علی الاغنیاء
وعن علی کرم الله وجهه فی حکایة ما احسن تواضع الغنی
للفقیر رغبة فی ثواب الله واحسن منه تیه الفقیر عن
حق ولا یتکلم بهوی لاجل ذوی العظام من احد ولا لاجتلاب
نفع فان ذلک مداهنة فی الدین ومن فضایل الفقیر ان لا یدخر
لاکثر من اربعین یوما ولا یکون المدخر اکثر من اربعین
درهما والاصل فی ذلک ان الله تعالی قال واذ واعدنا موسی
اربعین لیلة فاذا انفسخ له فی تامیل اربعین فالادخار علی
لان من الامل حیوة اربعین یوما جاز ان یدخر اربعین ومن
قصر امله الی یوم ولیلة لم یدخر الا لیومه ولیلته فترک الادخار
یقتضی قصر الامل وقد جاء عن الفقیر فی اربعین درهما فهذا

عموم الفقراء فاما خصوصهم فان غناهم غدا يوم وعشا ليلة
لقصر املهم كما جاء في الحديث الذي ذكرناه انفا ومن فضل الفقير
الا يهتم لرزق كما ان الله عز وجل لا يطالبه بعمل قبل محله
ولان الرزق معلوم مقسوم والوكيل قايم حافظ وان يكون
راضيا بفقره شاكرا عليه ويغتبط بالفقر لتعظيم نعمة الله
فيه ويخاف ان يسلب فقره اشد من خوف الغني يسلب غناه
لشدة اغتباطه وفي الخبر عن رسول الله صلى الله عليه وسلم
يا معشر الفقراء اعطوا الله الرضى من قلوبكم تظفروا بثواب
فقركم والا فلا وروى عبد الرحمن ثابت عن علي رضي الله عنه
عن النبي صلى الله عليه وسلم في حديث طويل احب العباد
الفقير القانع برزقه الراضي عن الله وينبغي ان يغتنم بالاتباع
ويفرح بالمصيبة والضيقة فيحب المساكين ويفضلهم
على ابناء الدنيا ويرحم الاغنياء ولا يهابهم لاجل غناهم
ويوثر الفقر ويقربهم فيحسن على الفقر خلقه ويجمل عليه
صبره ويستر فقره بالتعفف والاستغناء ولا يظهر
بالنكرة له والشكوى وفي الخبر عن الله تعالى اذا رايت الفقير
مقبلا فقل مرحبا بشعار الصالحين واذا رايت الغني
فقل ذنب عجلت عقوبته وقال موسى عليه السلام يا رب
من احباؤك حتى احبهم لاجلك فقال كل فقير متعفف فقر

التکریر فیه لمعنیین احدهما التحقق بالفقر والثانی التشدید
للحاجة وقال عیسی علیه السلام انی لا احب المسکنة و
ابغض الغنی وقیل کان من احب اسمایه الیه ان یقال له یا
مسکین بعده هر یکی را بقبول مشرف ساختند و باز کرده اند
روز جمعه بتاریخ سیوم ماه مذکور این ضعیف و بعضی
بودند ذکری ذکری در انتقال ارادت از جائی بجائی بوده است
فرمودند شیخ زین الدین رحمة الله علیه جائی مصرع اند
اگر طالب برای مقصود دل خویش جائی مرید شد و ارادت
با او آورد و مدتی با او بود مقصود از وی بر نیامد یا شیخ لایق
شیخی نیست تحری کند و روی بدیگری آورد جایز باشد چنانچه
مثله شرعی است که شخصی در بادیه یا جنگل افتاده باشد و قبله
برو مشتبه شد هر سمت که دل او گواهی دهد بدان سمت نماز
شروع کند و در اثناء نماز محقق شد که قبله بدین سمت است
نماز بدین که میگذارد تحری کند هرچه گذارد باقی سمت گرداند
اگر همچنین نکند ماخوذ و مجرم باشد اما بعضی محققان
و بندگی مخدوم بدین اند هرچه باشد باشد نپویند از یکجا
بجای دیگر نیست و نشود و این را سوم گیرند گویند ارادت
توبه کردن و ترک خصایل ذمیمه است و از طرف مرید است
هرچه یابد بقدر اخلاص خود یابد هرچه ارد همان برد مرید

رہلہ معلوم اوست استاد مذکر باشد کذلک سیر معنا
انتقال ارادت عہد شکنی است وعقد عہد جنان باید
بوجہ من الوجوہ بشی ماہی نکشاید بیت مرا پیوند تو پیوند
جانست: دکر پیوندہا بر من حرام است سبب آن فرمودند
هیچ یکی از انسان نیست کہ بر و سنت ابراہیم صلوات الله علیہ
نیست وهر کہ هست بر سنت اوست جنانچہ پیراهن وجامہ
وحجامت کردن وامثال آن از سنت ابراہیم کہ بر هر یکی لازم
وواجب شدہ است وهیچ یکی از ان خالی نیست وپیش ازین
جامہ بودہ است بجز م حیوانات ستر عورت میکردند
فرمودند وقتی در خانۂ رسول الله پسر تولد شد حضرت
رسالت کفتند نام این پسر نام پدر خویش دارم یعنی ابراہیم
پسر رسول الله را نام ابراہیم بود کہ در ایام شیرخوارکی جہار دہ
ماہہ بود نقل کرد بعد دفن ملایکہ برای سوال آمدند
پدر او رسول الله نشستہ جواب تعلیم میکرد بعد سوال
وجواب اضطراب شد شیر مادر کہ خوردہ بود بیرون آمد
رسول الله دست پیشانی زد از انجا دور شد اکنون جہ کمان
میرود معصوم شیرخوارہ پسر خاتم الانبیا برود دشواری
قبر هقدار بودہ است دیکری در جہ حساب دران روز
ابر بودہ است تمام روز افتاب بیرون نیامدہ بود اصحاب

رسول دانسته و گفتند که این تاریکی و غم از نقل بسر رسول الله
رسول الله گفت ایشان مامور بامر الله اند کی از فوت کسی و از
آمدن کسی تاریکی و روشنائی نه برند این گمان میکنند و این
حدیث ان الشمس والقمر آیتان من آیات الله لا ینکسفان
لموت احد ولا لحیوته فاذا رایتموها فادعوا الله وصلوا
حتی یتجلی لکم فرمودند خاصیت بندگی مخدوم گرم بود
در هواء تابستان شکر لیمو مخمر دنده درمی چند بدست
مولانا نور الدین دادند و فرمودند از بازار خرید کرده بیار
مولانا از اندر بازار نیافت بخویش گفت خالی دست پیش بندگی
مخدوم چون روم چندی خیار بادرنگ خرید کرده پیش
بندگی مخدوم آورد بندگی مخدوم گفتند من از تو چیزی
دیگر طلبیدم چه آوردی مولانا گفت در بازار نیافتم خالی
دست پیش بندگی مخدوم چون آیم ازان چندی این خیار
آوردم بندگی مخدوم فرمودند بطریق لطافت تو خیاری
اجتهاد کردی سبحان فرمودند درین هوا بندگی مخدوم
عرقچین نیز می پوشیدند قاضی عبد الصمد بدر قاضی رجا
بر بندگی مخدوم برای ملاقات آمدند بندگی مخدوم را عرقچین
پوشیده دید چونکه بیرون آمد پیش بعضی گفت بر خدمت
شیخ نصیر الدین رفته ملاقات ایشان کرده ام کی ایشان عرقچین

بوشیده ندیده ام کسی این حکایت پیش بندگی مخدوم آورد
بندگی مخدوم فرمودند این بیچاره مولاناست چه داند و دیگر
بر شیخ نصیر الدین گاه گاه می آمدی و ساعتی نشستی و رفتی
او را ازین جهت که از ینجا بر کمترین بنده نظر فرموده پرسیدند
بعد اداء جمعه چه حدیث بوده است کدام حدیث خواند
التماس کرد قال رسول الله صلی الله علیه وسلم من خاف عن الله
تعالی خاف عنه کل شی و در ترجمه این حدیث حکایتی نیز عرضه
داشتم گفتم چنین می آرند وقتی بزرگواری دیناری رهبری کرد
بادیه جایی بوده است کسی دیگری براهی میگذشت در راه
بر سر غاره رسید شیر آنجا نشسته بود چونکه این را دید حمله کرد
این کس گریخت شیر دنبالش کرد ناگهان دوان می آمد نظر او
بر این بزرگوار افتاد دید که مردی نشسته بذکر حق مشغول است
عجز کردی و آن بزرگوار شیر را منع کرد شیر ترسید که باز
ماند بجای خویش این بزرگوار را پرسید که این مرتبه ترا بسبب
چه شده است گفت من از خدا بسیار می ترسم بندگان او
از من میترسند هر کرا خوف حق باشد خلق را خوف او باشد
هم ازینجاست که شیخ الاسلام شیخ فرید الدین رحمة الله در
باتصد کلمه خویش گوید که هر که از خدا ترسد از و باید ترسیدن
والسلام رقعه نگشته بتاریخ پنجم ماه مذکور کمترین خدمتکاران

دینداری
غاری بوده

بخدمت حاضر بود فرمودند امقدار ترکی و فقری که

خدمت شیخ را بوده است مع هذا چهار جفت جامه بود ندی فریدالدین

یکی بوشیدندی و یکی در خانه گازر بودی باقی می‌داشتند برای

آنکه اگر نجاستی و یا پلیدی بجامه رسیدی فی الحال از کشیدی

جامه دیگر می‌بوشیدند تا بدین واسطه تصوری در عبادت

الله واقع نشود بدین آیه تمسک کنند که چهار جفت جامه باید

قال الله تعالی هن لباس لکم وانتم لباس لهن و عورات چهار

آمده است بدین آیه اولی اجنحة مثنی و ثلاث و رباع

چنانچه تشبیه بلباس شده است و نسا با چهار آمده است نسا

همچنان بدین لباس را قیاس کنند والسلام روز چهارشنبه

بتاریخ ششم ماه مذکور کمترین خدمتکاران بخدمت حاضر

بود و عزیزان بودند بعد از فراغ درس فرمودند شیخ

شهاب الدین سهروردی رحمه الله علیه را ولی تراش گویند

یعنی هر که در خانقاه او آمدی و پیش شیخ محلوق شدی هم

او البته بجزی رسیدی ضایع نشدی فرمودند وقتی سید اصغر

بندگی مخدوم را پرسیدند که عن شیخ شهاب الدین سهروردی

برای حجت را شاید فرمودند آری شاید مقتدا عالم بوده است

ثانی جنید گویند کتابی ساخته است اشارت بعوارف کردند

که مقتدای همه جهانیانست نمی‌توانند کسی سخن بران گوید و

ونزدیك اهل تحقیق وتدقیق عبارتش در غریبی کم از عبارات
کشاف نیست بعد از عبارت کشاف عبارت عوارف
روز شنبه بتاریخ پانزدهم ماه مذکور کمترین خدمتکاران
بخدمت حاضر بود واصحاب سبق نیز حاضر بودند این محل عوارف
بوده است در بیان این آیه قال الله تعالی فبشر عبادی الذین
یستمعون القول فیتبعون احسنه اولئك الذین هداهم
الله واولئك هم اولوا الالباب قال بعضهم اللب والعقل مایة
جزو وتسعة وتسعون فی النبی صلی الله علیه وسلم
وجزو فی سایر المومنین والجزء الذی فی سایر المومنین احد
وعشرون سهما فسهم تساوی مومنون کلهم فیه وهو
شهادة ان لا اله الا الله وان محمدا رسول الله وعشرون
جزا یتفاضلون فیها علی مقادیر حقایق ایمانهم تنزل فی
هذه الایات اظهار فضیلت صلی الله علیه وسلم الی الاخرین
ما یاتی لانه لما وقعت له صحت التمکین ومقارنته الاستقرار
قبل خلق الکون ظهرت علیه الانوار فی الاحوال کما کان منه
احسن الخطاب وله السبق فی جمیع المقامات الازل صلی الله
علیه وسلم یقول نحن الاخرون السابقون یعنی الاخرون
وجودا السابقون فی الخطاب بالازل فی الفضل فی محل
القرب یعنی گفته اند بعضی صوفیان که خردمندی صد جزو است

نود ونه در بینی است و یك جزء همه مومنانست و جزئی که در
همه مومنانست بیست و یك تهم است یك تصور یك سهمی است
که جمله مومنان دران مساوی اند آن ایمان بخدا و پیغامبر
اوست و در بیست جزو باقی بحسب خویش تفاضلی دارند چنین
گویند این ایت که متلو شد در بیان فضیلت رسول الله است
زیرا چه مر کسی است که اتباع احسن قول او کرده است زیرا چه
اورا عزم صحبت صحبت تمکین و باستقرار اقتران قران شد
پیش از انکه وجودات را خلقت شود جمله انوار الهیات است
بروی ظاهر گشت نیکوترین خطابات بروی هست و در
جمیع مقامات بیشتر و غالب تر بود بندگی قدس الله سره
العزیز فرمایند نیکو سخنی که شیخ فرمود بالا گفته بود انجا که
نفس مطهر مزکی مصطفی را تحصیلی و کسبی کرده بود و من
گفته بودم که او مجبول و مخلوق همچنین است و او نوریست
که مشتمل بدین صورت شده این بیان همیدان بازگشت
که من گفته بودم که او مجبول و مخلوق همچنین است و او نوریست
چنانچه اوست و نبی بود او را صلی الله علیه وسلم که گفته است
الاخرون یعنی وجود این جسم در وجود امد و سبق در خطاب
که در ازل خطاب کرده بود در محل قدس از همه بیشتر بود چنانکه
گفت انی وان کنت ابن ادم صورة فلی فیه معنی شاهد بابوتی

بیت کفتا بصورت ار چه ز اولاد آدم ؛ از روی مرتبه
بهمه حال برترم ؛ بیت تا ظن نبری که ما ز آدم بودیم ؛ آنگه
که نبود آدم ما بودیم ؛ مصطفی خود کوید کنت نبیا و آدم
بین الماء والطین ای کنت شریفا و رفیعا وجود او والادم
بین الماء والطین روز پنجشنبه شانزدهم ماه مذکور
کمترین خدمتکاران بخدمت حاضر بود ذکری در منارها
بلاد بوده است فرمودند وضع مناره از برای اینست که موذنان
وقت صبح و شام بر و بر آیند توحید خدا و نعت رسول خوانند
برای این عوض تا مردمان بیدار شوند و ساخته کردند
برای تهجد و کسی برای نماز فجر پیش از آن استعداد آن کنند
کسی وضوئی کسی غسلی کند این را مناره کویند بکسر المیم و ظرف
مکان کویند از نور یعنی جای نور و بر عرض دیکر که بر آن
آتش سوزند تا اگر کسی مسافری یا غریبی بیرون شهر نزدیک
رسیده باشد او را علامتی باشد اگر کرسنه یا تشنه باشد
انجا رسد غرض او انجا حاصل شود این را مناره کویند بفتح
المیم از نار یعنی جای آتش افروختن کذا فی التاج الاسامی
درین زمان درین شهرها مناره سازند تا هر سیاسی و
طلبی که کند انجا شود روز جمعه هفدهم ماه مذکور بعد ادای
عصر کمترین بندکان و بعضی ایستادکان بعد فتح بودند فرمودند و

بعد عصر بندگی مخدوم وضو برای نماز شام می ساختند
قاضی سراج الدین خادم بندگی مخدوم آمد عرضه داشت
و گفت که منصور قلندر متعلم برای ملاقات بندگی مخدوم
آمده است و دیر شده که نشسته است بندگی مخدوم فرمودند
متعلم و قلندر چه باشد اگر علی بوده باشد او هرگز سبلت و ابرو
و ریش نتراشد العرض طلب کردند آمد پیش بندگی مخدوم نشست
بندگی مخدوم اغاز کردند نشاید که بعد عصر پیش مشایخ طبقهٔ
سهروردی خود با کسی حکایت نکنند و مشایخ چشت گویند
الا بضرورت طرأت علیک او عرضه داشت من دیر بازست
که آمده ام اما خدام پیش بندگی مخدوم خبر نکردند این زمان
بندگی مخدوم را معتاد بوده است اینچنین طایفه را چیزی
خورده داده باز میگردانیدند اشارت کردند و چیزی طلبیدند
هم در پیش او اغاز کرد که حضرت بندگی مخدوم در حق محی الدین
ابن اعرابی چه میفرمایند بندگی مخدوم فرمودند و منحرف
سخنهاء او منحرف اگر او در عهد من بودی او را از سر مسلمان
میکردم او را ازین شواهد باز آوردمی بیا واحد گفته است
شرم محققان باد و لا علی ما نخیل فیه من ما منو هم یعنی
مریم غسل کرده نشسته بود بر اندام عرق پدید آمد جبرئیل
آمد گفتند از روی حکمت تف خشک است و خوی تر چگا

کویند هر جا که خشکی و تری جمع شود چیزی پدید آید عیسی
رحم شد و خدا خود گفته ان مثل عیسی عند الله کمثل آدم
خلقه من تراب ثم قال له کن فیکون از کجا بکجا رفته است
او قادر بر کل انواع خلق است کسی را بی پدر آفریند و کسی را
بی پدر و کسی را بی مادر و پدر و کسی را از مادر و پدر یفعل الله
ما یشاء و یحکم ما یرید اینجا کویند ما منو هم چون کویند از
نفخ باد بود دست الماء اذا کان لطیفا صار هواء آب چون
لطیف است هوا گردد ما منو هم توان گفت سبس آن
فرمودند قول بندگی مخدوم است که مریدان ما بر سه نوع اند
یکی آنکه ظاهر نسبت بدست ما داد و طاقیه ارادت پوشید
مرید نیمی شده باز گشت نه او ما را داند نه ما او را چاره
کنی است بر گردن ما بار او نیست و دیگری باشد که در امور
اعتقاد ثابت و بر ایشان فرمایش شیخ راسخ این عزیز نیز هیچ
باری بر گردن ما ننهاده باشد و سیوم آنکه در امور اعتقاد
بشرایط موجود و در احوال ایشان بامر نیز مشغول برای این چنین
مسکین ما را تعلقی برای رهایش او باشد و روز پنجشنبه اول
ماه جمادی الاول بعد اداء ظهر کسی برای تخلیص عورت بجهة
فرزند زادن التماس کرده بود کمترین بنده را فرمودند و
گفتند با دوات و کاغذ و قلم بیاید و کمترین بنده همچنان بخدمت

حاضر شد فرمودند این آیة و اَلْقَتْ مَا فِیهَا وَ تَخَلَّتْ وَ اَذِنَتْ
لِرَبِّهَا وَ حُقَّتْ اهیا شر اهیا بنویس بده کمترین بنده بنشت
اندکی در کلام الله داشته بدست مبارک حاجتمند را عطا
فرمودند که معنی این آیة عین مطابق این واقعه است
روز جمعه بتاریخ دوم ماه این ضعیف بخدمت بوست مع
عزیزان دیگر فرمودند وقتی امیر المومنین علی کرم الله وجهه
اصحابی مهمان خواند و استدعا کرد علی گفت اگر چهار چیز
خواهی کرد یکی آنکه چیزی تکلف برای طعام نکنی دوم آنکه چیزی
ذخیره نکنی هر چه باشد بیاری سیوم آنکه از وظیفه روزینه
خویش نیاری تا خرجی بر عیال تو نباشد آنکه خواهم آمد و اگرنه
والسلام روز شنبه سیوم ماه مذکور این ضعیف را
طلب بوده است سماع میرفت فرمودند بندگی مخدوم قایل اند
که کار من از دو چیز ترقی گرفت یکی از سماع دوم از کثرت تلاوت
کلام الله والسلام والاکرام روز یکشنبه چهارم ماه کمترین
خدمتکاران بخدمت حاضر بود فرمودند چهل و چند مقام
صوفیانست دوازدهم ازان مقامات زهدست اما
انچنانست که مظهر همه مقامات باشد تا اینان این دست ندهد
انها بدست نیاید سبس آن ذکری در حسن کسب کاسبان
بوده است فرمودند مهتر سلیمان و مهتر اسماعیل صلوات الله

هر دو کسب دنبیل داشتند و آن میفروختند اگرچه ایشانرا
ملك و مکنت بوده است اما مع هذا بچیزی کسبی مخصوص
بوده اند زیرا چه در لقمه کسب شبهه نمی باشد و جهی حلال از
هم از آنجا گویند الکاسب حبیب الله هر اینه مبناء عبادات
لقمه حلال است لابد حبیب الله آید بعضی بزرگان کتابت
هم میکردند و وجه آن خوردند و چندی بشغل کشت و زراعت
کردند و همان وجه خوردند تا دعا و مناجات قبول افتد
از آنکه گویند للدعاء جناحان اکل الحلال و صدق المقال
لمحه حکایت در مردان تائبان بوده است فرمودند اکثر
اولیاء الله تائبان اند و از شکم مادر صالح کم باشد و ولی بمقام
ولایت رسد بتوبه رسد و نبی که بمقام نبوت رسد بتوبه توبه
از اینها که بمقصود و مطلوب رساند چنانچه شنیده باشی
کافری بت پرستی صد ساله بوده است وقتی بت داشت بر
بت خویش آمد و گفت قریب صد سال باشد که من ترا پرستیده ام
و معبود خود کرده دانسته ام امروز بتا از اندام من دور کن
سنك چه استجابت دعا کند هیچ صحتی نیافت و پیش موسی
علیه السلام آمد و گفت میخواهم که مسلمان شوم در دین تو
چه میگویند مرا بگو یا نیز موسی گفت صد سال بت پرستی و دشمنی
خداوند زیدی این زمان میخواهی که اصلاح کنی جواب داد و گفت

برفتن کافر بحرمان و با امیدی تمام گریه کنان باز میگشت
که جبرئیل بر موسی وحی آورد و گفت بعد از صد سال
دوست ما با صلاح و آشتی آمده است چرا نا امید باز میگردانی
موسی گریه کنان دوان دوید او را طلبید و گفت بیا ای دوست
خدا که توبه تو خدا قبول کرده است و مسلمان شد الحمد لله
علی ذلک روز سه شنبه ششم ماه این ضعیف و بعضی
عزیزان را برای استقبال خدمت برادرم میان احمد
فرستاده بودند از روضه حضرت بندگی مخدوم آمده
نزدیک شهر فیروزآباد بودند بعد اداء ظهر بخدمت شریف
هر یکی پیوستند ملاقات کردند فرمودند روزی که تو یعنی
برادرم میان احمد از روضه بندگی مخدوم بیرون آمدی
خواب میبینم گویا که بزیارت بندگی مخدوم رفته ام و روضه
خالی یافته ام هیچ کس نبود دانستم که تو بیرون آمدی لمحه
فرمودند حضرت بندگی مخدوم را با سلطان احمد این نصیحت
بوده است که آنچه من در حق تو کرده ام تو نیکو میدانی کسان
ما را رعایت کنی هر یک بر شرع باشد موافق او شود و العیاذا
بالله اگر کسی از فرزندان من مخالفت شرع ورزد تو نیز مخالفت
او باش و این مقام مرا یعنی خانقاه بندگی مخدوم تر و تازه
داری بچیزی بخوف و عرایس ایجا باشد تقرموده اند جا بعزیزم

خانقاه ماست اما برای احیاء روضه خویش را هم نصیحتی مشایخ
نفرمودند از انکه قصد دفن خویش اینجا نبوده است این نیت
داشتند که پایان مادر من دفن من باشد و در هر سالی برای
انتقال از اینجا و نیت این مبلغی خرج میرفتی حدیث است که
الجنة تحت اقدام امهاتکم مر اینه همین اقتضا کند روز چهارشنبه
بتاریخ هفتم ماه مذکور این بنده و بعضی عزیزان بخدمت
حاضر بودند ذکری در قباحت بعد عهد رسول الله صلی الله
علیه وسلم و حفظ دجال فرمودند دجال در عهد رسول بود
وکسی او را نمی دانست وقتی رسول الله نشسته بودند بیک امد
اشارت کردند دجال است من که باشد این باشد عمر رضی الله
تیغ کشید و خواست که بزند رسول الله منع کردند که جرا می
خالی از دو حال نخواهد بود یا انکه فی الحقیقه دجال خواهد
بود خود هلاکی او متصور نیست زیرا چه چیزی که ارادت الله
متعلق است وجود او ضروری و واجب است و هرگز
کسی قدرت نخواهد یافت که او را بزند و الا تخلف در ارادت
لازم اید و ان باطل است جدا تا انکه نخواهد بود بر من تقدیر
قتل او کبیره باشد عمر باز ماند و گاه گاه دجال در کوچها
که میرفتی تمام کوچه وجود او میگرفتی مردمان تعجب میکردند
و میگفتند دجال پیدا شد باز چنانچه بود همچنان میشد

برون کافر بحرمان و نا امیدی تمام گریه کنان باز میگشت
که جبرئیل بر موسی وحی آورد و گفت بعد از صد سال
دوست ما باصلاح و آشتی آمده است چرا نا امید بازگردانیدی
موسی گریه کنان دوان دوید و را طلبید و گفت بیا ای دوست
خدا که توبه تو خدا قبول کرده است و مسلمان شد الحمد لله
علی ذلک روز سه شنبه ششم ماه این ضعیف و بعضی
عزیزان را برای استقبال خدمت برادرم میان احمد
فرستاده بودند از روضه حضرت بندگی مخدوم آمده
نزدیک شهر فیروزآباد بودند بعد اداء ظهر بخدمت شریف
هر یکی پیوستند ملاقات کردند فرمودند روزی که توبعی
برادرم میان احمد از روضه بندگی مخدوم بیرون آمدی
خواب می بینم گویا که بزیارت بندگی مخدوم رفته ام و روضه
خالی یافته ام هیچ کس نبود دانستم که تو بیرون آمدی الحمد
فرمودند حضرت بندگی مخدوم را با سلطان احمد این نصیحت
بوده است که آنچه من در حق تو کرده ام تو بنگر میدانی کسان
ما را رعایت کنی هر یک بر شرع باشد موافق او شود و العیاذ
بالله اگر کسی از فرزندان من مخالفت شرع ورزد تو نیز مخالفت
او باش و این مقام مرا یعنی خانقاه بندگی مخدوم تر و تازه
داری بچیزی بخشی و غرایب اینجا باشد فرمودند چنانچه بحریم

خانقاه ماست اما برای احیاء روضه خویش را هیچ نصیحتی مشایخ
نفرموده‌اند از آنکه قصد دفن خویش اینجا بوده است این نیت
داشتند که پایان مادر من دفن من باشد و در هر سالی برای
انتقال از اینجا و نیت این مبلغی خرج میرفتی حدیث است که
الجنة تحت اقدام امهاتکم هر آینه همین اقتضا کند روز چهارشنبه
بتاریخ هفتم ماه مذکور این بنده و بعضی عزیزان بخدمت
حاضر بودند ذکری در قباحت بعد عهد رسول الله صلی الله
علیه وسلم و حفظ دجال فرموده‌اند دجال در عهد رسول الله بود
و کسی او را نمی‌دانست وقتی رسول الله نشسته بودند سید ما
اشارت کردند دجال است من که باشد این باشد عمر رضی الله
تیغ کشید و خواست که بزند رسول الله منع کردند که چرا فتنی
خالی از دو حال نخواهد بود یا آنکه فی الحقیقه دجال خواهد
بود خود هلاک او منصور نیست چه چیزی که ارادت الله
متعلق است وجود او ضروری و واجب است و هرگز
کسی دست نخواهد یافت که او را بزند و لا انه تخلف در اراده
لازم آید و آن باطل است جداً تا آنکه نخواهد بود بر من تقدیر
قتل او کبیره باشد عمر باز ماند و گاه گاه دجال در کوچها
که [illegible] تمام کوچه وجود او میگرفتی مردمان تعجب میکردند
و می‌[illegible] بالا باشد باز چنانچه بود همچنان میشد

بعد چندگهی بالکلیه غایب شد هیچکس او را نمی دید چنانچه

داشتند روز قیامت را بیرون آید چنانکه یاجوج و ماجوج

مسدود داند همچنان آن موقوف است حدیث است در مشارق

من حفظ عشر آیة من سورة الکهف حفظ الله من دجال این

دو معنی گویند یکی آنکه قبل الخروج دجال حافظ عشر آیه

درجهان نماند تا بدین عجایب مبتلا نشود دوم آنکه جائی

باشد که آنجا خروج او نشود لتفاوت المقامات و این

هم حدیث است انا اخوف من غیر الدجال علیکم بالدجال

قیل ما هو یا رسول الله فقال علماء السوء روز جمعه نهم ماه

مذکور سنه ۸۷۱ کمترین خدمتکاران و سید علی و شیخ ابراهیم

نبسهٔ میران سکندر هریکی بخدمت حاضر بودند ذکری

در فضل حفاظ بوده است فرمودند چنین منقول است

چنانچه گوشت انبیا زمین نخورد همچنان گوشت حفاظ

حاضری عرضه داشت که بسیاری حفاظ باشند نا دیده ایم

هیچ از گوشت و استخوان اثری پیدا نه همه خاک گشته فرمودند

یار چنین سماع و نقل است روز جمعه شانزدهم ماه مذکور

این ضعیف و عزیزی متعلم بخدمت حاضر بوده است فرمودند

این محل کافیه که و الخلیل فی المعطوف یختار الرفع و ابو عمرو النصب

و ابو العباس ان کان کالحسن فکالخلیل و الا فکابی عمرو دانشمندان

در جمعه المبارک

185

دهلی نخست حل کردن بصواب نمیتوانستند خطائی وغلطی
ایشانرا انجا بوده است چونکه وافیه شرح کافیه بایشان رسید
ایشانرا اطلاعی بر حقیقه مثله شد او چنین گوید والخلیل
ای لان الخلیل احمد کان استاد سیبویه یختار فی المعطوف
ای ذکر سابقا فیه من المعطوف دخولها علیه الرفع تنبیها
علی انه منادی ثان وابو عمرو ابن علا والجرمی یختار النصب
تنبیها علی انه تابع المنبی وتابع المبنی تابع المحل وابو العباس ان
کان ذلک کالحسن ای من الاسماء المعرفة بالکلام التی یمکن نزع
الالف واللام عنها یختار الرفع وکالخلیل فی اختیار الرفع
لما ذکرتم فی کتبهم من الدلیل والا ای وان لم یکن ذلک
المعطوف کالحسن فی نزع اللام کالنجم والصعق ای فی
اختیار الرفع کما ان یختار النصب کذلک یختار ابو العباس النصب
النصب فابو العباس توسط بین الخلیل وابی عمرو فان کل شیء
له ثلثة طرف طرفان منها مذموم الافراط والتفریط و
الطرف المتوسط ممدوح ولذا یقال خیر الامور اوسطها
سبب آن فرمودند وافیه را متوسط گویند ازانکه منصف
او سید رکن الدین سه شرح کافیه کرده یکی اول که کرده است
نامش کبیر داشته است وانرا کبیر نیز گویند ودوم که وافیه
کرده است اورا متوسط نام داشته سیوم که مختصر سیک

مردمان طعن کرده بودند که منطقی است علم نحو نمی داند
از آن این سه کتاب برای کافیه شرح کرده است فرمودند
بندگی مخدوم کافیه را خواندند اما شیخ نصیر الدین نخواندند
شاید در آن ایام تصنیف نشده باشد یا نباشد اما بر شیخ نرسید
باشد حضرت بندگی مخدوم کافیه پیش قاضی عبد المقتدر
خواندند — روز یکشنبه هژدهم ماه سنه این ضعیف بعد
اداء ظهر بخدمت پیوست کتاب ارشاد بر دست این ضعیف
بوده است فرمودند کدام کتاب در دست داری بنده
عرضه داشت که ارشاد مولانا شهاب الدین طلب است
طلبیدند زمانی مطالعه کردند فرمودند مصنف درین
کتاب التزام کرده است عبارتی می آرد که مثل من و نظیر
هم ازین معلوم میشود اینچنین را تصنیف شاید گفتن
چنانکه شاطبیه این تصنیف توان گفت باقی را تالیف گویند
— روز جمعه بیست و پنجم ماه مذکور این ضعیف
و برادرم برادر میان احمد سلمه الله تعالی بخدمت حاضر
بودند فرمودند وقتی خدمت شیخ نظام الدین را حالی
بوده است قصدی افتاد که سماع بشنوند حسن دهلوی
ملازم خانقاه شیخ حاضر نبوده است غلامان شیخ سرود
گفتن میدانستند ایشان سرود گفتند شیخ سماع شنیدند

186

صوفیان نیز بودند خرقها و دستارها بسیار افتاد بعد
ساعتی درهدی مذکور آمد کسی از خانقاه او را گفت تو
کجا بودی این زمان شیخ و صوفیان او قتی بوده است
سماع شنیدند غلامان شیخ سرود میگفتند
و جامها نیز بر ایشان افتاد او مزاحمی
کرد و گفت که هیچ میدانی که این سماع
شیخ و گریه و اضطرار از چه بوده
از آنکه شیخ را در خاطر آمد که من
کیان گرفتار شدم و کجا افتاده ام
نشنیدند تبسمی کردند
گفتند آری خالی
ازین هم نبوده مسلم
والسلام
تمت